

Hallituksen esitys eduskunnalle pienten riita-asioiden menettelyä koskevaksi lainsäädännöksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi oikeudenkäymiskaarta, oikeusapulakia, tuomioistuinmaksulakia, tuomioistuinharjoittelusta annettua lakia, eräiden asiakirjain lähettämisestä tuomioistuimille annettua lakia ja ryhmäkannelakia.

Esityksellä säädettäisiin pienten riita-asioiden menettelystä. Se olisi käräjäoikeudessa noudatettava oikeudenkäyntimenettely, jossa käsiteltäisiin asuinhuoneiston vuokrasuhteeseen perustuvat riita-asiat, jos riitaa olisi enintään 10 000 eurosta tai jos riidalla ei olisi rahamääräistä arvoa. Lisäksi edellytettäisiin, että asia olisi riitainen ja että se laadultaan ja laajuudeltaan soveltuisi pienten riita-asioiden menettelyyn.

Pienten riita-asioiden menettelyssä määrää, jolla jutun hävinnyt asianosainen voitaisiin velvoittaa korvaamaan voittaneen asianosaisen oikeudenkäyntikuluja, olisi rajoitettu. Menettely olisi myös täysimittaista riita-asian oikeudenkäyntiä yksinkertaisempi tapa käsitellä asia käräjäoikeudessa.

Asianosaisen tulisi eräin poikkeuksin käyttää sähköistä asiointipalvelua toimittaessaan asiakirjoja käräjäoikeuteen. Tältä osin uudistus saatettaisiin erikseen voimaan, kun asiointipalvelu olisi valmis.

Esityksellä toteutettaisiin pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman kirjaus pienten riita-asioiden menettelyn käyttöön ottamisesta.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.4.2026.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
PERUSTELUT	4
1 Asian tausta ja valmistelu	4
1.1 Tausta	4
1.2 Valmistelu	4
2 Nykytila ja sen arviointi	5
2.1 Vuokra-asuminen Suomessa	5
2.2 Asunto-oikeudet	5
2.3 Oikeudenkäynti yleisissä tuomioistuimissa	5
2.4 Eurooppalainen vähäisiin vaatimuksiin sovellettava menettely	6
2.5 Asumista koskevat asiat kuluttajariitalautakunnassa	7
2.6 Tilastotietoja asuinhuoneiston vuokraa koskevista asioista	8
2.7 Nykytilan arviointi	10
3 Tavoitteet	11
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	11
4.1 Keskeiset ehdotukset	11
4.2 Pääasialliset vaikutukset	12
4.2.1 Yhteiskunnalliset vaikutukset	12
4.2.2 Vaikutukset perus- ja ihmisoikeuksiin	16
4.2.3 Viranomaisvaikutukset	16
4.2.4 Tiedonhallintavaikutukset	23
4.2.5 Taloudelliset vaikutukset	24
5 Muut toteuttamisvaihtoehdot	28
5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset	28
5.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot	29
6 Lausuntopalaute	30
7 Säännöskohtaiset perustelut	35
7.1 Oikeudenkäymiskaari	35
7.2 Oikeusapulaki	68
7.3 Tuomioistuinmaksulaki	70
7.4 Laki tuomioistuinharjoittelusta	72
7.5 Laki eräiden asiakirjain lähettämisestä tuomioistuimille	73
7.6 Ryhmäkannelaki	73
8 Lakia alemman asteinen sääntely	74
9 Voimaantulo	74
10 Toimeenpano ja seuranta	75
11 Suhde muihin esityksiin	76
11.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä	76
11.2 Suhde talousarvioesitykseen	76
12 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	77
12.1 Arvioinnin lähtökohdat	77
12.2 Sähköisen asiointipalvelun käyttäminen	78
12.3 Todistelun rajoittaminen	81
12.4 Ratkaisun perusteleminen	82
12.5 Oikeudenkäyntikulujen korvausvelvollisuus	83

12.6 Oikeusavun myöntäminen	86
12.7 Pienten riita-asioiden menettelyn soveltamisala.....	87
12.8 Asetuksenantovaltuus	89
12.9 Johtopäätös	89
LAKIEHDOTUKSET	90
1. Laki oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta	90
2. Laki oikeusapulain 5 ja 6 §:n muuttamisesta.....	95
3. Laki tuomioistuinmaksulain 2 §:n muuttamisesta	96
4. Laki tuomioistuinharjoittelusta annetun lain 16 §:n muuttamisesta	97
5. Laki eräiden asiakirjain lähettämisestä tuomioistuimille annetun lain 1 §:n muuttamisesta	98
6. Laki ryhmäkannelain 1 §:n muuttamisesta	98
LIITTEET	100
RINNAKKAISTEKSTIT	100
1. Laki oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta	100
2. Laki oikeusapulain 5 ja 6 §:n muuttamisesta.....	108
3. Laki tuomioistuinmaksulain 2 §:n muuttamisesta	110
4. Laki tuomioistuinharjoittelusta annetun lain 16 §:n muuttamisesta	112
5. Laki eräiden asiakirjain lähettämisestä tuomioistuimille annetun lain 1 §:n muuttamisesta	113
6. Laki ryhmäkannelain 1 §:n muuttamisesta	114
ASETUSLUONNOKSET	116
Oikeusministeriön asetus tuomioistuinmaksulain 2 §:ssä säädettyjen maksujen tarkistamisesta annetun oikeusministeriön asetuksen (1020/2024) kumoamisesta	116
Valtioneuvoston asetus oikeusavun palkkioperusteista annetun valtioneuvoston asetuksen 7 §:n muuttamisesta.....	117

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman asuntomarkkinoita koskevan jakson mukaan otetaan käyttöön pienten riita-asioiden menettely (mm. hädät) (Vahva ja välittävä Suomi, Valtioneuvoston julkaisuja 2023:58, s. 126).

Eduskunta on oikeudenkäyntikulujen korvaamista koskevaa sääntelyä vuonna 2022 uudistettaessa edellyttänyt, että hallitus ryhtyy oikeuden saatavuuden parantamiseksi pikaisesti uusiin lainsäädännöllisiin ja muihin toimenpiteisiin riita-asian oikeudenkäynneistä aiheutuvien kustannusten ja prosessikynnyksen alentamiseksi (EV 240/2022 vp).

Eduskunta on lisäksi aiemmin valtioneuvoston asuntopoliittisen selonteon käsittelyssä lausunut pitävänsä tarpeellisenä selvittää, olisiko pienemmille riita-asioille mahdollista luoda kevennetty oikeudenkäyntimenettely (EK 36/2022 vp – VNS 12/2021 vp ja YmVM 6/2022 vp s. 15). Pienten riita-asioiden menettelyn selvittämistä on pidetty tarpeellisenä myös valtioneuvoston vuonna 2022 antamassa oikeudenhoidon selonteossa (VNS 13/2022, s. 59).

1.2 Valmistelu

Oikeusministeriössä on vuonna 2023 laadittu virkatyönä arviomuistio pienten riita-asioiden menettelystä. Siinä katsotaan, että intressiltään pienille riita-asioille tarkoitettu yksinkertaistettu oikeudenkäyntimenettely voisi alentaa oikeudenkäyntikynnystä sen soveltamisalan piiriin kuuluvissa asioissa ja näin parantaa oikeuden saatavuutta. Oikeuden saatavuuden parantuminen taas saattaisi tehostaa markkinoiden toimintaa, edistää lain ja sopimusten noudattamista, parantaa oikeusturvaa ja tuomioistuinlaitoksen legitimitettä sekä vahvistaa oikeusvaltiota (Arviomuistio pienriitamenettelystä, Oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja 2023:1, s. 148).

Lausuntokierroksella keskeiset sidosryhmät yleisesti ottaen jakoivat arviomuistiossa esitetyn käsityksen ja suhtautuivat myönteisesti pienten riita-asioiden menettelystä säätämiseen (Arviomuistio pienriitamenettelystä. Lausuntotiivistelmä. Oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja 2024:8, s. 10).

Oikeusministeriö asetti 11.4.2024 työryhmän valmistelevaan ehdotus pienten riita-asioiden menettelyksi hädät ja huoneenvuokraa koskevia asioita varten. Oikeusministeriö asetti samalla seurantaryhmän seuraamaan ja arvioimaan työryhmän työtä. Työryhmän mietintö julkaistiin 26.3.2025 (Pienten riita-asioiden menettely. Työryhmän mietintö. Oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja 2025:15).

Lausuntokierroksella keskeiset sidosryhmät yleisesti ottaen kannattivat pienten riita-asioiden menettelystä säätämistä (Pienten riita-asioiden menettely – Työryhmän mietintö. Lausuntotiivistelmä. Oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja 2025:38).

Asiaa koskevat lainvalmisteluasiakirjat ovat valtioneuvoston hankeikkunassa osoitteessa <https://valtioneuvosto.fi/hanke?tunnus=OM059:00/2021>.

2 Nykytila ja sen arviointi

2.1 Vuokra-asuminen Suomessa

Vuokra-asuminen on yleinen asumismuoto. Tilastokeskuksen Asunnot ja asuinolot -tilaston mukaan vuoden 2023 lopussa vuokralla asui noin 1,02 miljoonaa asuntokuntaa. Se oli noin 36 prosenttia kaikista asuntokunnista. Asuntokuntien määrä vastaa noin 1,58 miljoonaa ihmistä.

Vuokralla asuminen on yleistynyt. Vuodesta 2005 vuokralla asuvien määrä on kasvanut noin 250 000 ihmisellä.

Vuokralla asuminen on keskimääräistä yleisempää Helsingissä sekä nuorten ja yksinasuvien keskuudessa. Alle 30-vuotiaiden asuntokunnista 82 prosenttia asui vuokralla, yksinasuvista puolestaan 51 prosenttia. Helsingissä osuus oli 50 prosenttia.

Helsingin tilastotietokantojen mukaan pääkaupungissa lapsiperheet asuivat vuokralla muita harvemmin (39 prosenttia). Vuokra-asuminen oli selvästi yleisempää yhden kuin kahden vanhemman lapsiperheissä (60 ja 31 prosenttia).

Vuokranantajien määrä on niin ikään lisääntynyt. Verohallinnon tietojen mukaan vuokratulosa sai vuonna 2022 noin 360 000 verovelvollista. Se on noin 70 000 verovelvollista enemmän kuin vuonna 2014.

Suomen Vuokranantajat ry:ltä saatujen tietojen mukaan lähes 40 prosenttia kaikista Suomen vuokra-asunnoista on yksityisten vuokranantajien tarjoamia. Niissä asuu noin puoli miljoonaa ihmistä.

2.2 Asunto-oikeudet

Suomessa ei ole erityistä oikeudenkäyntimenettelyä vuokra-asumiseen liittyville riita-asioille. Ne käsitellään tuomioistuimissa samalla tavalla kuin muut riita-asiat. Asuinhuoneiston vuokrauksesta annetussa laissa (481/1995) ei ole säännöksiä oikeudenkäyntimenettelystä.

Toisin oli vuosina 1974–2002. Silloin huoneenvuokra-asiat käsiteltiin eräiden käräjäoikeuksien yhteydessä toimineissa asunto-oikeuksissa soveltaen oikeudenkäymiskaaren ohella lakia oikeudenkäynnistä huoneenvuokra-asioissa (650/1973). Siinä eräistä kysymyksistä oli säädetty asianosaisten näkökulmasta yksinkertaisemmin kuin oikeudenkäymiskaaressa. Tarkoituksena oli alun perin ollut luoda menettely, joka palvelisi vuokranantajia ja vuokralaisia joustavasti, nopeasti, vähin kustannuksin ja asiantuntevasti (HE 42/1973 vp s. 1–2).

Asunto-oikeudet lakkautettiin vuoden 2003 alussa. Syynä oli muun muassa se, että oikeudenkäymiskaareen vuosien saatossa tehtyjen uudistusten jälkeen huoneenvuokra-asioiden käsittely asunto-oikeuksissa ei enää juuri eronnut riita-asioiden käsittelystä yleisissä tuomioistuimissa (HE 31/2001 vp s. 1–7 ja LaVM 8/2002 vp s. 2).

2.3 Oikeudenkäynti yleisissä tuomioistuimissa

Oikeudenkäyntimenettelystä riita-asiassa säädetään oikeudenkäymiskaaressa. Lisäksi riita-asian oikeudenkäynnissä sovelletaan eräitä erityislakeja, kuten lakia oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa (370/2007) ja tuomioistuinmaksulakia (1455/2015).

Riita-asiat voidaan käsitellä joko summaarisessa menettelyssä tai täysimittaisessa riita-asian oikeudenkäynnissä.

Riidattomat asiat käsitellään summaarisessa menettelyssä. Silloin asia pannaan vireille tavanomaista suppeammalla haastehakemuksella. Jos vastaaja vastustaa kantajan vaatimusta, käsittely jatkuu täysimittaisessa riita-asian käsittelyjärjestyksessä. Muussa tapauksessa kanne hyväksytään pääkäsittelyä toimittamatta yksipuolisella tuomiolla, paitsi siltä osin kuin kantaja on luopunut siitä tai se on selvästi perusteeton.

Jos asia on riitainen, oikeudenkäynti kärjäoikeudessa jakautuu kirjalliseen ja suulliseen valmisteluun sekä mahdolliseen pääkäsittelyyn. Valmistelun tarkoitus on varmistaa se, että asia voidaan käsitellä pääkäsittelyssä yhtäjaksoisesti. Valmistelussa selvitetään asianosaisten vaatimukset ja niiden perusteet, mistä asianosaiset ovat erimielisiä, mitä todisteita tullaan esittämään ja mitä kullakin todisteella aiotaan näyttää toteen sekä se, onko asiassa edellytyksiä sovinnolle.

Valmistelu aloitetaan kirjallisesti, ja sitä voidaan jatkaa suullisesti valmisteluistunnossa. Tuomioistuimien tekee valmistelun kuluessa kirjallisen yhteenvedon asianosaisten vaatimuksista, niiden perusteista sekä tarvittaessa todisteista ja siitä, mitä kullakin todisteella aiotaan näyttää toteen.

Kun valmistelu on päättynyt, asia ratkaistaan tai siirretään pääkäsittelyyn. Asian ratkaiseminen kirjallisen valmistelun perusteella on mahdollista, jos asia on laadultaan sellainen, ettei sen ratkaiseminen edellytä pääkäsittelyn toimittamista eikä kukaan asianosaisista vastusta asian ratkaisemista kirjallisessa menettelyssä.

Pääkäsittely on suullinen. Asianosainen ei saa lukea eikä antaa tuomioistuimelle kirjallista lausumaa taikka muutoinkaan esittää asiaa kirjallisesti. Pääkäsittelyssä asia tulee pyrkiä käsittelemään yhtäjaksoisesti. Kärjäoikeus ratkaisee asian pääkäsittelyssä esitetyn oikeudenkäyntiaineiston perusteella.

Asianosainen, joka häviää asian, on velvollinen korvaamaan lähtökohtaisesti kaikki voittaneen asianosaisten tarpeellisista toimenpiteistä johtuvat kohtuulliset oikeudenkäyntikulut. Korvattavia oikeudenkäyntikuluja ovat oikeudenkäynnin valmistelusta ja asian tuomioistuimessa ajamisesta sekä asiamiehen tai avustajan palkkiosta aiheutuneet kustannukset. Korvausta suoritetaan myös oikeudenkäynnin asianosaiselle aiheuttamasta työstä ja oikeudenkäyntiin välittömästi liittyvästä menetyksestä.

Kärjäoikeuden ratkaisuun voi hakea muutosta hovioikeudelta valittamalla. Riita-asiassa valittaja tarvitsee jatkokäsittelyluvan, jonka myöntämisestä päättää hovioikeus. Hovioikeuden ratkaisusta voi valittaa vielä korkeimpaan oikeuteen, jos korkein oikeus myöntää valitusluvan.

Yleisen tuomioistuimen riita-asiassa antama tuomio on ulosottoperuste. Se tarkoittaa, että tuomio voidaan panna täytäntöön siten kuin ulosottokaaressa (705/2007) säädetään.

2.4 Eurooppalainen vähäisiin vaatimuksiin sovellettava menettely

Euroopan unionin oikeuteen sisältyy vähäisiin vaatimuksiin sovellettava menettely. Se on vaihtoehto jäsenvaltioiden rajat ylittävissä siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa, jos vaatimuksen arvo on enintään 5 000 euroa. Menettely on käytössä kaikissa unionin jäsenvaltioissa Tanskaa lukuun ottamatta.

Menettelyä koskee Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus 861/2007 eurooppalaisesta vähäisiin vaatimuksiin sovellettavasta menettelystä. Asetusta on muutettu joitakin kertoja, viimeksi vuonna 2017 (2015/2421). Asetus on Suomessa sellaisenaan noudatettavaa oikeutta. Kansallisesti on annettu täydentäviä säännöksiä laissa eurooppalaisesta vähäisiin vaatimuksiin sovellettavasta menettelystä (753/2008).

Eurooppalainen vähäisiin vaatimuksiin sovellettava menettely on vaihtoehto kansallisille oikeudenkäyntimenettelyille. Vaatimusmenettelyssä annettu tuomioistuimen tuomio tunnustetaan, ja se voidaan panna täytäntöön muissa jäsenvaltioissa. Toinen jäsenvaltio voi kieltäytyä täytäntöönpanosta ainoastaan, jos tuomio on ristiriidassa kyseisessä maassa samojen asianosaisten välillä annetun toisen tuomion kanssa.

Menettely käynnistetään täyttämällä vakimuotoinen vaatimuslomake ja toimittamalla se tuomioistuimeen. Samoin vastaus on annettava vastauslomakkeella.

Tuomioistuimen on järjestettävä eurooppalaisessa vähäisiin vaatimuksiin sovellettavassa menettelyssä suullinen käsittely ainoastaan silloin, jos se katsoo, että asiaa ei voi ratkaista kirjallisten todisteiden perusteella, tai jos asianosainen sitä pyytää. Tuomioistuin voi evätä tällaisen pyynnön, jos se katsoo asian olosuhteet huomioon ottaen, että suullinen käsittely ei ole tarpeen asian käsittelemiseksi oikeudenmukaisella tavalla.

Jos suullinen käsittely on tarpeen, se järjestetään käyttäen mitä tahansa tuomioistuimen käytettävissä olevaa asianmukaista etäviestintätekniikkaa, kuten video- tai puhelinneuvottelua, paitsi jos tällaisen tekniikan käyttö on epäasianmukaista asiaan liittyvien erityisten olosuhteiden vuoksi ja oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin kannalta. Asiaa käsittelevä tuomioistuin päättää todisteiden vastaanottamistavoista ja tuomiota varten tarvittavan todistelun laajuudesta sallittuja todisteita koskevien sääntöjen mukaisesti. Sen on käytettävä yksinkertaisinta ja vaivattominta todisteiden vastaanottamistapaa. Tuomioistuin voi hyväksyä todisteiden esittämisen todistajien, asiantuntijoiden tai asianosaisten antamina kirjallisina lausumina. Tuomioistuin voi ottaa vastaan asiantuntijalausuntoja tai suullisia todisteita ainoastaan, jos se ei voi ratkaista asiaa muiden todisteiden perusteella.

Jutun hävinnyt asianosainen vastaa oikeudenkäyntikuluista. Tuomioistuin ei kuitenkaan määrää voittaneelle asianosaiselle korvausta kuluista, jotka ovat tarpeettomia tai suhteettomia vaatimukseen nähden.

Suomessa vaatimukset, jotka on tehty eurooppalaisessa vähäisiin vaatimuksiin sovellettavassa menettelyssä, tutkitaan Helsingin käräjäoikeudessa. Käräjäoikeudesta saadun tiedon mukaan menettelyssä käsiteltäviä juttuja on tullut viime vuosina vireille joitain kymmeniä vuodessa; vuonna 2024 niitä saapui 28.

2.5 Asumista koskevat asiat kuluttajariitalautakunnassa

Kuluttajariitalautakunta on riippumaton ja puolueeton kuluttajariita-asioita käsittelevä oikeussuojaelin, josta säädetään laissa kuluttajariitalautakunnasta (8/2007). Kuluttajariitalautakunnassa voidaan käsitellä eräitä asumista koskevia riita-asioita.

Kuluttajariitalautakuntaa koskevan lain 2 §:n 4 kohdan mukaan lautakunta on toimivaltainen asuinhuoneiston vuokraukseen liittyvissä asioissa, joita kuluttajat taikka vuokranantajina ovat yksityishenkilöt saattavat lautakunnan käsiteltäviksi. Lautakunnan toimivaltaan eivät kuitenkaan lain 3 §:n 4 kohdan nojalla sellaiset asuinhuoneiston vuokraukseen liittyvät asiat, jotka koskevat a) huoneiston luovutusta väliaikaisesti toisen käytettäväksi; b)

vuokraoikeuden siirtoa perheenjäsenelle; c) vuokrasuhteen jatkumista vuokralaisen kuoltua; d) irtisanomisen julistamista tehottomaksi; e) muuttopäivän siirtämistä; tai f) jälleenvuokralaisen oikeutta jatkaa vuokrasuhdetta.

Kuluttajariitalautakunta ei ole käsittele häättöä koskevia asioita.

Asian käsittely kuluttajariitalautakunnassa on kirjallista. Asian käsittelystä ei peritä maksuja, mutta omista kustannuksistaan asianosaiset vastaavat itse.

Kuluttajariitalautakunnan ratkaisut ovat suositusluonteisia. Lautakunnan antama ratkaisusuositus ei siten ole täytäntöönpanokelpoinen, eikä sillä ole tuomion oikeusvaikutuksia. Päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Lautakuntakäsittely ei estä asian viemistä yleisen tuomioistuimen käsiteltäväksi.

2.6 Tilastotietoja asuinhuoneiston vuokraa koskevista asioista

Käräjäoikeuksiin on tuomioistuinten asiankäsittelyjärjestelmistä poimittujen tietojen mukaan saapunut vuosina 2010–2020 alimmillaan 410 ja enimmillään 755 riitaista huoneenvuokra-asiaa. Keskiarvo oli 549. Eniten on ollut luokkiin ”vuokrasopimuksen purkaminen / korvaus”, ”huoneenvuokrasaatava” sekä ”vahingonkorvaus huoneenvuokrasuhteessa” kuuluvia asioita. Häädöiksi jutuista on luokiteltu keskimäärin runsaat 50 juttua vuodessa. Määrissä ei ole tällä ajalla tapahtunut suuria muutoksia.

Lukuihin sisältyy myös liikehuoneiston vuokraa koskevia asioita, mutta niiden määrän voidaan olettaa olevan pienempi.

Asuinhuoneiston vuokraa koskevien juttujen osuus kaikista käräjäoikeuksissa käsiteltävistä riita-asioista on pieni. Mainittuina vuosina vireille on tullut yhteensä lähes 10 000 riitaista riita-asiaa vuodessa.

Iso osa riita-asioista päättyy kirjallisessa valmistelussa. Pääkäsittely on toimitettu viime aikoina 100–150 vuokrariidassa vuodessa; esimerkiksi vuonna 2023 näin meneteltiin 111 jutussa, joista osa siis koskee liikehuoneiston vuokraa.

Pääkäsittelyssä ratkaistujen häättöasioiden keskimääräinen käsittelyaika on viime vuosina ollut 7–9 kuukautta; vuonna 2024 se laski 6,6 kuukauteen. Muiden pääkäsittelyssä ratkaistujen huoneenvuokra-asioiden keskimääräinen käsittelyaika on ollut suunnilleen puolitoista vuotta.

Riitaisten asioiden lisäksi käräjäoikeuksissa käsitellään riidattomia asioita. Vuosina 2010–2020 riidattomia vuokra-asioita on tullut vireille vuosittain noin 20 000 kappaletta. Valtaosa niistä on luokiteltu luokkiin ”huoneenvuokrasaatava” tai ”vuokrasopimuksen purkaminen/korvaus”. Riidattomien häättöasioiden vuotuinen määrä on ollut noin 500. Näihinkin määriin sisältynee jonkin verran liikehuoneiston vuokraa koskevia asioita.

Kaikkien riidattomina vireille tulleiden asioiden keskimääräinen käsittelyaika käräjäoikeuksissa vuonna 2024 oli 3,1 kuukautta (Tuomioistuinlaitoksen tilinpäätös 2024, s. 43). Jos asia ratkaistiin yksipuolisella tuomiolla, käsittelyaika oli tätäkin lyhyempi.

Vuosittain vajaa sata alun perin riidattomaksi ilmoitettua vuokra-asiaa on riitautunut ja käsitelty käräjäoikeudessa suullisesti. Tässäkin määrässä on mukana liikehuoneiston vuokraa koskevia asioita.

Yksityiskohtaisempia tietoja on saatavilla sellaisista huoneenvuokraa koskevista asioista, jotka ratkaistiin käräjäoikeudessa pääkäsittelyssä vuonna 2019. Niissä yksityishenkilöt ja yhteisöt olivat suunnilleen yhtä usein kantajina, mutta vastaajista selvästi suurempi osuus oli yksityishenkilöitä. Jutuista noin 45 prosenttia päättyi kantajan ja 31 prosenttia vastaajan voittoon, lopuissa ei ollut selvää voittajaa. Mediaani-intressi oli tasan 5 000 euroa. Kantajan oikeudenkäyntikuluvaatimuksen mediaani oli 5 964 euroa ja vastaajan 3 611 euroa. Pääkäsittelyssä kuultiin yleensä kahta todistajaa (Laura Sarasoja – Chris Carling, Oikeudenkäyntikulut pääkäsittelyssä ratkaistuissa riita-asioissa 2019, Edilex 2020/36, s. 83–89).

Helsingin käräjäoikeudessa vuonna 2015 ratkaistuja huoneenvuokra-asioita on tutkittu huoneenvuokralainsäädännön toimivuuden ja ajantasaisuuden arvioimista koskevassa selvityksessä. Siitä ilmenee, että asuinhuoneistojen vuokraa koskevissa jutuissa 66 prosentissa kantaja oli vuokranantaja, 12 prosentissa vuokralainen ja 9 prosentissa molemmat; lopuissa asianosaisten välinen suhde jäi epäselväksi esimerkiksi kanteen peruuttamisen vuoksi. Vuokranantaja-kantajista 41 prosenttia oli yksityisiä vuokranantajia, 26 prosenttia kunnallisia vuokraloyhtiöitä, 21 prosenttia asuntosijoittajia, 11 prosenttia instituutioita, kuten eläke- tai vakuutusyhtiöitä, ja 1 prosentti yleishyödyllisiä yhteisöjä. Jutuissa, jotka etenivät käsittelyyn, oli lähes poikkeuksetta kyse joko siitä, että vuokralainen esitti vaatimuksia vuokranantajalle huoneiston puutteellisen kunnon vuoksi tai siitä, että vuokranantaja vaati vuokralaiselta korvauksia huoneiston huonosta hoidosta tai sen vahingoittamisesta (Ympäristöministeriön raportteja 23/2016 s. 26–28).

Hovioikeuksissa huoneenvuokra- ja häätöasioiksi luokiteltujen juttujen vuotuinen yhteismäärä on ollut viime aikoina alle 50.

Korkeimmassa oikeudessa mainitunlaiset asiat ovat vielä harvinaisempia. Korkein oikeus on antanut vuoden 2010 jälkeen kahdeksan ennakkoratkaisua asuinhuoneiston vuokrauksesta annetun lain tulkinnasta.

Kuluttajariitalautakunnasta saatujen tietojen mukaan vuosina 2020–2024 asuinhuoneiston vuokraa koskevia asioita saapui lautakuntaan vuodessa keskimäärin 570. Määrä on ollut kasvusuunnassa: vuosina 2010–2014 vireille tuli keskimäärin 259 huoneenvuokraa koskevaa asiaa vuodessa. Yhtäältä elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisiä juttuja ja toisaalta asioita, joissa molemmat asianosaiset ovat yksityishenkilöitä, on viime vuosina ollut suunnilleen yhtä paljon.

Keskimääräinen käsittelyaika kuluttajariitalautakunnan vuokra-asioita käsittelevällä jaostolla oli vuonna 2024 noin 14 kuukautta. Tämä kuitenkin sisältää myös kaikki sovintoon, luopumiseen tai muutoin ilman asiaratkaisua päätyneet jutut, kuten asiat, jotka eivät kuulu lautakunnan toimivaltaan. Jos tarkastellaan vain niitä asuinhuoneiston vuokrausta koskevia asioita, jotka käsiteltiin niin sanotusti täysimittaisessa menettelyssä eli ratkaistiin kuluttajariitalautakunnan jaoston kokouksessa, keskimääräinen käsittelyaika oli vuonna 2024 noin 30 kuukautta.

Kuluttajariitalautakunnan huoneenvuokra-asioissa antamien ratkaisusuositusten noudattamisasteeksi on arvioitu 60–75 prosenttia.

Kuluttajariitalautakunnassa ei ole hätöasioita.

Edellä mainitussa selvityksessä huoneenvuokralainsäädännön toimivuudesta ja ajantasaisuudesta tarkasteltiin kuluttajariitalautakunnassa vuonna 2015 ratkaistuja

huoneenvuokra-asioita. Sen mukaan jutut liittyivät lähes poikkeuksetta huoneiston puutteellisuuteen ja siihen liittyvään vuokranalennukseen tai huoneiston väitettyyn vahingoittumiseen. Asioissa oli usein kyse myös siitä, että vuokranantaja oli pidättänyt vakuuden huoneistossa ilmenneiden vaurioiden tai huonosti tehdyn loppusiivouksen kustannusten kattamiseksi. Hakija oli 97 prosentissa jutuista vuokralainen (Ympäristöministeriön raportteja 23/2016 s. 29).

Ulosotto toimitti 5 439 häättöä vuonna 2024. Määrä on kasvanut: ennen vuotta 2022 häättöjä toimitettiin alle 4 000 kappaletta vuodessa (*Ulosotto Suomessa. Ulosottolaitoksen tilastoja vuodelta 2024*, s. 42).

2.7 Nykytilan arviointi

Suomessa tuomioistuimiin saatetaan kansainvälisesti katsoen vähän riitaisia riita-asioita. Myöskään asuinhuoneiston vuokrasuhteeseen liittyviä riitaisia asioita ei ole tuomioistuimissa paljon siihen nähden, kuinka yleistä vuokra-asuminen on. Tuomioistuimissa on erityisen vähän sellaisia vuokrasuhteeseen liittyviä asioita, jotka koskevat tuomioistuimen luvan saamista erilaisille toimille, kuten puolison suostumukselle vuokrasopimuksen irtisanomiseen tai muuttopäivän siirtämiselle.

On mahdollista, että vuokra-asumista koskevia riitoja on tuomioistuimissa vähän sen vuoksi, että riitoja ei juurikaan ole tai asianosaiset saavat ne sovittua keskenään. Luultavasti kysymys on kuitenkin myös siitä, että asian saattamista tuomioistuimeen vältetään silloinkin, kun aihetta siihen voisi olla.

Oikeusministeriössä laaditussa arviomuistiossa on tehty selkoa viimeaikaisista tutkimuksista, jotka koskevat ihmisten ja yritysten halukkuutta saattaa riitojaan tuomioistuimen käsiteltäväksi (Pienriitamenettely. Arviomuistio. Oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja 2023:1, s. 18–19). Tutkimukset viittaavat siihen, että oikeudenkäyntiä kartetaan ennen muuta kulatorisken pelossa. Tätä käsitystä tukee asuinhuoneiston vuokrasuhdetta koskevien riitojen osalta myös se, että tällaisia asioita on melko paljon kuluttajariitalautakunnassa, jossa asian käsittely on maksutonta.

Oikeudenkäynnit niin asuinhuoneiston vuokrasuhteeseen perustuvissa kuin muissakin riita-asioissa kestävät Suomessa pitkään. Eduskunnan oikeusasiamies on katsonut oikeudenkäyntien pitkän keston kuuluvan kymmenen keskeisen suomalaisen perus- ja ihmisoikeusongelman joukkoon (Eduskunnan oikeusasiamiehen kertomus vuodelta 2023, s. 113). Eduskunnan lakivaliokunta on niin ikään useissa yhteyksissä kiinnittänyt vakavaa huomiota oikeusprosessien pitkiin käsittelyaikoihin (oikeudenhoidon selontekoa koskeva LaVM 31/2022 vp s. 4 ja siinä viitatu aiemmat mietinnöt ja lausunnot).

Kun huoneenvuokralainsäädännön toimivuutta ja ajantasaisuutta vuonna 2016 selvitettiin, niin vuokralaiset kuin vuokranantajatkin näkivät suurena ongelmana oikeusprosessin hitauden ja kalleuden. Eräs johtopäätöksistä oli, että moni selvityksessä esiin tullut ongelma ratkeaisi sillä, jos ratkaisut saataisiin nopeammin kuin nykyisin. Selvityksen mukaan pitkät käsittelyajat synnyttävät epävarmuutta ja lisäävät oikeudenkäynnin kustannusriskiä. Erityisesti näytti selvityksen mukaan siltä, että vuokralaiset välttävät asioiden viemistä käräjäoikeuteen ja käyttävät mieluummin oikeussuojakeinonaan kuluttajariitalautakuntaa (Ympäristöministeriön raportteja 23/2016, s. 32 ja 42).

Ihmisten ja yhteisöjen haluttomuus tuoda vuokra-asumiseen liittyviä riitojaan tuomioistuimen käsiteltäväksi voi olla ongelmallista. Ihmisten pääsy oikeuksiinsa voi vaarantua, jos he eivät

uskalla saattaa näitä riitojaan tuomioistuimen ratkaistavaksi silloinkaan, kun heidän vaatimuksensa voisivat olla perusteltuja. Ihmisten ja yhteisöjen tulisi voida luottaa siihen, että heidän oikeutensa toteutuvat viime kädessä tuomioistuintietä.

Eräs riita-asian oikeudenkäynnin tarkoituksista on ohjata ihmisiä käyttäytymään aineellisen oikeuden mukaan. Ihmiset toimivat sovitulla tai laissa säädetyllä tavalla osaksi siksi, että he tietävät, että heidät voidaan viime kädessä velvoittaa siihen tuomioistuimen ratkaisulla. Näin ei välttämättä tapahdu, jos vuokrasuhteen toinen osapuoli voi laskea sen varaan, ettei hänen vastapuolensa tule vaatimaan oikeuksiaan tuomioistuimessa tai että ratkaisua ei anneta pitkiin aikoihin.

Tilanne lisää vuokra-asumiseen ja asuntosijoittamiseen liittyviä riskejä. Korkeasta oikeudenkäyntikynnyksestä hyötyy tyypillisesti vuokranantaja, mutta toisinaan myös vuokralainen, jonka häätäminen vuokra-asunnosta saattaa olla hidasta. Riidanratkaisun ongelmat voivat yleisemminkin heikentää vuokra-asuntomarkkinoiden tehokkuutta.

Korkea prosessikynnys voi myös heikentää kansalaisten luottamusta oikeusjärjestelmän ja tuomioistuinlaitoksen toimintaan (oikeudenkäyntikuluseäntelyä koskeva LaVM 23/2022 vp s. 3). Oikeuden saatavuus on eräs oikeusvaltion peruselementeistä.

Riitojen osapuolten haluttomuus saattaa asioitaan tuomioistuinten käsiteltäviksi saattaa lisäksi haitata oikeuden kehitystä ja heikentää oikeusvarmuutta. Juttujen vähäisen määrän vuoksi korkeimman oikeuden edellytykset antaa ennakkoratkaisuja asuinhuoneiston vuokrauksesta annetun lain tulkinnasta eivät ole tällä hetkellä hyvät.

3 Tavoitteet

Tavoitteena on parantaa oikeuden saatavuutta asuinhuoneiston vuokraa ja häätöä koskevissa riita-asioissa kehittämällä niitä varten yksinkertaistettu oikeudenkäyntimenettely, jossa asianosaisen oikeudenkäyntikuluriski on matala.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan pienten riita-asioden menettelyä säättämistä.

Pienten riita-asioden menettelyssä käsiteltäisiin asuinhuoneiston vuokrasuhteeseen perustuvat riita-asiat, jotka koskisivat enintään 10 000 euroa. Menettelyssä voitaisiin käsitellä myös muita kuin rahassa mitattavia vaatimuksia, jos ne perustuisivat asuinhuoneiston vuokrasuhteeseen. Asia tulisi kuitenkin käsitellä täysimittaisena riita-asiana, jos sen käsittely pienten riita-asian menettelyssä ei olisi asian laadun tai laajuuden vuoksi soveliaista. Asianosaiset eivät voisi sopia oikeudenkäyntimenettelystä.

Pienten riita-asioden menettelyssä käsiteltäisiin vain riitaisia asioita. Jos riidattomana vireille pantu asia riitautuisi tai siinä haettaisiin yksipuolisen tuomion jälkeen takaisinsaantia, se käsiteltäisiin pienten riita-asioden menettelyssä.

Pienten riita-asioden menettelyssä haastehakemuksen ja vastauksen sisältövaatimukset olisivat nykyistä matalammat. Suullista valmisteluistuntoa ei lähtökohtaisesti toimitettaisi, vaan asia, jota ei voitaisi ratkaista kirjallisesti, siirrettäisiin suoraan pääkäsittelyyn, jossa voitaisiin hyödyntää etäyhteyksiä. Käräjäoikeuden prosessinjohtovelvollisuudesta säädettäisiin

täydentävästi. Käräjäoikeus voisi ottaa ratkaisussa huomioon kaiken, mitä haastehakemuksessa, kirjallisessa vastauksessa ja lausumassa sekä muutoin olisi esitetty. Käräjäoikeuden ratkaisu lähtökohtaisesti julistettaisiin, eikä sitä tulisi perustella laajasti. Oikeudenkäyntiasiamiehen tai -avustajan kelpoisuusvaatimukset olisivat matalammat kuin täysimittaisessa riita-asiassa. Oikeudenkäyntimaksu olisi puolet siitä, mitä tavallisella riita-asialla.

Asian ratkaiseminen pääkäsittelyä toimittamatta olisi mahdollista samoin edellytyksin kuin riita-asioissa nykyään. Edellytyksiä toimittaa vain yksi istunto vahvistettaisiin säännöksillä haastehakemuksen sisällöstä, asiakirjojen toimittamisesta sähköisessä asiointipalvelussa, todisteiden aikaisesta esittämisestä, preklusiosta ja todistelun rajoittamisesta.

Määrää, jolla hävinnyt asianosainen voitaisiin velvoittaa korvaamaan voittaneen asianosaisen oikeudenkäyntikuluja, olisi rajoitettu. Oikeudenkäyntikuluja todennäköisesti myös aiheutuisi ylipäättään vähemmän kuin täysimittaisessa oikeudenkäynnissä. Toisaalta oikeusapuun ei kuuluisi avustaminen pienten riita-asioden menettelyssä käsiteltävässä asiassa, ellei siihen olisi hakijan henkilöön liittyviä erityisen painavia syitä.

Sähköisiä toimintatapoja edistettäisiin edellyttämällä, että asianosaisten tulisi eräin poikkeuksin toimittaa kaikki asiakirjat käräjäoikeuteen sähköisessä asiointipalvelussa. Käräjäoikeus voisi kuitenkin sallia tästä poikettavan. Tältä osin uudistus saatettaisiin erikseen voimaan sitten, kun tarkoitusta varten kehitettävä sähköinen asiointipalvelu olisi käyttövalmis.

Pienten riita-asioden menettelyä sovellettaisiin käräjäoikeudessa. Muutoksenhaussa asiat, jotka olisi käsitelty käräjäoikeudessa pienten riita-asioden menettelyssä, käsiteltäisiin siten kuin riita-asiat nykyään.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

4.2.1 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Esitys tarkoittaisi uuden oikeudenkäyntimenettelyn säätämistä. Kysymys olisi siten periaatteellisesti merkittävästä uudistuksesta.

Esityksen mukaan pienten riita-asioden menettelyä sovellettaisiin asuinhuoneiston vuokrasuhteeseen perustuvissa riita-asioissa, joissa riidan kohteen arvo olisi enintään 10 000 euroa tai joissa riidan kohde ei olisi rahassa mitattava. Esitys on kuitenkin laadittu niin, että pienten riita-asioden menettelyn soveltamisalan laajentaminen kävisi päinsä helposti, jos sitä myöhemmin pidettäisiin tarkoituksenmukaisena. Tässä tilanteessa nyt omaksuttavilla lainsäädäntöratkaisuilla voisi myöhemmin olla nyt realisoituvaa suurempi merkitys.

Merkityksellistä olisi lisäksi se, että esitys mahdollistaisi kokemusten saamisen intressiltään pienemmille riita-asioille tarkoitettusta oikeudenkäyntimenettelystä Suomen oikeudessa. Uusien säännösten soveltaminen ensin pienehkössä asiaryhmässä olisi hyödyllistä, jos menettelyn soveltamisalaa päätettäisiin myöhemmin laajentaa.

Tarkasteltaessa kuitenkin seuraavassa niitä vaikutuksia, joita tällä esityksellä voisi olla, voidaan ensiksi arvioida, että se voisi vaikuttaa oikeuden saatavuuteen pienten riita-asioden menettelyn soveltamisalan piiriin kuuluvissa asioissa. Se siis vaikuttaisi siihen, kuinka vaikeaa tai riskialtista kanteen nostaminen tai vastustaminen tosiasiaa on.

Oikeuden saatavuutta parantaisi varsinkin oikeudenkäyntikuluriskin pienentyminen. Vuonna 2019 käräjäoikeudessa pääkäsittelyssä ratkaistuissa huoneenvuokra-asioissa kantajan

oikeudenkäyntikuluvaatimuksen mediaani oli 5 964 euroa ja vastaajan 3 611 euroa. Voittaessaan kantaja sai 77 prosentissa ja vastaaja 92 prosentissa jutuista oikeudenkäyntikulunsa korvattua vaatimuksen mukaan (Sarasoja – Carling 2020, s. 88–89 ja 95). Pienten riita-asioiden menettelyssä oikeudenkäyntikulukorvauksen määrä olisi 500 euroa, jos juttu ratkaistaan kirjallisessa menettelyssä, ja 1 000 euroa, jos asiassa toimitetaan pääkäsittely, minkä lisäksi korvausta voitaisiin tuomita 310 euron suuruisen oikeudenkäyntimaksun verran ja harvinaisissa poikkeustapauksissa asianosaisille aiheutuneista erityisistä kuluista. Sääntely olisi voimassa olevaa vuokrariitojen kulusäännöstä (oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 8 d §) tehokkaampi keino rajoittaa tällaisen jutun hävinneen asianosaisen kuluvastuuta.

Myös oikeudenkäyntimenettelyn yksinkertaistumisella voisi olla myönteinen vaikutus oikeuden saatavuuteen. Asianosaisella olisi nykyistä paremmat tosiasialliset edellytykset ajaa vuokrasuhteeseen perustuvaa asiaansa tuomioistuimessa ilman juristin apua.

Käsitystä oikeuden saatavuuden parantumisesta tukevat oikeusministeriön toimeksiannosta laaditun kyselytutkimuksen tulokset. Vaikka tutkimus ei koske nimenomaan asuinhuoneiston vuokrariitoja, tutkimuksesta päätellen esitettävän kaltainen oikeudenkäyntimenettely voisi lisätä ihmisten ja yritysten halukkuutta nostaa kanne asiassa, jossa riidan kohteen arvo ei ole suuri (Taloustutkimus Oy, Kysely pienriitamenettelystä 9.12.2022).

Toisaalta halukkuutta nostaa kanne tai vastustaa sitä saattaisi joissain tilanteissa vähentää se, että voitaneen asianosaisen oikeutta korvaukseen oikeudenkäyntikuluistaan olisi rajoitettu. Se nimittäin tarkoittaisi, ettei turvautuminen oikeudenkäyntiasiamieheen tai -avustajaan olisi aina taloudellisesti mielekästä. Asianosaisten tulisivatkin käytännössä siksi nykyistä useammin ajaa asiaansa itse tai panostaa asiansa ajamiseen vähemmän. Samalla tavalla voisi vaikuttaa sekin, ettei julkisin varoin kustannettavaan oikeusapuun kuuluisi avustaminen pienten riita-asioiden menettelyssä käsiteltävässä asiassa, ellei siihen olisi asianosaisen henkilöön liittyvää perustetta.

Näitä ongelmia on esityksessä pyritty kompensoimaan oman asian ajamista helpottavilla menettelysäännöksillä ja oikeudenkäyntiasiamiehen tai -avustajan kelpoisuusvaatimusten alentamisella. Lisäksi merkitystä olisi käräjäoikeuden prosessin johdolla. Joka tapauksessa maksuttoman oikeusavun myöntäminen edellyttää jo nykytilassa varsin tiukkojen taloudellisten edellytysten täyttymistä, eikä julkisin varoin kustannettavaa oikeusapua siksi ole muutoinkaan kaikille tarjolla.

Esityksen välittömiä vaikutuksia sen soveltamisalaan kuuluvien asioiden käsittelyyn käräjäoikeudessa olisi omiaan pienentämään sekin, että oikeudenkäyntimenettely näissä asioissa on jo tällä hetkellä varsin tehokas.

Näistä varaumista huolimatta pienten riita-asioiden menettelystä säättäminen todennäköisesti enemmän lisäisi kuin heikentäisi oikeuden saatavuutta menettelyn soveltamisalalla, etenkin vuokralaisten keskuudessa. Se tarkoittaisi, että käräjäoikeuteen saatettaisiin nykyistä useampia riitoja ja että vastaajat vastustaisivat nykyistä useammin kantajien vaatimuksia.

Todennäköisesti enemmän vuokranantajat kuin vuokralaiset ja enemmän oikeushenkilöt kuin luonnolliset henkilöt nostaisivat kanteita pienten riita-asioiden menettelyssä. Tähän viittaavat tiedot käräjäoikeuksissa nykyään käsiteltävistä asuinhuoneiston vuokraa koskevista asioista (tilastotiedoista tarkemmin jaksossa 2.6), ja sitä tukevat tiedot Ruotsista ja Tanskasta (tältä osin kokoavasti ks. Arviomuistio pienriitamenettelystä, Oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja 2023:1, s. 39 ja 48). Näin oli myös taannoin asunto-oikeuksissa, joissa noudatettua menettelyä pienten riita-asioiden menettely tulisi muistuttamaan. Joitain vuosia asunto-oikeuksien

perustamisen jälkeen havaittiin, että kantajista 82 prosenttia oli vuokranantajia ja 59 prosenttia oikeushenkilöitä, kun taas vastaajista 95 prosenttia oli yksityishenkilöitä (Tilastokeskuksen tilastotiedotus: Asunto-oikeuksien toiminta 1977, s. 1).

Vuokralaiset nostavat nykyään harvoin kanteita vuokrasuhdettaan koskevista asioista. Sen vuoksi vuokralaisten nostamien kanteiden osuus voisi esityksen seurauksena kasvaa. Esitys voisi lisäksi parantaa vastaajan tosiasiallisia mahdollisuuksia laskea kanteen vastustamisen kynnystä. Se voisi tarkoittaa, että vastaajat, jotka ovat usein vuokralaisia, riitauttaisivat vuokranantajan vaatimukset nykyistä useammin.

Esitys voisi parantaa etenkin sellaisten henkilöiden asemaa, joilla on muita heikommalla edellytyksellä ottaa täysimittaiseen riita-asian oikeudenkäyntiin liittyvä taloudellinen riski. Kysymys olisi etenkin vähävaraisista ja keskituloisista, jotka eivät kuitenkaan ole oikeutettuja kokonaan maksuttomaan oikeusapuun.

Esitys voisi johtaa siihen, että kantajien perusteltujakin vaatimuksia vastustettaisiin nykyistä useammin. Se aiheuttaisi kantajille vaivaa ja tarpeettomia kustannuksia ja pitkittäisi oikeudenkäyntiä. Koska pienten riita-asioden menettelyssä jutun voittaneella asianosaisella ei olisi yhtä laajaa oikeutta korvaukseen oikeudenkäyntikuluistaan kuin nykyään, voittanut asianosainen voisi joutua kantamaan itse nämä kustannukset. Myös kanteita saatettaisiin nostaa huomattavasti harvinaisemmin kuin tällä hetkellä.

Esitys voisi edistää asuinhuoneiston vuokrauksesta annetun lain ja asuinhuoneiston vuokrasopimusten noudattamista, kun tosiasialliset mahdollisuudet saattaa niitä koskeva riitaisuus tuomioistuimen käsiteltäväksi parantuisivat.

Oikeuden kehitykselle ja oikeusvarmuudelle olisi eduksi, jos vuokra-asumiseen perustuvia riita-asioita ratkaistaisiin tuomioistuimissa nykyistä enemmän. Korkein oikeus kykenisi antamaan aikaisempaa enemmän oikeustilaa ohjaavia ja oikeudellisia epäselvyyksiä hälventäviä ennakkoratkaisuja asuinhuoneiston vuokrausta koskevista asioista. Se voisi myös lisätä tuomioistuinten vaikuttavuutta.

Pienten riita-asioden menettelyssä olisi piirteitä, jotka voisivat vahvistaa oikeudenkäynnin koettua oikeudenmukaisuutta. Näitä olisivat esimerkiksi oikeudenkäynnin epämuodollisuus ja asianosaisten itsensä roolin korostuminen heidän avustajiensa kustannuksella (Kaijus Ervasti – Virve-Maria de Godzinsky, Koettu oikeudenmukaisuus tuomioistuimissa. Lakimies 2/2014, s. 189; ks. myös Tuomioistuinlaitoksen kehittämiskomitean mietintö KM 2003:3, s. 188–192). Alankomaissa on havaittu tämänkaltaisen oikeudenkäyntimenettelyn lisänsä koettua oikeudenmukaisuutta juttunsa hävinneiden asianosaisten keskuudessa (R.J.J. Eshuis – T. Geurts, Lagere drempels voor rechtzoekenden. Evaluatie van de Verhoging van de Competentiegrens in 2011. Ministerie van Veiligheid en Justitie, 2016, s. 186). Monien vuokrariitojen käsittelyssä käräjäoikeudessa on kuitenkin jo tällä hetkellä samoja piirteitä.

Vaikka lähtökohta pienten riita-asioden menettelyssä olisi se, että asianosaiset ajaisivat itse omaa asiaansa, esityksen ei arvioida heikentävän sellaistenkaan ihmisten asemaa, joiden edellytykset suoriutua siitä olisivat esimerkiksi vammaisuuden tai puutteellisen kielitaidon vuoksi keskimääräistä heikommalla. Tästä on esityksessä pyritty varmistumaan. Ensinnäkin oikeudenkäyntiasiamiehen tai -avustajan käyttö olisi edellä todetusta lähtökohdasta huolimatta sallittua, ja tässä tehtävässä voisi, toisin kuin vuokra-asumista koskevista riita-asioista nykyään, toimia myös muu kuin asianajaja, julkinen oikeusavustaja tai luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja, esimerkiksi asianosaisen läheinen. Asianosaisella olisi jutun voittaessaan mahdollisuus saada korvausta myös sellaisista kuluista, jotka ovat olleet hänelle

erityisestä syystä tarpeen esimerkiksi vammaisuutensa tai kielitaidottomuutensa vuoksi. Vaikka julkisin varoin kustannettavaan oikeusapuun ei lähtökohtaisesti kuuluisi avustaminen pienten riita-asioiden menettelyssä käsiteltävässä asiassa, se voitaisiin kuitenkin myöntää asianosaisen henkilöön liittyvien erityisen painavien syiden perusteella. Lisäksi viime kädessä oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin vaatimuksista johtuu, että käräjätuomarin tulisi joka tapauksessa pyrkiä prosessinjohtoon keinoin varmistamaan asianosaisten tasavertaisuuden toteutuminen oikeudenkäynnissä.

Ehdotus sähköisestä asiointipalvelusta voisi helpottaa tuomioistuinasiointia, parantaa asianosaisten tiedonsaantia asiansa käsittelystä sekä yleisemminkin osaltaan edistää yhteiskunnan ja viranomaistoiminnan digitalisoitumista. Suurin osa ihmisistä kykenisi käyttämään asiointipalvelua päätellen siitä, että 16–89-vuotiailla suomalaisilla on keskimäärin hyvät digitaidot: 73 prosentilla vähintään perustaidot ja 44 prosentilla sitä paremmat taidot (Digitaitoraportti 2023, s. 11). Koska käräjäoikeus voisi sallia sähköisen asiointipalvelun käyttövelvollisuudesta poikettavan, ehdotus ei vaikeuttaisi myöskään niiden, joiden digitaidot ovat heikommalla tasolla, pääsyä tuomioistuimeen.

Oikeuden saatavuus on eräs oikeusvaltion peruselementeistä (ks. esim. Euroopan neuvoston Demokratiaa oikeusteitse -komission eli ns. Venetsian komission Oikeusvaltion tarkistuslista ja World Justice Projectin oikeusvaltioindeksi). Menettelystä säättäminen voisi siksi vahvistaa oikeusvaltiota ja lisätä tuomioistuinia kohtaan tunnettua luottamusta. Myös lakivaliokunta on katsonut, että tällaisen luottamuksen edistämiseksi tulisi ryhtyä prosessikynnystä alentaviin toimiin (LaVM 23/2022 vp s. 3–4), jollaisena esitystä voidaan pitää.

Oikeuden saatavuuden parantumisella voisi olla myös laajempia myönteisiä yhteiskunnallisia vaikutuksia. Tutkimuksessa on esimerkiksi nähty yhteys oikeusvaltion ja yhteiskunnallisen luottamuksen välillä (Trust and Public Policy: How Better Governance Can Help Rebuild Public Trust, OECD 2017, s. 12–13 ja 141–152). Luottamus viranomaisiin ja instituutioihin voi puolestaan edistää yhteiskunnan kriisinkestävyyttä (Turvallisuusstrategia 2017, s. 22). Oikeusvaltion vahvistumisella olisi merkitystä myös demokratian toimivuuden kannalta (Valtioneuvoston periaatepäätös suomalaisesta demokratioita 2020-luvulla, s. 7). Nämä vaikutukset olisivat pienten riita-asioiden menettelyn soveltamisala huomioon ottaen kuitenkin vähäisiä.

On vaikeaa arvioida, millaisiin ihmisiin ja yhteisöihin pienten riita-asioiden menettelystä säättäminen erityisesti vaikuttaisi. Vuokra-asuminen on kuitenkin yleistä, joten sitä koskevan riidanratkaisun uudistaminen vaikuttaisi periaatteessa suureen joukkoon ihmisiä. Kuten jaksossa 2.1 tarkemmin ilmenee, vuokralla asuvat eritoten nuoret, yksinasuvat ja yhden vanhemman perheet. Myös Helsingissä asutaan paljon vuokralla.

Samaten vuokranantajia on runsaasti. Institutionaalisten vuokranantajien lisäksi moni yksityishenkilö toimii vuokranantajana, kuten jaksossa 2.1 kerrotaan. Uudistus voisi siis myös tätä kautta vaikuttaa suureen joukkoon ihmisiä ja yrityksiä.

Eniten esitys vaikuttaisi niihin, jotka ovat asianosaisina vuokrasuhteeseen perustuvissa riita-asioissa tai harkitsevat kanteen nostamista. Tietoja ei ole siitä, keitä tällaiset henkilöt tai yhteisöt tarkemmin ovat. Tietoja ei myöskään ole tuomioistuimissa tai kuluttajariitalautakunnassa tällä hetkellä käsiteltävien vuokrariitojen asianosaisista.

Jos tarkastellaan yleisesti pääkäsittelyssä vuonna 2019 ratkaistuja riita-asioita, miehet olivat naisia useammin sekä kantajina (60 %) että vastaajina (65 %). Kantajien mediaani-ikä oli 43 ja vastaajien 46 vuotta. Lapset ovat asianosaisina hyvin harvoin muissa kuin omaa elatustaan

koskevissa asioissa (Sarasoja – Carling 2020, s. 13–14), mutta vuokrariidan kohteena voi olla heidän asuntonsa.

Vuonna 2022 toteutetussa kyselyssä 25–34-vuotiaat ilmoittivat jonkin verran muita ikäryhmiä useammin, että heillä oli edeltävän vuoden aikana ollut enintään 10 000 euroa koskevia riitoja. Miehillä riitoja oli ollut hieman naisia enemmän. Kyselyyn vastanneiden halukkuus nostaa kanne tällaisen riidan ilmetessä korreloi iän kanssa niin, että nuoremmat olivat iäkkäämpiä halukkaampia saattamaan asian tuomioistuimeen. Miehet ilmoittivat hieman naisia suurempaa valmiutta nostaa tarvittaessa kanne. Kysely ei kuitenkaan koskenut nimenomaan asuinhuoneiston vuokrasuhteeseen perustuvia riitoja (Taloustutkimus Oy, Kysely pienriitamenettelystä 9.12.2022).

4.2.2 Vaikutukset perus- ja ihmisoikeuksiin

Osa edellä tunnistetuista yhteiskunnallisista vaikutuksista olisi merkityksellisiä seuraavien perus- ja ihmisoikeuksien kannalta.

Perustuslakivaliokunta on liittänyt oikeuden saatavuuden perustuslain 21 §:ään (korkeimman hallinto-oikeuden valituslupajärjestelmää koskevat PeVL 16/2019 vp s. 3–4, PeVL 50/2018 vp s. 5, PeVL 55/2014 vp s. 3–4 ja PeVL 32/2012 vp s. 3). Oikeuden saatavuuden parantuminen vaikuttaisi siten oikeusturvaperusoikeuden toteutumiseen.

Esitys vaikuttaisi perustuslain 15 §:ssä turvattuun omaisuuden suojaan. Esitys voisi edistää etenkin vuokralaisten tosiasiallisia mahdollisuuksia kääntyä tuomioistuimen puoleen asuinhuoneiston vuokrasuhteeseen perustuvissa riidoissa. Toisaalta hävinnyttä asianosaista ei voitaisi nykytilaa vastaavalla tavalla velvoittaa korvaamaan voittaneen asianosaisen oikeudenkäyntikulujaan käräjäoikeudessa täysimääräisesti.

Koska kysymys olisi asuinhuoneiston vuokrasuhteeseen perustuvista riita-asioista, esitys olisi merkityksellinen myös kotirauhaa koskevan perustuslain 10 §:n 1 momentin kannalta.

Esitys voisi edistää perustuslain 6 §:ssä turvattua ihmisten yhdenvertaisuutta, koska se parantaisi etenkin sellaisten henkilöiden oikeudensaantimahdollisuuksia, joilla on muita heikommalla edellytyksellä ottaa täysimittaiseen riita-asian oikeudenkäyntiin liittyvä taloudellinen riski. Yhdenvertaisuuden näkökulmasta kuitenkin myös ehdotus sähköisen asiointipalvelun käyttövelvollisuudesta olisi merkityksellinen. Koska velvollisuudesta käyttää asiointipalvelua voitaisiin poiketa silloin, kun asianosaisen kyky käyttää sitä olisi heikompi, ehdotus ei tältä osin heikentäisi ihmisten yhdenvertaisuutta.

Edellä mainitut oikeudet on turvattu myös Euroopan ihmisoikeussopimuksessa, kansalais- ja poliittisia oikeuksia koskevassa kansainvälisessä yleissopimuksessa ja Euroopan unionin perusoikeuskirjassa.

Esityksen vaikutusta perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiseen käsitellään tarkemmin esityksen suhdetta perustuslakiin ja säätämisyjärjestystä koskevassa jaksossa 12.

4.2.3 Viranomaisvaikutukset

Käräjäoikeudet. Pienten riita-asioden menettelystä säätämisen seurauksena käräjäoikeuksiin saapuisi todennäköisesti nykyistä enemmän asioita.

Pienten riita-asoiden menettelyssä käsiteltäisiin asuinhuoneiston vuokrasuhteeseen perustuvia asioita, jotka eivät ole riidattomia. Viime aikoina niitä on saapunut kärjäoikeuksiin vuodessa noin 450–600, joista runsas 50 on ollut häätöjuttuja, kun mukaan otetaan myös summaarisina eli alkujaan riidattomiksi oletettuina vireille tulleet asiat ja edellä kerrotuista luvuista toisaalta vähennetään liikehuoneiston vuokrasuhteeseen liittyvien juttujen arvioitu määrä. Pienten riita-asoiden menettelyssä käsiteltäisiin todennäköisesti valtaosa näistä asioista.

Lisäksi esitys tulisi kuitenkin todennäköisesti johtamaan siihen, että kärjäoikeuksiin saatettaisiin asuinhuoneiston vuokrasuhteeseen perustuvia riitoja, joita kärjäoikeuksissa ei nykyisin käsitellä. Luultavaa niin ikään olisi, että nykyistä isompi osa riidattomista vuokrajutuista riitautuisi, kun vastaaja ilmoittaisikin vastustavansa kantajan vaatimuksia.

Tällaisten piilevien riitojen lukumäärän arviointi on vaikeaa. Niiden lukumäärän suuruusluokasta voidaan esittää vain suuntaa-antavia arvioita.

On todennäköistä, ettei piileviä häätöasioita olisi paljon eikä pienten riita-asoiden menettely siksi tulisi suuresti vaikuttamaan tuomioistuimissa käsiteltävien häätöasioiden määrään. Vuokralaisen häätämistä omistamastaan asunnosta vaativan kantajan näkökulmasta häätöasia koskee yleensä merkittävää taloudellista etua. Häätöä ei voida toteuttaa ilman tuomioistuimen ratkaisua. Vuokranantajan kynnys jättää häätöasia panematta vireille lienee siten korkea. Häätöasia on myös vuokralaisen näkökulmasta tärkeä, koska siihen liittyy riski hänen asuntonsa menettämisestä. Siksi vuokralaisen kynnys jättää vastustamatta mielestään perusteetonta häätövaatimusta lienee nykytilassa matala.

Sen sijaan muut asuinhuoneiston vuokrasuhteeseen perustuvat riita-asiat koskevat useimmiten rahasaamista. Niissä, samoin kuin asioissa, jotka edellyttävät asuinhuoneiston vuokrauksesta annetun lain mukaan tuomioistuimen lupaa, ihmisten ja yritysten voidaan olettaa panevan häätöasioita enemmän painoa oikeudenkäyntikuluriskille ja oikeudenkäynnin odotettavissa olevalle kestolle arvioidessaan kanteen nostamista tai sen vastustamista. Siksi pienten riita-asoiden menettelystä säättäminen voisi lisätä näiden asioiden määriä tuomioistuimissa.

Vaikutusarvioinnin pohjana voidaan käyttää tietoa asiamääristä asunto-oikeuksissa. Niissä käsiteltiin ennen vuotta 2003 asioita, joita nyt ehdotetaan pienten riita-asoiden menettelyn soveltamisalan piiriin. Tuomioistuintilastojen mukaan asunto-oikeuksiin saapui vuosina 1997–2002 keskimäärin 738 asiaa vuodessa.

Sittemmin vuokralla asuminen on yleistynyt. Vuokra-asunnoissa asuvien ihmisten määrä on Tilastokeskuksen Asunnot ja asuinolot -tilaston mukaan kasvanut vuosina 2005–2023 noin 1,33 miljoonasta noin 1,58 miljoonaan ihmiseen.

Toisaalta asunto-oikeuksissa oikeudenkäyntikuluriski oli pienempi kuin olisi pienten riita-asoiden menettelyssä, sillä oikeudenkäyntikulujen korvausvelvollisuudesta, eli keskeisestä kanteennostohalukkuuteen vaikuttavasta seikasta, oli säädetty hävinneen asianosaisen näkökulmasta nyt ehdotettavaa edullisemmin (lain 36 §).

Vertailua voidaan hakea myös kuluttajariitalautakunnasta. Vuosina 2020–2024 kuluttajariitalautakuntaan saapui vuodessa keskimäärin 570 juttua, jotka jatkossa voisivat kuulua pienten riita-asoiden menettelyn soveltamisalaan (ks. tarkemmin jakso 2.5).

Vuonna 2022 tehdyssä kyselytutkimuksessa ihmisiltä kysyttiin, saattaisivatko he enintään 10 000 euroa koskevan kuluttajariitansa mieluummin kuluttajariitalautakuntaan vai kärjäoikeuteen, jossa se käsiteltäisiin nyt esitettävän kaltaisessa oikeudenkäyntimenettelyssä.

Vastaajista 66 prosenttia ilmoitti suosivansa käräjäoikeutta ja 9 prosenttia kuluttajariitalautakuntaa; loput eivät tienneet tai halunneet sanoa. Enintään 5 000 euroa koskevien riitojen osalta käräjäoikeutta suosisi 56 prosenttia ja kuluttajariitalautakuntaa 20 prosenttia (Taloustutkimus Oy, Kysely pienriitamenettelystä 9.12.2022).

Kyselytutkimus ei koske juuri asuinhuoneiston vuokrasuhteeseen perustuvia riitoja. Kyselytutkimuksessa ilmoitettu hypoteettinen kanteennostohalukkuus ei myöskään välttämättä realisoidu täysimääräisesti. Lisäksi kokemukset muista valtioista viittaavat siihen, että ihmiset ovat keskimäärin yrityksiä haluttomampia saattamaan asioitaan esitetyn kaltaiseen oikeudenkäyntimenettelyyn. Luultavaa silti on, että muutoin kuluttajariitalautakuntaan vietäviä asioita saatettaisiin esityksen seurauksena kuluttajariitalautakunnan sijaan pienten riita-asioden menettelyyn. Määräksi arvioidaan tässä yli sata juttua vuodessa.

Pienten riita-asioden menettelyssä käsiteltäisiin kuitenkin luultavasti sellaisiakin asioita, joita ei muuten käsiteltäisi kuluttajariitalautakunnassa. Tämä johtuu jo siitä, että kuluttajariitalautakunnassa hakijana ei voi olla muu vuokranantaja kuin yksityishenkilö. Todennäköisesti muillakin vuokranantajilla on asuinhuoneiston vuokrasuhteeseen perustuvia riitoja, joita he menettelystä säädettyä saattaisivat käräjäoikeuteen. Kuten edellä yhteiskunnallisia vaikutuksia koskevassa jaksossa 4.2.1 on todettu, erityisesti vuokranantajat ja yritykset toimivat kantajina niin käräjäoikeuksissa nykyään käsiteltävissä vuokrajutuissa kuin pienten riita-asioden menettelyä vastaavissa menettelyissä Ruotsissa ja Tanskassa.

Suomen Yrittäjien vuonna 2022 tekemän kyselyn mukaan 21 prosenttia yrityksistä ilmoitti jättäneensä kuluihinsa pelossa viemättä riitaa tuomioistuimeen, vaikka siihen olisi ollut perusteltu syy. Osuus kasvoi yrityksen koon kasvaessa, mikä on merkityksellistä sikäli, että institutionaaliset vuokranantajat ovat usein isoja (Kantar Public, Yrittäjät Gallup 3/2022).

Toisen kyselytutkimuksen mukaan nyt ehdotettavan kaltainen oikeudenkäyntimenettely lisäisi yritysten kanteennostohalukkuutta. Siinä missä nykyään 63 prosenttia yrityksistä veisi enintään 10 000 euroa koskevan riidan käräjäoikeuteen, pienten riita-asioden menettelystä säädettyä 86 prosenttia arveli tekevänsä niin. Alle 5 000 euron riidoissa osuus kasvoi 32 prosentista 79 prosenttiin (Taloustutkimus Oy, Pienriitamenettely, 9.12.2022).

Näiden tutkimusten suhteen on tehtävä samat varaukset kuin edellä. Viitatu tutkimukset eivät koske juuri asuinhuoneiston vuokrasuhteeseen perustuvia riitoja, eikä kyselytutkimuksessa ilmoitettu hypoteettinen kanteennostohalukkuus välttämättä realisoidu täysimääräisesti. Siten niiden perusteella ei voi suoraan päätellä pienten riita-asioden menettelyssä käsiteltävien asioiden suuruusluokkaa.

Kyselyiden lisäksi huomiota voidaan kiinnittää siihen, että yleisesti ottaen riitaisten riita-asioden määrä Suomessa on kansainvälisessä vertailussa matala. Vaikka Euroopan neuvoston pysyvän CEPEJ-komitean (European Commission for the Efficiency of Justice) tutkimusraportin lukuihin liittyy epävarmuuksia, Suomessa saatetaan sen mukaan ensimmäisen asteen tuomioistuimessa vireille vähemmän riitaisia siviili- ja kauppaoikeudellisia asioita kuin muualla Euroopassa ja lähialueilla. Riita-asioden määrä sataa asukasta kohti oli Suomessa 0,14, kun 41 tältä osin tutkitun valtion keskiarvo oli 2,25 (European Judicial Systems, CEPEJ Evaluation Report 2024, Quantitative Data Annex; ks. kuitenkin Anna Nylund, Domstolens praktiske rolle i Norden: en analyse basert på statistikk, teoksessa Eivind Smith (toim.) Våre perifere domstoler. Fagbokforlaget 2022, s. 19–36). Tiedot viittaavat siihen, että yleisesti ottaen piileviä riitoja voisi olla Suomessa runsaasti.

Esitettävää vastaavat oikeudenkäyntimenettelyt ovat monessa Euroopan valtiossa suosittuja. Tilastotietoja asiamääristä on kerätty oikeusministeriössä laadittuun arviomuistioon (Pienriitamenettely. Arviomuistio. Oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja 2023:1, pääjakso 3 ja kootusti s. 108). Niistä voidaan kuitenkin tehdä vain rajoitetusti johtopäätöksiä pienten riita-asioiden menettelyssä käsiteltävien asioiden lukumäärän suhteen, koska esitettävän menettelyn soveltamisala olisi kapeampi kuin vastaavankaltaisilla menettelyillä vertailun kohteena olleissa valtioissa.

Merkityksellistä on vielä sekin, että juuri oikeudenkäynnin hitaus ja kalleus on nähty niin vuokralaisten kuin vuokranantajienkin piirissä keskeisenä esteenä asuinhuoneiston vuokrasuhdetta koskevien asioiden saattamiselle tuomioistuimen käsittelyyn (ks. tarkemmin jaksossa 2.5 ja 2.7). Pienten riita-asioiden menettely voisi vaikuttaa juuri näihin ongelmiin, etenkin korkeaan oikeudenkäyntikuluriskiin. Toisaalta vuokranantajien, joita enemmistö kantajista luultavasti olisi, piirissä oikeudenkäyntikynnys ei liene tällä hetkellä yhtä korkea kuin vuokralaisilla. Tämän voidaan arvioida vähentävän pienten riita-asioiden menettelyyn saatettavien uusien juttujen määrää.

Edellä olevan perusteella voidaan karkeasti arvioida, että pienten riita-asioiden menettelystä säättäminen johtaisi siihen, että käräjäoikeuksiin saapuisi vuodessa 250–400 juttua nykyistä enemmän.

Arvio on matalampi kuin esityksen taustalla olevassa mietinnössä. Ero johtuu siitä, että esitykseen on jatkovalmistelussa tehty muutoksia, joiden seurauksena asianosaisen oikeudenkäyntikuluriski on hieman kasvanut. Lisäksi huomioon on otettu mietinnöstä lausuntokierroksella saatu palaute.

Jos arvio pitäisi paikkansa, pienten riita-asioiden menettelyssä käsiteltäisiin vuodessa alle tuhat asiaa, kun kokonaan uusien juttujen määrään lisätään ne menettelyn soveltamisalaan kuuluvat jutut, jotka joka tapauksessa saatettaisiin käräjäoikeuteen. Kuten edeltä ilmenee, niitä on nykyisellään 450–600.

Arvioon liittyy paljon epävarmuutta. Sitä kuitenkin tukee tieto asiamääristä asunto-oikeuksissa 25 vuotta sitten. Jos asunto-oikeuksien loppuaikojen asiamääriin lisätään vuokra-asumisen yleistymistä asunto-oikeuksien lakkauttamisen jälkeen suunnilleen vastaavat 20 prosenttia, päästään hieman alle 900 juttuun vuodessa. Koska asunto-oikeuksissa oikeudenkäyntikuluriski oli pienempi kuin nyt esitetään, juttujakin tulee nyt vireille vähemmän.

Arvioitaessa uusien juttujen vaikutusta työn määrään käräjäoikeudessa voidaan aluksi todeta, että niitä ei olisi paljon verrattuna käräjäoikeuksissa jo nyt käsiteltävien asioiden määrään. Vuonna 2024 käräjäoikeuksiin saapui noin 53 000 rikosasiaa, joista noin 41 000 ratkaistiin pääkäsitelyssä, ja noin 13 600 laajaa riita-asiaa, joista noin 3 250 ratkaistiin pääkäsitelyssä (Tuomioistuinlaitoksen tilinpäätös 2024, s. 39–42). Uusien asioiden määrä olisi todennäköisesti pienempi kuin laajojen riita-asioiden määrän vuosittainen vaihtelu tällä vuosituhannella.

On mahdollista, että puolet pienten riita-asioiden menettelyssä käsiteltävistä asioista ratkaistaisiin yksin kirjallisen valmistelun perusteella. Arvio perustuu siihen, että tuomioistuintilastojen mukaan 69 prosenttia käräjäoikeuksien ratkaisusta riitaisina vireille tulleissa jutuissa (ns. L-asiat) tehtiin vuosina 2020–2024 kirjallisessa valmistelussa. Kysymys on voinut olla esimerkiksi siitä, että asianosaiset ovat sopineet asian taikka juttu on ratkaistu kanteen peruuttamisen tai vastaajan passiivisuuden perusteella, joskus myös 5 luvun 27 a §:n nojalla. Pienten riita-asioiden menettelyssä olisi kuitenkin piiriteitä, kuten valmistelun lyhyempi

kesto ja pienempi oikeudenkäyntikuluriski, jotka lisäisivät todennäköisyyttä asian etenemiselle pääkäsittelyyn asti.

Istunnot pienten riita-asioden menettelyssä käsiteltävissä asioissa eivät olisi pitkiä. Asian laajuus olisi peruste katsoa, ettei juttu ylipäänsä soveltuisi pienten riita-asioden menettelyyn. Vuokrariidat ovat nykyäänkin pienehköjä, todistajien mediaanilukumäärä on kaksi (Sarasoja – Carling 2020, s. 86). Näin ollen päivinä, joina istuntoja olisi, juttuja olisi mahdollista ratkaista hyvinkin kaksi. Arvatenkin monet asiat sovittaisiin.

Näin yksi kärjätuomari, jolla ei olisi muita lainkäyttötehtäviä, voisi kyetä käsittelemään ja ratkaisemaan useita tällaisia juttuja viikossa. Lisäksi uudistuksen seurauksena luultavasti useampi sata vuokrariitaa käsiteltäisiin täysimittaisen oikeudenkäynnin sijaan pienten riita-asioden menettelyssä. Se vähentäisi hieman niihin sitoutuvan työn määrää.

Oikeusministeriön ja tuomioistuinlaitoksen välisen tulossopimuksen mukaan tulee noudattaa olettaa siitä, että henkilötyövuodessa on 220 työpäivää (44 viikkoa).

Näin laskien, ja ottaen huomioon työ määrää ja juttumäärää koskeviin oletuksiin liittyvät epävarmuustekijät, voidaan arvioida uudistuksen merkitsemän arvellun juttumäärän lisäyksen, 250–400 juttua vuodessa, vastaavan laskennallisesti muutaman kärjätuomarin vuosittaista työpanosta.

Arviota tukee se, että Tuomioistuinviraston arvion mukaan yksi kärjätuomari kykenee ratkaisemaan keskimäärin 60–70 laajaa riita-asiaa vuodessa.

Esityksen vaikutuksia käsittelyaikoihin on niin ikään vaikea ennakoida. Paljon riippuisi siitä, millaisia työjärjestyksellisiä ja työnjohdollisia ratkaisuja kärjäoikeuksissa tehtäisiin. Pienten riita-asioden menettely kuitenkin sisältäisi piirteitä, jotka jouduttaisivat oikeudenkäyntiä verrattuna täysimittaisen riita-asian käsittelyyn.

Ensinnäkin asianosaisten tulisi toimittaa asiakirjat kärjäoikeuteen sähköisessä asiointiliittymässä, jossa asianosaisia voitaisiin helposti ja nopeasti ohjata antamaan asian käsittelyn kannalta tarvittavat tiedot, kunhan asiointiliittymä on valmis. Asiointiliittymän ansiosta tiedot myös saataisiin kärjäoikeuden tietojärjestelmään rakenteisessa muodossa, mikä vähentäisi täydentämistarvetta ja muutakin työtä kärjäoikeudessa ja helpottaisi asian käsittelyä. Tiedoksiannosta tehostaisi se, että myös haaste voitaisiin antaa tiedoksi puhelimitse; todisteellisen sähköisen tiedoksiannon helpottamista harkitaan samaan aikaan digitaalisen viranomaisviestinnän edistämishankkeessa, jota koskeva hallituksen esitys annettaneen eduskunnalle syksyllä 2025. Valmisteluistuntoa ei yleensä tulisi toimittaa, vaan asia tulisi viedä suoraan pääkäsittelyyn, jolloin istuntoja tulisi toimitettavaksi vain yksi. Edellytyksiä tähän parannettaisiin edellä mainitun asiointiliittymän lisäksi todisteiden ilmoittamista ja toimittamista sekä preluusiota koskevilla säännöksillä, jotka samalla lisäisivät mahdollisuuksia saada juttu ratkaisukypsäksi jo valmistelussa. Kärjäoikeuden prosessinjohtovelvollisuutta terävöitettäisiin. Todistelun rajoittamisesta säädettäisiin nykysääntelyä täydentävästi. Pääkäsittelyssä ei tarvitsisi toistaa valmistelussa lausuttua vaatimusten ja perusteiden osalta, ja lähtökohtaisesti puheenjohtaja kuulustelisi kuultavat. Pääkäsittelyssä ratkaistun jutun ratkaisu tulisi lähtökohtaisesti julistaa samana päivänä, eikä sitä tulisi perustella seikkaperäisesti. Oikeudenkäyntikulujen korvaamista koskeva säännös kannustaisi ajamaan asiaa taloudellisesti. Edelleen jo se, että asioille olisi kärjäoikeudessa oma käsittelyjärjestyksensä ja ne siksi käsiteltäisiin omana asiaryhmänään, voisi jouduttaa niiden käsittelyä.

Lisäksi maaliskuussa 2025 tuli voimaan uudistus, jolla edistetään etäyhteyksien hyödyntämistä oikeudenkäynnissä. Muun ohella todistajan etäkuulemisen edellytykset kevenivät. Uudistus mahdollistaa myös etäoikeudenkäynnin toimittamisen, jolloin pääkäsittely voidaan järjestää täysin etäyhteyksin niin, ettei istuntosalia tarvita. Nyt puheena olevan kaltaiset asiat on uudistuksen esitoissa mainittu esimerkkeinä jutuista, joihin uusi sääntely etenkin soveltuisi (HE 63/2024 vp s. 37).

Pienten riita-asioiden menettelystä säätäminen vaikuttaisi myös muiden asioiden käsittelyaikoihin. Koska esitys todennäköisesti lisäisi asiamääriä, lähtökohtaisesti sen voidaan arvioida pidentävän keskimääräisiä käsittelyaikoja. Vaikutusta ei kuitenkaan arvioida suureksi.

Uudistuksella olisi vaikutusta myös istuntosalikapasiteettiin. Jos puolet uusista asioista ratkaistaisiin pääkäsittelyssä, vuodessa toimitettaisiin noin 150 pääkäsittelyä enemmän kuin nykyään. Istutuspäivien määrä olisi pienempi, jos juttuja voitaisiin istua kaksi päivässä. Joka tapauksessa istuntosalien jo nykyisellään paikoin suuri käyttöaste kasvaisi. Vaikutusta kuitenkin vähentäisi näihin asioihin hyvin sopiva mahdollisuus toimittaa pääkäsittely etäoikeudenkäyntinä (oikeudenkäymiskaaren 2 luvun 16 §).

Käräjätuomarin näkökulmasta oikeudenkäynti pienten riita-asioiden menettelyssä voisi poiketa täysimittaisten riita-asioiden käsittelystä. Tämä johtuisi ennen muuta siitä, että asianosaisten luultavasti ajaisivat tavallista useammin itse omaa asiaansa. Tuomarin tulisi kiinnittää tavanomaista enemmän huomiota asian selvittämiseen ja asianosaisten informoimiseen.

Pääkäsittely voitaisiin usein toteuttaa etäyhteydellä. Tutkimuksessa on havaittu, että kuunteleminen on etäkuulemistilanteissa kasvokkaiskuuntelutilannetta kuormittavampaa. Tämä johtuu siitä, että oikeudenkäynti etäyhteydellä on käräjätuomarin kannalta erilainen kuin kasvokkaistilanne (Sanna Ala-Kortesmaa – Tuula-Riitta Välikoski, Käräjätuomareiden kuunteluosaaminen ja vuorovaikutuksen rakentuminen rikosoikeudenkäynnin etäkuulemistilanteissa – asian selvittämisen mahdollistaja ja oikeussalokokemuksen tuottaja, Oikeus 3/2023, s. 170–190). Toisaalta jutut olisivat usein pieniä ja pääkäsittelyt lyhyitä.

Mahdollisuus toimittaa myös haasteen tiedoksianto puhelintiedoksiantona keventäisi tiedoksiantomenettelyä ja vähentäisi tiedoksiantoon kuluva, ennen muuta haastemiesten työtä. Vaikutusta ei tiedoksiantojen kokonaismäärä huomioon ottaen arvioida suureksi; vuonna 2024 haastemiehet toimittivat kaikkiaan 594 305 tiedoksiantoa (onnistuneet ja esteet). Esitys ei vaikuttaisi merkittävästi myöskään kärjäsihteerien työhön.

Hovioikeudet. Pienten riita-asioiden menettelyä ei sovellettaisi hovioikeudessa, vaan muutoksenhaussa noudatettaisiin riita-asioista yleisesti voimassa olevia säännöksiä. Asiamäärien kasvaminen kärjäoikeuksissa voisi kuitenkin heijastua hovioikeuksiin.

Hovioikeuksiin on viime aikoina saapunut vuodessa noin 8 000 asiaa (Tuomioistuinlaitoksen tilinpäätös 2024, s. 32). Riita-asioita on hovioikeuksissa noin neljännes siitä, mitä kärjäoikeuksissa, jos summaarisia riita-asioita ei huomioida (Oikeusministeriön selvityksiä ja ohjeita 2019:1, s. 14). Huoneenvuokra-asioissa suhdeluku on vielä matalampi, noin kymmenesosa, kuten jaksosta 2.6 ilmenee. Pienten riita-asioiden menettelystä säätäminen lisäisi asiamääriä hovioikeuksissa siksi todennäköisesti alle sadalla jutulla vuodessa siinäkin tapauksessa, että muutoksenhaku olisi nykyistä yleisempää. Tästä syystä esitys tuskin juuri vaikuttaisi myöskään käsittelyaikoihin hovioikeuksissa.

Työn määrää arvioitaessa merkitystä on kuitenkin myös sillä, että hovioikeudessa asiat ratkaistaan kokoonpanossa, johon kuuluu kolme hovioikeudenneuvosta ja toisinaan myös

hovioikeuden esittelijä. Tästä syystä juttumäärän kasvu voisi vastata laskennallisesti samaa määrää hovioikeudenneuvoksia kuin edellä on kärjätuomarien kohdalla arvioitu.

Korkein oikeus. Korkeimpaan oikeuteen on viime aikoina saapunut vuodessa noin 2 000 asiaa (Tuomioistuinelaitoksen tilinpäätös 2024, s. 27). Pienten riita-asioiden menettelystä säättämisen seurauksena määrän ennakoidaan kasvavan vain vähän. Tämäkin parantaisi korkeimman oikeuden edellytyksiä antaa asuinhuoneiston vuokrauksesta annettuun lakiin liittyviä ennakkoratkaisuja. Menettelyä itseään koskevat oikeudelliset kysymykset saattaisivat etenkin ensimmäisinä vuosina uudistuksen voimaantulon jälkeen jonkin verran työllistää korkeinta oikeutta.

Kuluttajariitalautakunta. Asuinhuoneiston vuokrasuhteeseen perustuvia riitoja voidaan käsitellä myös kuluttajariitalautakunnassa. Sen vuoksi pienten riita-asioiden menettelystä säättäminen voisi vaikuttaa asiamääriin kuluttajariitalautakunnassa.

Tällä vuosikymmenellä huoneenvuokra-asioita on saapunut kuluttajariitalautakuntaan vuodessa keskimäärin 570. Edellä tässä jaksossa arvioidaan, että esityksen seurauksena saatettaisiin satakunta juttua vuodessa kuluttajariitalautakunnan sijaan kärjäoikeuksiin.

Esitys voisi näin ollen jossain määrin vähentää työtä kuluttajariitalautakunnassa. Se taas voisi lyhentää käsittelyaikoja. Esityksen vaikutusta kuluttajariitalautakuntaan ei kuitenkaan arvioida suureksi, kun otetaan huomioon lautakuntaan saapuvien asioiden kokonaismäärä (7 127 ratkaisupyyntöä vuonna 2024).

Oikeuspalveluvirasto. Esityksen mukaan oikeusapuun ei pienten riita-asioiden menettelyssä käsiteltävässä asiassa kuuluisi avustaminen, ellei siihen olisi hakijan henkilöön liittyvää erityisen painavaa syytä. Oikeusapuun sisältyisi silloinkin lähtökohtaisesti vain kahdeksan tuntia avustajan toimenpiteitä. Esitys voisi kuitenkin lisätä tarvetta antaa oikeusapulain 3 a §:ssä tarkoitettua vähäistä oikeudellista neuvontaa. Asioiden arvioitu määrä huomioon ottaen kysymys ei kuitenkaan arvattavasti olisi merkittävästä määrästä. Esityksellä ei näin ollen arvioida olevan merkittävää vaikutusta oikeusavun myöntämiseen eikä siten Oikeuspalveluvirastoon.

Ulosottolaitos. Tuomioistuinten ratkaisut voidaan tarvittaessa panna ulosottoteitse täytäntöön. Asiamäärien kasvaminen tuomioistuimissa voisi sen vuoksi lisätä Ulosottolaitoksen työtä, kun nykyistä useampi tuomio voitaisiin saattaa ulosottoon täytäntöönpantavaksi.

Pienten riita-asioiden menettelyssä annettuihin tuomioihin perustuva ulosotto muodostuisi kuitenkin todennäköisesti hyvin pieneksi osaksi Ulosottolaitoksen toimintaa. Vuonna 2024 Ulosottolaitokseen tuli vireille kaikkiaan noin 2,8 miljoonaa asiaa. Ulosottovelallisia oli noin 587 000 (Ulosotto Suomessa. Ulosottolaitoksen tilastoja vuodelta 2024, s. 7 ja 23). Ennakoitu asiamäärien kasvu tulisi luultavasti rahaa koskevista asioista, sillä Ulosottolaitosta paljon enemmän työllistävien häätöasioiden määrän ei edellä kerrotusti arvella lisääntyvän. Esityksellä ei näin ollen arvioida olevan juuri vaikutuksia Ulosottolaitokseen.

Tuomioistuinvirasto. Tuomioistuinviraston tulee tuomioistuinlain (673/2016) 19 a luvun 2 §:n 2 momentin 3 kohdan mukaan huolehtia tuomioistuinten tietojärjestelmien ylläpidosta ja kehittämisestä. Sen tehtäväksi tulisi siten kehittää esityksessä tarkoitettu sähköinen asiointipalvelu ja ylläpitää sitä.

Oikeusrekisterikeskus. Oikeusrekisterikeskuksen tulee siitä annetun lain (625/2012) 1 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaan huolehtia oikeusministeriön hallinnonalan tietojärjestelmien

ylläpidosta ja kehittämisestä yhteistyössä hallinnonalan virastojen kanssa siten kuin palvelusopimuksissa on sovittu. Näin sähköisen asiointipalvelun kehittäminen voisi vaikuttaa myös Oikeusrekisterikeskukseen.

4.2.4 Tiedonhallintavaikutukset

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi sähköisestä asiointipalvelusta (oikeudenkäymiskaaren 6 a luvun 6–8 §). Esityksen mukaan käräjäoikeudelle toimitettavat asiakirjat tulisi pienten riita-asioiden menettelyssä käsiteltävissä asioissa toimittaa asiointipalvelun kautta, ellei käräjäoikeus myöntäisi tästä erikseen poikkeusta tai jos kysymys ei olisi vastauksesta summaarisessa riita-asiassa tai tyytymättömyyden ilmoituksesta.

Sähköistä asiointipalvelua koskevat säännökset ehdotetaan saatettavaksi voimaan erikseen säädettävällä lailla sitten, kun asiointipalvelu on valmis. Tuomioistuinvirasto kehittää sähköistä asiointipalvelua.

Sähköisellä asiointipalvelulla olisi julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetussa laissa (906/2019) tarkoitettuja tiedonhallinnan muutosvaikutuksia, joita arvioidaan seuraavassa.

Ehdotus ei merkitsisi muutosta nykyisiin tiedonhallinnan järjestämisen vastuisiin. Ehdotus muuttaisi vain asiakirjojen toimittamistapaa käräjäoikeuteen. Kysymys olisi asiakirjoista, jotka nykytilassa toimitetaan käräjäoikeuteen muulla tavoin, käytännössä postitse tai sähköpostitse. Ehdotus ei koskisi asiakirjojen tiedoksiantoa asianosaiselle. Ehdotus sähköisestä asioinnista ei myöskään vaikuttaisi asiakirjojen sisällölle asetettaviin vaatimuksiin, joita tosin uudistuksessa muutoin ehdotetaan kevennettäväksi.

Kysymys ei olisi täysin uudesta tavasta asioida tuomioistuimen kanssa. Eräiden kantajien tulee jo nyt toimittaa summaarisen riita-asian haastehakemus käräjäoikeuteen sähköisesti tietojärjestelmäyhteyden tai asiointiliittymän välityksellä (oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 a §). Hallinto- ja erityistuomioistuimissa on sähköinen asiointipalvelu, jonka käyttäminen on vapaaehtoista. Tuomioistuinvirasto kehittää Oma Tuomioistuin -nimistä asiointipalvelua yleisiä tuomioistuinta varten.

Laissa säädettäisiin siitä, että käräjäoikeudessa olisi sähköinen asiointipalvelu ja että asianosaisten tulisi käyttää sitä. Lisäksi säädettäisiin käyttämisen laiminlyönnin seuraamuksista. Sähköisen asiointipalvelun yksityiskohdista päätettäisiin palvelun kehitystyössä. Siitä vastaisivat Tuomioistuinvirasto ja Oikeusrekisterikeskus, joiden laissa säädettyihin tehtäviin kuuluu tuomioistuinten tietojärjestelmien ylläpidosta ja kehittämisestä huolehtiminen (tuomioistuinlain (673/2016) 19 §:n luvun 2 §:n 2 momentin 3 kohta ja Oikeusrekisterikeskuksesta annetun lain (625/2012) 1 §:n 1 momentin 4 kohta). Sähköiseen asiointipalveluun liittyvät tiedonhallinnan muutosvaikutukset tulisivat yksityiskohtaisemmin huomioitaviksi tässä kehitystyössä. Ne vastaisivat niille tiedonhallintayksikköinä kuuluvien tehtävien hoitamisesta.

Koska Tuomioistuinviraston ja Oikeusrekisterikeskuksen tehtävinä on edellä kerrotusti huolehtia tuomioistuinten tietojärjestelmien ylläpidosta ja kehittämisestä, ne huolehtisivat myös siitä, että sähköinen asiointipalvelu olisi tietoturvallinen. Asiakirjojen toimittamisen pääsääntöisesti asiointipalvelun kautta voidaan kuitenkin arvioida lisäävän tietoturvallisuutta, koska asiakirjat kulkisivat asiointipalvelussa suojattuina. Mainitut virastot, ja tuomioistuimet itse, vastaisivat nykyiseen tapaan niille tiedonhallintayksikköinä kuuluvien tehtävien hoitamisesta siitä, että tiedonhallinnan tehtävien vastuut ja asianhallinnan menettelyt olisivat asianmukaiset.

Tietoaineistojen muodostumisen suhteen sähköinen asiointipalvelu mahdollistaisi sen, että asianosaisten toimittamat asiakirjat saataisiin suoraan rakenteisessa muodossa tuomioistuinten asiantkäsittelyjärjestelmään, eikä manuaalista kirjaamista tarvittaisi. Uudistus ei vaikuttaisi tuomioistuinten asiakirjojen säilytysaikoihin eikä siihen, millä tavalla tietoja asiantkäsittelyjärjestelmässä käsitellään.

Muutoksia ei tulisi asiakirjojen julkisuuteen, salassapitoon eikä tiedonsaantioikeuksiin. Sähköisessä asiointipalvelussa toimitettaisiin käräjäoikeuteen asiakirjoja, jotka liittyvät vireillä olevaan tai vireille tulevaan oikeudenkäyntiin. Siten niiden julkisuus- ja salassapitokysymykset ratkeaisivat oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain (370/2007) perusteella, aivan kuten tällaisten asiakirjojen kohdalla nykyisinkin.

4.2.5 Taloudelliset vaikutukset

Vuokralaiset ja vuokranantajat. Asian käsittelystä pienten riita-asioden menettelyssä aiheutuisi todennäköisesti vähemmän oikeudenkäyntikuluja kuin täysimittaisessa oikeudenkäynnissä. Lisäksi hävinneen asianosaisen velvollisuutta korvata voittaneen asianosaisen oikeudenkäyntikuluja olisi rajoitettu tehokkaammin kuin nyt. Menettelyn soveltamisalan piiriin kuuluvan asian oikeudenkäynnin häviäminen ei siten aiheuttaisi yhtä paljon kustannuksia kuin nyt. Vuonna 2019 käräjäoikeudessa pääkäsittelyssä ratkaistuissa huoneenvuokra-asioissa kantajan oikeudenkäyntikuluvuatuksen mediaani oli 5 964 euroa ja vastaajan 3 611 euroa (Sarasoja – Carling 2020, s. 88–89), kun taas pienten riita-asioden menettelyssä oikeudenkäyntikulukorvauksen määrä olisi 500 euroa, jos juttu ratkaistaan kirjallisessa menettelyssä, ja 1 000 euroa, jos asiassa toimitetaan pääkäsittely, minkä lisäksi korvausta voitaisiin tuomita 310 euron suuruisen oikeudenkäyntimaksun verran ja poikkeustapauksissa asianosaiselle aiheutuneista erityisistä kuluista. Näin ollen esitys voisi pienentää vuokralaisten ja vuokranantajien oikeudenkäyntikuluriskiä näiden puolustaessa etujaan tuomioistuimissa menettelyn soveltamisalan piiriin kuuluvissa asioissa.

Tämä tarkoittaisi samalla sitä, että pienten riita-asian menettelyssä käsitellyn asian voittanut asianosainen saisi nykyistä pienemmän summan korvauksena oikeudenkäyntikuluistaan. Mahdollista olisi, että osa voittaneen asianosaisen oikeudenkäyntikuluista jäisi jatkossa hänen itsensä maksettavaksi.

Vaikka voittaneella asianosaisella on oikeus korvaukseen oikeudenkäyntikuluistaan, korvausta ei aina saada perityksi vastapuolen varattomuuden vuoksi. Koska oikeudenkäyntikuluja todennäköisesti aiheutuisi pienten riita-asioden menettelyssä vähemmän kuin vastaavan asian käsittelystä nyt, näitä menetyksiä voisi aiheutua nykyistä vähemmän.

Jos oikeudenkäyntikynnys laskisi, asuinhuoneiston vuokrasuhdetta koskevia perusteettomia kanteita saatettaisiin nostaa nykyistä enemmän. Se lisäisi ihmisten ja yhteisöjen riskiä joutua aiheetta vastaajaksi oikeudenkäyntiin. Vastaavasti perusteltuja kanteita saatettaisiin vastustaa nykyistä useammin. Se voisi aiheuttaa taloudellisia menetyksiä, kun voittaneella asianosaisella ei olisi oikeutta saada korvausta oikeudenkäyntikuluistaan samassa määrin kuin nykyään.

Esitys saattaisi jouduttaa pienten riita-asioden menettelyn soveltamisalaan kuuluvien asioiden käsittelyä käräjäoikeudessa. Se tarkoittaisi muun ohella häätöprosessin tehostumista, kun vuokranantaja saisi tarvittaessa nopeammin täytäntöönpanokelpoisen häätötuomion vuokralaistaan vastaan. Näin voisivat vähentyä ne taloudelliset menetykset, joita vuokranantajalle aiheutuu silloin, kun vuokranmaksua laiminlyövä vuokralainen ei suostu vapaaehtoisesti muuttamaan asunnosta. Sama koskisi myös muita kuin häätöä koskevia vaatimuksia.

Vuokra-asuntomarkkinat. Jos esitys laskisi prosessikynnystä, asuinhuoneiston vuokrasuhteeseen perustuviin riitoihin saataisiin useammin tuomioistuimen ratkaisuja. Se voisi selvittää oikeustilaa tällä alalla. Se taas voisi tehostaa vuokra-asuntomarkkinoita ja kilpailua.

Esityksen seurauksena vuokranantajien mahdollisuudet saada perusteetonta taloudellista etua asuinhuoneiston vuokrauksesta annettua lakia tai vuokrasopimuksia noudattamatta jättämällä voisivat heikentyä. Se olisi paitsi vuokralaisten, myös rehellisesti toimivien vuokranantajien ja yleisemminkin markkinoiden etu.

Esitys voisi johtaa siihenkin, että jutun voittaja joutuisi kantamaan osan oikeudenkäyntikuluistaan itse. Se voisi toisaalta joissain tilanteissa vähentää kanteennostohalukkuutta. Vuokranantajalla olisi lisäksi mahdollisuus siirtää näin aiheutuvat lisäkustannukset vuokriin. Vaikutusta ei kuitenkaan arvioida vuokramarkkinan kokonaisuudessa suureksi johtuen siitä, että pienten riita-asioden menettelyssä käsiteltäisiin alle tuhat juttua vuodessa, joista vuokranantajat eivät voita jokaista, ja vuokralla asuvia asuntokuntia on noin 1,02 miljoonaa ja vuokratuloakin saa noin 360 000 verovelvollista.

Esitys voisi jouduttaa häätöasian käsittelyä käräjäoikeudessa. Se tarkoittaisi, että vuokranantaja saisi vuokraamansa asunnon nopeammin takaisin hallintaansa ja uudelleen vuokrattavaksi.

Yritysvaiikutukset. Yritykset olisivat todennäköisesti useimmiten kantajina pienten riita-asioden menettelyssä käsiteltävissä asioissa. Siten se, mitä edellä on kerrottu esityksen vaikutuksista kantajiin ja vuokranantajiin, koskisi myös yrityksiä. Asuinhuoneiston vuokrasuhteeseen perustuvien riitojen käsittelyn tehostuminen ja halventuminen olisi asuinhuoneistojen vuokraamista harjoittavien yritysten edun mukaista. Toisaalta esitys voisi johtaa siihen, että asiaa kannattaisi ajaa käräjäoikeudessa ilman ulkopuolisen juristin apua tai siitä aiheutuvien kustannusten kantamista itse.

Asianajopalveluiden tarjoajat. Yleisesti ottaen asianosaisilla on riita-asian oikeudenkäynnissä käräjäoikeudessa lähes aina oikeudenkäyntiasiamies tai -avustaja. Tietoja erityisesti asuinhuoneiston vuokrasuhteeseen perustuvista asioista ei ole, mutta voidaan arvioida, että myös niissä asianosaiset turvautuvat usein avustajaan. Sen sijaan pienten riita-asioden menettelyssä asianosaiset todennäköisesti ajaisivat monesti asiaansa itse tai ainakin ilman nykyiset kelpoisuusvaatimukset täyttävää avustajaa.

Ehdotus johtaisi todennäköisesti siihen, että tuomioistuimissa tällä hetkellä täysimittaisessa menettelyssä käsiteltäviä vuokrariitoja siirtyisi käsiteltäviksi pienten riita-asioden menettelyssä. Se voisi jossain määrin heikentää asianajopalveluiden kysyntää, kun osa näiden asioiden asianosaisista ei hankkisikaan avustajaa tai turvautuisi maallikkoavustajaan.

Toisaalta käräjäoikeuksien asiamäärän kasvaminen edellä kerrotusti voisi vaikuttaa päinvastaiseen suuntaan. Tämä johtuu siitä, että oikeudenkäyntiasiamieheen tai -avustajaan turvautuminen tuskin olisi pienten riita-asioden menettelyssä tavatonta. Ruotsissa, Tanskassa ja Alankomaissa on havaittu, että etenkin kantajat turvautuvat vastaavassa oikeudenkäyntimenettelyssä usein juristiin, joskin kysymys voi olla myös kantajan palveluksessa olevasta juristista (vertailutietoja näistä valtioista kokoavasti ks. Arviomuistio pienriitamenettelystä, Oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja 2023:1, s. 39–40, 48 ja 57).

Joka tapauksessa esityksen taloudelliset vaikutukset olisivat asianajopalveluiden tarjoajien näkökulmasta pieniä.

Valtio. Esitys voisi vaikuttaa sekä valtion tuloihin että menoihin.

Esityksen merkitsemä juttumäärän kasvu lisäisi jonkin verran työtä tuomioistuimissa, mikä edellä kuvatusti vastaisi yhteensä noin kuuden tuomarin työpanosta. Koska yhden tuomarin henkilötyövuoden kustannus valtiolle on 116 000 euroa (oikeusministeriön ja tuomioistuinlaitoksen välinen tulossopimus vuosille 2026–2029, liite 1), kuusi tuomarin henkilötyövuotta tarkoittaisi laskennallisesti 696 000 euroa.

Esityksen täytäntöönpano hoidettaisiin nykyisten määrärahojen puitteissa (25.10.03, Muiden tuomioistuinten toimintamenot). Talouspoliittisen ministerivaliokunnan helmikuussa 2024 tekemän linjauksen mukaan kansallisesta lainsäädännöstä tulevien uusien velvoitteiden myötä tulevat tehtävät resursoidaan pääsääntöisesti tehostamalla nykyisten tehtävien hoitamista. Toimeenpanon vaatimien resurssien määrää tulee seurata, ja jos toteumat osoittavat merkittäviä poikkeamia arvioidusta ja työmäärän merkittävää kasvua, tulee resurssimäärien tarkastusta tehdä vuotuisissa kehys- ja talousarvioprosessissa.

Sama koskee ehdotusta sähköisestä asiointipalvelusta. Sähköistä asiointipalvelua koskevat säännökset saatetaan joka tapauksessa voimaan vasta sitten, kun asiointipalvelu on valmis. Pienten riita-asioiden menettelyn käyttöönotto on mahdollista myös ilman sähköistä asiointipalvelua.

Esitys ei oletettavasti vaikuttaisi merkittävästi myöskään oikeusapumenoihin, koska oikeusavun myöntäminen pienten riita-asioiden menettelyssä käsiteltävässä asiassa edellyttäisi hakijan henkilöön liittyviä erityisen painavia syitä ja avustajan toimenpiteiden määrä olisi rajattu lähtökohtaisesti enintään kahdeksaan tuntiin per juttu. Jos oikeusapua myönnettäisiin toiselle asianosaiselle esimerkiksi joka 20:ssä sellaisessa jutussa, jota ilman esitystä ei käräjäoikeuteen saatettaisi, kysymys olisi vuodessa noin 12 000–19 200 eurosta, ja tämäkin vain oletuksella, että jokainen avustaja olisi yksityinen ja oikeusapua käytettäisiin jokaisessa jutussa enimmäismäärä. Esitys voisi niin ikään jossain määrin lisätä oikeusapulain 3 a §:ssä tarkoitettua vähäisen oikeudellisen neuvonnan tarvetta. Myös sen taloudellinen vaikutus voidaan arvioida pieneksi. Oikeusapumenojen mahdollinen kasvu hoidettaisiin nykyisten määrärahojen puitteissa.

Esitys vaikuttaisi valtion oikeudenkäyntimaksutuloihin. Esityksen mukaan pienten riita-asian menettelyssä käsitellyn asian oikeudenkäyntimaksu käräjäoikeudessa olisi 310 euroa. Muutoksenhaussa noudatettaisiin tavanomaisia riita-asian oikeudenkäyntimaksuja, jotka ovat 610 euroa hovioikeudessa ja 610 euroa korkeimmassa oikeudessa.

Jos käräjäoikeuksien juttumäärä kasvaisi esityksen seurauksena 250–400 asialla, jotka käsiteltäisiin pienten riita-asioiden menettelyssä, valtion oikeudenkäyntimaksutulot lisääntyisivät 77 500–124 000 eurolla vuodessa olettaen, ettei kantajia juuri vapautettaisi oikeudenkäyntimaksun suorittamisesta. Toisaalta silloin, jos pienten riita-asioiden menettelyssä käsiteltäisiin lisäksi 450–600 juttua, jotka muuten käsiteltäisiin käräjäoikeudessa täysimittaisessa riita-asian menettelyssä, valtion oikeudenkäyntimaksutulot vähentyisivät 300 eurolla juttua kohden, koska niissä sovellettaisiin tavallisen riita-asian oikeudenkäyntimaksun (610 euroa) sijaan pienten riita-asioiden menettelyn oikeudenkäyntimaksua (310 euroa). Se tarkoittaisi yhteensä 135 000–180 000 euroa vuodessa. Siten esitys voisi hieman vähentää valtion oikeudenkäyntimaksutuloja käräjäoikeudessa. Sen sijaan hovioikeuden ja korkeimman oikeuden osalta valtion oikeudenkäyntimaksutulot voisivat kasvaa. Näiden tuomioistuinten yhteenlasketun juttumäärän kasvaminen esimerkiksi 50 jutulla vuodessa merkitsisi oikeudenkäyntimaksutulona valtiolle 30 500 euroa. Osa maksuvelvollisista olisi kuitenkin vapautettu oikeudenkäyntimaksusta. Kaikkiaan pienten riita-asioiden menettelyssä käsiteltävissä asioissa perittävien oikeudenkäyntimaksujen vaikutus valtion tuloihin olisi pieni.

Myös pienten riita-asioden menettelyyn liittymättömät ehdotukset tuomioistuinmaksulain muuttamisesta vaikuttaisivat valtion oikeudenkäyntimaksutuloihin.

Eurooppalaisessa vähäisiin vaatimuksiin sovellettavassa menettelyssä käsiteltävän asian oikeudenkäyntimaksua ehdotetaan korotettavaksi 86 eurosta 310 euroksi. Tässä menettelyssä käsiteltäviä asioita on viime vuosina saapunut käräjäoikeuteen vain joitakin kymmeniä vuodessa. Olettaen, että juttuja tulisi oikeudenkäyntimaksun korottamisesta huolimatta jatkossa vireille yhtä paljon kuin vuonna 2024 – eli 28 kappaletta –, ehdotus lisäisi valtion tuloja noin 6 300 eurolla vuodessa.

Eurooppalaisessa maksamismääräysmenettelyssä käsiteltävän asian oikeudenkäyntimaksua ehdotetaan korotettavaksi 86 eurosta 100 euroksi. Tässä menettelyssä käsiteltäviä asioita on viime vuosina saapunut käräjäoikeuteen joitakin tuhansia vuodessa, pois lukien vuosi 2023, jolloin niitä tuli vireille 8 013. Olettaen, että juttuja tulisi oikeudenkäyntimaksun korottamisesta huolimatta jatkossa vireille yhtä paljon kuin vuonna 2024 – eli 1 441 kappaletta –, ehdotus lisäisi valtion tuloja noin 20 200 eurolla vuodessa.

Sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaannpanosta annetun lain (616/2021) 67 §:n 2 momentissa tarkoitettuna hankinta-asiana käsiteltävän hallintoriita-asian oikeudenkäyntimaksua ehdotetaan korotettavaksi 300 eurosta 310 euroksi. Tällaisia asioita ei markkinaoikeuden työtilastojen mukaan saavu markkinaoikeuteen kuin yksittäisiä juttuja vuodessa. Oikeudenkäyntimaksun korottamisella olisi siten mitätön vaikutus valtion tuloihin.

Tuomioistuinmaksulakia muutettaisiin myös niin, että jatkossa myös eurooppalaisessa maksamismääräysmenettelyssä ja eurooppalaisesta vähäisiin vaatimuksiin sovellettavassa menettelyssä käräjäoikeudessa käsiteltyjen asioiden oikeudenkäyntimaksujen määriä tarkistettaisiin kolmivuotiskausittain rahan arvon muutosta vastaavasti samalla tavalla kuin muidenkin asioiden oikeudenkäyntimaksuja. Se lisäisi valtion oikeudenkäyntimaksutuloja jatkossa.

Esitys voisi lisätä valtion ulosottomaksutuloja, koska tuomioistuinten ratkaisemien riita-asioden määrän kasvaessa olisi luultavasti aiempaa enemmän sellaisia tuomioita, jotka tulisi panna täytäntöön ulosoton kautta. Näin esitys voisi lisätä ulosottohakemusten määrää. Valtiolle tätä kautta mahdollisesti tiedossa olevien lisätulojen määrää voidaan kuitenkin arvioida vain toteamalla, että kysymys olisi todennäköisesti selvästi pienemmästä määrästä kuin oikeudenkäyntimaksutulojen kohdalla on arvioitu.

Yhden asian käsittelyn kustannus kuluttajariitalautakunnassa oli 508 euroa vuonna 2024 (Oikeusministeriön tilinpäätös vuodelta 2024, Oikeusministeriön toiminta ja hallinto 2025:1, s. 54). Asiamäärien vähentyminen esimerkiksi sadalla jutulla merkitsisi siten laskennallisesti 50 800 euron suuruista vuotuista laskennallista säästöä.

Valtio ei tarjoa asuinhuoneistoja vuokrattavaksi siinä määrin, että esityksellä olisi vaikutuksia valtion tuloihin tai menoihin vuokranantajana.

Kunnat. Monet kunnat omistavat vuokra-asuntoja ja tarjoavat niitä vuokrattaviksi joko suoraan tai omistamansa vuokrataloyhtiön kautta. Esityksen taloudelliset vaikutukset kuntiin olisivat siten samankaltaisia kuin edellä on arvioitu vaikutuksista muihin isoihin vuokranantajiin. Kuntatalouden kokonaisuuden näkökulmasta esityksen taloudelliset vaikutukset olisivat kuitenkin pieniä.

Hyvinvointialueet. Esityksellä ei olisi hyvinvointialueisiin kohdistuvia taloudellisia vaikutuksia.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

Pienten riita-asioiden menettelyn soveltamisala. Esityksessä ehdotetaan, että pienten riita-asioiden menettelyä sovellettaisiin asuinhuoneiston vuokrasuhteeseen perustuvissa riitaisissa asioissa, joissa kantajan vaatimus on kanteen vireillepanohetkellä pääomaltaan enintään 10 000 euroa tai muu kuin rahamääräinen.

Mahdollista olisi säätää pienten riita-asioiden menettelylle muukin soveltamisala.

Eräs vaihtoehto olisi, että pienten riita-asioiden menettelyssä voitaisiin käsitellä kaikki riidat, joiden kohteen arvo alittaa jonkin tietyn rahamäärän. Näin menettelyn vaikutukset ulottuisivat laajemmalle ja oikeuden saatavuus voisi parantua enemmän. Tämä vastaisi kansainvälisiä esimerkkejä.

Soveltamisalan laajentaminen näin ei kuitenkaan olisi mahdollista, koska se arvatenkin merkitsisi asumääräisen suurta kasvua käräjäoikeuksissa ja voisi siksi johtaa käräjäoikeuksien ruuhkautumisen pahentumiseen.

Lisäksi olisi tarkoituksenmukaisen oikeudenhoidon ja oikeusturvankin näkökulmasta perusteltua, että uudenlaista oikeudenkäyntimenettelyä kokeiltaisiin pienessä asiaryhmässä ennen sen mahdollista laajentamista muihin asioihin.

Vaihtoehto esitettävälle soveltamisalalle olisi myös se, että asuinhuoneiston vuokraa koskevien riita-asioiden sijaan menettelyn soveltamisalan piiriin otettaisiin alkuun jotkin muut asiat. Se voisi olla kustannusneutraali ratkaisu, jos vaihtoehtoinen asiaryhmä kyettäisiin rajaamaan suunnilleen samankokoiseksi.

Asumista koskevat asiat ovat kuitenkin helposti määriteltävä kokonaisuus. Ne ovat myös ihmisille tärkeitä asioita, joissa on perusteltua edistää oikeuden saatavuutta. Asuminen kuuluu ihmisen perustarpeisiin (KKO 2014:49 kohta 4). Siinä missä esimerkiksi saamista koskevat asiat kiinnittyvät ainoastaan perustuslain omaisuuden suojaa koskevaan säännökseen, esityksen soveltamisalaan kuuluvilla asioilla on yhteys myös perustuslain 10 §:ään.

Kuten nykytilan arviointia koskevasta jaksosta tarkemmin ilmenee, pienten riita-asioiden menettelyn soveltamisalan piiriin kuuluvissa asioissa on erityisiä ongelmia. Tiettyjä juttutyyppejä, kuten vuokravakuuden palauttamista koskevia asioita tai asuinhuoneiston vuokrauksesta annetun lain mukaan tuomioistuimen lupaa vaativia juttuja, ei juuri saateta tuomioistuihin. Häätöasioiden viivästymisen aiheuttaa puolestaan taloudellisia menetyksiä vuokranantajille ja häiriötä naapureille.

Näistä syistä nimenomaan asuinhuoneiston vuokraa koskevien asioiden kuulumisen pienten riita-asioiden soveltamisalaan olisi perusteltua.

Pienten riita-asioiden menettelystä säätämättä jättäminen. Mahdollista olisi jättää säätämättä minkäänlaisesta pienten riita-asioiden menettelystä.

Vaihtoehto tarkoittaisi, että menettelyn soveltamisalaan kuuluviksi ehdotettavat asiat käsiteltäisiin käräjäoikeuksissa jatkossa samalla tavalla kuin nykyään. Silloin ei kuitenkaan edes

näiden asioiden osalta pyrittäisi saavuttamaan niitä etuja, joita pienten riita-asioiden menettelyllä voisi olla. Nykytilan arvioinnissa kuvatut epäkohdat jatkuisivat. Näin ollen tätä vaihtoehtoa ei voida pitää tarkoituksenmukaisena.

Muita toteuttamisvaihtoehtoja. Pienten riita-asioiden menettelyä valmistelleen työryhmän mietinnössä (Oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja 2025:15, s. 45–67) on käsitelty seuraavia kymmentä toteuttamisvaihtoehtoa työryhmän ehdotuksille ja päädytty hylkäämään ne:

- asioiden ratkaiseminen ehdotettua laajemmin pääkäsittelyä toimittamatta;
- muutoksenhakuoikeuden rajoittaminen;
- muutoksenhakumenettelyn keventäminen;
- olettaa kuluttajariitalautakunnan ratkaisusuosituksen oikeellisuudesta;
- asioiden keskittäminen joihinkin käräjäoikeuksiin;
- oikeudenkäyntiasiamiehen ja -avustajan kelpoisuusvaatimusten muuttamatta jättäminen;
- sähköpostin käyttöön velvoittaminen;
- pakollinen sovittelumenettely ennen oikeudenkäyntiä;
- asioiden ratkaiseminen määräajassa tai kiireellisesti;
- säätäminen ainoastaan oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta.

Jatkovalmistelussa on yhdytty mietinnön arvioihin siitä, että nämä toteuttamisvaihtoehdot eivät ole tarkoituksenmukaisia.

Esityksessä kuitenkin ehdotetaan, että häätöasiat käsiteltäisiin käräjäoikeudessa ennen muita pienten riita-asioiden menettelyssä käsiteltäviä asioita syistä, jotka esitetään sitä koskevan säännöksen säännöskohtaisissa perusteluissa.

5.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot

Erityiset oikeudenkäyntimenettelyt intressiltään pienemmille riita-asioille ovat kansainvälisesti yleisiä. Tällaisesta menettelystä säädetään melkein jokaisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa. Lisäksi unionissa on annettu asetus eurooppalaisesta vähäisiin vaatimuksiin sovellettavasta menettelystä, josta kerrotaan tarkemmin jaksossa 2.4.

Oikeusministeriössä laadittu arviomuistio pienriitamenettelystä sisältää selvityksen puheena olevan kaltaisista oikeudenkäyntimenettelyistä Ruotsissa, Norjassa, Tanskassa, Virossa, Saksassa, Itävallassa, Sveitsissä, Alankomaissa, Skotlannissa, Irlannissa sekä Englannissa ja Walesissa (Pienriitamenettely. Arviomuistio. Oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja 2023:1, s. 35–66).

Selvityksen perusteella yhteistä pienten riita-asioiden menettelyille vertailuvaltioissa on pyrkimys siihen, että asianosaiset voisivat ajaa asiaansa ilman juristin apua. Sen mahdollistamiseksi menettelystä on pyritty säätämään täysimittaista riita-asian oikeudenkäyntiä

yksinkertaisempi. Tuomarin prosessinjohto on aktiivista. Yhteistä on myös tavoite pienentää asianosaisten oikeudenkäyntikuluriskiä ennen muuta korvattavien oikeudenkäyntikulujen määrää rajoittamalla.

6 Lausuntopalaute

Hallituksen esitys perustuu oikeusministeriön asettaman työryhmän mietintöön, joka julkaistiin 26.3.2025 (Pienten riita-asioiden menettely. Työryhmän mietintö. Oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja 2025:15).

Mietintö oli lausuntokierroksella 26.3.–9.5.2025. Lausuntoa pyydettiin 69 taholta. Lisäksi kuka hyvänsä saattoi antaa lausunnon mietinnöstä lausuntopalvelu.fi-palvelussa. Saapuneista 47 lausunnosta on laadittu lausuntotiivistelmä (Pienten riita-asioiden menettely – Työryhmän mietintö. Lausuntotiivistelmä. Oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja 2025:38). Esityksen jatkovalmistelu on tehty oikeusministeriössä.

Lausunnonantajat katsoivat laajalti, että Suomeen tarvitaan jonkinlainen pienten riita-asioiden menettely. Enemmistö suhtautui mietinnön ehdotukseen myönteisesti. Lausunnonantajat esittivät lukuisia yksityiskohtaisia huomioita useista ehdotuksista.

Seuraavassa tehdään selkoa lausuntopalautteen päälinjoista ja niihin jatkovalmistelussa otetuista kannoista. Esitykseen on sen lisäksi tehty pienempiä muutoksia ja täsmennyksiä.

Pienten riita-asioiden menettelyn soveltamisala. Lukuisat lausunnonantajat pitivät pienten riita-asioiden menettelylle suunniteltua soveltamisalaa kapeana. Moni toivoi, että menettelyn soveltamisalaa laajennettaisiin ehdotetusta joko nyt tai ainakin sitten, kun menettelystä olisi saatu kokemuksia.

Ehdotusta ei ole jatkovalmistelussa muutettu. Ehdotuksen perustelut kerrotaan esityksen toteuttamisvaihtoehtoja koskevassa jaksossa 5.1.

Suomen Vuokranantajat ry, Suomen Kiinteistöliitto ja apulaisprofessori Mika Launiala ehdottivat lisäksi sitä, että asianosaiset voisivat sopia sovellettavasta oikeudenkäyntimenettelystä. Toisaalta Suomen Tuomariliiton mukaan toimivalta sovellettavan oikeudenkäyntimenettelyn valinnasta tulisi olla yksin tuomioistuimella.

Ehdotusta ei ole tältäkään osin jatkovalmistelussa muutettu. Oikean oikeudenkäyntimenettelyn valinnan yksiselitteisyys edistää ennakoitavuutta ja oikeusvarmuutta niin asianosaisten kuin käräjäoikeudenkin näkökulmasta.

Oikeudenkäyntikulujen korvausvelvollisuus. Valtaosa lausunnonantajista kannatti ehdotusta siitä, että määrää, jolla pienten riita-asioiden menettelyssä käsiteltävän asian hävinnyt asianosainen voitaisiin enintään velvoittaa korvaamaan vastapuolelleen tämän oikeudenkäyntikuluja, rajoitettaisiin. Vuokralaiset VKL ry oli kuitenkin sitä mieltä, että rajoitusta ei tulisi noudattaa häätöasioissa.

Monet lausunnonantajat, jotka sinänsä tukivat rajoitusta, katsoivat ehdotettujen korvausmäärien olevan liian pieniä.

Esitystä on jatkovalmistelussa muutettu nostamalla korvattavia määriä. Peruslähdekohdasta ei ole kuitenkaan jatkovalmistelussa poikettu. Syyt ovat seuraavat.

Ehdotetun kaltainen oikeudenkäyntikuluvastuun rajoitus olisi olennaisen tärkeä osa pienten riita-asioiden menettelyä. Jos oikeudenkäyntikulujen korvausvelvollisuutta ei rajoiteta, oikeuden saatavuus ei parannu, eikä ehdotuksen tavoitteita voida saavuttaa. Tämän vuoksi on hyväksyttävä se, että ehdotus saattaa johtaa siihen, että voittanut asianosainen ei aina saa täyttä korvausta oikeudenkäyntikuluistaan. Ehdotuksen ei arvioida johtavan kohtuuttomuuteen kenenkään näkökulmasta, koska voittaja on kuitenkin oikeutettu korvaukseen ja koska oman asian ajaminen ilman juristin apua olisi pienten riita-asioiden menettelyssä nykyistä helpompaa.

Ehdotus on eduskunnan edellyttämä toimenpide yhteiskunnallisesti tärkeän päämäärän saavuttamiseksi. Eduskunta on nimittäin vuonna 2022 edellyttänyt, että hallitus ryhtyy oikeuden saatavuuden edistämiseksi pikaisesti lainsäädännöllisiin ja muihin toimenpiteisiin riita-asioiden oikeudenkäynneistä aiheutuvien kustannusten ja prosessikynnyksen alentamiseksi (EV 240/2022 vp). Ponnien taustalla oli lakivaliokunnan arvio siitä, että oikeudenkäyntikuluriskin ja prosessikynnyksen nousu voi heikentää kansalaisten luottamusta oikeusjärjestelmän ja tuomioistuinlaitoksen toimintaan (LaVM 23/2022 vp s. 3).

Ehdotus ei poikkea siitä, mitä muissa valtioissa säädetään (ks. Pienriitamenettely. Arviomuistio. Oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja 2023:1, s. 35–66). Ehdotus vastaa myös sitä, mitä esimerkiksi Maailmanpankki on suositellut (Two for One: How Leveraging Small Claims Procedures Can Improve Judicial Efficiency and Access to Justice, World Bank Group 24.3.2021; samoin Fast-Tracking the Resolution of Minor Disputes: Experience from EU Member States. World Bank Group 2017, s. 16).

Erityiset kulut. Turun hovioikeus katsoi, että tarpeellisiksi osoittautuneet välttämättömät erityiset kulut tulisi korvata voittaneelle asianosaiselle täysimääräisesti. Jatkovalmistelussa tämä näkemys on jaettu ja ehdotusta sen mukaisesti muutettu.

Shikaaninomainen menettely oikeudenkäynnissä ja oikeudenkäyntimenettelyn vaihtuminen. Suomen Perimistoimistojen Liitto SPL ry kantoi huolta siitä, että hävinnyt asianosainen hyötyisi korvausvelvollisuuden rajoittamisesta myös riitauttaessaan saatavan ilman todellista perustetta tai shikaaninomaisesti. Lisäksi yhdistys nosti esille kysymyksen siitä, miten korvaus oikeudenkäyntikuluista tuomitaan, jos oikeudenkäyntimenettely vaihtuu kesken prosessin.

Ehdotusta ei ole muutettu jatkovalmistelussa. Jos riitautukselle ei ole perustetta, asia ratkaistaan kantajan eduksi valmistelua jatkamatta (OK 5 luvun 13 §). Lisäksi säännöstä oikeudenkäyntikulujen rajoittamisesta ei ehdotuksen mukaan sovellettaisi, jos asianosainen taikka hänen edustajansa, asiamiehensä tai avustajansa on menetellyt oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 4 §:n 1 momentissa, 5 tai 6 §:ssä tarkoitetulla tavalla (OK 21 luvun 8 d §:n 3 momentti). Viitatuissa lainkohdissa säädetään vastapuolelle tarpeettomia kuluja aiheuttavasta epälojaalista menettelystä oikeudenkäynnissä.

Oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta silloin, kun asiaa käsitellään useassa menettelyssä, olisi säännös oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 8 d §:n 4 momentissa.

Oikeusavun myöntäminen ja tuntimäärä. Pohjois-Karjalan kärjäoikeus, Helsingin kärjäoikeus, Oikeuspalveluvirasto, SAK, Kiinteistöliitto, Suomen Vuokranantajat ry, Julkiset oikeusavustajat ry ja KOVA ry katsoivat, että ehdotuksen mukainen oikeusavun tuntimäärä olisi liian alhainen ja että oikeusavun myöntämisen edellytykset ovat liian kireät. Toisaalta Turun hovioikeus tuki ehdotusta.

Ehdotusta oikeusavun myöntämisen edellytyksistä ei ole jatkovalmistelussa muutettu. Kun oikeudenkäyntikulujen korvausvelvollisuutta on voimakkaasti rajoitettu, ei olisi

johdonmukaista eikä asianosaisten menettelyllisen tasa-arvon mukaista myöntää oikeusapua rajoittamattomasti. Se on syytä rajata tilanteisiin, joissa asianosaisella on hänen henkilönsä liittyvistä syistä vaikeuksia selviytyä oikeudenkäynnistä ja ajaa asiaansa itse.

Oikeusavun tuntimäärää on kuitenkin korotettu.

Oikeudenkäyntiasiamiehen ja -avustajan kelpoisuusvaatimukset. Turun hovioikeus ja Suomen Yrittäjät kannattivat ehdotusta siitä, että asianosaisen oikeudenkäyntiasiamiehenä tai -avustajana voisi toimia muukin henkilö kuin nykyiset kelpoisuusvaatimukset täyttävä juristi. Valtaosa lausunnonantajista kuitenkin vastusti sitä.

Ehdotusta niin ikään vastustaneet Itä-Uudenmaan kärjäoikeus, Kiinteistöliitto ry ja Suomen Vuokranantajat ry esittivät vaihtoehdoksi, että tuomioistuimien voisi jollakin kynnysellä sallia muunkin henkilön kuin nykyiset kelpoisuusvaatimukset täyttävän juristin toimia avustajana pienten riita-asioiden menettelyssä käsiteltävässä asiassa.

Ehdotusta ei ole jatkovalmistelussa muutettu syistä, jotka esitetään oikeudenkäymiskaaren 15 luvun 2 §:n muutosehdotuksen säännöskohtaisissa perusteluissa.

Poikkeaminen velvollisuudesta käyttää sähköistä asiointipalvelua. Itä-Suomen hovioikeus esitti, että velvollisuudesta sähköiseen asiointiin voitaisiin yhdenvertaisuuden edistämiseksi poiketa erityisen syyn sijaan jo perustellusta syystä. Valtiovarainministeriö, yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta ja Vuokralaiset VKL ry pitivät niin ikään tärkeänä huolehtia niiden, jotka eivät osaa käyttää sähköisiä palveluita, asemasta ja oikeuksista. Toisaalta eduskunnan oikeusasiamies piti erityisen syyn kynnystä onnistuneena ja korkein oikeus hyväksyttävänä.

Ehdotusta ei ole jatkovalmistelussa muutettu. Erityisen syyn voidaan pykälän säännöskohtaisten perusteluiden valossa katsoa turvaavan sellaistenkin ihmisten aseman, jotka eivät muiden tavoin kykene sähköiseen asiointiin. Perusteluiden mukaan erityinen syy sallia asiakirjan toimittaminen muulla kuin sähköisellä tavalla voisi olla käsillä muun muassa silloin, kun asianosaisen kyky hoitaa asioita sähköisessä asiointipalvelussa olisi esimerkiksi korkean iän tai vammaisuuden takia selvästi heikompi kuin tavanomaisesti.

Soveltamisalaan kuuluvien asioiden sisällyttäminen oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 §:ään. Helsingin kärjäoikeus, Kanta-Hämeen kärjäoikeus ja Pohjois-Karjalan kärjäoikeus katsoivat, ettei esitetyn kaltaista menettelyä ylipäättään tarvittaisi, vaan sen tavoitteet voitaisiin saavuttaa säätämällä oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 § koskemaan myös ehdotetun soveltamisalan mukaisia riitaisia asioita. Pykälässä säädetään summaarisen haastehakemuksen sisältövaatimuksista.

Toisaalta monet lausunnonantajat hyväksyivät lähtökohdan siitä, että menettelyä koskevat erityissäännökset olisivat tarpeen.

Ehdotuksen lähtökohtaa ei ole jatkovalmistelussa muutettu. Oikeudenkäyntikuluriskin madaltaminen edellyttäisi korvattavien oikeudenkäyntikulujen määräästä säätämistä. Muita muutoksia oikeudenkäyntimenettelyyn voidaan pitää yleisesti perusteltuina syistä, jotka on esitetty mietinnössä (s. 66–67), vaikka totta onkin, että nykyinen lainsäädäntö ei monessakaan suhteessa ole esteenä kaikille ehdotettaville menettelytavoille. Joka tapauksessa lainsäädännön selkeyttä edistäisi ja asian ajamista ilman juristia helpottaisi, jos menettelystä säädettäisiin laissa.

Todistelun rajoittaminen. Helsingin kärjäoikeus, Kanta-Hämeen kärjäoikeus ja Pohjois-Karjalan kärjäoikeus arvostelivat säännöstä todistelun rajoittamisesta epätarkaksi ja tarpeettomaksi. Myös apulaisprofessori Mika Launiala vastusti sitä. Toisaalta Korkein oikeus piti sitä hyväksyttävänä, Oulun kärjäoikeus suorastaan välttämättömänä.

Ehdotusta ei ole jatkovalmistelussa muutettu. Säännös olisi tarpeen sen säännöskohtaisissa perusteluissa mainituista syistä.

Asia valmistelu niin, että se voidaan ratkaista sovinnollisesti tai pääkäsittelyä toimittamatta. Helsingin kärjäoikeus, Kanta-Hämeen kärjäoikeus, Pohjois-Karjalan kärjäoikeus ja Suomen Tuomariliitto kritisoiivat ehdotusta säättää siitä, että asia tulisi pyrkiä valmistelemaan niin, että se voitaisiin ratkaista sovinnollisesti tai pääkäsittelyä toimittamatta. Toisaalta korkein oikeus piti ehdotusta hyväksyttävänä.

Ehdotuksesta on jatkovalmistelussa luovuttu, koska säännös on väärintulkinnolle altis eikä sovi hyvin siihen, että pääkäsittely olisi ainoa suullinen oikeudenkäyntitilaisuus. Laissa säädetään jo nyt siitä, että kärjäoikeuden tulee pyrkiä saamaan asianosaiset sopimaan asia. Aihetta ei myöskään ole epäillä sitä, etteikö asioita pyrittäisi joka tapauksessa mahdollisuuksien mukaan ratkaisemaan kirjallisen valmistelun perusteella.

Yhteenvedon laatiminen. Pohjois-Karjalan kärjäoikeus, Helsingin kärjäoikeus, Kanta-Hämeen kärjäoikeus, Oulun kärjäoikeus ja apulaisprofessori Launiala arvostelivat ehdotusta yhteenvedon laatimisvelvollisuudesta luopumisesta katsoen yhteenvedon myös pienten riita-asioiden menettelyssä käsiteltävissä asioissa tarpeelliseksi. Toisaalta eduskunnan oikeusasiamies piti ehdotusta erinomaisena. Myös Suomen Vuokranantajat ry ja Itä-Uudenmaan kärjäoikeus kannattivat ehdotusta, ja korkein oikeus piti sitä hyväksyttävänä.

Ehdotusta ei ole jatkovalmistelussa muutettu. Ehdotetun säännöksen mukaan kärjäoikeus voisi tehdä yhteenvedon, jos se katsoo yhteenvedon edistävän asian käsittelyä tai sen sovinnollista ratkaisemista. Yhteenvedon tekemistä ei siis ole kielletty, vaan sen laatiminen on jätetty kärjäoikeuden harkintaan. Kärjäoikeuden harkintavaltaa on katsottu perustelluksi lisätä, koska pienten riita-asioiden menettelyssä käsiteltävät jutut saattaisivat joskus olla pienimuotoisia. Mitään estettä yhteenvedon laatimiselle ei silti missään tilanteessa olisi; pykälän säännöskohtaisissa perusteluissa todetaankin yhteenvedon olevan useimmiten tarpeen. Säännös antaa kärjäoikeudelle mahdollisuuden toimia tarkoituksenmukaisella tavalla.

Hovioikeusmenettely. Eduskunnan oikeusasiamies, Oulun kärjäoikeus, Suomen Yrittäjät ja Juristiliitto katsoivat, että menettelyä hovioikeudessa tulisi yksinkertaistaa samaan tapaan kuin kärjäoikeuden osalta ehdotetaan tehtäväksi tai ainakin kysymystä tulisi vielä tarkemmin arvioida.

Ehdotusta ei ole jatkovalmistelussa muutettu, vaan tältä osin on yhdytty siihen, miten asiaa on mietinnössä arvioitu (s. 54–56). Keskeistä on, että hovioikeuden päätehtävä toimivassa lainkäyttöjärjestelmässä on lakivaliokunnan toistuvasti toteamalla tavalla kärjäoikeuden ratkaisun oikeellisuuden tarkistaminen ja ratkaisuun mahdollisesti sisältyvien virheiden ja puutteiden korjaaminen (LaVM 19/1997 vp s. 5, LaVM 27/2002 vp s. 4, LaVM 4/2010 vp s. 3 ja LaVM 24/2014 vp s. 2). Parhaat edellytykset suoriutua tästä tehtävästä antaa tavanomainen hovioikeusmenettely.

Kuva- ja äänitallenteeseen tutustuminen jatkokäsittelylupaharkinnassa. Vaasan hovioikeus, Itä-Suomen hovioikeus ja Rovaniemen hovioikeus ehdottivat, että hovioikeudelle annettaisiin pienten riita-asioiden menettelyssä käsitellyissä asioissa mahdollisuus tutustua

käräjäoikeudessa tehtyyn kuva- ja äänitallenteeseen muita asioita lievemmin perustein hovioikeuden harkitessa jatkokäsittelyluvan myöntämistä.

Ehdotusta ei ole jatkovalmistelussa muutettu. Videotodistelu-uudistuksen voimaantultua hovioikeus voi ottaa käräjäoikeudessa tehdyn kuva- ja äänitallenteen jatkokäsittelylupaharkinnassa huomioon erityisestä syystä (OK 25 a luvun 14 §:n 1 momentti). Erityinen syy voisi lain esitöiden mukaan olla esimerkiksi tarve selvittää, mitä joku tietty todistaja on kertonut käräjäoikeudessa jostakin yksittäisestä seikasta, jos tästä vallitsisi käräjäoikeuden ratkaisun, valituksen ja mahdollisen vastauksen valossa epäselvyys. Tämän voidaan arvioida riittävän mahdollisen ongelman ratkaisemiseksi, semminkin kun kuva- ja äänitallenteeseen perehtyminen jo jatkokäsittelylupaharkinnassa voi olla ongelmallista hovioikeusmenettelyn perusratkaisujen kannalta (HE 133/2021 vp s. 70–71). Lisäksi lainsäädännön ja muutoksenhakumenettelyn selkeys puoltaa sitä, ettei hovioikeusmenettelyssä olisi yhtä varsin pientä asiaryhmää koskevaa yksittäistä poikkeusta (jatkokäsittelyluvan tarpeen osalta analogisesti ks. jatkokäsittelylupajärjestelmän laajentamista koskeva PeVL 59/2014 vp s. 6).

Hovioikeuden tuomion ja lopullisen päätöksen allekirjoittaminen sekä toimituskirjan muoto. Vaasan hovioikeus, Itä-Suomen hovioikeus ja Rovaniemen hovioikeus esittivät, että oikeudenkäymiskaaren 24 luvun 15 §:n 3 momenttia muutettaisiin myös siten, että kolmen sijaan yksi hovioikeuden jäsen voisi allekirjoittaa hovioikeuden tuomion ja lopullisen päätöksen. Lisäksi Itä-Suomen hovioikeus huomautti, ettei toimituskirjaa koskevassa ehdotuksessa ole otettu huomioon sitä, ettei kaikkia hovioikeuden ratkaisuja tehdä vielä sähköisesti.

Toimituskirjaa koskevaa ehdotusta on jatkovalmistelussa tarkistettu. Muilta osin momenttia ei ehdoteta muutettavaksi. Oikeudenkäymiskaaren 24 luvun 15 §:n 3 momentin muutosehdotuksella pyritään ainoastaan poistamaan vanhentuneista muutovaatimuksista johtuvia esteitä sähköiselle asiankäsittelylle hovioikeudessa. Kysymys on pienestä ja luonteeltaan teknisestä muutoksesta, joka ei liity pienten riita-asioiden menettelyyn. Sen arviointi, keiden tulisi allekirjoittaa hovioikeuden tuomio ja lopullinen päätös, edellyttäisi sen sijaan laajempaa valmistelua, jossa tulisi ottaa huomioon myös muut tuomioistuimet (esimerkiksi hallinto-oikeuksissa ratkaisun allekirjoittavat kaikki asian ratkaisemiseen osallistuneet ja esittelijä). Tällaisen muutoksen valmisteluun ei ole katsottu tarkoituksenmukaiseksi ryhtyä tässä yhteydessä.

Häätöasioiden käsittelyaika. Kiinteistönomistajat ja rakennuttajat Rakli ry, Suomen Vuokranantajat ry, Vuokralaiset VKL ry, KOVA ry, Suomen kiinteistöliitto, Isännöintiliitto, Kuluttajaliitto, SATO Oyj ja Kojamo Oyj arvostelivat mietinnössä ehdotettua siitä, että se ei riittävästi jouduttaisi häätöasioiden käsittelyä käräjäoikeudessa.

Esitystä on lausuntopalautteen perusteella muutettu siten, että hätöasiat säädettäisiin käsiteltäviksi ennen muita pienten riita-asioiden menettelyssä käsiteltäviä asioita. Tämän arvioidaan jouduttavan niiden käsittelyä käräjäoikeudessa.

Tarkoituksenmukaisena ei sen sijaan ole pidetty ajatuksia siitä, että hätöasioille säädettäisiin määräaika, jossa ne pitäisi ratkaista tai jossa pääkäsittely tulisi aloittaa, kuten ei myöskään ajatusta niiden säätämisestä kiireellisinä käsiteltäviksi. Jatkovalmistelussa on näiltä osin yhdytty arvioon, joka on tehty edellä mainitussa mietinnössä (s. 63–66).

Säätämistä siitä, että hätöasioissa tulisi jo haastehakemuksen tiedoksiannon yhteydessä määrätä pääkäsittelypäivä, ei ole myöskään pidetty tarkoituksenmukaisena.

Tuomioistuintilastojen mukaan viimeisen kymmenen vuoden aikana noin 95 prosenttia häättöasioista on ratkaistu kirjallisen valmistelun perusteella, luultavasti useimmiten sen vuoksi, että vastaaja ei ole vastustanut kantajan vaatimusta. Jos pääkäsittelypäivä määrättäisiin jokaisessa häättöasiassa jo haastamisen yhteydessä, käräjäoikeuksien istuntosalit ja kalenterit täyttyisivät pääkäsittelyistä, jotka lähes aina lopulta peruutettaisiin. Se aiheuttaisi paljon turhaa työtä käräjäoikeuksissa ja johtaisi muiden asioiden käsittelyaikojen pidentymiseen, koska häättöasioille varattuihin ajankohtiin ei voitaisi aikatauluttaa muita istuntoja. Lisäksi ehdotus voisi johtaa takaisinsaantihakemusten kasvuun ja siten asioiden käsittelyn hidastumiseen, koska osa vastaajista saattaisi erehtyä luulemaan, että vastausta ei tarvitse antaa, vaan saapuminen käräjäoikeuteen määrättyä päivänä riittää. Jos istuntoon taas edettäisiin vastausta pyytämättä, seurauksena luultavasti olisi usein tarve lykätä asian käsittelyä toiseen istuntoon, mikä hidastaisi oikeudenkäyntiä ja kasvattaisi niin valtion kuin asianosaistenkin kustannuksia.

Lausunnoissa keskeisenä häättöoikeudenkäynnin hidasteena pidetty tiedoksiantomenettely tehostuisi esityksen myötä, koska riidattomien lisäksi myös riitaisissa häättöasioissa esitetään sallittavaksi haastehakemuksen puhelintiedoksianto. Valtioneuvostossa on lisäksi valmisteilla sähköisen tiedoksiannon merkittävä helpottaminen; hallitus antanee sitä koskevan esityksen eduskunnalle syysistuntokaudella 2025 (ks. lähemmin jakso 11.1).

Kirjalliseen esitykseen tukeutuminen pääkäsittelyssä. Eduskunnan oikeusasiamies katsoi, että pienten riita-asioiden menettelyssä tulisi voida poiketa oikeudenkäymiskaaren 6 luvun 3 §:stä niin, että asianosainen saisi puheenjohtajan harkinnan mukaan esittää asiansa esimerkiksi etukäteen laadittuun kirjelmään tukeutuen.

Ehdotusta ei ole jatkovalmistelussa muutettu. Suullisuuden katsotaan yleensä helpottavan asian ajamista ja tehostavan oikeudenkäyntiä. Todellisen vuoropuhelun asianosaisten ja tuomioistuimen jäsenten kesken katsotaan parhaiten toteuttavan asianosaisten oikeusturvaa ja edistävän oikean lopputuloksen saavuttamista (HE 32/2001 vp s. 59). Jo voimassa olevan lain mukaan asianosainen saa käyttää kirjallista muistiinpanoa muistinsa tueksi.

7 Säännöskohtaiset perustelut

7.1 Oikeudenkäymiskaari

2 luku Päätösvaltaisuudesta

5 §. Käräjäoikeus on luvun 3 §:n mukaan riita-asiassa päätösvaltainen, kun siinä on kolme lainoppinutta jäsentä. Tästä säädetään kuitenkin poikkeuksia luvun 5 §:ssä. Sen 1 momentin 2 kohdan mukaan käräjäoikeudessa on vain puheenjohtaja valmistelussa. Samoin on momentin 3 kohdan mukaan pääkäsittelyssä, jos tuomarina toimii valmistelusta vastannut tuomari eikä asian laatu tai laajuus edellytä asian käsittelyä täysilukuisessa kokoonpanossa.

Lain esitöiden mukaan asian laatu tai laajuus edellyttää asian käsittelyä täysilukuisessa eli kolmen tuomarin kokoonpanossa silloin, kun juttu on vaikea ja laaja. Sen sijaan laadultaan tavanomaiset ja esitettävän selvityksen perusteella laajuudeltaan normaalit asiat voitaisiin ratkaista yhden tuomarin kokoonpanossa (HE 32/2001 vp s. 26–27).

Nämä oikeusohjeet tulisivat ehdotettavan 6 a luvun 19 §:n 2 momentin nojalla sovellettaviksi myös pienten riita-asioiden menettelyssä, jos toisin ei säädettäisi.

Pienten riita-asioiden menettely olisi tarkoitettu asioille, jotka eivät olisi laajoja eivätkä vaikeita. Jos asian laatu tai laajuus edellyttäisi sen käsittelyä täysilukuisessa kokoonpanossa, sen käsittely

pienien riita-asioiden menettelyssä ei olisi ehdotettavan 6 a luvun 2 §:n 2 momentin mukaan soveliaista.

Näin ollen kolmen tuomarin kokoonpanoa ei voimassa olevan lain nojalla tulisi käyttää pienten riita-asioiden menettelyssä. Selvyyden vuoksi tästä olisi kuitenkin perustelua säätää nimenomaisesti. Sen vuoksi pykälän *1 momenttiin* ehdotetaan lisättäväksi uusi 2 kohta, jonka mukaan käräjäoikeudessa olisi vain puheenjohtaja 6 a luvussa tarkoitettussa asiassa.

Käräjäoikeuden yhden tuomarin kokoonpanon vahvistaminen luvun 11 §:n nojalla yhdellä lainoppineella jäsenellä olisi myös pienten riita-asioiden menettelyssä periaatteessa mahdollista, jos se asian laadun, laajuuden tai muun erityisen syyn vuoksi olisi perusteltua.

Uuden 2 kohdan säätämisen seurauksena voimassa olevan momentin kohdat 2–5 siirtyisivät eteenpäin.

Pykälän *2 momentin* mukaan käräjäoikeuden on varattava asianosaisille tilaisuus lausua käsityksensä 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetun täysilukuisen kokoonpanon tarpeellisuudesta. Koska 1 momentin kohtien numerointi edellä kerrotulla tavalla muuttuisi, tulisi 2 momentissa viitata 1 momentin 3 kohdan sijaan sen 4 kohtaan.

6 a luku Pienten riita-asioiden käsittely

Yleistä. Oikeudenkäymiskaareen ehdotetaan otettavaksi uusi 6 a luku, johon sijoitettaisiin suurin osa pienten riita-asioiden menettelyä koskevista erityissäännöksistä. Säännösten sijoittaminen riita-asian valmistelua ja pääkäsittelyä koskevien lukujen jälkeen olisi johdonmukaista, koska iso osa säännöksistä koskisi asian valmistelua ja pääkäsittelyä.

Menettelyä kutsuttaisiin pienten riita-asioiden menettelyksi. Luvun otsikoksi ehdotetaan kuitenkin pienten riita-asioiden käsittely, koska se tällöin vastaisi 8 lukua.

1 §. Luvun ensimmäisessä pykälässä todettaisiin, mistä luvussa säädettäisiin. Pykälän mukaan luku sisältäisi eräitä pieniä riita-asioita koskevia poikkeuksia riita-asian käsittelyyn käräjäoikeudessa.

Säännös ilmentäisi sitä, että luvun säännökset olisivat erityissääntelyä suhteessa siihen, mitä oikeudenkäymiskaaressa säädetään riita-asian käsittelystä käräjäoikeudessa. Pienten riita-asioiden menettelyssä noudatettaisiin 6 a luvun säännöksiä silloin, kun ne olisivat ristiriidassa jonkin oikeudenkäymiskaaren muun säännöksen kanssa. Toisaalta luvun säännöksiä noudatettaisiin vain sen soveltamisalaan kuuluvissa asioissa.

Säännöstä täydentäisi luvun 19 §:n 2 momentti, jossa säädettäisiin oikeudenkäymiskaaren muiden säännösten soveltumisesta. Sen mukaan pienten riita-asian menettelyssä sovellettaisiin, mitä muualla oikeudenkäymiskaaressa säädetään riita-asian käsittelystä käräjäoikeudessa, jos 6 a luvussa tai 19 §:n 1 momentissa mainituissa pykälissä ei toisin säädettäisi.

Pykälän mukaan luvun erityissäännöksiä sovellettaisiin vain käräjäoikeudessa. Se tarkoittaisi, että luvun soveltamisalaan kuuluvat asiat käsiteltäisiin hovioikeudessa ja korkeimmassa oikeudessa siten kuin riita-asioista säädetään.

Pienten riita-asioiden menettelyssä sovellettavia erityissäännöksiä olisi muuallakin oikeudenkäymiskaaressa. Tällaisia lainkohtia olisivat 2 luvun 5 §, 11 luvun 3 b §, 12 luvun 17

ja 17 a §, 15 luvun 2 § ja 21 luvun 8 d §. Luvussa tarkoitettuja asioita koskevaa sääntelyä olisi myös eräissä muissa laeissa, kuten oikeusapulaissa ja tuomioistuinmaksulaissa.

2 §. Pykälässä säädettäisiin pienten riita-asioiden menettelyn soveltamisalasta.

Pykälän *1 momentin* mukaan pienten riita-asioiden menettelyssä käsiteltäisiin asiat, joissa kantajan vaatimus on kanteen vireillepanohetkellä pääomaltaan enintään 10 000 euroa tai ei ole rahassa mitattava. Lisäksi edellytettäisiin, että kantajan vaatimus perustuu asuinhuoneiston vuokrasuhteeseen eikä asia ole käsiteltävissä summaarisena riita-asiana.

Ehdotus soveltamisalan rajaamisesta asuinhuoneiston vuokrasuhdetta koskeviin asioihin perustuu ensinnäkin siihen, että asumista koskevat asiat ovat ihmisille tärkeitä asioita, joissa on perusteltua edistää oikeuden saatavuutta. Asuminen kuuluu ihmisen perustarpeisiin (KKO 2014:49 kohta 4). Siinä missä esimerkiksi saamista koskevat asiat kiinnittyvät ainoastaan perustuslain omaisuuden suojaa koskevaan säännökseen, esityksen soveltamisalaan kuuluvilla asioilla on yhteys myös perustuslain 10 §:ään.

Kuten nykytilan arviointia koskevasta jaksosta tarkemmin ilmenee, pienten riita-asioiden menettelyn soveltamisalan piiriin kuuluvissa asioissa on erityisiä ongelmia. Tiettyjä juttutyyppejä, kuten vuokravakuuden palauttamista koskevia asioita tai asuinhuoneiston vuokrauksesta annetun lain mukaan tuomioistuimen lupaa vaativia juttuja, ei juuri saateta tuomioistuihin. Häätöasioiden viivästymisen aiheuttaa puolestaan taloudellisia menetyksiä vuokranantajille ja häiriötä naapureille.

Lisäksi olisi tarkoituksenmukaisen oikeudenhoidon ja oikeusturvankin näkökulmasta perusteltua, että uudenlaista oikeudenkäyntimenettelyä kokeiltaisiin pienessä asiaryhmässä ennen sen mahdollista laajentamista muihin asioihin.

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelmassa pienten riita-asioiden menettelyn käyttöönotto on kytketty asuntomarkkinoita koskeviin uudistuksiin (Vahva ja välittävä Suomi, Valtioneuvoston julkaisuja 2023:58, s. 126). Pienten riita-asioiden menettelyn soveltamisalaan kuuluisivat kaikki vaatimukset, joiden perusteena on asuinhuoneiston vuokrasuhde. Vaatimukset voisivat siten perustua asuinhuoneiston vuokrauksesta annettuun lakiin tai asianosaisten väliseen asuinhuoneiston vuokrasopimukseen. Kysymys voisi olla esimerkiksi vaatimuksesta suorittaa maksamattomat vuokrasaavat. Myös asuinhuoneiston vuokrasuhteeseen liittyvät vahingonkorvausvaatimukset tulisivat luvun säännösten soveltamisalan piiriin, kuten esimerkiksi tilanne, jossa vuokralainen olisi aiheuttanut vahinkoa vuokrahuoneistolle.

Ahvenanmaan maakunnalla on alueellaan lainsäädäntövalta huoneenvuokraa koskevissa asioissa. Ahvenanmaalla sovelletaankin asuinhuoneiston vuokrauksesta annetun lain sijasta hyreslag (1999:19) för landskapet Ålandia. Jos asuinhuoneiston vuokrasuhdetta koskeva vaatimus perustuisi tähän lakiin, se voitaisiin käsitellä pienten riita-asioiden menettelyssä samalla tavalla kuin vaatimus, joka perustuu asuinhuoneiston vuokrauksesta annettuun lakiin.

Ulosottokaaren 10 luvussa tarkoitettu täytäntöönpanoriita voisi niin ikään kuulua soveltamisalan piiriin, jos se perustuisi asuinhuoneiston vuokrasuhteeseen ja myös muut edellytykset täyttyisivät. Käytännössä täytäntöönpanoriidat voisivat kuitenkin usein olla laatunsa puolensa sellaisia, ettei niiden käsittely pienten riita-asioiden menettelyssä olisi 2 momentin nojalla soveliaista.

Pienten riita-asioiden menettelyn soveltamisalan rajaaminen asuinhuoneiston vuokrasuhteeseen merkitsisi muun ohella sitä, että menettelyssä ei voitaisi käsitellä liikehuoneiston vuokraa koskevia riitoja. Soveltamisalaan eivät myöskään kuuluisi osakehuoneiston ottamista yhtiön hallintaan koskevat asiat, joista säädetään asunto-osakeyhtiölain (1599/2009) 8 luvussa.

Pienten riita-asioiden menettelyssä voitaisiin käsitellä enintään 10 000 euroa koskevia vaatimuksia. Ei olisi perusteltua, että yksinkertaistetussa oikeudenkäyntimenettelyssä käsiteltäisiin asioita, joiden taloudellinen merkitys asianosaisille olisi huomattava. Toisaalta tavanomaisten vuokra-asumiseen liittyvien riitojen tulisi kuulua soveltamisalan piiriin. Mediaani-intressi huoneenvuokra-asioissa, jotka vuonna 2019 ratkaistiin käräjäoikeudessa pääkäsittelyssä, oli 5 000 euroa, kuten jaksosta 2.6 tarkemmin ilmenee. Ehdotus enimmäisintressirajan asettamisesta 10 000 euroksi perustuu näiden näkökohtien väliseen punnintaan.

Laissa ei säädettäisi menettelystä intressirajan tarkistamiseksi muutaman vuoden välein esimerkiksi elinkustannusindeksin muutoksen perusteella. Laissa säädetty pysyvä euromäärä olisi lain soveltamisen kannalta selkeämpi vaihtoehto kuin aika ajoin tarkistettava summa, jonka kulloinkin voimassa oleva määrä ilmenisi asetuksesta. Rajan yksiselitteisyyden merkitystä tähdentää se, että se määrittäisi oikean oikeudenkäyntimenettelyn, mitä voidaan pitää oikeudenkäynnin kannalta perustavaa laatua olevana kysymyksenä. Jos 10 000 euroa myöhemmin osoittautuisi pienten riita-asioiden menettelyn tarkoitusta vastaamattomaksi määräksi, lakia voitaisiin muuttaa.

Kantajan vaatimuksella tarkoitettaisiin kantajan vaatimusta pääasiassa, ei oikeudenkäyntikuluja koskevaa vaatimusta. Jos kantajalla olisi useita vaatimuksia, ratkaisevaa olisi niiden yhteenlaskettu määrä. Ratkaisevaa olisi vaatimuksen pääoma, korkoja ei otettaisi huomioon. Vastakannetilanteissa kannevaatimusten yhteismäärää ei laskettaisi, vaan juttu voisi kuulua menettelyn soveltamisalaan, jos sekä kanteessa että vastakanteessa vaadittaisiin kummassakin erikseen enintään 10 000 euroa.

Euromäärää tarkasteltaisiin kanteen vireillepanohetken mukaan. Näin menettelyn soveltamisala rajoittuisi yksiselitteisesti. Toisaalta se merkitsisi sitä, että menettelyssä voitaisiin käsitellä myös 10 000 euroa ylittäviä vaatimuksia, kunhan kantajan vaatimuksen pääoma olisi kanne vireille pantaessa enintään 10 000 euroa. Maksamattomia vuokria koskevissa asioissa kantajan vaatimuksen kasvu prosessin kuluessa on tyypillistäkin. Tilanne voisi olla tämä myös silloin, kun kannetta muutettaisiin. Suurten muutosten kohdalla voisi kuitenkin tulla kysyttäväksi, olisiko asia enää 2 momentissa tarkoitettulla tavalla sovelias käsiteltäväksi luvun säännösten mukaan.

Pienten riita-asioiden menettelyssä voitaisiin käsitellä myös muita kuin rahamääräisiä vaatimuksia. Esimerkki tästä olisi häätöä koskeva vaatimus. Asuinhuoneiston vuokrauksesta annetussa laissa säädetään myös eräistä tuomioistuimen lupaa tai ratkaisua edellyttävistä asioista, jotka tulisivat kohdan nojalla niin ikään pienten riita-asioiden menettelyn piiriin. Näitä on esimerkiksi lain 18 §:ssä (asuinhuoneiston luovutus väliaikaisesti toisen käytettäväksi), 46 §:ssä (vuokrasuhteen jatkuminen vuokralaisen kuoltua), 53 §:ssä (puolison suostumus vuokrasopimuksen irtisanomiseen) ja 69 §:ssä (muuttopäivän siirtäminen). Myös asuinhuoneiston vuokrasuhteeseen perustuva vahvistuskanne voitaisiin käsitellä pienten riita-asioiden menettelyssä.

Pienten riita-asioiden menettelyssä ei käsiteltäisi asiaa, joka voitaisiin käsitellä summaarisena riita-asiana. Jos luvun soveltamisalaan muutoin kuuluva asia olisi kantajan käsityksen mukaan riidaton, se tulisi panna vireille niin kuin 5 luvun 3 §:ssä ja 3 a §:ssä säädetään, ja jos vastaaja

ei vastustaisi kantajan vaatimusta tai vetoaisi ainoastaan sellaiseen perusteeseen, jolla selvästi ei ole vaikutusta asian ratkaisemiseen, se tulisi myös käsitellä ja ratkaista niin kuin summaarinen riita-asia. Mahdollista kuitenkin olisi, että kantajan riitaiseksi oletama asia osoittautuisikin riidattomaksi. Sellainen asia ratkaistaisiin niin kuin 5 luvun 13 §:ssä ja 21 luvun 8 c §:ssä säädetään.

Momentin sanamuoto ei sulkisi ulkopuolelleen asiaa, joka on tullut vireille 5 luvun 3 §:ssä tarkoitetulla summaarisella haastehakemuksella eli jota kantaja on alun pitäen arvellut riidattomaksi, mutta joka on sittemmin ilmennyt riitaiseksi. Niinpä myös tällainen asia kuuluisi riitaututtuaan menettelyn soveltamisalan piiriin, jos muut edellytykset täyttyisivät. Tämä merkitsisi sitä, että pienten riita-asioiden menettelyssä käsiteltäisiin myös riitautuneita summaarisia riita-asioita. Vastauksen toimittamistavasta tällaisessa tilanteessa säädettäisiin 6 §:n 2 momentissa.

Jos kantajalla olisi useita vaatimuksia, joista osa kuuluisi pienten riita-asioiden soveltamisalan piiriin ja osa ei, asiaa ei voitaisi käsitellä pienten riita-asioiden menettelyssä.

Pykälässä ei säädettäisi mahdollisuudesta käsitellä asia, joka ei täyttäisi 1 momentin edellytyksiä, joissain tilanteissa kuitenkin pienten riita-asioiden menettelyssä, esimerkiksi silloin, jos kantajan vaatimus oikeudenkäynnin kestäessä pienenisi alle 10 000 euron. Vaikka ehdotettu ratkaisu voikin jättää menettelyn soveltamisalan ulkopuolelle asioita, jotka sinänsä voitaisiin siinä käsitellä, sitä puoltaa voimakkaasti pyrkimys tehdä soveltamisalasta selkeä ja ennakoitava niin asianosaisille kuin kärjäoikeudellekin. Ehdotuksen mukaan olisi selvää, että 1 momentissa tarkoitetut asiat ja vain ne käsiteltäisiin pienten riita-asioiden menettelyssä, jolleivät 2 momentin edellytykset poikkeuksellisesti täytyisi. Kuten 21 luvun 8 d §:n 1 momentin säännöskohtaisissa perusteluissa tuodaan lähemmin esiin, vaatimuksen ylitymisen voidaan jo voimassa olevan lain mukaan ottaa huomioon oikeudenkäyntikulujen korvaamista koskevassa ratkaisussa.

Vastaavasti asianosaiset eivät myöskään voisi sopia siitä, käsitelläänkö asia pienten riita-asioiden menettelyssä vai täysimittaisessa riita-asian oikeudenkäynnissä. Jos asia kuuluisi luvun soveltamisalaan, se tulisi käsitellä pienten riita-asioiden menettelyssä, ellei kärjäoikeus 2 momentin nojalla päättäisi toisin. Toisaalta asiaa, joka ei täyttäisi 1 momentin edellytyksiä, ei voitaisi missään tilanteessa käsitellä pienten riita-asioiden menettelyssä.

Jos muualla laissa säädettäisiin, että jokin asia tulisi käsitellä oikeudenkäymiskaaren mukaan tai riita-asian käsittelystä säädettyssä järjestyksessä, sen käsittelyssä sovellettaisiin tämän luvun säännöksiä vain siinä tilanteessa, että tuo asia täyttäisi tässä pykälässä säädetty edellytykset. Tästä säädettäisiin selvyuden vuoksi erikseen 19 §:n 3 momentissa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin poikkeuksesta 1 momentissa säädettyyn.

Pykälän 1 momentilla pyritäisiin siihen, että pienten riita-asioiden menettelyyn ohjautuisi asioita, jotka voitaisiin käsitellä asianmukaisesti ehdotetun kaltaisessa oikeudenkäyntimenettelyssä. Todennäköisesti olisi kuitenkin juttuja, joita voitaisiin pitää niin laajoina tai vaikeina, että ne olisi asianmukaisempaa käsitellä soveltamatta luvun poikkeussäännöksiä, vaikka ne täyttäisivätkin 1 momentin edellytykset. Tällaisia tilanteita varten olisi perusteltua säätää mahdollisuudesta poiketa 1 momentissa säädettävästä.

Tästä syystä pykälän 2 momentin ensimmäisessä virkkeessä säädettäisiin, että asiaa ei käsiteltäisi tämän luvun säännösten mukaisesti, jos se ei olisi asian laadun tai laajuuden vuoksi soveliaista.

Asian käsittely pienten riita-asioiden menettelyssä ei olisi jutun laadun vuoksi soveliaista, jos siinä olisi vaikeita oikeudellisia kysymyksiä. Runsaasti oikeudellista argumentointia sisältävän asian käsitteleminen tapahtuisi tarkoituksenmukaisemmin täysimittaisessa riita-asian oikeudenkäynnissä. Myöskään niin sanotut pilottijutut tai muut asiat, joissa annettavalla ratkaisulla olisi erityistä merkitystä muissa oikeussuhteissa, eivät olisi laatunsa perusteella soveliaita pienten riita-asioiden menettelyssä käsiteltäviksi. Pienten riita-asioiden käsittelyssä ei voitaisi käsitellä myöskään asiaa, jossa nähtäisiin tarve korkeimman oikeuden ennakkoratkaisulle, ellei kysymys olisi juuri pienten riita-asioiden menettelyä koskevien säännösten soveltamisesta.

Asia ei laatunsa puolesta soveltuisi pienten riita-asioiden menettelyssä käsiteltäväksi silloinkaan, jos siihen liittyisi hankalia näyttökysymyksiä.

Asian käsittely pienten riita-asioiden menettelyssä ei olisi jutun laajuuden vuoksi soveliaista, jos siinä esitettäisiin runsaasti todistelua. Tarkkoja rajoja esimerkiksi todistajien määrän suhteen ei voitaisi tapausten moninaisuuden vuoksi asettaa. Lähtökohtana voitaisiin kuitenkin pitää sitä, että pienten riita-asian menettelyssä ei olisi soveliaista käsitellä juttua, jossa todistelun vastaanottamisen voitaisiin etukäteen arvella kestävän useita tunteja. Tässä tulisi myös ottaa huomioon se, että käräjäoikeudella olisi ehdotettavan 13 §:n nojalla riita-asiaa laajemmat mahdollisuudet evätä asiassa esitettävää näyttöä.

Tarve toimittaa katselmus ei itsessään tarkoittaisi, etteikö asiaa voitaisi käsitellä pienten riita-asioiden menettelyssä. Katselmuksen toimittamiseen vaadittava aika saattaisi kuitenkin usein merkitä sitä, ettei juttu olisi enää laajuutensa puolesta sovelias käsiteltäväksi luvun säännösten mukaisesti.

Pienten riita-asioiden menettelyssä asianosaisen oikeudenkäyntiasiamiehenä tai -avustajana voisi toimia myös maallikko. Sen vuoksi säännöstä sovellettaessa olisi tärkeää kiinnittää huomiota myös siihen, millaista oikeudellista apua asian hoitaminen tyypillisesti ja objektiivisesti arvioiden vaatii, ottaen myös huomioon 10 §:ssä tuomioistuimelle asetettu prosessijohtovelvollisuus. Vähäinen oikeudellisen avun tarve ei vielä itsessään tarkoittaisi sitä, ettei asiaa voitaisi käsitellä pienten riita-asioiden menettelyssä.

Oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta pienten riita-asioiden menettelyssä säädettäisiin 21 luvun 8 d §:ssä. Korvauksen määrää olisi rajoitettu verrattuna siihen, mihin riita-asian voittaneella asianosaisella olisi muuten oikeus. Jutun soveltumattomuuteen pienten riita-asioiden menettelyyn viittaisi se, jos vaikuttaisi jo haastehakemuksen tai vastauksen perusteella ilmeiseltä, että asian ajaminen vaatisi pykälässä säädettyyn enimmäiskorvaukseen nähden suhteettoman paljon toimenpiteitä.

Asia ei selvästi olisi sovelias käsiteltäväksi pienten riita-asioiden menettelyssä, jos se tulisi täysimittaisena riita-asiana käsitellä kolmen lainoppineen jäsenen kokoonpanossa. Oikeudenkäymiskaaren 2 luvun 5 §:n esitöiden mukaan asia on kolmen lainoppineen jäsenen kokoonpanoa edellyttävällä tavalla vaikea ja laaja yleensä silloin, kun oikeudenkäyntiaineistoa on niin paljon, että yhden tuomarin on vaikea sitä hallita, tai kun asia on oikeudellisesti poikkeuksellisen monimutkainen taikka muusta syystä niin merkittävä, että sen käsittelemistä täysilukuisessa kokoonpanossa on pidettävä perusteltuna (HE 32/2001 vp s. 27). Kynnys jatkaa asian käsittelyä riita-asian käsittelystä säädettyssä järjestyksessä olisi matalampi kuin mainitussa lainkohdassa: asia ei siten välttämättä olisi laatunsa tai laajuutensa puolesta sovelias käsiteltäväksi pienten riita-asioiden menettelyssä, vaikka se ei täysimittaisena riita-asiana edellyttäisi täysilukuista kokoonpanoa.

Pienten riita-asioiden menettelyssä voitaisiin käsitellä myös asioita, joita voitaisiin pitää kärjänotaarille liian vaikeina ratkaista. Luvun soveltamisalaan kuuluvan asian ratkaisun ei siis tarvitsisi suoraan perustua lakiin ja sen esitöihin tai oikeuskäytäntöön (KKO 2017:43).

Oikeudenkäymiskaaren 2 luvun 16 §:n 2 momentin mukaan riita-asian pääkäsittely kärjäoikeudessa voidaan toimittaa etäoikeudenkäyntinä, jos siihen on perusteltu syy ottaen huomioon asian laatu ja merkitys asianosaiselle. Etäoikeudenkäynnissä puheenjohtaja ja tuomioistuimen muu ratkaisukokoonpano sekä asianosaiset osallistuvat oikeudenkäyntiin etäyhteydellä. Lainkohdan esitöiden mukaan suppeassa riita-asiassa, johon ei kohdistu julkista intressiä ja jossa asianosaiset eivät itse ole tulossa istuntosaliin, perustellun syyn kynnystä ei olisi asetettava korkealle (HE 63/2024 vp s. 37). Jos asian pääkäsittely voitaisiin toimittaa etäoikeudenkäyntinä, asian käsittely pienten riita-asioiden menettelyssä olisi lähtökohtaisesti soveliaista.

Kärjäoikeus päättäisi, jatkettaisiinko asian käsittelyä täysimittaisena riita-asiana. Kärjäoikeus voisi päättää siitä missä tahansa vaiheessa oikeudenkäyntiä, joskin prosessitaloudellisista syistä näin olisi yleensä järkevää tehdä mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. Kärjäoikeus voisi päättää siitä myös viran puolesta.

Jos kärjäoikeus päättäisi asian käsittelyn jatkamisesta täysimittaisena riita-asiana, jutun oikeudenkäynti jatkuisi siitä vaiheesta, jossa asia oli päätös tehtäessä. Koska haastehakemuksesta ja vastauksesta ehdotetaan säädettäväksi toisin kuin täysimittaisissa riita-asioissa, niiden täydennyttäminen voisi tyypillisesti olla aiheellista.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin selvyyden vuoksi myös asianosaisten kuulemisesta. Kuulemisvelvollisuus koskisi momentissa tarkoitettua kysymystä momentin poikkeussäännöksen soveltamisesta. Kärjäoikeuden ei siis tarvitsisi kuulla asianosaisia menettelytavasta käsiteltäessä riidattomasti soveltamisalaan kuuluva asia pienten riita-asioiden menettelyssä. Kuulemisvelvollisuus ajankohtaistuisi silloin, kun ei olisi selvää, että asia voidaan käsitellä pienten riita-asioiden menettelyssä ja tehtäväksi tulisi sitä koskeva päätös. Kärjäoikeuden tulisi ottaa harkinnassaan huomioon asianosaisten näkemykset ja niiden perustelut.

Asianosaisten kuuleminen voisi tapahtua kärjäoikeuden tarkoituksenmukaisena pitämällä tavalla, myös esimerkiksi puhelimitse. Asianmukaisena voitaisiin pitää, että kuultaessa asianosaiselle, jolla ei olisi oikeudenkäyntiasiamiestä tai -avustajaa, kerrottaisiin oikeudenkäyntimenettelyn merkityksestä etenkin oikeudenkäyntikuluvastuun näkökulmasta. Kuulemisen yhteydessä olisi perusteltua informoida asianosaisia siitä, kuinka asian käsittely jatkuisi, jos jutun käsittelyä jatkettaisiin niin kuin muiden riita-asioiden käsittelystä säädetään. Asianosaisia voitaisiin samalla kuulla muistakin asian käsittelyyn vaikuttavista seikoista. Erillistä kuulemistä ei tarvittaisi, jos asianosainen olisi esimerkiksi vastauksessaan lausunut asiasta.

Muutoksenhausta pykälän nojalla tehtävään päätökseen ei säädettäisi erikseen, koska muutoksenhakuun soveltuisi 16 luvun 3 §:n 3 momentti. Ratkaisuun voisi siis hakea muutosta samassa yhteydessä kuin kärjäoikeuden tuomioon tai lopulliseen päätökseen, jollei kärjäoikeus määräisi, että muutosta haetaan erikseen.

Hovioikeudessa kysymystä asian palauttamisesta kärjäoikeuteen tulisi arvioida siitä lähtökohdasta, olisiko palauttaminen tarpeen oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin toteuttamiseksi. Todennäköisesti kärjäoikeudessa tapahtuneet oikeudenkäyntivirheet voitaisiin usein korjata käsittelemällä asia hovioikeudessa täysimittaisessa menettelyssä. Muutoksenhaku

vaikuttaisikin ensi sijassa oikeudenkäyntikulujen korvausvelvollisuuteen. Hovioikeuden katsoessa, ettei asiaa olisi tullut käsitellä pienten riita-asioiden menettelyssä, velvollisuuteen korvata käräjäoikeudessa aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei hovioikeudessa sovellettaisi niiden määrää rajoittavaa 21 luvun 8 d §:ää.

3 §. Pykälässä säädettäisiin haastehakemuksen sisältövaatimuksista pienten riita-asioiden menettelyssä. Ne vastaisivat pääosin sitä, mitä 5 luvun 2 §:ssä säädetään.

Pykälän *1 momentin* mukaan kantajan tulisi haastehakemuksessaan ilmoittaa, että hänen käsityksensä mukaan asia on riitainen ja kuuluu tämän luvun soveltamisalaan. Säännöksen tarkoitus olisi ohjata kantajaa niin, ettei menettelyyn saatettaisi asioita, jotka eivät siihen kuuluisi. Tämän voidaan arvioida tehostavan oikeudenkäyntiä ja vähentävän niin käräjäoikeudelle kuin kantajallekin aiheutuvia kustannuksia. Säännöksen merkitys korostuisi, kun pienten riita-asioiden menettelyssä käsiteltäviä juttuja varten luodaan asiointiportaali, jota kautta asia pannaan vireille.

Jos asia ei kantajan käsityksen mukaan olisi riitainen, se tulisi saattaa vireille 5 luvun 3 §:ssä tarkoitettuna summaarisena riita-asiana. Jos se olisi riitainen, mutta ei kuuluisi luvun soveltamisalaan, vireillepanossa tulisi noudattaa, mitä 5 luvun 2 §:ssä säädetään.

Pykälän *2 momentissa* säädettäisiin haastehakemuksen muista sisältövaatimuksista. Lähtökohta olisi, että haastehakemuksessa tulisi ilmoittaa samat tiedot kuin riita-asiassa 5 luvun 2 §:n mukaan. Tähän lähtökohtaan olisi kuitenkin kolme poikkeusta.

Momentin 1 kohdan mukaan riittäisi, että kantaja ilmoittaisi vaatimuksensa perusteina ainoastaan ne seikat, joihin vaatimus välittömästi perustuu. Ilmaisulla tarkoitettaisiin samaa kuin summaarisen riita-asian haastehakemusta koskevassa 5 luvun 3 §:ssä. Kysymys olisi poikkeamisesta 5 luvun 2 §:n 1 momentin 2 kohdasta, jonka mukaan haastehakemuksessa tulee mainita seikat, joihin vaatimus perustuu.

Pienten riita-asioiden menettelyn tavoitteet huomioiden riittävänä olisi pidettävä, että riidan kohde käy ilmi vaatimuksen perusteista sillä tarkkuudella, että vastaajan voidaan olettaa sen perusteella ymmärtävän, mistä asiassa on kysymys ja kykenevän vastaamaan väitteisiin. Käytännössä menettelyn käynnistämiseksi voisi riittää, että perusteluista ilmenisi riidan ydin. Riittävänä perusteena voitaisiin siten pitää kantajan ilmoitusta esimerkiksi siitä, että ”vuokralainen on laiminlyönyt loppusiivouksen” tai ”vuokralainen on pilannut huoneiston lattia”. Muilta osin kanteen perusteet tulisivat tarpeen mukaan täydennettäviksi menettelyn kuluessa.

Ehdotus tarkoittaisi haastehakemuksen sisältövaatimusten keventämistä. Se olisi perusteltua oikeuden saatavuuden edistämiseksi. Se helpottaisi asian ajamista itse ilman juristin apua. Olisi myös johdonmukaista, että muutoinkin yksinkertaistetussa prosessissa haastehakemukselle ei asetettaisi yhtä korkeita vaatimuksia kuin täysimittaisessa riita-asian oikeudenkäynnissä.

Käräjäoikeuden näkökulmasta taas olisi eduksi, jos haastehakemukset eivät olisi tarpeettoman seikkaperäisiä. Vaikka haastehakemusten laajuuteen ei voitane lainsäädännöllä kovin tehokkaasti vaikuttaa, säättäminen ainoastaan välittömästi merkityksellisten seikkojen mainitsemisen tarpeellisuudesta voisi edistää tätä päämäärää.

Koska kantajan tulisi perustella haastehakemuksensa vähintään samalla tavalla kuin summaarisessa riita-asiassa nykyään, ehdotus ei heikentäisi asian valmistelun edellytyksiä tai vastaajan mahdollisuuksia vastata vaatimuksiin.

Momentin 2 kohdan mukaan kantajan tulisi aina ilmoittaa ne todisteet, jotka hän aikoo vaatimustensa välittömien perusteiden tueksi esittää, ja mitä hän kullakin todisteella aikoo näyttää toteen. Kohta merkitsisi poikkeusta 5 luvun 2 §:n 1 momentin 3 kohdasta, jonka mukaan kantajan tulee ilmoittaa kannettaan tukeva todistelu mahdollisuuksien mukaan.

Säännöksellä pyritäisiin siihen, että kantajan kaikki merkityksellinen todistelu olisi tiedossa heti oikeudenkäynnin alussa. Todistelun aikainen ilmoittaminen olisi pienten riita-asioden menettelyssä tärkeää, koska se parantaisi mahdollisuuksia toimittaa vain yksi istunto. Todisteiden poikkeuksetonta ilmoittamista edellyttävä säännös olisi myös selkeä sekä asianosaisten että käräjäoikeuden kannalta.

Jos kantaja ei haastehakemuksessa ilmoittaisi yhtäkään merkityksellistä todistetta, käräjäoikeuden tulisi pääsääntöisesti täydennyttää haastehakemusta 5 luvun 5 §:n mukaisesti ennen haasteen antamista, jotta vastaaja voisi asianmukaisesti arvioida asiaa. Todistelun ilmoittamisen tärkeyttä korostaisi se seikka, että kantaja voisi ilmoittaa vaatimuksensa perusteet hyvin tiiviissä ja yksinkertaisessa muodossa.

Säännös ei merkitsisi sitä, etteikö todistelua voisi ilmoittaa myöhemminkin valmistelun kuluessa, jos aihetta siihen ilmenisi. Vastauksen sisältö voisi antaa siihen aiheen esimerkiksi silloin, jos vastaaja kiistäisikin jotakin sellaista, mitä kantaja on voinut pitää riidattomana. Luvun 11 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi preklusiouhkaisesta määräyksestä ilmoittaa todistelu määrääjassa.

Kirjallisten todisteiden toimittamisesta käräjäoikeuteen haastehakemuksen yhteydessä säädettäisiin erikseen luvun 5 §:ssä.

Momentin 3 kohdassa säädettäisiin prosessiosoitteesta. Kohdan mukaan kantajan tulisi ilmoittaa prosessiosoitteeseen sähköinen tai mahdollinen muu osoite. Säännös poikkeaisi siitä, mitä 5 luvun 2 §:n 2 momentissa säädetään.

Kantaja voi jo 5 luvun 2 §:n nojalla ilmoittaa prosessiosoitteeseen sähköisen osoitteen, ja monet kantajat myös tekevät niin. Säännöksellä pyritäisiin edistämään tätä myönteistä käytäntöä, koska sähköisen prosessiosoitteen käyttäminen tehostaa oikeudenkäyntiä. Se myös vähentää tuomioistuinten työtä ja asiakirjojen postittamisesta niille aiheutuvia kustannuksia.

Sähköinen osoite voisi tarkoittaa esimerkiksi sähköpostiosoitetta, mutta myös muuta sähköistä osoitetta, jatkossa esimerkiksi tiliä 6 §:ssä tarkoitetussa sähköisessä asiointipalvelussa. Tili sosiaalisen median yhteisöpalvelussa ei kuitenkaan olisi säännöksessä tarkoitettu sähköinen osoite.

Koska kaikilla ei ole tosiasiallisia edellytyksiä asioida sähköisesti, sähköisen prosessiosoitteen ilmoittamista ei voitaisi poikkeuksetta edellyttää. Siksi myös muun kuin sähköisen prosessiosoitteen ilmoittaminen olisi jatkossakin mahdollista.

4 §. Pykälässä säädettäisiin vastauksen sisältövaatimuksista pienten riita-asioden menettelyssä. Samoin kuin 3 §:ssä haastehakemuksen kohdalla, myös vastauksen sisältövaatimukset vastaisivat pitkälti sitä, mitä riita-asian osalta 5 luvussa nykyään säädetään.

Pykälän 1 momentin mukaan vastaajan tulisi vastauksessaan ilmoittaa, myöntääkö hän kanteen vai vastustaako hän sitä. Jos hän myöntäisi kanteen, muita pykälässä tarkoitettuja tietoja ei tarvitsisi ilmoittaa, koska tällöin asia voitaisiin ratkaista suoraan myöntämisen perusteella.

Säännös vastaisi 5 luvun 10 §:n 1 momentin 1 kohtaa, mutta se toistettaisiin tässä selkeyden vuoksi.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin vastauksen muista sisältövaatimuksista. Lähtökohta olisi, että vastauksessa tulisi ilmoittaa samat tiedot kuin riita-asiassa 5 luvun 10 §:n mukaan. Tähän lähtökohtaan olisi kuitenkin kolme poikkeusta. Ne vastaisivat sekä sisällöltään että perusteluiltaan 3 §:ssä haastehakemuksesta säädettäväksi ehdotettavaa. Olisi johdonmukaista, että haastehakemuksen ja vastauksen sisältövaatimukset vastaisivat toisiaan.

Jos vastaus olisi puutteellinen ilman, että käräjäoikeus kuitenkin voisi hyväksyä kannetta yksipuolisella tuomiolla, sen tulisi ainakin pääsääntöisesti asettaa vastaajalle 11 §:ssä tarkoitettu preklusiouhkainen määräaika asian sujuvan käsittelyn turvaamiseksi.

5 §. Pykälässä säädettäisiin kirjallisen todistelun toimittamisesta käräjäoikeuteen haastehakemuksen ja vastauksen yhteydessä.

Säännöksellä pyritäisiin siihen, että asianosaisen kirjallinen todistelu olisi käräjäoikeuden ja vastapuolen käytettävissä heti oikeudenkäynnin alussa. Se tehostaisi menettelyä ja edistäisi mahdollisuuksia toimittaa asiassa vain yksi istunto.

Säännös ei merkitsisi sitä, etteikö kirjallisia todisteita voisi toimittaa käräjäoikeuteen myöhemminkin valmistelun kuluessa, jos aihetta siihen ilmenisi. Vastauksen sisältö voisi antaa siihen aiheen esimerkiksi silloin, jos vastaaja kiistäisikin jotakin sellaista, mitä kantaja on voinut pitää riidattomana. Luvun 11 §:ssä ehdotetaan kuitenkin säädettäväksi siitä, että käräjäoikeus voisi valmistelun kuluessa antaa preklusiouhkaisten määräysten toimittaa kirjalliset todisteet käräjäoikeuteen määräajassa.

Kirjallisten todisteiden toimittamistavasta säädettäisiin 6 §:ssä.

6 §. Pykälässä asetettaisiin lähtökohdaksi, että asianosaisten tulisi toimittaa oikeudenkäyntiin liittyvät asiakirjat käräjäoikeuteen pääosin sähköisessä asiointipalvelussa.

Säännöksellä pyritäisiin tehostamaan asioiden käsittelyä käräjäoikeudessa. Sähköisen asiointipalvelun ansiosta asianosaisten vaatimukset ja niiden perusteet saataisiin rakenteisessa muodossa käräjäoikeuden asianhallintajärjestelmään. Sen avulla asianosaisia voitaisiin ohjata laatimaan muotovaatimukset täyttyviä kirjelmiä, mikä vähentäisi niiden täydennyttämisen tarvetta. Sähköinen asiointipalvelu voisi tehostaa asioiden käsittelyä.

Myös asianosaiset hyötyisivät sähköisestä asiointipalvelusta. Asiointipalvelu voitaisiin laatia sellaiseksi, että se opastaisi asianosaista laatimaan muodoiltaan oikeanlaisen haastehakemuksen tai vastauksen. Asiointipalvelussa asianosainen voisi seurata asiansa käsittelyn edistymistä ja vastaanottaa tiedoksiantoja. Sähköisessä asiointipalvelussa asiointi olisi tietoturvallinen tapa olla yhteydessä käräjäoikeuteen.

Koska sähköistä asiointipalvelua ei vielä ole, säännös tulisi voimaan erikseen säädettävänä ajankohtana. Sitä ennen asianosainen voisi toimittaa asiakirjoja käräjäoikeuteen samalla tavalla kuin nykyään.

Ehdotus vastaisi paitsi hallitusohjelman kirjauksia digitalisaation edistämisestä, myös niin kansallisia kuin kansainvälisiäkin suosituksia siitä, miten oikeudenhoitoa tulisi kehittää (Oikeuslaitosryhmän alustavat toimenpide-ehdotukset 30.9.2024, erit. s. 26, 34–35, 42–43 ja 89, Oikeudenkäytön kehitystyöryhmän arviomuistio, Oikeusministeriön mietintöjä ja

lausuntoja 2022:39, s. 138 ja 144; Valtioneuvoston selonteko oikeudenhoidosta, VNS 13/2022, s. 58; Euroopan sähköisen oikeuden strategia vuosille 2024–2028, esim. kohdat 4 ja 33; CEPEJ, Guidelines on Electronic Court Filing (e-filing) and Digitalisation of Courts).

Pykälän *1 momentin* mukaan asianosaisen tulisi toimittaa haastehakemus, vastaus ja muut asiakirjat käräjäoikeuteen sähköisessä asiointipalvelussa, jollei käräjäoikeus erityisestä syystä sallisi asianosaisen toimittaa asiakirjaa muulla tavalla. Momentti merkitsisi poikkeusta 5 luvun säännöksistä ja 9 luvun 3 §:stä.

Muilla asiakirjoilla tarkoitettaisiin 2 momentin poikkeusta lukuun ottamatta kaikkia oikeudenkäyntiin liittyviä asiakirjoja, jotka asianosainen toimittaa käräjäoikeuteen. Niihin kuuluisivat siis esimerkiksi kirjalliset todisteet, kuten myös lausumat, riippumatta siitä, onko kysymys asianosaisen oma-aloitteisesti vai käräjäoikeuden kehotuksesta toimittamasta lausumasta. Myös valituskirjelmä ja vastavalitus tulisi toimittaa käräjäoikeuteen sähköisessä asiointipalvelussa.

Haastehakemuksen osalta momentti vastaisi oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 a §:ää, jonka mukaan eräiden kantajien tulee toimittaa summaarisen riita-asian haastehakemus käräjäoikeuteen sähköisesti tietojärjestelmäyhteyden tai asiointiliittymän välityksellä. Perustuslakivaliokunnan mukaan velvollisuutta summaarisen haastehakemuksen tekemiseen sähköisesti voidaan pitää tavanomaisena ja hyväksyttävänä prosessuaalisena vaatimuksena (PeVL 4/2018 vp s. 2).

Luvun 7 ja 8 §:ssä säädettäisiin siitä, mitä seuraisi, jos asianosainen toimittaisi jonkin momentissa mainituista asiakirjoista käräjäoikeuteen muulla kuin momentissa säädetyllä tavalla.

Velvollisuus toimittaa asiakirjat käräjäoikeuteen sähköisessä asiointipalvelussa ei olisi poikkeukseton, vaan käräjäoikeus voisi erityisestä syystä sallia asianosaisen toimittaa asiakirjan muulla tavalla.

Poikkeuksen taustalla on se, että kaikilla ei ole tosiasiallista edellytyksiä käyttää asiointipalvelua. Sen vuoksi olisi ongelmallista, jos sitä poikkeuksetta edellytettäisiin.

Poikkeaminen edellyttäisi erityistä syytä. Kynnyksen asettamista tälle tasolle voidaan pitää perusteltuna johtuen yhtäältä siitä, ettei sähköisen asiointipalvelun käyttämistä voida pitää vaikeana, ja toisaalta siitä, että sähköisen asiointipalvelun käyttämisen voidaan arvioida merkittävästi tehostavan ja jouduttavan asioiden käsittelyä käräjäoikeudessa.

Erityinen syy sallia asiakirjan toimittaminen muulla tavalla voisi olla käsillä silloin, kun asianosaisen kyky hoitaa asioita sähköisessä asiointipalvelussa olisi esimerkiksi korkean iän tai vammaisuuden takia selvästi heikompi kuin tavanomaisesti. Myös esimerkiksi tietotekninen ongelma, kuten sähköiseen asiointipalveluun tullut toimintahäiriö, voisi muodostaa erityisen syyn sallia asiakirjojen toimittaminen muulla tavalla. Sen sijaan asianosaisen omat tietotekniset ongelmat eivät muodostaisi erityistä syytä.

Oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 a §:n mukaan eräiden kantajien tulee toimittaa summaarisen riita-asian haastehakemus käräjäoikeuteen sähköisesti tietojärjestelmäyhteyden tai asiointiliittymän välityksellä uhalla, että se jätetään tutkimatta. Haastehakemusta ei kuitenkaan voida jättää tutkimatta, jos haastehakemus ei vaatimuksen tai vaatimuksen perusteiden vuoksi ole laadittavissa tietojärjestelmäyhteyden tai asiointiliittymän edellyttämään muotoon. Tällainen tilanne voisi muodostaa myös tässä momentissa tarkoitetun erityisen syyn.

Vaikka mitään estettä sille ei olisi, säännös ei edellyttäisi, että kärjäoikeuden tulisi oma-aloitteisesti ryhtyä selvittämään asianosaisen kykyä sähköisen asiointipalvelun käyttämiseen. Näin ei olisi edes siinä tapauksessa, että asianosainen olisi toimittanut jonkin asiakirjan kärjäoikeuteen muulla tavalla.

Käytännössä poikkeuksen salliminen edellyttäisikin sitä, että asianosainen itse tai joku hänen puolestaan ottaisi yhteyttä kärjäoikeuteen ja pyytäisi muunlaisen asioinnin sallimista. Asianosaisen tulisi tällöin ilmoittaa pykälän edellyttämä erityinen syy. Asian arvioinnissa voitaisiin lähteä siitä, että ilmoitettu syy pitää paikkansa, jollei ilmenisi aihetta epäillä muuta. Yleensä ei olisi tarkoituksenmukaista käyttää kärjäoikeuden ja asianosaisten resursseja asian selvittelyyn.

Ratkaisuun, jolla kärjäoikeus ei pyynnöstä huolimatta sallisi asiakirjan toimittamista muualla kuin sähköisessä asiointipalvelussa, haettaisiin muutosta siten kuin 16 luvun 3 §:n 3 momentissa säädetään. Muutosta siis haettaisiin pääasian yhteydessä, jollei kärjäoikeus toisin määräisi.

Tässä yhteydessä ei ehdoteta säädettäväksi siitä, millä tavalla kärjäoikeus toimittaisi asiakirjoja asianosaiselle. Ratkaisun perusteena on se, että valtioneuvostossa on käynnissä hanke digitaalisen viranomaisviestinnän ensisijaisuudesta. Hankkeessa pyritään lisäämään sähköisen tiedoksiannon käyttöä merkittävästi nykyisestä. Tavoitteena on, että tarvittavat lainsäädäntömuutokset tulisivat voimaan siten, että ne mahdollistaisivat digitaalisen viranomaisviestinnän ensisijaisuuden vuoden 2026 alusta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin poikkeuksista sähköisen asiointipalvelun käyttämisen lähtökohtaan. Ensimmäinen niistä koskisi tilannetta, jossa vastaaja vastustaisi kantajan vaatimuksia asiassa, jonka kantaja on pannut vireille summaarisen riita-asian haastehakemuksella eli olettaen, että asia on riidaton.

Toisinaan kantajan käsitys asian riidattomuudesta osoittautuu virheelliseksi ja vastaaja vastustaakin hänen vaatimuksiaan. Silloin asiaa ei ratkaista yksipuolisella tuomiolla, vaan sen käsittely kärjäoikeudessa jatkuu. Jos tällainen asia kuuluisi pienten riita-asoiden menettelyn soveltamisalan piiriin, se käsiteltäisiin jatkossa riitautuessaan tämän luvun säännösten mukaisesti. Se edellyttäisi muun ohella asiakirjojen toimittamista kärjäoikeuteen sähköisessä asiointipalvelussa.

Edellä kuvatussa tilanteessa kantaja ei kuitenkaan olisi toimittanut haastehakemusta kärjäoikeuteen pykälässä tarkoitetussa sähköisessä asiointipalvelussa. Tässä tilanteessa ei olisi johdonmukaista edellyttää, että vastaajan tulisi vastata sähköisessä asiointipalvelussa, jollei kärjäoikeus erityisestä syystä sallisi hänen toimia toisin. Tarkoituksenmukaista ei myöskään olisi asettaa lisävaatimuksia tavalle, jolla vastaaja voisi kiistää kantajan erheellisesti riidattomana pitämän vaatimuksen. Näistä syistä olisi aiheellista säätää puheena olevaa tilannetta koskeva poikkeus 1 momentissa säädetyistä.

Toinen poikkeus koskisi tyytymättömyyden ilmoitusta. Tyytymättömyyden ilmoitus sisältää ainoastaan tiedon siitä, että asianosainen on tyytymätön kärjäoikeuden ratkaisuun joko kokonaan tai tietyiltä osin. Tällaisen asiakirjan toimittaminen sähköisessä asiointipalvelussa ei juuri tehostaisi asioiden käsittelyä kärjäoikeudessa. Sen vuoksi asianosaisen velvoittamisella toimittaa tyytymättömyyden ilmoitus kärjäoikeuteen sähköisessä asiointipalvelussa ei olisi asian käsittelyn tehostamiseen tai asianosaisten etuun perustuvaa syytä.

Lisäksi siinä tapauksessa, että myös tyytymättömyyden ilmoituksen toimittamista asiointipalvelussa edellytettäisiin, ehdotettavasta 7 §:stä johtuisi, että asianosaisen toimittaessa

tyytymättömyyden ilmoituksen muulla tavalla, esimerkiksi täyttämällä sitä koskevan lomakkeen käräjäoikeuden kansliassa, käräjäoikeuden tulisi kehottaa asianosaista toimittamaan tyytymättömyyden ilmoitus sähköisessä asiointipalvelussa. Tätä ei voida pitää perusteltuna tyytymättömyyden ilmoituksen sisältöön ja sen tekemiselle säädettyyn seitsemän päivän määräaikaan nähden.

Takaisinsaantihakemuksen toimittamistavasta menettelyn soveltamisalaan kuuluvassa asiassa annettuun yksipuoliseen tuomioon säädettäisiin 12 luvun 17 a §:ssä.

Pykälän 3 *momentissa* säädettäisiin sähköisestä asiointipalvelusta. Sen mukaan asiointipalvelu voitaisiin kehittää sellaiseksi, että asianosaista voitaisiin siinä ohjata noudattamaan sitä, mitä tässä laissa säädetään. Neuvonnan lisäksi kysymys voisi olla ohjaamisesta myös esimerkiksi siten, että asiointipalvelussa olisi rajoituksia vaatimusten perusteiden laajuudelle, jotta kantaja todella ilmoittaisi vain ne seikat, joihin hänen vaatimuksensa välittömästi perustuu. Näin ne edut, joita sähköisellä asiointipalvelulla voisi olla, saavuttaisiin todennäköisemmin.

7 §. Pykälässä säädettäisiin tilanteesta, jossa asianosainen toimittaisi asiakirjan käräjäoikeuteen muuten kuin sähköisessä asiointipalvelussa huolimatta siitä, että häntä ei olisi vapautettu velvollisuudesta tehdä niin.

Säännös tulisi 6 §:n tavoin voimaan erikseen säädettävänä ajankohtana sitten, kun sähköinen asiointipalvelu olisi valmis.

Pykälän 1 *momentin* mukaan käräjäoikeuden tulisi tässä tilanteessa kehottaa asianosaista korjaamaan menettelyään ohjaamalla asianosainen toimittamaan muulla tavalla toimitettu asiakirja käräjäoikeuteen määräajassa uudelleen sähköisessä asiointipalvelussa.

Koska sähköisen asiointipalvelun käyttämisen laiminlyömiselle olisi 8 §:ssä säädetty uhka, olisi perusteltua antaa asianosaiselle ensin tilaisuus korjata menettelyään. Tämä vastaisi menettelyä silloin, kun asianosainen toimittaa käräjäoikeuteen puutteellisen, epäselvän tai sekavan haastehakemuksen (5 luvun 5 §). Tilanne poikkeaisi 5 luvun 3 a §:stä, jossa täydentämistä ei edellytetä, koska uhkien kohteena voisivat olla muutkin kuin oikeushenkilöt tai muut ammattimaiset kantajat.

Käräjäoikeuden tulisi asettaa määräaika, jonka kuluessa asianosaisen tulisi toimittaa asiakirja uudelleen sähköisessä asiointipalvelussa. Samalla asianosaiselle tulisi ilmoittaa 8 §:ssä säädettyistä uhista. Jos muulla tavalla toimitettu haastehakemus olisi myös puutteellinen, epäselvä tai sekava, estettä ei olisi täydennettävä sitä samassa yhteydessä myös tältä osin.

Koska pienten riita-asioden menettelyssä sovellettaisiin myös 5 luvun 6 §:n 2 momenttia, käräjäoikeuden ei tarvitsisi kehottaa kantajaa toimittamaan selvästi perusteetonta haastehakemusta uudelleen sähköisessä asiointipalvelussa voidakseen momentin nojalla hylätä sen.

Pykälän 2 *momentissa* säädettäisiin täydentämiselle asetettavan määräajan pidentämisestä. Se edellyttäisi erityistä syytä. Momentti vastaisi sitä, mitä 5 luvun 5 §:n 2 momentissa säädetään määräajan pidentämisestä silloin, kun haastehakemus on puutteellinen, epäselvä tai sekava. Erityinen syy on edellytyksenä myös vastauksen toimittamiselle asetetun määräajan pidentämiselle (5 luvun 11 §:n 1 momentti).

Erityinen syy voisi olla käsillä samoissa tilanteissa kuin 5 luvun 5 §:n 2 momentissa. Sen esitöiden mukaan näin voisi olla esimerkiksi silloin, kun hakija ei ole hänestä riippumattomasta syystä ehtinyt määrääjässä täydentämään haastehakemusta (HE 15/1990 vp s. 53).

8 §. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin siitä, mitä seuraisi, jos asianosainen ei kehotuksesta huolimatta toimittaisi asiakirjoja käräjäoikeuteen sähköisessä asiointipalvelussa, vaikka hänen olisi tullut tehdä niin.

Seuraamuksena olisi, että asiakirjan toimittamisella käräjäoikeuteen ei olisi oikeudenkäynnissä niitä vaikutuksia, joita lähettäjä on tarkoittanut sillä olevan. Tämä olisi perusteltua sähköisen asiointipalvelun käyttämisen edistämiseksi.

Säännös tulisi 6 §:n tavoin voimaan erikseen säädettävänä ajankohtana sitten, kun sähköinen asiointipalvelu olisi valmis.

Momentin 1 kohdan mukaan silloin, jos kantaja toimittaisi haastehakemuksen muuten kuin sähköisessä asiointipalvelussa, se tulisi jättää tutkimatta. Tältä osin ehdotus vastaa oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 a §:ää.

Momentin 2 kohdan mukaan silloin, jos vastaaja toimittaisi vastauksen muuten kuin sähköisessä asiointipalvelussa, asia ratkaistaisiin siten kuin 5 luvun 13 §:ssä säädetään. Se tarkoittaisi, että asia ratkaistaisiin valmistelua jatkamatta. Kanne hyväksyttäisiin tällöin yksipuolisella tuomiolla. Siltä osin kuin kantaja olisi luopunut kanteesta tai se olisi selvästi perusteeton, kanne kuitenkin hylättäisiin tuomiolla.

Momentin 3 kohdan mukaan silloin, jos asianosainen toimittaisi käräjäoikeuden pyytämän kirjallisen lausuman muuten kuin sähköisessä asiointipalvelussa, asia ratkaistaisiin siten kuin 12 luvun 10–13 §:ssä säädetään. Pykälissä säädetään asianosaiselle säädetyn veloitteen laiminlyönnin seuraamuksista riita-asiassa.

Tämä tarkoittaisi ensinnäkin sitä, että velvollisuutensa laiminlyöneen asianosaisen vastapuolella olisi oikeus yksipuoliseen tuomioon (12 luvun 10 §) tai silloin, jos vastaaja olisi vastannut kanteeseen, asian ratkaisemiseen tuomiolla (12 luvun 11 §).

Oikeudenkäymiskaaren 12 luvun 12 §:n mukaan silloin, jos yksipuolinen tuomio on annettava kantajaa vastaan, kanne on hylättävä. Yksipuolista tuomiota ei saa antaa siltä osin kuin kanne on selvästi perusteltu tai jos vastaaja on myöntänyt kanteen. Kanne on näiltä osin tuomiolla hyväksyttävä.

Oikeudenkäymiskaaren 12 luvun 13 §:n mukaan silloin, jos yksipuolinen tuomio on annettava vastaajaa vastaan, kanne on hyväksyttävä. Yksipuolista tuomiota ei saa antaa siltä osin kuin kantaja on luopunut kanteesta tai se on selvästi perusteeton. Kanne on näiltä osin hylättävä tuomiolla.

Momentin 4 kohdan mukaan silloin, jos asianosainen toimittaisi kirjallisen todisteen tai jonkin muun asiakirjan muuten kuin sähköisessä asiointipalvelussa, sitä ei otettaisi asian käsittelyssä huomioon. Tämä merkitsisi sitä, että asianosainen ei voisi vedota väärin toimitettuun kirjalliseen todisteeseen. Käräjäoikeus ei myöskään antaisi muulle asiakirjalle, kuten asianosaisen oma-aloitteisesti toimittamalle lausumalle tai muulle kirjelmälle, asiassa merkitystä.

Momentin 5 kohdan mukaan silloin, jos asianosainen toimittaisi valituksen tai vastavalituksen muuten kuin sähköisessä asiointipalvelussa, sitä ei otettaisi tutkittavaksi.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin muutoksenhausta. Sen mukaan muutosta 1 momentin nojalla tehtyihin ratkaisuihin haettaisiin niin kuin oikeudenkäymiskaaressa säädetään. Se tarkoittaisi, että päätöksiin haettaisiin muutosta niin kuin vastaaviin muihin kärjäoikeuden ratkaisuihin. Niinpä asianosainen, jonka haastehakemus jätettäisiin tutkimatta 1 momentin 1 kohdan nojalla, voisi hakea muutosta valittamalla hovioikeuteen. Muutosta 1 momentin 2 ja 3 kohtien nojalla tehtyihin ratkaisuihin haettaisiin siten kuin viitatuissa lainkohdissa säädetään: tuomioon valittamalla ja yksipuoliseen tuomioon takaisinsaannilla. Muutoksenhausta 4 kohdassa tarkoitettuun kärjäoikeuden ratkaisuun olla ottamatta todistetta tai asiakirjaa huomioon säädetään 25 luvun 1 §:n 3 momentissa. Jos valitus tai vastavalitus jätettäisiin tutkimatta pykälän 5 kohdan nojalla, ratkaisusta haettaisiin muutosta siten kuin muihinkin ratkaisuihin, joilla valitus tai vastavalitus jätetään tutkimatta. Ennakkopäätösvalituksesta korkeimpaan oikeuteen säädetään 30 a luvussa.

9 §. Pykälässä säädettäisiin pienten riita-asioiden menettelyssä käsiteltävien asioiden käsittelyjärjestyksestä. Säännöksen mukaan kärjäoikeuden tulisi käsitellä häätöä koskeva asia ennen muita pienten riita-asioiden menettelyssä käsiteltäviä asioita.

Säännöksen tarkoitus olisi jouduttaa häätöasioiden käsittelyä. Olisi perusteltua, että häätöä koskevat asiat käsiteltäisiin nopeammin kuin muut pienten riita-asioiden menettelyssä käsiteltävät asiat, jotka pääosin koskisivat ainoastaan rahaa. Joutuisa häätöprosessi olisi vuokranantajan taloudellisen edun mukainen ja tehostaisi vuokramarkkinoiden toimintaa. Häiriötilanteissa häätöasian nopea käsittely olisi tärkeää myös naapurien näkökulmasta. Vuokralaisenkin kannalta olisi hyvä, jos vaatimukseen hänen häätämistään asunnostaan saataisiin pian kärjäoikeuden ratkaisu.

Säännös edellyttäisi antamaan häätöasioille etusijan vain suhteessa muihin pienten riita-asioiden menettelyssä käsiteltäviin asioihin. Se ei vaikuttaisi siihen, miten tässä menettelyssä käsiteltävät asiat käsiteltäisiin suhteessa muihin asioihin. Tuomioistuimella on kuitenkin aina jo perustuslain 21 §:n 1 momentin nojalla velvollisuus käsitellä kaikki asiat ilman aiheetonta viivytystä. Lisäksi tuomarin on tuomioistuinlain 9 luvun 1 §:n 2 momentin nojalla käsiteltävä ja ratkaistava asia joutuisasti.

10 §. Pykälässä säädettäisiin prosessinjohdosta pienten riita-asioiden menettelyssä.

Valmistelusta ja sen tavoitteista säädetään 5 luvussa. Valmistelussa on muun ohella selvitettävä asianosaisten vaatimukset ja niiden perusteet, mistä asianosaiset ovat erimielisiä, mitä todisteita tullaan esittämään ja mitä kullakin todisteella aiotaan näyttää toteen sekä se, onko edellytyksiä sovinnolle (luvun 19 §). Luvun 21 §:n mukaan tuomioistuin huolehtii näiden tavoitteiden toteutumisesta ja siitä, että asianosaiset mainitsevat kaikki seikat, joihin he haluavat vedota. Jos asianosaisten kirjallinen tai suullinen lausuma on epäselvä tai puutteellinen, tuomioistuimen on tehtävä hänelle asian selvittämistä varten tarpeelliset kysymykset. Tuomioistuimen tulee myös valvoa, ettei asiaan sekoiteta mitään siihen kuulumatonta ja ettei asiassa esitetä tarpeetonta todistelua.

Lisäksi 6 luvun 2 a §:ssä säädetään, että pääkäsittelyssä tuomioistuimen on valvottava, että asian käsittelyssä noudatetaan selvyyttä ja järjestystä. Tuomioistuimen tulee myös valvoa, että asia tulee perusteellisesti käsitellyksi eikä asiaan sekoiteta mitään siihen kuulumatonta. Jos asianosaisten esitys havaitaan epäselväksi tai epätäydelliseksi, tuomioistuimen on tehtävä hänelle riitakysymysten selvittämistä varten tarpeelliset kysymykset.

Näitä ja muita valmistelun ja pääkäsittelyn toimittamista koskevia säännöksiä sovellettaisiin myös pienten riita-asioiden menettelyssä. Erillinen prosessinjohtoa koskeva säännös on silti katsottu tarpeelliseksi, koska pienten riita-asioiden menettelyssä olisi muita riita-asioita yleisempää, että asianosainen ajaisi asiaansa itse ilman oikeudellisen koulutuksen saanutta avustajaa. Käräjäoikeuden vastuu asian selvittämisestä ja oikeudenkäynnin oikeudenmukaisuudesta olisi siksi tavallista suurempi, mikä korostaisi aineellisen prosessinjohtoon merkitystä.

Tästä syystä ehdotetaan säädettäväksi nimenomaisesti siitä, että käräjäoikeuden tulisi tehdä asianosaisille tarkoituksenmukaisella tavalla selkoa asian käsittelyn kulusta ja sen ratkaisemisen kannalta merkityksellisistä seikoista.

Säännöksen tarkoitus olisi korostaa käräjäoikeuden informointivelvollisuutta. Pienten riita-asioiden menettely olisi tyypillisesti tuomioistuinvetoisempi prosessi kuin täysimittainen oikeudenkäynti. Tuomioistuimen vahva rooli helpottaisi asian ajamista ilman oikeustieteellisen tutkinnon suorittanutta avustajaa.

Informointivelvoite koskisi myös asian ratkaisemisen kannalta merkityksellisiä seikkoja. Soveltuvan lainsäädännön sisällön selostamisen lisäksi käräjäoikeuden olisi tarpeen mukaan selitettävä sen merkitystä käsiteltävän asian kannalta niin, että asianosainen kykenisi arvioimaan itse oikeudellista asemaansa. Informointivelvollisuuden täyttäminen voisikin johtaa siihen, että asianosainen ymmärtäisi sen perusteella vedota johonkin hänen kannaltaan edulliseen seikkaan. Asianosainen saattaisi myös havaita kantansa joltain osin virheelliseksi ja päätyä siksi esimerkiksi myöntämään vastapuolensa vaatimuksen joltain osin oikeaksi.

Tarkoituksenmukaisen tavan arviointi jäisi käräjäoikeuden harkintaan. Se voisi vaihdella asian laadun ja käsittelyvaiheen mukaan. Säännöksessä tarkoitetun informointivelvollisuuden täyttäminen olisi mahdollista pääkäsittelyssä tai poikkeuksellisesti toimitettavassa valmisteluistunnossa, mutta asian ratkaisemista tyypillisesti edistäisi tätä aktiivisempi yhteydenpito asianosaisiin jo kirjallisen valmistelun aikana.

Pykälän toisessa virkkeessä säädettäisiin velvollisuudesta kiinnittää huomiota siihen, että asianosaiset kykenevät tasavertaisesti ajamaan asiaansa. Tätä voidaan pitää sinänsä selvänä oikeudenmukaiselle oikeudenkäynnille niin perustuslaissa kuin Suomea sitovissa kansainvälisissä ihmisoikeusvelvoitteissakin asetettujen vaatimusten perusteella. Asiasta ehdotetaan kuitenkin säädettäväksi, koska tarve asianosaisten tosiasiallisen tasavertaisuuden huomioon ottamiselle olisi pienten riita-asioiden menettelyssä suurempi kuin riita-asioissa yleensä. Tämä johtuu siitä, että pienten riita-asioiden menettelyssä olisi todennäköisesti nykyistä tavallisempaa, että toinen asianosainen ajaisi asiaansa ilman oikeustieteellisen tutkinnon suorittanutta avustajaa.

Säännöksessä käytettäisiin ilmaisua kiinnittää huomiota. Näin tuotaisiin esille se, ettei säännös loisi käräjäoikeudelle toimivaltaa johtaa oikeudenkäyntiä vastoin muita valmistelua tai pääkäsittelyä koskevia lainkohtia oikeudenkäymiskaaren 5 ja 6 luvussa. Säännöksen tarkoituksena olisi pikemmin muistuttaa tasavertaisuuden vaatimuksesta varsinkin tilanteessa, jossa asianosainen ajaa asiaansa ilman juristin apua.

Prosessinjohtoa koskeva pykälä ei oikeuttaisi käräjäoikeutta ryhtymään ajamaan asianosaisen asiaa tai muutenkaan asettamaan tätä parempaan asemaan oikeudenkäynnissä vastapuolensa kustannuksella. Sen tarkoitus olisi antaa tukea sellaiselle prosessinjohtolle, jossa otetaan huomioon asianosaisten tosiasialliset mahdollisuudet ajaa asiaansa. Käytännössä tämä voisi tarkoittaa esimerkiksi sitä, että vailla oikeustieteellisen tutkinnon suorittanutta avustajaa

asiaansa ajavaa asianosaista informoitaisiin juristin avustamaa vastapuoltaan perusteellisemmin siitä, miten asian käsittely etenee ja mitkä seikat ovat sen ratkaisemiseksi tärkeitä. Tämä voisi edistää asianosaisen tosiasiallisia oikeudensaantimahdollisuuksia ja samalla tehostaa asian käsittelyä käräjäoikeudessa.

11 §. Pykälän *1 momentissa* säädettäisiin siitä, että käräjäoikeus voisi valmistelun kuluessa erikseen määrätä asianosaisen esittämään vaatimuksensa perusteineen, lausumaan vastapuolen esittämästä, ilmoittamaan todistelun ja toimittamaan kirjalliset todisteet.

Käräjäoikeudella on jo tällä hetkellä mahdollisuus antaa tällainen määräys 5 luvun 20 §:n ja 22 §:n nojalla. Ehdotettava pykälä olisi tästä huolimatta tarpeellinen. Menettelyssä pyritäisiin nimittäin siihen, että asia siirrettäisiin kirjallisesta valmistelusta suoraan pääkäsittelyyn, jossa vielä selvitetäisiin 5 luvun 19 §:ssä tarkoitetut seikat, eikä valmisteluistuntoa lähtökohtaisesti toimitettaisi. Jos asianosainen vasta pääkäsittelyssä esimerkiksi vetoaisi uuteen todisteluun, pääkäsittelyn toimittamiselle ei välttämättä olisi edellytyksiä. Sen vuoksi pykälässä tarkoitetun määräyksen antamiselle olisi pienten riita-asioiden menettelyssä korostunut tarve.

Jos käräjäoikeus antaisi pykälässä tarkoitetun määräyksen, sen olisi yleensä perusteltua laatia yhteenvedo ja toimittaa se samassa yhteydessä asianosaisille. Yhteenvedon pohjalta asianosaiset voisivat arvioida, olisiko asiassa tarpeen vedota muihin kuin yhteenvedosta ilmeneviin seikkoihin ja todisteisiin, ja asianosaiselle voitaisiin asettaa tätä koskeva määräaika. Yhteenvedon laatimisesta pienten riita-asioiden menettelyssä säädettäisiin luvun 12 §:ssä.

Momentin 1 kohdan mukaan käräjäoikeus voisi määrätä asianosaisen esittämään vaatimuksensa ja niiden perusteet sekä lausumaan siitä, mitä vastapuoli on esittänyt. Kohta vastaisi 5 luvun 20 §:n 1 momentin ensimmäistä virkettä.

Momentin 2 kohdan mukaan käräjäoikeus voisi määrätä asianosaisen ilmoittamaan käräjäoikeudelle kaikki todisteet, joihin hän haluaa asiassa vedota, ja mitä hän aikoo kullakin todisteella näyttää toteen. Kohta vastaisi 5 luvun 20 §:n 1 momentin toista virkettä.

Momentin 3 kohdan mukaan käräjäoikeus voisi määrätä asianosaisen toimittamaan käräjäoikeuteen kirjalliset todisteet, joihin hän haluaa asiassa vedota. Kohta vastaisi asiallisesti 5 luvun 20 §:n 1 momentin kolmatta virkettä, mutta poikkeaisi siitä vähäisessä määrin kielellisesti. Kysymys olisi pelkästään kieliasun selventämisestä ja nykyaikaistamisesta. Tavasta, jolla asianosaisen tulisi toimittaa kirjalliset todisteet käräjäoikeuteen, säädettäisiin 6 §:ssä.

Pykälän *2 momentin* mukaan käräjäoikeus voisi antaa määräyksen uhalla, että asianosainen ei saisi määräajan jälkeen vedota uusiin vaatimuksiin tai seikkoihin taikka muihin kuin ilmoitettuun tai toimitettuun todisteeseen, ellei hän saattaisi todennäköiseksi, että hänen menettelynsä johtuu pätevistä syistä. Tämä vastaisi 5 luvun 22 §:ää. Pätevän syyn arvioinnissa voitaisiinkin siksi tukeutua tuon pykälän soveltamiskäytäntöön (ks. esim. KKO 2022:14 kohdat 10 ja 15).

Pykälän *3 momentin* mukaan pienten riita-asioiden menettelyssä ei sovellettaisi 6 luvun 9 §:ää, ellei asiassa olisi toimitettu valmisteluistuntoa.

Mainituissa pykälässä säädetään preklusiosta valmistelun ja pääkäsittelyn välillä. Sen 1 momentin mukaan asianosainen ei saa asiassa, jossa sovinto on sallittu, pääkäsittelyssä vedota sellaiseen seikkaan, johon hän ei ole vedonnut valmistelussa, ellei asianosainen saata todennäköiseksi, että hänen menettelynsä johtuu pätevistä syistä. Pykälän 2 momentin mukaan

tällaisen asian asianosainen ei saa pääkäsittelyssä vedota myöskään sellaiseen todisteeseen, johon hän ei ole vedonnut valmistelussa, ellei voida olettaa, että hänen menettelynsä johtuu pätevästä syystä. Uusi todiste voidaan kuitenkin ottaa vastaan, jos asianosaiset siihen suostuvat.

Pienten riita-asioiden menettelyssä ei lähtökohtaisesti tulisi toimitettavaksi valmisteluistuntoa. Ehdotettavan 14 §:n nojalla asia tulisi siirtää kirjallisesta valmistelusta suoraan pääkäsittelyyn, jollei olisi erityistä syytä toimittaa suullinen valmisteluistunto. Automaattinen preklusio valmistelun ja pääkäsittelyn välillä voisi tässä tilanteessa tulla yllätyksenä asianosaisille, jotka nykyistä useammin ajaisivat asiaansa itse.

Pienten riita-asioiden menettelyssä pääkäsittelyn aluksi pidettäisiin keskustelu, jossa vielä selvitettäisiin muun ohella sitä, mitä asianosaiset vaativat ja mitä todisteita he tulevat esittämään. Tähän valmistelun ja pääkäsittelyn välinen preklusio ei sopisi hyvin.

Lisäksi suullisen valmisteluistunnon puuttumisen vuoksi 6 luvun 9 §:n säännös tekisi 1 momentissa tarkoitetun preklusiomääräyksen antamisen useissa tilanteissa tarpeettomaksi. Määräyksen tarkoituksena olisi varmistaa se, että asianosaiset esittäisivät merkityksellisen todistelun ennen pääkäsittelyä tai viimeistään pääkäsittelyn alussa. Jos menettelyssä olisi joka tapauksessa suoraan lain nojalla preklusio valmistelun ja pääkäsittelyn välillä, mitään määräystä ei useinkaan tarvitsisi antaa. Toisaalta käräjäoikeuden ratkaisu olla syystä tai toisesta antamatta 1 momentissa tarkoitettua preklusiomääräystä jäisi vaikutuksettomaksi, jos preklusiosta pääkäsittelyyn siirryttäessä säädettäisiin kuitenkin laissa.

12 §. Pykälässä säädettäisiin yhteenvedon tekemisestä pienten riita-asioiden menettelyssä. Sen mukaan yhteenvedon tekeminen olisi käräjäoikeuden harkinnassa. Pykälä olisi poikkeus yhteenvetoa koskevasta 5 luvun 24 §:stä.

Yhteenvedon tekeminen pienten riita-asioiden menettelyssä ei siis olisi pakollista. Käräjäoikeuden tulisi tehdä yhteenveto ainoastaan siinä tapauksessa, että se katsoisi, että yhteenvedon laatiminen edistäisi asian käsittelyä tai sen sovinnollista ratkaisemista. Käytännössä näin useimmiten olisi. Yhteenvedon laatiminen olisi tyypillisesti aiheellista etenkin silloin, kun käräjäoikeus antaisi 11 §:ssä tarkoitetun määräyksen, johon liittyy preklusiouhka, tai kun käräjäoikeus harkitsisi asian ratkaisemista 5 luvun 27 a §:n nojalla. Pienten riita-asioiden menettelyssä käsiteltävät asiat saattaisivat kuitenkin olla joskus niin pienimuotoisia, ettei yhteenvedon laatiminen olisi tarpeellista sen paremmin asianosaisten kuin käräjäoikeudenkaan näkökulmasta. Sen vuoksi ei olisi perusteltua edellyttää, että käräjäoikeuden tulisi poikkeuksetta laatia yhteenveto.

Yhteenveto voisi olla käräjäoikeuden harkinnan mukaan joko kirjallinen tai suullinen. Suullisen yhteenvedon laatiminen ei siten edellyttäisi sitä, että kirjallista olisi pidettävä asian laatu tai laajuus huomioon ottaen tarpeettomana, kuten 5 luvun 24 §:n 4 momentissa, vaan ne olisivat vaihtoehtoisia tapoja laatia yhteenveto.

Yhteenvedon tulisi sisältää käräjäoikeuden käsitys niistä riidattomista ja riitaisista kysymyksistä, jotka olisivat asian ratkaisemisen kannalta merkityksellisiä. Lisäksi siinä tulisi tarvittaessa mainita todisteet ja se, mitä kullakin todisteella aiotaan näyttää toteen. Yhteenveto voisi sisältää myös käräjäoikeuden alustavan arvion siitä, miten riitaisia kysymyksiä koskeva näyttövelvollisuus asiassa jakautuu. Yhteenvedossa voitaisiin käsitellä myös muita kysymyksiä, joita käräjäoikeus pitää tarkoituksenmukaisena.

Ehdotuksen ero 5 luvun 24 §:n 1 momenttiin nähden johtuu siitä, että luvun säännösten mukaan käsiteltävissä asioissa vaatimukset olisivat yleensä hyvin asianosaisten tiedossa, mutta he

saattaisivat kaivata tavallista useammin ohjausta näyttötaakasta ja siitä, mistä asiassa oikeudellisesti on kysymys. Mitään estettä ei kuitenkaan olisi ilmoittaa yhteenvedossa myös asianosaisten vaatimuksia ja niiden perusteita tai muita seikkoja, joiden mainitseminen voisi kärjäoikeuden näkemyksen mukaan edistää asian käsittelyä.

13 §. Pykälässä säädettäisiin täydentävästi mahdollisuudesta evätä esitettävää näyttöä pienten riita-asioiden menettelyssä.

Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 8 §:ssä säädetään näytön epäämisestä. Pykälän nojalla tuomioistuimen on evättävä muun ohella näyttö, joka koskee asiaan vaikuttamatonta seikkaa tai joka on muuten tarpeeton.

Pykälää sovellettaisiin myös pienten riita-asioiden menettelyssä. Sen rinnalle ehdotetaan kuitenkin säännöstä, jonka nojalla kärjäoikeuden mahdollisuudet rajoittaa asiassa esitettävää näyttöä olisivat laajemmat kuin 17 luvun 8 §:n perusteella.

Tämä olisi aiheellista pienten riita-asioiden menettelyn luonteen vuoksi. Ensinnäkin tarkoitus olisi, että pienet riita-asiat, joissa asianosaisten intressit eivät tyypillisesti olisi suuria, käsiteltäisiin kärjäoikeudessa tehokkaasti, joutuisasti ja tavalla, joka ei aiheuttaisi asianosaisille paljon kustannuksia. Se olisi myös valtiolle aiheutuvien kustannusten näkökulmasta perusteltua. Tähän nähden laajan todistelun esittäminen olisi näissä asioissa erityisen epätarkoituksenmukaista ja asianosaisten edun vastaista.

Toiseksi asianosaiset ajaisivat pienten riita-asioiden menettelyssä asiaansa ilman avustajaa todennäköisesti useammin kuin täysimittaisessa riita-asian oikeudenkäynnissä. Sen seurauksena asianosaiset arvattavasti vetoaisivat riita-asioiden asianosaisia useammin todisteluun, jonka vastaanottaminen ei olisi asian selvittämisen näkökulmasta tarpeen. Senkin vuoksi olisi perusteltua, että kärjäoikeuden mahdollisuudet kieltää näytön esittäminen olisivat näissä asioissa laajemmat kuin muulloin.

Näistä syistä ehdotetaan, että pienten riita-asioiden menettelyssä käsiteltävässä asiassa esitettävä näyttö voitaisiin evätä myös silloin, jos se olisi asian asianmukaisen käsittelyn edistämiseksi perusteltua.

Pykälä täydentäisi 17 luvun 8 §:n 1 ja 2 kohtia. Se tarkoittaisi, että asiaan vaikuttamatonta seikkaa koskeva tai muuten tarpeeton näyttö tulisi myös pienten riita-asioiden menettelyssä evätä tuon säännöksen nojalla. Toisaalta ehdotus tarkoittaisi, että kynnys evätä näyttöä olisi pienten riita-asioiden menettelyssä matalampi kuin täysimittaisissa riita-asioissa, koska niin voitaisiin tehdä myös asian asianmukaisen käsittelyn edistämiseksi.

Asianmukaisella käsittelyllä viitattaisiin perustuslain 21 §:n 2 momenttiin. Asianosaisen oikeus ajaa asiaansa haluamallaan tavalla ja pyrkimys aineelliseen totuuteen voisivat puoltaa todistelun epäämättä jättämistä. Toisaalta pyrkimys tehokkaaseen ja joutuisaan oikeudenhoitoon sekä oikeuden saatavuuden edistäminen voisivat taas puoltaa sitä. Kysymys olisi asianmukaisuuden punninnasta kussakin yksittäistapauksessa. Kärjäoikeus voisi ottaa laajasti huomioon asian asianmukaiseen käsittelyyn vaikuttavia seikkoja.

Vaikka todistelua voitaisiin pykälän nojalla evätä 17 luvun 8 §:n soveltamiskäytäntöä matalammalla kynnyksellä, tarkoitus ei olisi, että näyttöä evättäisiin usein tai säännönmukaisesti, vaan ainoastaan silloin, kun sille ilmenisi aihetta. Säännös olisi eräänlainen varaventiili poikkeustilanteita varten. Pykälä olisi kärjäoikeudelle lisätyökalu, jonka avulla se voisi tarvittaessa varmistaa pienten riita-asioiden menettelyssä käsiteltävän asian asianmukaisen

ja sen osana prosessitaloudellisen käsittelyn. Sen tarkoitus olisi antaa käräjäoikeudelle tukea tarvittaessa estää todistelun esittäminen silloin, kun ei olisi selvää, tulisiko todistelu evätä 17 luvun 8 §:n nojalla. Säännöksellä voisi olla myös ennaltaehkäisevää vaikutusta.

Tilanteet, joissa näyttöä voitaisiin pykälän nojalla evätä, olisivat samankaltaisia kuin ne, joissa se tulisi evätä 17 luvun 8 §:n 1 ja 2 kohdan nojalla. Näin voitaisiin menetellä esimerkiksi silloin, kun asianosainen tarjoaa suullista todistelua vetoamansa kirjallisen todisteen sisällöstä. Säännöksen nojalla voitaisiin puuttua siihen, jos vuokralaisen huoneistossa väitetysti viettämästä häiritsevästä elämästä tai huoneistolle aiheutuneista vahingoista esitettäisiin runsaasti todistelua. Säännöstä voitaisiin soveltaa sellaiseen välilliseen todisteluun, joka vaikuttaa etukäteen arvioituna asian lopputuloksen kannalta vähämerkityksiseltä, mutta ei täysin asiaan vaikuttamattomalta tai tarpeettomalta. Esimerkiksi vastapuolen tai todistajan yleistä luotettavuutta koskevan todistelun rajoittaminen voisi usein olla asian asianmukaisen käsittelyn edistämiseksi perusteltua.

Toisin kuin 17 luvun 8 §:ssä, käräjäoikeudella ei olisi pykälän soveltamisedellytysten täyttyessä velvollisuutta evätä näyttöä. Tarkoituksenmukaisuusnäkökohdat voisivat joskus puoltaa sellaisenkin todistelun vastaanottamista, jonka esittäminen voitaisiin säännöksen nojalla mahdollisesti estää. Näin voisi olla esimerkiksi silloin, jos aika ja työmäärä, joita tätä koskevan ratkaisun tekeminen siihen liittyvine kuulemisineen ja muine vaiheineen edellyttäisi, vaikuttaisivat olevan selvässä epäsuhteessa todistelun epäamisellä ehkä saavutettavaan prosessitaloudelliseen hyötyyn nähden.

Pykälää soveltamisessa olisi tärkeää kiinnittää huomiota myös asianosaisten tasavertaisuuden periaatteeseen. Jos kumpikin asianosainen olisi esittänyt paljon todistelua samasta teemasta, epäämisen olisi usein perusteltua koskea heistä kumpaakin. Näytön epääminen voisi kuitenkin kohdistua vain toiseen asianosaiseen, kunhan kummaltakaan asianosaiselta ei näin riistettäisi tilaisuutta ajaa asiaansa asianmukaisesti. Asianosaista ei myöskään saisi asettaa todistelun osalta tai muutenkaan vastapuoltaan merkittävästi heikompaan asemaan. Oikeudenmukaiselle oikeudenkäynnille asetettujen vaatimusten perusteella on selvää, että päätös näytön epäamisestä tulisi perustella asianmukaisesti.

14 §. Pykälässä säädettäisiin asian siirtämisestä pääkäsittelyyn. Pykälän mukaan silloin, jos asiaa ei olisi ratkaistu kirjallisessa valmistelussa, se tulisi siirtää suoraan pääkäsittelyyn. Valmisteluistunto voitaisiin toimittaa vain, jos se olisi erityisestä syystä tarpeen. Ehdotus merkitsisi poikkeusta siitä, mitä 5 luvussa säädetään valmistelun jatkamisesta suullisesti.

Pykälä tarkoittaisi sitä, että pienten riita-asioiden menettelyssä käsitellyissä asioissa tulisi yleensä järjestettäväksi vain yksi suullinen oikeudenkäyntitilaisuus. Se olisi perusteltua oikeudenkäynnin jouduttamiseksi. Asiat olisivat myös yleensä siten pieniä ja yksinkertaisia, että kirjallisesta valmistelusta voitaisiin tavallisesti edetä suoraan pääkäsittelyyn.

Pykälä tulisi sovellettavaksi vain, jos asiaa ei olisi ratkaistu kirjallisessa valmistelussa. Asia voitaisiin ratkaista kirjallisessa valmistelussa esimerkiksi silloin, kun kanne peruutetaan tai myönnetään oikeaksi taikka silloin, kun asiassa tulee vahvistettavaksi sovinto. Myös riitainen asia voidaan ratkaista yksin kirjallisen valmistelun perusteella, jos asia on laadultaan sellainen, ettei sen ratkaiseminen edellytä pääkäsittelyn toimittamista eikä kukaan asianosaisista vastusta asian ratkaisemista kirjallisessa menettelyssä. Tästä säädetään 5 luvun 27 a §:ssä.

Vaikka valmisteluistuntoa ei lähtökohtaisesti toimitettaisi, pienten riita-asioiden menettelyssä toimitettavassa pääkäsittelyssä tulisi selvittää seikkoja, joista tavallisesti keskustellaan valmisteluistunnossa. Tästä säädettäisiin 15 §:ssä. Toisinaan saattaisi myös olla

tarkoituksenmukaista, että kärjätuomari olisi yhteydessä asianosaisiin valmistelun kuluessa esimerkiksi puhelimitse ja näin selvittäisi asianosaisten vaatimuksia ja niiden perusteita sekä esitettävää todistelua.

Valmisteluistunnon toimittaminen olisi mahdollista erityisestä syystä. Vaikka lähtökohtana olisi siirtää asia suoraan pääkäsittelyyn, erillisen valmisteluistunnon toimittaminen ennen pääkäsittelyä saattaisi joskus olla perusteltua. Näin voisi olla esimerkiksi silloin, kun todistelun määrästä ja teemoista ei olisi saatu kunnolla selkoa kirjallisessa valmistelussa. Menettelyn joustavuuden edistämiseksi poikkeuksetonta kieltoa valmisteluistunnon toimittamiselle ei siksi ole pidetty perusteltuna. Kuitenkin asiassa, jossa olisi etukäteen nähtävissä tarve valmisteluistunnolle esimerkiksi todistelun määrän vuoksi, saattaisi usein tulla pohdittavaksi, soveltuuko juttu 2 §:n 2 momentin säännös huomioon ottaen ylipäättään käsiteltäväksi pienten riita-asioiden menettelyssä.

Jos valmisteluistunto toimitettaisiin, tavoitteena tulisi olla sen toimittaminen niin, että pääkäsittely voitaisiin aloittaa välittömästi sen päätyttyä.

Pykälässä tai muuallakaan 6 a luvussa ei säädettäisi siitä, tulisiko pääkäsittely toimittaa. Kysymys pääkäsittelyn toimittamisesta pienten riita-asioiden menettelyssä ratkaistaisiin samojen säännösten nojalla kuin muissakin riita-asioissa.

15 §. Pykälässä säädettäisiin menettelystä pienten riita-asioiden menettelyssä käsiteltävässä asiassa toimitettavassa pääkäsittelyssä. Se olisi 14 §:ssä säädetty huomioon ottaen näissä asioissa yleensä ensimmäinen ja ainoa suullinen oikeudenkäyntitilaisuus.

Pienten riita-asioiden menettelyssä toimitettava pääkäsittely poikkeaisi 6 luvussa säädetyistä yhtäältä siten, että siinä olisi elementtejä valmisteluistunnosta, ja toisaalta siten, että menettelyä olisi eräin osin kevennetty ja se olisi tuomarivetoisempi. Näin pyrittäisiin yksinkertaistamaan ja jouduttamaan menettelyä.

Toisin kuin tavallisesti riita-asiassa 6 luvun 2 §:n nojalla, pienten riita-asioiden menettelyssä kärjäoikeuden ei pääkäsittelyssä tarvitsisi tiedustella, vastaavatko valmistelussa esitetyt vaatimukset edelleen asianosaisten kantaa. Asianosaisten ei myöskään tarvitsisi pitää asiaesittelyjä. Näitä pääkäsittelyn vaiheita voitaisiin pitää tarpeettomina, koska pääkäsittely aloitettaisiin valmistelun luontoisella keskustelulla, jossa muun ohella selvitetäisiin, mitä asianosaiset vaativat ja mistä ovat erimielisiä.

Pykälän 1 momentin mukaan kärjäoikeuden tulisi pääkäsittelyn aluksi selostaa, mistä asiassa on kysymys ja mihin valmistelussa on päädytty. Kärjäoikeuden olisi tehtävä 5 luvun 19 §:ssä tarkoitettujen seikkojen selvittämiseksi tarpeelliset kysymykset ja huolehdittava siitä, että asianosaiset mainitsevat kaikki seikat, joihin he haluavat vedota.

Täysimittaisessa riita-asian oikeudenkäynnissä kärjäoikeuden tulee huolehtia momentissa tarkoitetuista tehtävistä valmisteluistunnossa. Siitä säädetään 5 luvun 15 c §:n 2 momentissa ja saman luvun 21 §:n 1 momentissa. Momentissa mainitut toimet tyypillisesti edistävät asian ratkaisemista, joten ne tulisi tehdä myös pienten riita-asioiden menettelyssä. Koska pienten riita-asioiden menettelyssä ei yleensä toimitettaisi valmisteluistuntoa, paikka niille olisi pääkäsittelyn alussa.

Pykälässä viitattaisiin valmistelun tavoitteita koskevaan 5 luvun 19 §:ään. Sen mukaan valmistelussa on selvitettävä asianosaisten vaatimukset ja niiden perusteet, mistä asianosaiset ovat erimielisiä, mitä todisteita tullaan esittämään ja mitä kullakin todisteella aiotaan näyttää

toteen; sekä onko edellytyksiä sovinnolle. Viitattu pykälä koskee valmistelua, mutta tulisi nyt siis sovellettavaksi pääkäsitteilyn alussa.

Vaikka kysymys olisi toimista, jotka riita-asioissa muutoin tehdään valmistelussa, momentissa tarkoitettu keskustelu olisi pienten riita-asioiden menettelyssä osa pääkäsitteilyä. Kysymys ei siis olisi valmisteluistunnon ja pääkäsitteilyn yhdistämisestä, vaan pääkäsitteilyä, johon kuuluisi elementtejä valmistelusta. Ratkaisu olisi omiaan hämärtämään pääkäsitteilyn ja valmistelun välistä eroa, mutta tätä ei voida pienten riita-asioiden menettelyyn liittyvä oikeudenkäynnin yksinkertaistamistarkoitus huomioon ottaen pitää ongelmallisena.

Kun 1 momentissa säädetty olisi tehty, pääkäsitteilyssä otettaisiin vastaan todistelu. Siitä säädettäisiin pykälän 2 momentissa.

Ehdotettavan 16 §:n mukaan pääkäsitteilyssä otetaan oikeudenkäyntiaineistona huomioon kaikki valmistelussa esitetyt vaatimukset ja perusteet sekä ilmoitetut todisteet. Oikeudenkäynnin selvyyden edistämiseksi olisi tästä huolimatta perusteltua, että todistelu tulisi vielä esittää pääkäsitteilyssä, jossa kärjäoikeus ottaisi sen vastaan. Näin asianosaiset ja kärjäoikeus kykenisivät muodostamaan yhteisen käsityksen siitä, minkä todistelun perusteella kärjäoikeus ratkaisee asian.

Todistelu voitaisiin ottaa pääkäsitteilyssä vastaan tarpeellisessa laajuudessa. Jos kysymys olisi valmistelussa keskustelun kohteena olleista kirjallisista todisteista, niiden esittäminen pääkäsitteilyssä voisi olla viittauksenomaista. Toisaalta oikeudenkäynnin selvyyden edistäminen voisi puoltaa todistelun tarkempaa läpikäyntiä pääkäsitteilyssä, varsinkin jos toinen tai molemmat asianosaiset ajaisivat asiaansa ilman juristin apua. Tärkeää olisi varmistua siitä, että asianosaiset tietäisivät, mihin oikeudenkäyntiaineistoon kärjäoikeus perustaa ratkaisunsa, ja että asianosaisilla olisi tilaisuus lausua kaikesta huomioon otettavasta oikeudenkäyntiaineistosta.

Momentissa säädettäisiin myös kuulustelumenettelystä. Sen mukaan kärjäoikeus kuulustelisi kuultavat, jollei se katsoisi olevan aihetta uskoa kuulustelemista asianosaisen tehtäväksi.

Pykälä olisi erityissäännös suhteessa 17 luvun 48 ja 49 §:iin. Se vastaisi pitkälti sitä, mitä 17 luvun 48 §:n 5 momentissa säädetään sellaisen henkilön kuulustelemisesta, joka ei ole täyttänyt 15 vuotta tai jonka henkinen toiminta on häiriintynyt. Nykyäänkin riita-asiaa, jossa asianosaisella ei ole avustajaa, pääkuulustelun toimittaa tuomioistuimien (48 §:n 2 momentti).

Säännöksen tarkoituksena olisi helpottaa asian ajamista ilman avustajaa. Momentti olisi perusteltu myös asianosaisten tasavertaisuuden näkökulmasta, koska se tasoittaisi asianosaisten tiedollisia ja taidollisia eroja esimerkiksi silloin, kun vain toisella asianosaisella on avustaja. Näin säännös voisi osaltaan edistää kokemusta oikeudenkäynnin oikeudenmukaisuudesta.

Aihe uskoa kuulusteleminen asianosaisen tehtäväksi voisi olla käsillä esimerkiksi silloin, jos asianosaisella olisi avustaja tai jos kärjäoikeus muuten arvioisi, että asianosainen kykenisi suorittamaan kuulustelun tehokkaasti ja asianmukaisesti.

Pykälän viimeisessä virkkeessä tähdennettäisiin, samoin kuin 17 luvun 48 §:n 5 momentissa, selvyyden vuoksi sitä, että asianosaisille olisi varattava tilaisuus esittää kuultaville kysymyksiä.

Pykälän 3 momentti koskisi loppulausuntoja. Säännös vastaisi 6 luvun 2 §:ää. Oikeudenkäynnin selvyyttä edistäisi, jos pääkäsitteily myös pienten riita-asioiden menettelyssä päätettäisiin siihen, että asianosaiset saisivat vielä kerran lausua näkemyksensä asiasta.

Pykälän 4 momentin mukaan pääkäsittely tulisi pyrkiä saattamaan loppuun viivytyksettä yhdessä istunnossa. Säännös on katsottu tarpeelliseksi menettelyn jouduttamiseksi. Säännös velvoittaisi kärjäoikeuden pyrkimään mainittuun päämäärään, ei sen sijaan todella tekemään niin. Silti pääkäsittelyn lykkääminen voisi vain poikkeuksellisesti olla perusteltua. Pienten riita-asioiden menettelyssä käsiteltävät asiat olisivat sellaisia, että asian käsittelyn tulisi yleensä onnistua yhdessä lyhyehkössä istunnossa. Vastaavalla tavalla säädetään valmisteluistunnosta 5 luvun 15 c §:n 4 momentissa.

16 §. Pykälässä säädettäisiin aineistosta, jonka kärjäoikeus ottaisi huomioon pienten riita-asioiden menettelyssä käsiteltävän asian ratkaisussa. Lainkohdan mukaan huomioon saataisiin ottaa kaikki, mitä haastehakemuksessa, kirjallisessa vastauksessa ja lausumassa sekä muutoin on esitetty.

Säännös vastaisi sitä, mitä valmistelussa ratkaistavista asioista säädetään 24 luvun 2 §:n 2 momentissa. Toisaalta se merkitsisi poikkeusta saman pykälän 1 momentista, joka koskee pääkäsittelyssä ratkaistuja asioita. Pykälä siis tarkoittaisi, että myös sellaisissa pienten riita-asioiden menettelyssä käsitellyissä asioissa, jotka ratkaistaan pääkäsittelyssä, ratkaisun perusteena saataisiin ottaa huomioon kaikki esitetty aineisto samalla tavalla kuin jutuissa, jotka ratkaistaan valmistelussa.

Säännös yksinkertaistaisi oikeudenkäyntiä ja helpottaisi asian ajamista ilman juristin apua. Se ehkäisisi oikeudenmenetyksiä, kun asianosaisella ei olisi velvollisuutta toistaa esimerkiksi vaatimuksensa perustetta pääkäsittelyssä saadakseen sen ratkaisussa huomioon otetuksi.

Ehdotettavan 15 §:n 1 momentin mukaan kärjäoikeuden tulisi pääkäsittelyn alussa muun muassa selostaa, mihin valmistelussa on päädytty, selvittää asianosaisten vaatimukset, niiden perusteet ja todistelusta sekä huolehtia siitä, että asianosaiset mainitsevat kaikki seikat, joihin he haluavat vedota. Siten valmistelussa esitetty tulisi joka tapauksessa esille pääkäsittelyssä. Säännös olisi kuitenkin tästä huolimatta tarpeen. Näin olisi selvää, että ratkaisu voitaisiin perustaa kaikkeen asiassa esitettyyn, eikä ratkaisussa huomioon otettavan aineiston laajuus riippuisi siitä, millä tavalla 15 §:n 1 momentissa mainitut seikat on pääkäsittelyn alussa tosiasiaa selvitetty.

Pykälä merkitsisi valmistelun ja pääkäsittelyn välisen rajan liudentumista. Sitä ei kuitenkaan voitaisi pitää ongelmana pienten riita-asioiden menettelyssä, jonka olisi tarkoitus olla yksinkertaisempi tapa käsitellä asia kärjäoikeudessa. Kun moni asianosainen todennäköisesti ajaisi asiaansa ilman oikeustieteellisen koulutuksen saanutta avustajaa, olisi jo oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin toteutumisen näkökulmasta aiheellista varmistua siitä, että menettelysäännöt eivät asettaisi tarpeettomia esteitä sille, mihin oikeudenkäyntiaineistoon kärjäoikeus voisi ratkaisun perustaa.

Selvää toisaalta olisi, että ratkaisussa ei voitaisi ottaa huomioon esimerkiksi todisteita, joiden esittämistä ei 13 §:n tai 17 luvun 8 §:n nojalla olisi sallittu, kuten ei myöskään prekludoituneita vaatimuksia, seikkoja tai todisteita.

17 §. Pykälässä säädettäisiin pienten riita-asioiden menettelyssä annettavan kärjäoikeuden ratkaisun perustelemisesta. Kysymys olisi erityissääntelystä suhteessa 24 luvun 4 §:ään, jonka asemesta momenttia siis noudatettaisiin.

Pykälän 1 momentin mukaan kärjäoikeuden ratkaisu tulisi perustella. Ratkaisun perusteluissa tulisi lyhyesti todeta, mihin näytöstä tehdyt johtopäätökset perustuvat sekä mihin seikkoihin ja oikeudelliseen päättelyyn ratkaisu välittömästi perustuu.

Tälläkään hetkellä ei edellytetä, että kärjäoikeus perustelee riita-asiassa antamansa ratkaisun vastaanottamansa näytön sisältöä yksityiskohtaisesti selostaen. Käytännössä on kuitenkin havaittu, että kärjäoikeuksien ratkaisut riita-asioissa ovat toisinaan tarpeettoman perinpohjaisia. Momentin tarkoituksena olisikin korostaa, että ratkaisun seikkaperäinen perusteleminen ei olisi pienten riita-asioiden menettelyssä tarpeen. Nimenomaan näissä asioissa etenkin näytön sisällön yksityiskohtainen selostaminen olisi epätarkoituksenmukaista niin asianosaisten, muutoksenhaun kuin myös kärjäoikeuden itsensä kannalta.

Momentin tarkoitus olisi ohjata kärjäoikeutta laatimaan tiiviit ja olennaiseen keskittyvät perustelut. Pienten riita-asioiden menettelyssä annettavassa ratkaisussa ei siis olisi tarpeen esimerkiksi selostaa, mitä asiassa kuullut henkilöt ovat kertoneet tai mitä kirjallisista todisteista ilmenee. Riittävää olisi todeta lyhyesti, mihin ratkaisun kannalta olennaiset johtopäätökset näytöstä perustuvat. Samaten riittäisi ilmoittaa lyhyesti, mihin seikkoihin ja oikeudelliseen päättelyyn ratkaisu välittömästi perustuu. Seikoilla, joihin ratkaisu välittömästi perustuu, tarkoitettaisiin samaa kuin 5 luvun 3 §:ssä.

Perusteluiden tulisi kuitenkin riittävällä tavalla vastata asianosaisten oikeusturvatarpeisiin. Perustuslain ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen oikeudenmukaiselle oikeudenkäynnille asettamista vaatimuksista johtuu, että perusteluissa tulisi vastata keskeisiin väitteisiin ja niiden tulisi mahdollistaa tehokas muutoksenhaku.

Pykälän 2 *momentin* mukaan kärjäoikeuden ratkaisuun tulisi sisällyttää maininta siitä, että asia on käsitelty pienten riita-asioiden menettelyssä. Tiedolla olisi merkitystä mahdollisessa muutoksenhaussa.

18 §. Pykälässä säädettäisiin kärjäoikeuden ratkaisun julistamisesta ja antamisesta silloin, kun asiassa on toimitettu pääkäsittely. Tässä tilanteessa kärjäoikeuden tulisi ensisijaisesti julistaa ratkaisu ilmoittamalla sen lopputulos ja perusteluiden pääpiirteittäinen sisältö pääkäsittelypäivänä. Erityisestä syystä ratkaisu voitaisiin kuitenkin antaa myöhemmin kärjäoikeuden kansliassa. Lainkohta olisi erityissääntelyä suhteessa 24 luvun 8 §:n 1 ja 2 momenttiin.

Pykälän 1 *momentissa* säädettäisiin ratkaisun julistamisesta. Perusteltua olisi, että kärjäoikeus ilmoittaisi ratkaisun lopputuloksen ja perusteluiden pääpiirteittäisen sisällön heti, kun pääkäsittely on päättynyt ja ratkaisuharkinta suoritettu. Toisin kuin nykyään, perusteluiden pääpiirteittäinen ilmoittaminen ei edellyttäisi asianosaisten suostumusta. Estettä ilmoittaa ratkaisun perusteluita tätä kattavimmin ei olisi.

Ratkaisun julistaminen hetimiten edistäisi menettelyn joutuisuutta ja välittömyyttä, ratkaisun vaikuttavuutta sekä usein myös säästäisi kärjäoikeuden työtä. Luvun säännösten mukaan käsiteltävät asiat olisivat laadultaan ja laajuudeltaan sellaisia, että julistamisen tulisi useimmiten käydä päinsä.

Käytännön tilanteiden moninaisuuden takia velvollisuutta julistaa ratkaisu pääkäsittelypäivänä ei olisi kuitenkaan aihetta säätää ehdottomaksi. Sen vuoksi pykälän 2 *momentissa* ehdotetaan säädettäväksi, että ratkaisu voitaisiin antaa myöhemmin kärjäoikeuden kansliassa erityisestä syystä. Erityinen syy voisi olla käsillä esimerkiksi silloin, kun asia osoittautuisikin ajateltua monimutkaisemmaksi. Tässä tilanteessa ratkaisu tulisi antaa niin pian kuin mahdollista.

19 §. Pykälässä säädettäisiin luvun ja muun lainsäädännön välisestä suhteesta. Se täydentäisi luvun 1 §:ää.

Pykälän *1 momentti* sisältäisi informatiivisen viittauksen pieniä riita-asioita koskeviin säännöksiin muualla oikeudenkäymiskaassa.

Pykälän *2 momentissa* säädettäisiin muiden kuin *1 momentissa* mainittujen ja tähän lukuun sisältyvien oikeudenkäymiskaaren säännösten soveltumisesta. Siltä osin kuin *6 a luvussa* tai muualla oikeudenkäymiskaassa ei toisin säädettäisi, pienten riita-asioden menettelyssä noudatettaisiin oikeudenkäymiskaaren ja muiden lakien säännöksiä riita-asian käsittelystä kärjäoikeudessa. Se tarkoittaisi, että valtaosaa oikeudenkäymiskaaren säännöksistä, jotka koskevat riita-asian käsittelyä kärjäoikeudessa, sovellettaisiin myös pienten riita-asioden menettelyssä.

Kun kärjäoikeus soveltaisi muita kuin tähän lukuun sisältyviä säännöksiä pienten riita-asioden menettelyssä käsiteltävässä asiassa, sen tulisi ottaa huomioon juttujen laatu. Niinpä esimerkiksi sen arviointi, onko käsillä oikeudenkäymiskaaren *5 luvun 15 a §:ssä* tarkoitettu erityinen syy kehottaa asianosaista toimittamaan kirjallinen lausuma useammin kuin kerran, voisi olla erilaista riippuen siitä, olisiko kysymys täysimittaisen riita-asian vai *6 a luvussa* tarkoitetun asian käsittelystä.

Pykälän *3 momentissa* selvennettäisiin pienten riita-asioden menettelyn suhdetta asioihin, jotka tulee lain mukaan käsitellä niin kuin riita-asia. Momentin mukaan tällaiset asiat tulisi käsitellä noudattaen tämän luvun säännöksiä, jos asia täyttäisi *2 §:ssä* säädetty edellytykset. Se tarkoittaisi, että tällainen asia käsiteltäisiin pienten riita-asioden menettelyssä, jos kantajan vaatimus perustuisi asuinhuoneiston vuokrasuhteeseen ja olisi kanteen vireillepanohetkellä pääomaltaan enintään 10 000 euroa tai muu kuin rahamääräinen, eikä asiaa voitaisi käsitellä summaarisena riita-asiana. Lisäksi edellytettäisiin, että asia olisi sovelias käsiteltäväksi pienten riita-asioden menettelyssä.

Vain harva asia, jonka käsittelystä riita-asiana on laissa säädetty, voisi täyttää *2 §:n* edellytykset. Sellaisia kuitenkin voisivat olla esimerkiksi asiat, joiden käsittelystä riita-asiana säädetään oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) *3 luvussa*. Esimerkiksi luvun *3 §:n* mukaan tuomioistuim voi määrätä syyteasian yhteydessä esitetyn yksityisoikeudellisen vaatimuksen käsittelemisestä erikseen riita-asia oikeudenkäynnistä säädettyssä järjestyksessä. Tällainen asia tulisi käsitellä pienten riita-asioden menettelyssä, jos se täyttäisi *2 §:ssä* säädetty edellytykset. Samaten luvun säännöksiä noudattaen saatettaisiin käsitellä asia, joka siirrettäisiin käsiteltäväksi riita-asiana eurooppalaisesta vähäisiin vaatimuksiin sovellettavasta menettelystä annetun lain *3 §:n* tai eurooppalaisesta maksamismääräysmenettelystä annetun lain *4 §:n* nojalla.

11 luku Tiedoksiannosta oikeudenkäynnissä

3 b §. Pykälässä säädetään puhelintiedoksiannosta. Pykälän *1 momenttia* ehdotetaan muutettavaksi niin, että puhelimitse voitaisiin antaa tiedoksi myös haaste pienten riita-asioden menettelyssä käsiteltävässä asiassa.

Voimassa olevan lain mukaan haaste voidaan antaa tiedoksi puhelimitse vain *5 luvun 3 §:ssä* tarkoitetussa summaarisessa riita-asiasa. Muiden haasteiden rajaamista puhelintiedoksiannon ulkopuolelle on lain esitöissä perusteltu haasteiden laajuudella ja laadulla sekä sillä, että haasteen tiedoksianto vastaajalle on merkittävin tiedoksianto oikeudenkäynnissä. Summaaristen riita-asioden haastehakemusten on sen sijaan nähty olevan yleensä varsin suppeita ja yksinkertaisia (HE 123/2009 vp s. 10).

Puhelintiedoksiannosta säädettiin ensimmäisen kerran vuonna 2003 (kutsua hovioikeuden pääkäsitteilyyn koskeva 26 luvun 28 §:n 2 momentti laissa 381/2003). Puheena oleva säännös on tullut voimaan vuonna 2010. Puhelintiedoksianto on sittemmin vakiintunut usein käytetyksi tiedoksiantotavaksi. Vuonna 2024 yksin haastemiehet toimittivat 359 606 puhelintiedoksiantoa.

Puhelintiedoksianto ei ole tiedoksiannon vastaanottajan oikeusturvan näkökulmasta ongelmallinen tiedoksiantotapa. Puhelintiedoksiannon toimittaminen edellyttää pykälän 2 momentin mukaan sitä, että se soveltuu tiedoksiantoon asiakirjan laajuuteen ja laatuun nähden ja jos vastaanottaja epäilyksettä saa puhelimitse tiedon asiakirjasta ja ymmärtää tiedoksiannon merkityksen. Pykälän 3 momentissa säädetään tiedoksiantomenettelystä, johon muun ohella kuuluu tiedoksi annetun asiakirjan lähettäminen viipymättä kirjeenä tai sähköisenä viestinä vastaanottajan ilmoittamaan osoitteeseen, jollei se ole erityisestä syystä ilmeisen tarpeetonta.

Haastehakemuksen sisältövaatimuksista pienten riita-asioiden menettelyssä ehdotetaan säädettäväksi 6 a luvun 3 §:ssä. Ehdotettavan pykälän mukaan haastehakemus poikkeaisi 5 luvun 2 §:ssä tarkoitettusta haastehakemuksesta keskeisesti niin, että siinä olisi summaarisen riita-asian haastehakemuksen tavoin tarpeen ilmoittaa vaatimuksen perusteena ainoastaan ne seikat, joihin vaatimus välittömästi perustuu. Pienten riita-asioiden menettelyssä voitaisiin lisäksi ylipäätään käsitellä vain asioita, jotka eivät olisi vaikeita tai laajoja. Pienten riita-asioiden menettelyssä käsiteltävissä asioissa laadittavat haastehakemukset olisivat siten todennäköisesti yleensä sellaisia, että ne voitaisiin antaa tiedoksi myös puhelimitse.

Voidaan myös arvioida, että mahdollisuus antaa haaste tiedoksi puhelimitse tehostaisi oikeudenkäyntiä käräjäoikeudessa. Tästäkin syystä olisi aiheellista mahdollistaa se pienten riita-asioiden menettelyssä.

Yksittäisessä tapauksessa käytettävän tiedoksiantotavan valinta jäisi käräjäoikeuden harkintaan. Muutos ei siis merkitsisi sitä, että haaste tulisi pienten riita-asioiden menettelyssä aina antaa puhelimitse tiedoksi, vaan kysymys olisi ainoastaan sen mahdollistamisesta.

12 luku Asianosaisista

17 §. Pykälän *1 momentissa* säädetään preklusiosta silloin, kun takaisinsaantia koskeva hakemus otetaan tutkittavaksi. Momenttiin ehdotetaan lisättäväksi viittaus uuteen 6 a luvun 11 §:ään, jossa niin ikään säädettäisiin preklusiosta.

17 a §. Uudessa pykälässä säädettäisiin takaisinsaannista 6 a luvun soveltamisalaan kuuluvassa asiassa.

Kuten nykyään, luultavasti jatkossakin monet asuinhuoneiston vuokrasuhteeseen perustuvat riita-asiat käsitellään summaarisessa menettelyssä ja ratkaistaan yksipuolisella tuomiolla johtuen siitä, että vastaaja ei vastusta kantajan vaatimuksia. Vastaajalla on kuitenkin tässä tilanteessa oikeus vaatia takaisinsaantia. Takaisinsaanti yksipuoliseen tuomioon antaa vastaajalle mahdollisuuden saada asia ensimmäisessä oikeusasteessa käsiteltyksi täysimittaisessa oikeudenkäynnissä.

Pykälän mukaan takaisinsaantia koskeva asia tulisi käsitellä pienten riita-asioiden menettelyssä edellyttäen, että juttu olisi käsitelty siinä, jos se olisi ollut alkujaan riitainen. Pykälän seurauksena 6 a luvun soveltamisalaan kuuluvat asiat ohjautuisivat pienten riita-asioiden menettelyyn myös silloin, kun niiden riittäisyys käy ilmi vasta jälkikäteen.

Pykälän toisen virkkeen mukaan takaisinsaantihakemusta ei kuitenkaan tarvitsisi toimittaa käräjäoikeuteen sähköisessä asiointipalvelussa. Säännös vastaisi sitä, mitä ehdotetaan säädettäväksi 6 a luvun 6 §:n 2 momentissa.

15 luku Oikeudenkäyntiasiamiehestä

2 §. Pykälässä säädetään oikeudenkäyntiasiamiehen ja -avustajan kelpoisuudesta. Sen 1 momentin mukaan lähtökohta on, että oikeudenkäyntiasiamiehenä tai -avustajana saa toimia asianajaja, julkinen oikeusavustaja tai luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista annetussa laissa (715/2011) tarkoitettu luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja.

Summaarisissa riita-asioissa, riidattomissa hakemusasioissa ja maa-oikeusasioissa kelpoisuusvaatimukset ovat matalammat. Niissä oikeudenkäyntiasiamiehenä tai -avustajana voi toimia myös rehellinen ja muutoin kyseiseen tehtävään sopiva ja kykenevä täysi-ikäinen henkilö, joka ei ole konkurssissa ja jonka toimintakelpoisuutta ei ole rajoitettu. Tästä säädetään pykälän 4 momentissa.

Oikeustila on tämä myös hallintoprosessissa. Muun muassa hallinto-oikeudessa oikeudenkäynnin osapuolen asiamies tai avustaja voi olla myös rehellinen ja tehtävään sopiva ja kykenevä täysi-ikäinen henkilö, joka ei ole konkurssissa ja jonka toimintakelpoisuutta ei ole rajoitettu (laki oikeudenkäynnistä hallintoasioissa (808/2019) 30 §:n 1 momentti).

Pykälän 4 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 2 kohta pienten riita-asioiden menettelyssä käsiteltävästä asiasta. Muutos merkitsisi sitä, että avustajan kelpoisuusehdot olisivat pienten riita-asioiden menettelyssä samat kuin edellä mainituissa asioissa ja siten matalammat kuin täysimittaisessa oikeudenkäynnissä käsiteltävässä riita-asiaissa.

Ehdotuksen tarkoituksena olisi edistää oikeuden saatavuutta ja asianosaisten tasavertaisuutta. Jos korvattavien oikeudenkäyntikulujen enimmäismäärästä säädettäisiin ehdotetulla tavalla, pienten riita-asioiden menettelyssä käsiteltävän asian asianosainen voisi voittaessaankin joutua usein itse maksamaan avustajansa palkkion tai ainakin osan siitä, mistä vakavaraисempi asianosainen suoriutuisi varattomampaa helpommin. Asianosaisella ei myöskään olisi oikeutta oikeusapuun samalla tavalla kuin nykytilassa. Koska oikeudellisen avun hankkimisen kynnys olisi nykyistä korkeammalla, olisi perusteltua sallia muunkin henkilön kuin nykyiset kelpoisuusvaatimukset täyttävät juristin tarjota sitä.

Ehdotusta puoltaa sekin, että tarve asianajajalle, luvan saaneelle oikeudenkäyntiavustajalle tai julkisen oikeusavustajalle olisi pienten riita-asioiden menettelyssä vähäisempi kuin täysimittaisessa riita-asian oikeudenkäynnissä. Tämä johtuisi ennen muuta menettelyssä käsiteltävien asioiden suhteellisesta yksinkertaisuudesta ja tuomarin prosessinjohtosta. Näissä olosuhteissa laadukas ja sujuva oikeudenhoito ei samalla tavalla kuin täysimittaisissa riita-asioissa vaatisi, että asianosaisen oikeudenkäyntiasiamiehen tai -avustajan tulisi aina olla asianajaja, julkinen oikeusavustaja tai luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja taikka ylipäätään oikeudellisen koulutuksen saanut henkilö. Ehdotuksen ei arvioida haittaavan asian selvittämistä, koska vaihtoehto maallikkoavustajalle olisi usein se, että asianosainen ajaisi asiaansa itse.

Jos juttu osoittautuisikin laajaksi tai vaikeaksi, sitä ei voitaisi käsitellä pienten riita-asioiden menettelyssä, vaan asian käsittelyä tulisi jatkaa täysimittaisena riita-asiana. Silloin oikeudenkäyntiasiamieheen ja -avustajaan sovellettaisiin 1 momentin mukaisia kelpoisuusvaatimuksia. Sama koskisi muutoksenhakua: jos asia etenisi hovioikeuteen tai korkeimpaan oikeuteen, se käsiteltäisiin tavallisena riita-asiana, jolloin kelpoisuusvaatimuksetkin olisivat nykyiset.

Kelpoisuusvaatimusten alentamisesta huolimatta kuka hyvänsä ei voisi toimia oikeudenkäyntiasiamiehenä tai -avustajana pienten riita-asioiden menettelyssä käsiteltävässä asiassa. Avustajana toimivan tulisi olla rehellinen ja muutoin kyseiseen tehtävään sopiva ja kykenevä täysi-ikäinen henkilö, joka ei ole konkurssissa ja jonka toimintakelpoisuutta ei ole rajoitettu.

Käytännössä ehdotus merkitsisikin todennäköisesti sitä, että pienten riita-asioiden menettelyssä asianosaista avustavat henkilöt olisivat useimmiten asianosaisen läheisiä tai tuttavita taikka muita henkilöitä, joilla olisi henkilökohtainen suhde asianosaiseen. Mitään estettä ei luonnollisesti silti olisi valita oikeudenkäyntiasiamieheksi tai -avustajaksi asianajaja, julkinen oikeusavustaja tai luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja.

Muutoksen seurauksena momentin nykyiset 2 ja 3 kohdat siirtyisivät muutta muutoksitta eteenpäin.

21 luku Oikeudenkäyntikuluista

8 d §. Pykälässä säädetään oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta asuinhuoneistoa koskevassa huoneenvuokra-asiassa. Lainkohta ehdotetaan uudistettavaksi kokonaan. Pykälässä säädettäisiin oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta pienten riita-asioiden menettelyssä, jossa jatkossa käsiteltäisiin valtaosa asioista, joita pykälä nyt koskee.

Voimassa olevan 8 d §:n mukaan asuinhuoneistoa koskevassa huoneenvuokra-asiassa oikeudenkäyntikulut tuomitaan luvun 8 c §:n mukaisesti eli noudattaen summaaristen riita-asioiden kulutaksaa. Jos siihen on painavia syitä eikä asiaa ratkaista 5 luvun 13 tai 14 §:n nojalla valmistelua jatkamatta yksipuolisella tuomiolla, asianosainen voidaan velvoittaa suorittamaan vastapuolen oikeudenkäyntikuluja 8 c §:ssä säädettyä enemmän.

Summaaristen riita-asioiden taksasta poikkeamiseen johtavien painavien syiden kynnys on kuitenkin matala. Pykälän esitöiden mukaan painavista syistä voi olla kysymys esimerkiksi silloin, kun oikeudenkäynti on johtunut vuokralaisen vuokratärasteistä, häiritsevistä elämästä tai huoneiston vahingoittamisesta (HE 31/2001 vp s. 8). Käytännössä painavia syitä katsotaan säännönmukaisesti olevan. Vuonna 2019 käräjäoikeudessa pääkäsittelyssä ratkaistuissa huoneenvuokra-asioissa kantaja sai 77 prosentissa ja vastaaja 92 prosentissa jutuista oikeudenkäyntikulunsa korvattua vaatimuksen mukaan. Kantajan oikeudenkäyntikuluvaatimuksen mediaani oli 5 964 euroa ja vastaajan 3 611 euroa (Sarasoja – Carling 2020, s. 88–89 ja 95). Vaikka tutkimusaineistoon voi sisältyä myös juttuja, jotka eivät esimerkiksi riidan kohteen arvon perusteella jatkossa kuuluisi pienten riita-asioiden menettelyn soveltamisalaan, tiedot osaltaan osoittavat, ettei voimassa oleva säännös juuri rajoita hävinneen asianosaisen kuluvastuuta.

Pykälä ehdotetaan nyt korvattavaksi kokonaan uudella säännöksellä, joka olisi nykyistä täsmällisempi ja ehdottomampi. Pyrkimys olisi alentaa näissä asioissa tuomittavien oikeudenkäyntikulukorvausten määriä ja tehdä niistä nykyistä ennakoitavampia. Se parantaisi hävinneen asianosaisen asemaa ja tekisi oikeudenkäynnistä vähäriskisemmän.

Uudessa säännöksessä hävinneen asianosaisen oikeudenkäyntikuluvastuulle säädettäisiin enimmäismäärät. Häntä ei näin ollen voitaisi jatkossa velvoittaa korvaamaan vastapuolensa oikeudenkäyntikuluja säädettyä enemmän.

Säännöksen ansiosta asianosaiset kykenisivät lisäksi nykyistä paremmin etukäteen arvioimaan, millaista taloudellista riskiä kanteen nostaminen tai sen vastustaminen merkitsisivät. Ehdotus

madaltaisi siten tästäkin syystä asianosaisten tosiasiallista kynnystä puolustaa asuinhuoneiston vuokrasuhteeseen perustuvia oikeuksiaan tuomioistuimessa.

Muutoksen tarkoitus olisi parantaa yksilön oikeusturvatakeisiin kuuluvien oikeuksien tosiasiallisia käyttömahdollisuuksia ja -edellytyksiä (PeVL 64/2002 vp s. 3) madaltamalla kuluriskiä oikeudenkäynnissä. Se olisi tärkeää oikeuden saatavuuden ja siten ihmisten oikeusturvan parantamiseksi. Kuten myös lakivaliokunta on katsonut, kuluriskin vuoksi riita-asian oikeudenkäyntiin ei nykyään välttämättä uskalleta tai voida ryhtyä. Oikeudenkäyntikuluriskin ja prosessikynnyksen nousulla on myös laajempia haitallisia vaikutuksia, sillä ne voivat heikentää kansalaisten luottamusta oikeusjärjestelmän ja tuomioistuinlaitoksen toimintaan (LaVM 23/2022 vp s. 3).

Ehdotus tarkoittaisi samalla sitä, että voittanut asianosainen ei välttämättä saisi täyttä korvausta oikeudenkäyntikuluistaan huolimatta siitä, että käräjäoikeus on katsonut hänen olleen asiassa oikeassa. Jos voittaneen asianosaisten asian ajaminen olisi aiheuttanut säädettyä enemmän kustannuksia, nämä kustannukset jäisivät jutun lopputuloksesta huolimatta hänen kannettavakseen. Lakivaliokunta on oikeudenkäyntikulusääntelyä viimeksi laajemmin uudistettaessa katsonut, että oikeusjärjestyksen on ensi sijassa suojattava riita-asianssa oikeassa olevaa tahoa ja ettei ole oikein, että saadakseen oikeutta asianosaisten on pääsääntöisesti maksettava siitä oikeudenkäyntikuluja (LaVM 26/1998 vp s. 3).

Uudistus olisi kuitenkin painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatima. Korvattavien oikeudenkäyntikulujen määrän rajoittamista voidaan pitää välttämättömänä edellä kuvattujen tavoitteiden edistämiseksi. Ehdotus vastaa sitä, mitä eduskunta on vuonna 2022 edellyttänyt: eduskunnan mukaan hallituksen tulee ryhtyä oikeuden saatavuuden edistämiseksi pikaisesti lainsäädännöllisiin ja muihin toimenpiteisiin riita-asioiden oikeudenkäynneistä aiheutuvien kustannusten ja prosessikynnyksen alentamiseksi (EV 240/2022 vp). Lakivaliokunta on yhdistettyä patenttituomioistuinta koskevassa lausunnossaan pitänyt nyt ehdotetun kaltaista oikeudenkäyntikulusääntelyä sinänsä hyväksyttävänä, kunhan korvattavien kulujen enimmäistaso ei laske intressiltään pienissäkään asioissa liian alhaiseksi (LaVL 7/2015 vp s. 4).

Voittaneen asianosaisten näkökulmasta merkityksellistä on myös se, että ehdotus ohjaisi asianosaisia ajamaan asiaansa niin, että oikeudenkäyntikulut pysyisivät säädettyjen määrien alapuolella. Asian ajamista itse ilman avustajaa tai muun kuin nykyiset kelpoisuusvaatimukset täyttävän avustajan avulla olisi pienten riita-asioiden menettelyssä helpotettu.

Lisäksi silloin, jos olisi jo haastehakemuksen tai vastauksen perusteella ilmeistä, että asian ajaminen vaatisi pykälässä säädettyyn oikeudenkäyntikulukorvaukseen nähden suhteettoman paljon toimenpiteitä, asia ei lähtökohtaisesti olisi sovelias käsiteltäväksi pienten riita-asioiden menettelyssä. Tässä tilanteessa käräjäoikeuden tulisi ehdotettavan 6 a luvun 2 §:n 2 momentin nojalla päättää asian käsittelyn jatkamisesta täysimittaisena riita-asiana. Näin meneteltäessä sovellettaisiin 21 luvun säännöksiä, jotka mahdollistavat täysimääräisen korvauksen tuomitsemisen.

Oikeudenkäyntikulujen korvaukseen pienten riita-asioiden menettelyssä sovellettaisiin 8 d §:n lisäksi myös muita 21 luvun säännöksiä. Korvattavien oikeudenkäyntikulujen tulisi siis esimerkiksi aina olla luvun 1 §:n mukaisesti kohtuullisia ja johtua tarpeellisista toimenpiteistä, ja osavoittotilanteet tulisi huomioida niin kuin luvun 3 §:ssä säädetään.

Oikeudenkäyntikuluja tulisi myös pienten riita-asioiden menettelyssä vaatia, jotta niitä voitaisiin tuomita korvattavaksi (HE 107/1998 vp s. 16). Jos korvausta ei olisi vaadittu, sitä ei tuomittaisi viran puolesta. Käräjäoikeus ei kuitenkaan voisi velvoittaa hävinnyttä asianosaista

korvaamaan vastapuolelleen laissa säädettyä enemmän siinäkin tapauksessa, että hävinnyt asianosainen olisi myöntänyt säädettyä suuremman korvausvelvollisuuden oikeaksi.

Nykyisestä poiketen säännös tulisi sovellettavaksi ainoastaan silloin, kun asia käsiteltäisiin pienten riita-asioden menettelyssä. Se edellyttäisi 6 a luvun 2 §:n mukaan muun ohella sitä, että kantajan vaatimus olisi kanteen vireillepanohetkellä enintään 10 000 euroa. Jos asiaa ei voitaisi käsitellä pienten riita-asioden menettelyssä, oikeudenkäyntikulut tuomittaisiin korvattaviksi niin kuin riita-asioissa yleensä.

Pienten riita-asioden menettelyä koskeva erityinen kulusäännös kuitenkin korostaisi pääsäännön mukaan tuomittavien oikeudenkäyntikulujen kohtuullisuutta koskevien säännösten ja pääsääntöä rajoittavien poikkeusten merkitystä erityisesti niissä asioissa, jotka tulevat lähelle pienten riita-asioden soveltamisalaa. Mahdollista esimerkiksi olisi, että kantajan vaatimus olisi vireillepanohetkellä yli 10 000 euroa, mutta se menestyisi vain alle 10 000 euroa alittavilta osin, jolloin saattaisi tulla kysymykseen osavoittotilannetta koskevan 3 §:n soveltaminen. Jos kantaja taas olisi tarkoituksella esittänyt ylimitoitettua vaatimuksen vain saadakseen riidan käsiteltäväksi täysimittaisena riita-asiana, voisi myös esimerkiksi oikeudenkäyntikulujen kohtuullistamista viran puolesta koskevan 8 b §:n soveltuminen tulla arvioitavaksi. Siten olisi mahdollista, että hävinneen asianosaisen kuluvastuu rajoittuisi myös tällaisissa tilanteissa voimakkaasti.

Säännöstä sovellettaisiin kärjäoikeudessa. Hovioikeudessa ja korkeimmassa oikeudessa oikeudenkäyntikulujen korvausvelvollisuus määräytyisi muiden 21 luvun säännösten mukaisesti eli samalla tavalla kuin riita-asioissa nykyään. Tämä johtuisi siitä, että pienten riita-asioden menettelyä sovelletaan vain kärjäoikeudessa. Muutoksenhaussa asiat, jotka olisi käsitelty kärjäoikeudessa pienten riita-asioden menettelyssä, käsiteltäisiin kuten muut riita-asiat.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin korvattavien oikeudenkäyntikulujen määristä.

Säännös sisältäisi enimmäismäärät eri tilanteissa tuomittaville oikeudenkäyntikulukorvauksille. Asian laatu tai laajuus ei vaikuttaisi korvattaviin määriin, kuten ei myöskään riidan intressi, toisin kuin sovellettaessa luvun 8 c §:ää. Tämä johtuu pyrkimyksestä tehdä säännöksen soveltamisesta yksinkertaista ja yhdenmukaista sekä varsin kaavamaista. Selkeistä enimmäiskorvauksista säätäminen edistäisi yhtenäisen ja kohtuullisen kulukorvauskäytännön syntymistä. Voidaan myös arvioida, että pienten riita-asioden menettelyssä käsiteltävien asioiden välillä ei olisi mainittujen piirteiden suhteen suurta vaihtelua. Jos asia olisi laaja tai vaikea, sitä ei voitaisi ehdotettavan 6 a luvun 2 §:n 2 momentin mukaan käsitellä pienten riita-asioden menettelyssä.

Momentin ensimmäisen virkkeen mukaan asiassa, joka on käsitelty pienten riita-asioden menettelyssä, asianosainen voitaisiin velvoittaa korvaamaan vastapuolensa oikeudenkäyntikuluja kärjäoikeudessa enintään 500 eurolla tai, jos asiassa on toimitettu pääkäsitely, enintään 1 000 eurolla.

Alemman enimmäiskorvauksen asettaminen juuri 500 euroksi perustuu käsitykseen siitä, että määrä riittäisi pienten riita-asioden menettelyssä käsiteltävien asioiden laatuun ja laajuuteen nähden kohtuulliseen määrään oikeudellista apua. Lyhytkin oikeudellinen neuvonta voisi lisätä asianosaisen ymmärrystä oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan, parantaa sovinnon edellytyksiä sekä vaikuttaa myönteisesti haastehakemuksen ja vastauksen laatuun. Vuonna 2019 avustajan medianituntiveloitus kärjäoikeudessa pääkäsitelyssä ratkaistuissa riita-asioissa oli 210 euroa (Sarasoja – Carling 2020, s. 3). Vuonna 2017 asianajopalveluiden keskimääräinen

arvonlisäveroton tuntihinta yksityishenkilöille oli 200 euroa ja yritysasiakkaille 210 euroa (Asianajajatutkimus 2017).

Jos asia olisi ratkaistu pääkäsittelyssä, enimmäiskorvaus olisi 1 000 euroa. Syy eron tekemiselle pääkäsittelyssä ratkaistujen ja muiden asioiden välillä on se, että ensin mainituissa aiheutuu enemmän oikeudenkäyntikuluja kuin jutuissa, jotka ratkaistaan pääkäsittelyä toimittamatta. Tämä johtuu ennen muuta asian pääkäsittelyssä ajamisen edellyttämästä lisätyöstä ja mahdollisista todistelukustannuksista. Pääkäsittelyssä ratkaistut jutut ovat usein myös muuten työlämpiä. Näistä syistä olisi perusteltua, että enimmäiskorvaus oikeudenkäyntikuluista olisi pääkäsittelyssä ratkaistuissa jutuissa korkeampi kuin muissa asioissa.

Oikeudenkäyntikuluilla tarkoitettaisiin samaa kuin voimassa olevassa laissa. Luvun 8 §:n 1 momentin mukaan korvattavia oikeudenkäyntikuluja ovat oikeudenkäynnin valmistelusta ja asian tuomioistuimessa ajamisesta sekä asiamiehen tai avustajan palkkiosta aiheutuneet kustannukset. Korvausta suoritetaan myös oikeudenkäynnin asianosaiselle aiheuttamasta työstä ja oikeudenkäyntiin välittömästi liittyvästä menetyksestä.

Luvun 8 §:n 1 momentin esitöiden mukaan sen jälkimmäisessä virkkeessä tarkoitettu korvaus tulee rajoittaa lähinnä tilanteisiin, joissa asianosainen itse on ammattitaitonsa tai erityisosaamisensa perusteella tehnyt sellaisia oikeudenkäynnin kannalta välttämättömiä paljon aikaa vaatineita toimenpiteitä, jotka jonkun muun suorittamina olisivat myös asiamiehen tai avustajan laskuttamia kuluja (HE 107/1998 vp s. 19). Tämä edellytys lähtökohtaisesti täytyisi pienten riita-asioiden menettelyssä asianosaisen ajaessa itse asiaansa, koska hän näin tekisi toimenpiteitä, jotka muutoin olisivat oikeudenkäyntiasiamiehen tai -avustajan laskuttamaa työtä.

Ehdotettavan momentin toisen virkkeen nojalla hävinnyt asianosainen voitaisiin lisäksi velvoittaa korvaamaan vastapuolelleen myös tältä perittävän oikeudenkäyntimaksun määrä. Tämä vastaisi oikeustilaa muissakin asioissa. Oikeudenkäyntimaksun määräksi pienten riita-asioiden menettelyssä käsiteltävässä asiassa ehdotetaan 310 euroa. Siitä säädettäisiin tuomioistuinmaksulain 2 §:n 1 momentissa.

Jos voittanut asianosainen ei olisi velvollinen maksamaan oikeudenkäyntimaksua, siihen perustuvaa korvausta ei tuomittaisi. Tämä voisi johtua esimerkiksi siitä, että voittanut asianosainen olisi jutussa vastaajan asemassa. Hävinnyttä asianosaista ei siten tässä tilanteessa voitaisi velvoittaa korvaamaan määrää, joka voittaneen asianosaisen olisi tullut maksaa oikeudenkäyntimaksuna, jos hän olisi ollut maksuvelvollinen.

Momentin toisessa virkkeessä säädettäisiin myös erityisten kulujen korvaamisesta. Hävinnyt asianosainen voitaisiin velvoittaa korvaamaan niitä voittaneelle sen lisäksi, mitä momentissa muutoin säädettäisiin. Säännöksen tarkoitus olisi mahdollistaa poikkeustilanteiden huomioon ottaminen kulukorvausratkaisussa. Sitä ei olisi tarkoitettu sovellettavaksi usein, vaan erityisten kulujen merkityssisällön pitäisi olla suppea.

Ilmaisulla erityiset kulut viitattaisiin ennen muuta 5 §:ään oikeusministeriön asetuksessa (1311/2001) vastapuolen maksettavaksi tuomittavista oikeudenkäyntikuluista oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 8 c §:ssä tarkoitetuissa asioissa. Sen mukaan tällaisia kuluja olisivat esimerkiksi käännöskulut ja tuomioistuimen edellyttämistä lainhuuto- tai rasiustodistuksista perittävät maksut. Säännös olisi kuitenkin muotoiltu avoimeksi, joten huomioon voitaisiin ottaa muitakin näihin rinnastuvia tilanteita, joissa korvauksen saaminen olisi poikkeuksellisesti kohtuullista. Voitaisiin ajatella myös asianosaisen matkakustannuksia

oikeuspaikalle silloin, jos asianosainen ei jostain syystä kykenisi osallistumaan etäyhteydellä järjestettävään oikeudenkäyntiin.

Luvun 1 §:n yleinen edellytys siitä, että korvattavien oikeudenkäyntikulujen tulisi olla kohtuullisia ja johtua tarpeellisista toimenpiteistä, ulottuisi myös korvattaviin erityisiin kuluihin.

Momentissa säädettäisiin korvauksen enimmäismääristä. Jos voittaneelle asianosaiselle olisi tosiasiaa aiheutunut oikeudenkäyntikuluja momentissa säädettyä vähemmän, korvattavaksi voitaisiin tuomita enintään oikeudenkäyntikulujen todellinen määrä.

Säännös ei vaikuttaisi asianosaisen velvollisuuteen suorittaa sopimuksen mukainen palkkio avustajalleen tai muulle kolmannelle taholle. Säännös koskisi ainoastaan sitä, kuinka paljon hävinnyt asianosainen voitaisiin enintään velvoittaa korvaamaan vastapuolensa oikeudenkäyntikuluja käräjäoikeudessa.

Pykälän 2 *momentissa* säädettäisiin oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta silloin, kun asia ratkaistaan 5 luvun 13 tai 14 §:n nojalla valmistelua jatkamatta yksipuolisella tuomiolla. Kysymys olisi lähinnä tilanteista, joissa vastaaja ei olisi antanut pyydettyä vastausta määräajassa tai ei olisi esittänyt vastauksessaan kanteen vastustamiselle perustetta tai vedonnut ainoastaan sellaiseen perusteeseen, jolla selvästi ei ole vaikutusta asian ratkaisemiseen. Tässä tilanteessa korvattaviin oikeudenkäyntikuluihin sovellettaisiin luvun 8 c §:ää.

Luvun 8 c §:n soveltaminen johtaisi pienempään oikeudenkäyntikulukorvaukseen kuin 1 momentin soveltaminen. Olisi kuitenkin epäjohdonmukaista, jos vastaajan passiivisuus johtaisi pienten riita-asioiden menettelyssä kantajan näkökulmasta parempaan lopputulokseen kuin muissa asioissa. Ehdotettavalla tavalla säädetään jo voimassa olevassa 8 d §:ssä.

Pykälän 3 *momentissa* säädettäisiin tilanteessa, jossa asianosainen tai hänen edustajansa, asiamiehensä tai avustajansa olisi menetellyt luvun 4 §:n 1 momentissa, 5 tai 6 §:ssä säädetyllä tavalla.

Viitatuissa lainkohdissa säädetään sanktioista toiminnalle, jolla aiheutetaan tarpeettomia kustannuksia vastapuolelle. Luvun 4 §:n 1 momentti koskee tarpeettoman oikeudenkäynnin aiheuttamista ja 5 § kustannusten aiheuttamista oikeudenkäyntiä velvollisuuden vastaisella menettelyllä pitkittämällä. Luvun 6 §:ssä säädetään täydentävästi asianosaisen edustajan, asiamiehen tai avustajan kuluvaluusta silloin, kun tämä on menetellyt 4 tai 5 §:ssä tarkoitetulla tavalla.

Ei voitaisi pitää perusteltuna, että mainittuja säännöksiä rikkova saisi etua 1 ja 2 momentin korvauskatoista. Siksi viitatuissa lainkohdissa tarkoitetulla tavalla toimiva tulisi velvoittaa korvaamaan menettelystä vastapuolelleen aiheutuneet kustannukset mainittujen pykälien mukaisesti.

Pykälän 4 *momentti* koskisi oikeudenkäyntikulujen korvausvelvollisuutta silloin, kun asiaa on käsitelty myös muussa menettelyssä kuin pienten riita-asioiden menettelyssä. Asianosaisen velvollisuuteen korvata vastapuolensa oikeudenkäyntikuluja ei tältä osin sovellettaisi 1 momenttia.

Momentti tulisi sovellettavaksi silloin, jos sovellettava oikeudenkäyntimenettely olisi muuttunut kesken oikeudenkäynnin. Näin voisi käydä esimerkiksi silloin, jos asia olisi alkujaan käsitelty käräjäoikeudessa täysimittaisen riita-asian käsittelyjärjestyksessä 6 a luvun 2 §:n 2

momentin nojalla ja momentissa tarkoitettu peruste toimia näin olisi esimerkiksi oikeustilaa selventävän korkeimman oikeuden ennakkoratkaisun myötä asiaa hovioikeudessa käsiteltäessä poistunut. Jos asia tulisi tässä tilanteessa esimerkiksi jonkin menettelyvirheen takia palauttaa käräjäoikeuteen, se tulisi käsitellä käräjäoikeudessa pienten riita-asioiden menettelyssä.

Säännös voisi tulla sovellettavaksi myös silloin, jos alkujaan täysimittaisena riita-asiana käsitelty asia muuttuisi käräjäoikeudessa kesken oikeudenkäynnin sellaiseksi, että se tulisikin käsitellä 6 a luvun säännösten mukaisesti.

Edellä kuvatuissa tilanteissa, joiden voitaisiin olettaa olevan harvinaisia, ei olisi perusteltua soveltaa 1 momentissa säädettyjä enimmäismääriä. Siltä osin kuin asiaa on käsitelty täysimittaisena riita-asiana, olisi johdonmukaista tuomita oikeudenkäyntikulukorvaus niin kuin täysimittaisessa riita-asiassa.

Momentissa tarkoitettu muu menettely voisi olla myös eurooppalainen vähäisiin vaatimuksiin sovellettava menettely. Oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta tuossa menettelyssä säädetään sitä koskevan asetuksen 16 artiklassa.

Asian käsittelyllä viitattaisiin sen tuomioistuimessa tapahtuvaan käsittelyyn. Momentti tulisi siten sovellettavaksi vain silloin, kun asian käsittelyjärjestys olisi muuttunut jutun ollessa tuomioistuimessa vireillä. Jos asiaa käsiteltäisiin käräjäoikeudessa vain pienten riita-asioiden menettelyssä, asianosaisella ei näin ollen olisi momentin nojalla oikeutta saada korvausta esimerkiksi siitä, että hän olisi erehdyksessä olettanut toisin ja laatinut 5 luvun 2 §:n mukaisen haastehakemuksen.

Säännös merkitsisi sitä, että hävinnyt asianosainen voitaisiin velvoittaa korvaamaan vastapuolensa oikeudenkäyntikuluja 1 momentin mukaan vain siltä osin kuin asiaa on käsitelty 6 a luvun säännösten mukaan.

Pykälän 5 *momentissa* säädettäisiin enimmäiskorvausten tarkistamisesta oikeusministeriön asetuksella. Sen mukaan 1 momentissa tarkoitettujen määrien suuruus tarkistettaisiin viisivuotiskausittain oikeusministeriön asetuksella rahan arvon muutosta vastaavasti. Määrät pyöristettäisiin lähimpään täyteen 50 euroon.

Lainkohdan tarkoitus olisi varmistaa se, että pienten riita-asioiden menettelyssä maksettavaksi tuomittavat korvaukset säilyisivät reaalisesti nykyisellä tasolla myös rahan arvon muuttuessa.

Perusratkaisu vastaisi oikeudenkäyntimaksujen tarkistamista koskevaa tuomioistuinmaksulain 2 §:n 5 momenttia. Tarkasteluväli olisi kuitenkin kolmen sijaan viisi vuotta, ja pyöristäminen tapahtuisi lähimmän täyden kymmenen euron sijaan lähimpään täyteen 50 euroon. Korvattavien määrien suhteellinen pysyvyys olisi pienten riita-asioiden menettelyn tehokkuuden ja säännöksen helpon sovellettavuuden näkökulmasta eduksi. Harvaa tarkasteluväliä puoltaisi myös määrien tarkistamiseen liittyvä hallinnollinen taakka.

Tarkistusten seurauksena laissa säädetyt korvausmäärät alkaisivat ajan mittaan erkaantua tosiasiaa sovellettavista määristä, jotka siis ilmenisivät asetuksesta. Lainsäädännön selkeyden edistämiseksi momentissa mainittaisiin, että laissa säädetyt määrät olisivat vuoden 2025 tasossa.

Asetuksen antaisi tuomioistuinmaksulain 2 §:n 5 momenttia vastaavasti oikeusministeriö, koska kysymys olisi selvästi tekniluonteisesta asiasta.

24 luku Tuomioistuimen ratkaisu

15 §. Pykälän 3 *momentissa* säädetään hovioikeuden tuomiosta ja lopullisesta päätöksestä laadittavista taltiosta ja toimituskirjasta.

Momentin mukaan hovioikeuden tuomiosta ja lopullisesta päätöksestä laaditaan taltio, jonka allekirjoittavat ne, jotka ovat osallistuneet asian ratkaisemiseen. Asian esittelijä varmentaa taltion. Asianosaiselle annettavan toimituskirjan allekirjoittaa asian esittelijä tai presidentin määräämä muu virkamies.

Säännös on peräisin ajalta, jolloin hovioikeudessa laadittiin paperinen tuomiokappale, taltio, joka allekirjoitettiin ja varmennettiin käsin. Asianosaisille lähetettiin taltiosta laadittu paperinen jäljennös toimituskirjana.

Hovioikeuksissa on 2020-luvulla siirrytty AIPA-asianhallintajärjestelmään. Siinä ratkaisut tehdään ja allekirjoitetaan sähköisesti. Hovioikeuden ratkaisun sisältävä tiedosto lähetetään asianosaisille toimituskirjana. Valtaosa ratkaisuista tehdään näin.

Momentin sääntely taltiosta ja toimituskirjasta ei vastaa sähköisen asiankäsittelyn vaatimuksia. Momentissa ei sallita esimerkiksi sitä, että hovioikeuden jäsenet, jotka ovat allekirjoittaneet tuomion, allekirjoittaisivat ilman presidentin määräystä myös asianosaiselle annettavan toimituskirjan, vaikka kysymys on samasta tiedostosta, ei enää tuomiosta erikseen tehtävästä paperisesta jäljennöksestä.

Tästä syystä momentista ehdotetaan poistettavaksi maininnat taltiosta. Riittävänä voidaan pitää säätämistä siitä, että asian ratkaisemiseen osallistuneet allekirjoittavat tuomion ja lopullisen päätöksen.

Samasta syystä ehdotetaan muutettavaksi momentin kolmatta virkettä asianosaiselle annettavasta toimituskirjasta. Ehdotuksen mukaan toimituskirjana voitaisiin pitää myös allekirjoitettua tuomiota tai lopullista päätöstä. Koska kaikkia ratkaisuja ei hovioikeudessa vielä tehdä sähköisesti, toimituskirja voisi nykytilaa vastaavasti olla myös asian esittelijän tai presidentin määräämän muun virkamiehen allekirjoittama jäljennös tuomiosta tai lopullisesta päätöksestä.

Ehdotus momentin muuttamisesta ei liity pienten riita-asioiden menettelyyn. Se on kuitenkin katsottu tarkoituksenmukaiseksi tehdä tässä yhteydessä. Ehdotus nykyaikaistaisi ja järkiperaistaisi hovioikeuden ratkaisun ja toimituskirjan laatimis- ja antamismenettelyä ilman, että se vaikuttaisi hovioikeuden ratkaisujen luotettavuuteen tai muutenkaan asianosaisten oikeusturvaan.

7.2 Oikeusapulaki

5 §. Pykälän 2 *momentin* mukaan oikeusapu kattaa avustajan toimenpiteet enintään 80 tunnilta. Momenttia ehdotetaan muutettavaksi niin, että oikeudenkäymiskaaren 6 a luvussa tarkoitettussa pienten riita-asioiden menettelyssä käsiteltävässä asiassa määrä olisi kahdeksan tuntia.

Rajoitus edistäisi asianosaisten tasavertaisuutta oikeudenkäynnissä. Tämä johtuu siitä, että pienten riita-asioiden menettelyssä voitaneen asianosaisten oikeutta korvaukseen oikeudenkäyntikuluistaan on rajoitettu tavallisesti enintään 1 000 euroon, jos asiassa on toimitettu pääkäsittely, tai 500 euroon, jos asia on ratkaistu pääkäsittelyä toimittamatta. Näin on muun ohella pyritty ohjaamaan asianosaisia ajamaan asiaansa itse. Oikeusavun kattamien toimenpiteiden rajoittaminen kahdeksaan tuntiin tarkoittaisi, ettei myöskään oikeusapuun oikeutettu asianosainen voisi ajaa asiaansa laajasti avustajan avulla.

Ehdotettavaa pitkäkestoisemmille avustajan toimenpiteille ei myöskään olisi yleensä tarvetta, sillä pienten riita-asioiden menettelyssä käsiteltäisiin vain asioita, jotka eivät olisi laajoja tai vaikeita. Menettelyä olisi yksinkertaistettu ja tuomarin prosessinjohto olisi aktiivista, mikä mahdollistaisi asian ajamisen ilman juristin apua. Kahdeksaa tuntia avustajan toimenpiteitä voidaan pitää näissä olosuhteissa riittävänä määränä.

Momenttia ei muilta osin muutettaisi. Asiaa käsittelevä tuomioistuin voisi siksi myös pienten riita-asioiden menettelyssä käsiteltävässä asiassa päättää, että oikeusavun antamista jatketaan. Edellytykset sille olisivat samat kuin muissakin asioissa.

Avustajan sisältymisestä oikeusapuun pienten riita-asioiden menettelyssä käsiteltävässä asiassa säädettäisiin 6 §:n 2 momentissa.

Lisäksi ehdotetaan, että lain kanssa samaan aikaan muutettaisiin asiakohtaisia vähimmäispalkkioita koskevaa 7 §:ää valtioneuvoston asetuksessa oikeusavun palkkioperusteista (290/2008).

6 §. Pykälässä säädetään oikeusavun sisällöstä eräissä tapauksissa. Sen 2 momentissa luetellaan asiaryhmiä, joissa avustaminen ei kuulu oikeusapuun huolimatta siitä, että oikeusavun myöntämisen taloudelliset edellytykset täyttyvät. Kysymys on asiaryhmistä, joissa avustajan tarvetta ei yleensä voida olettaa olevan (HE 82/2001 vp s. 83).

Momenttiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 2 kohta, jossa pienten riita-asioiden menettelyssä käsiteltävät asiat säädettäisiin asiaryhmäksi, jossa avustaminen ei lähtökohtaisesti kuuluisi oikeusapuun. Oikeusavulle ei yleensä voitaisi näissä asioissa katsoa olevan tarvetta, sillä ne eivät olisi laajoja tai monimutkaisia. Asianosaisen voitaisiin lähtökohtaisesti katsoa kykenevän itse ajamaan pienten riita-asioiden menettelyssä käsiteltävää asiaa. Lisäksi olisi tavanomaista yleisempää, että myös asianosainen, joka ei olisi oikeutettu oikeusapuun, ajaisi itse omaa asiaansa.

Tästä lähtökohdasta säädettäisiin kuitenkin poikkeukseksi tilanne, jossa avustamiselle olisi hakijan henkilöön liittyviä erityisen painavia syitä. Ne voisivat liittyä lähinnä siihen, että asianosaisella ei olisi esimerkiksi iän, sairauden, kielitaidon puutteen tai muun vastaavan syyn takia tavanomaisia tiedollisia tai taidollisia kykyjä hoitaa oikeudellisia asioitaan tuomioistuimessa. Muut kuin tällaiset hakijan henkilöön liittyvät syyt, esimerkiksi asian laatuun tai laajuuteen pohjautuvat perusteet, eivät voisi muodostaa erityisen painavaa syytä.

Erityisen painavan syyn kriteeri vastaisi muutoin voimassa olevan momentin 1 ja 3 kohtia. Sitä olisi niin ikään arvioitava lain 1 §:stä ilmenevän, oikeusavun yleisenä edellytyksenä olevan oikeusavustajan tarpeen kannalta. Ratkaisevaa avustajan määräämisen edellytyksiä arvioitaessa olisi siten se, edellyttääkö hakijan etujen asianmukainen varteentottaminen avustajan määräämistä eli se, kykeneekö hakija ilman avustajaa asianmukaisesti valvomaan etuaan ja oikeuttaan asiassa (HE 82/2001 vp s. 84).

Pienten riita-asioiden menettelyä sovellettaisiin käräjäoikeudessa. Asiassa, joka olisi käräjäoikeudessa käsitelty pienten riita-asioiden menettelyssä, meneteltäisiin hovioikeudessa ja korkeimmassa oikeudessa niin kuin riita-asiasta säädetään. Tässä tilanteessa uusi 2 kohta ei soveltuisi, vaan hakijan oikeusavun tarve arvioitaisiin voimassa olevan lain nojalla.

Vaikka oikeusapua ei myönnettäisikään, oikeusavun hakija, joka olisi taloudellisen asemansa perusteella oikeutettu oikeusapuun ilman omavastuusuutta, voisi pykälän 1 momentin nojalla saada oikeusapuna lain 4 §:n 1 momentin 2 ja 3 kohdassa ja 2–4 momentissa mainitut etuudet.

Lisäksi julkinen oikeusavustaja voisi pykälän 3 momentin mukaan tarvittaessa antaa oikeusapuun kuuluvaa neuvontaa ja avustaa asiakirjojen laadinnassa.

Uuden 2 kohdan säätämisen seurauksena nykyinen 2 kohta siirtyisi 3 kohdaksi, nykyinen 3 kohta 4 kohdaksi ja nykyinen 4 kohta 5 kohdaksi.

7.3 Tuomioistuinmaksulaki

2 §. Pykälään tehtäisiin useita pienempiä muutoksia, minkä vuoksi se ehdotetaan säädettäväksi kokonaan uudelleen.

Pykälän *1 momentissa* säädettäisiin voimassa olevaa 1 momenttia vastaavasti oikeudenkäyntimaksujen määristä. Momenttiin ehdotetaan lisättäväksi oma maksukategoriansa pienten riita-asioiden menettelyssä käsiteltäville asioille.

Oikeuden saatavuuden edistämiseksi olisi perusteltua, että kantajalta perittävä oikeudenkäyntimaksu olisi pienten riita-asioiden menettelyssä alempi kuin täysimittaisessa riita-asiaassa perittävä 610 euron maksu. Se olisi myös johdonmukaista, koska asian käsittely pienten riita-asioiden menettelyssä olisi käräjäoikeudelle lähtökohtaisesti täysimittaisen riita-asian käsittelyä edullisempaa. Vaikka oikeudenkäyntimaksut eivät ole täysin kustannusvastaavia, tuomioistuinmaksulakia säädettäessä pyrittiin siihen, että maksut vastaisivat aiempaa suuremmassa määrin asian käsittelystä tuomioistuimille aiheutuvia kuluja (HE 29/2015 vp s. 19 ja 42).

Näihin näkökohtiin nähden asian käsittelystä pienten riita-asioiden menettelyssä käräjäoikeudessa perittävä oikeudenkäyntimaksu olisi perusteltua asettaa samaksi kuin se on vastaajan riitauttamassa oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 §:ssä tarkoitetussa asiassa. Tällaisen asian maksu on nyt 310 euroa (oikeusministeriön asetus tuomioistuinmaksulain 2 §:ssä säädettyjen maksujen tarkistamisesta 1020/2024).

Käräjäoikeudessa pienten riita-asioiden menettelyssä käsitellyn asian oikeudenkäyntimaksusta hovioikeudessa ja korkeimmassa oikeudessa ei säädettäisi erikseen. Se tarkoittaisi, että tällaisen asian käsittelystä muutoksenhakutuomioistuimissa perittävä oikeudenkäyntimaksu vastaisi riita-asian käsittelystä perittävää maksua, joka on tällä hetkellä sekä hovioikeudessa että korkeimmassa oikeudessa 610 euroa. Tämä olisi perustelua siitä syystä, että asiat, jotka on käsitelty käräjäoikeudessa pienten riita-asioiden menettelyssä, käsiteltäisiin hovioikeudessa ja korkeimmassa oikeudessa niin kuin riita-asiat.

Pykälän 1 momentti on alkujaan säädetty vuonna 2016. Siitä ilmenevät oikeudenkäyntimaksut vastaavat rahan arvoltaan tuon vuoden tasoa. Oikeudenkäyntimaksuja on sittemmin korotettu pykälän 5 momentin nojalla annetuilla oikeusministeriön asetuksilla, viimeksi vuoden 2025 alusta. Sen seurauksena todelliset oikeudenkäyntimaksut ovat laista ilmeneviä korkeammat.

Näissä olosuhteissa uuden maksukategorian lisääminen 1 momenttiin johtaisi siihen, että yksi monista momentissa säädetyistä oikeudenkäyntimaksuista vastaisi vuoden 2025 rahan arvoa muiden ollessa yhä vuoden 2016 tasossa. Tästä syystä perusteltua olisi muuttaa kaikki oikeudenkäyntimaksut vastaamaan vuoden 2025 tasoa ja kumota voimassa oleva oikeusministeriön asetus oikeudenkäyntimaksujen tarkistamisesta.

Lainsäädännön selkeyden edistämiseksi olisi myös aiheellista lisätä 1 momenttiin maininta siitä, että sen mukaiset oikeudenkäyntimaksut ovat vuoden 2025 tasossa. Siten on säädetty muualla laissa vastaavissa tilanteissa.

Momentin vastaisuudessa tapahtuvan muuttamisen yksinkertaistamiseksi oikeudenkäyntimaksujen määrät eri tilanteissa ilmoitettaisiin taulukkomuodon sijaan luettelumakohtina.

Pykälän 2 *momentissa* säädettäisiin voimassa olevaa 2 momenttia vastaavasti oikeudenkäyntimaksuista eräissä asioissa. Koska nykyisessä 5 momentissa tarkoitettu oikeusministeriön asetus kumottaisiin, momenttia tulisi 1 momentin tavoin muuttaa niin, että siinä säädettäisiin oikeudenkäyntimaksuista sellaisina kuin ne ovat asetuksessa nyt.

Momenttia muutettaisiin myös sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaansaattamisesta annetun lain (616/2021) 67 §:n 2 momentissa tarkoitettuina hankinta-asioina käsiteltävien hallintoriita-asioiden oikeudenkäyntimaksun suhteen. Oikeudenkäyntimaksu niissä on asetuksen mukaan tällä hetkellä 300 euroa. Se nostettaisiin 310 euroksi, jotta sen määrä vastaisi muita oikeudenkäyntimaksuja. Mitään järkevää syytä kymmenen euroa alemmalle maksulle ei ole esitettävissä; eron taustalla on näiden asioiden oikeudenkäyntimaksusta säättämisen ajoittuminen maksujen kolmivuosisääntöjen tarkistusten väliin.

Pykälän 3 *momentissa* säädettäisiin yksityishenkilön oikeudenkäyntimaksusta markkinaoikeudessa, työtuomioistuimessa ja vakuutus oikeudessa. Myös näiden oikeudenkäyntimaksujen määrät päivitetäisiin vastaamaan asetuksesta ilmeneviä.

Pykälän 4 *momentti* olisi samansisältöinen kuin 4 momentti voimassa olevassa laissa.

Pykälän 5 *momentissa* säädettäisiin oikeudenkäyntimaksusta eurooppalaisen maksamismääräysmenettelyn käyttöönotosta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 1896/2006 ja eurooppalaisesta vähäisiin vaatimuksiin sovellettavasta menettelystä annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 861/2007 säädetyssä menettelyssä käsitellyssä riita-asiassa käräjäoikeudessa. Kysymys olisi siis oikeudenkäyntimaksuista, joiden määrästä säädetään tällä hetkellä pykälän 6 momentissa. Maksuista ehdotetaan säädettäväksi 5 momentissa, ja niiden määriä muutettaisiin.

Ensinnäkin oikeudenkäyntimaksu eurooppalaisessa vähäisiin vaatimuksiin sovellettavassa menettelyssä käsiteltävässä asiassa käräjäoikeudessa korotettaisiin 86 eurosta 310 euroksi. Näin se olisi sama kuin pienten riita-asioiden menettelyssä käsiteltävässä asiassa. Koska menettelyt ovat samankaltaiset, olisi johdonmukaista periä molemmissa samansuuruisia oikeudenkäyntimaksua.

Alun perin oikeudenkäyntimaksun eurooppalaisessa vähäisiin vaatimuksiin sovellettavassa menettelyssä säädettiin olevan sama kuin riita-asiassa (3 §:n 4 momentti (755/2008) laissa tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista (701/1993)) eli käräjäoikeudessa asian päättymistavasta riippuen 79–179 euroa. Vuonna 2016 voimaan tulleella tuomioistuinmaksulailla oikeudenkäyntimaksuksi käräjäoikeudessa kaikissa riita-asioissa – ja siten myös eurooppalaisessa vähäisiin vaatimuksiin sovellettavassa menettelyssä käsitellyissä jutuissa – säädettiin 500 euroa. Vuonna 2017 näiden asioiden oikeudenkäyntimaksu käräjäoikeudessa alennettiin 86 euroon. Ratkaisua ei lain esitöissä perusteltu (HE 24/2017 vp s. 13 ja LaVM 5/2017 vp s. 3).

Eurooppalaisesta vähäisiin vaatimuksiin sovellettavasta menettelystä annetun asetuksen (861/2007) 15 a artiklan 1 kohdan mukaan eurooppalaisesta vähäisiin vaatimuksiin sovellettavasta menettelystä jäsenvaltiossa perittävät oikeudenkäyntimaksut eivät saa olla

kohtuuttomia eivätkä suurempia kuin kyseisessä jäsenvaltiossa kansallisesta yksinkertaistetusta menettelystä perittävät oikeudenkäyntimaksut. Näin ei olisi muutoksen jälkeenkään.

Toiseksi oikeudenkäyntimaksu eurooppalaisessa maksamismääräysmenettelyssä käsiteltävässä asiassa käräjäoikeudessa korotettaisiin 86 eurosta 100 euroksi. Näin se olisi sama kuin vastaavassa kansallisessa asiassa. Mitään syytä periä alempaa maksua ei ole.

Eurooppalaisesta maksamismääräysmenettelystä annetun lain 6 §:ssä säädetään, että jos tässä menettelyssä on peritty oikeudenkäyntimaksu ja sama vaatimus on myöhemmin saatettu tuomioistuimen käsiteltäväksi riita-asiana tai vähäisenä vaatimuksena eurooppalaisessa vähäisiin vaatimuksiin sovellettavassa menettelyssä, oikeudenkäyntimaksusta vähennetään maksamismääräysmenettelyssä peritty oikeudenkäyntimaksu.

Pykälän 6 momentissa säädettäisiin oikeudenkäyntimaksujen suuruuden tarkistamisesta samalla tavalla kuin voimassa olevassa 5 momentissa. Nykyisen 5 momentin sisällön sijoittaminen 6 momenttiin tarkoittaisi käytännössä momenttien paikkojen vaihtamista keskenään. Sen seurauksena myös tällä hetkellä 6 momentissa säädettyjen maksujen suuruudet tulisi tarkistaa kolmivuotiskausittain. Aihetta olla korottamatta niitä samalla tavalla kuin muitakin maksuja ei ole. Alkujaan näiden maksujen on tarkoitettu olevan samansuuruiset kuin vastaavissa kansallisissa riita-asioissa (HE 157/2008 vp s. 40; ks. myös HE 29/2015 vp s. 46). Tämä varmistetaan, jos niissä perittäviä maksuja tarkistettaisiin jatkossa siten kuin muissakin asioissa.

7.4 Laki tuomioistuinharjoittelusta

16 §. Lain 16 §:n 1 momentissa säädetään asioista, joissa virassa kaksi kuukautta ollut käräjänotaari voi laamannin määräyksestä toimia käräjäoikeuden kokoonpanon puheenjohtajana tai jäsenenä.

Esityksen mukaan pienten riita-asioiden menettelyssä voitaisiin käsitellä asioita, jotka perustuvat asuinhuoneiston vuokrasuhteeseen ja ovat kanteen vireillepanohetkellä pääomaltaan enintään 10 000 euroa tai muita kuin rahamääräisiä. Lisäksi edellytettäisiin, ettei asiaa voida käsitellä summaarisena riita-asiana. Jos tällaisen asian käsittely pienten riita-asioiden menettelyssä ei kuitenkaan olisi sen laadun tai laajuuden vuoksi soveliasta, sen käsittelyä tulisi jatkaa riita-asian käsittelystä säädettyssä järjestyksessä. Tästä säädettäisiin oikeudenkäymiskaaren 6 a luvun 2 §:ssä.

Tällä hetkellä käräjänotaari voi laamannin määräyksestä toimia puheenjohtajana riita-asiassa, joka koskee asuinhuoneiston vuokrausta tai jossa riidan kohteena oleva rahamäärä taikka omaisuuden tai etuuden arvo on pääomaltaan enintään 20 000 euroa. Käräjänotaari saa siis jo voimassa olevan lain mukaan käsitellä juttuja, jotka tulisivat intressinsä puolesta kuulumaan pienten riita-asioiden menettelyn soveltamisalaan.

Vaikka pienten riita-asioiden menettelyssä voitaisiin käsitellä asioita, jotka olisivat laatunsa tai laajuutensa vuoksi liian vaikeita käräjänotaarille, jutut olisivat usein sellaisia, että ne soveltuisivat myös tässä suhteessa virassa kaksi kuukautta olleen käräjänotaarin käsiteltäviksi. Niissä ei tyypillisesti esitettäisi paljon todistelua eivätkä ne sisältäisi monimutkaisia oikeudellisia kysymyksiä.

Oikeudenkäynti pienten riita-asioiden menettelyssä poikkeaisi kuitenkin täysimittaisesta riita-asian oikeudenkäynnistä muun muassa siinä suhteessa, että puheenjohtajan prosessinjohtovelvollisuus korostuisi. Voikin olla, että osa pienten riita-asioiden menettelyssä käsiteltävistä asioista olisi tästä syystä liian vaativia käräjänotaarin puheenjohtajana käsitellä.

Näin ei kuitenkaan voida arvioida olevan aina. Siksi ei olisi tarkoituksenmukaista sulkea pienten riita-asioden menettelyssä käsiteltäviä asioita kaikissa tilanteissa kärjänotaarin toimivallan ulkopuolelle, vaan perusteltua olisi antaa kärjäoikeuden laamannin harkintansa mukaan päättää määräyksen antamisesta kärjänotaarille.

Laamanni päättäisi siis jatkossakin siitä, antaako hän momentissa tarkoitetun määräyksen jollekulle tietylle kärjänotaarille. Laamannin mahdollisuutta antaa tällainen määräys rajaa nyt ja rajaisi vastakin pykälän 3 momentti. Sen mukaan kärjänotaaria ei saa määrätä käsittelemään yksin tai kärjäoikeuden puheenjohtajana asiaa, jota laatunsa tai laajuutensa vuoksi on pidettävä vaikeana ratkaista.

Koska kohtaa ei muutoin muutettaisi, virassa kaksi kuukautta ollut kärjänotaari voitaisiin jatkossa määrätä käsittelemään kärjäoikeuden puheenjohtajana myös sellaista asuinhuoneiston vuokrausta koskevaa asiaa, joka ei esimerkiksi riidan kohteen arvon perusteella kuuluisi pienten riita-asioden menettelyn soveltamisalaan.

7.5 Laki eräiden asiakirjain lähettämistä tuomioistuimille

1 §. Laissa eräiden asiakirjain lähettämistä tuomioistuimille säädetään muun ohella tavoista, joilla asiakirjoja voi toimittaa tuomioistuimille. Pykälän 2 momentti koskee tilannetta, jossa hovioikeudelle tai korkeimmalle oikeudelle tarkoitettu asiakirja on annettava tai voidaan antaa jollekin toiselle viranomaiselle. Sellainen asiakirja saadaan lähettää tuolle toiselle viranomaiselle postitse tai toimittaa lähetin välityksellä. Kysymys voi olla esimerkiksi hovioikeudelle osoitetusta valituskirjelmästä tai vastavalituksesta, jotka oikeudenkäymiskaaren 25 luvun 12 §:n 2 momentin ja 14 c §:n nojalla tulee toimittaa kärjäoikeuden kansliaan.

Esityksen mukaan pienten riita-asioden menettelyssä hovioikeudelle osoitetut valituskirjelmä ja vastavalitus tulisi toimittaa kärjäoikeuteen sähköisessä asiointipalvelussa. Tästä ehdotetaan säädettäväksi oikeudenkäymiskaaren 6 a luvun 6 §:ssä. Jos valittaja tai vastavalittaja ei toimisi näin, vaan toimittaisi valituskirjelmän tai vastavalituksen kärjäoikeuteen esimerkiksi postitse, valitus ja vastavalitus tulisi ehdotettavan oikeudenkäymiskaaren 6 a luvun 8 §:n mukaan viime kädessä jättää tutkimatta.

Säännösten suhteen selkeyttämiseksi ehdotetaan momenttiin lisättäväksi virke siitä, että pienten riita-asioden menettelyssä hovioikeudelle osoitettujen valituskirjelmän ja vastavalituksen toimittamisesta säädetään oikeudenkäymiskaaren 6 a luvussa. Näin momenttia ei sovellettaisi, jos asia käsiteltäisiin pienten riita-asioden menettelyssä.

Oikeudenkäymiskaaren 6 a luvun 6 §, samoin kuin muut sähköistä asiointia pienten riita-asioden menettelyssä koskevat säännökset, ehdotetaan saatettavaksi voimaan erikseen lailla säädettävänä ajankohtana sitten, kun sähköinen asiointipalvelu on valmis. Johdonmukaista olisi ottaa tämän lain muutoslakiin samanlainen voimaantulosäännös.

7.6 Ryhmäkannelaki

1 §. Lain soveltamisalapykälän 4 momentin mukaan ryhmäkanteen käsittelystä on ryhmäkannelain (444/2007) lisäksi soveltuvin osin voimassa, mitä riita-asian käsittelystä muutoin säädetään.

Ehdotettavan oikeudenkäymiskaaren 6 a luvun 19 §:n 3 momentin mukaan silloin, jos laissa säädetään, että asia tulee käsitellä niin kuin riita-asian käsittelystä säädetään, asia käsiteltäisiin

noudattaen oikeudenkäymiskaaren 6 a luvun säännöksiä, jos se täyttää tuon luvun 2 §:ssä säädetty edellytykset.

Ryhmäkanteen voisi ainakin periaatteessa täyttää oikeudenkäymiskaaren 6 a luvun 2 §:n 1 momentin edellytykset siitä, että kantajan vaatimuksen tulee perustua asuinhuoneiston vuokrasuhteeseen ja olla kanteen vireillepanohetkellä pääomaltaan enintään 10 000 euroa tai muu kuin rahamääräinen, eikä asiaa voida käsitellä summaarisena riita-asiana. Ryhmäkanteen käsittely pienten riita-asioiden menettelyssä sulkeutuisi kuitenkin tässäkin tilanteessa pois pykälän 2 momentin nojalla, koska ryhmäkanteen käsittelyä pienten riita-asioiden menettelyssä ei voitaisi pitää asian laadun tai laajuuden vuoksi soveliaana. Ryhmäkanteena käsiteltävä juttu ei olisi sellainen pienehkö ja yksinkertainen asia, jollaisia varten pienten riita-asioiden menettely olisi tarkoitettu.

Momenttiin ehdotetaan lisättäväksi virke, jonka mukaan ryhmäkanteen käsittelyssä ei sovellettaisi oikeudenkäymiskaaren 6 a luvun säännöksiä pienten riita-asioiden menettelystä. Muutos selkeyttäisi ryhmäkanteen ja pienten riita-asioiden menettelyn välistä suhdetta, kun ryhmäkanteen käsittely pienten riita-asioiden menettelyssä ei riippuisi siitä, miten oikeudenkäymiskaaren 6 a luvun 2 §:n 2 momentin poikkeussäännöstä sovellettaisiin. Näin olisi myös selvää, että haastehakemukseen ja sen toimittamiseen käräjäoikeuteen sovellettaisiin pienten riita-asioiden menettelyssä noudatettavien lainkohtien sijaan ryhmäkannelain säännöksiä.

8 Lakia alemman asteinen sääntely

Ehdotettavan oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 8 d §:n 5 momentin mukaan pykälän 1 momentin kohdassa tarkoitettujen, vuoden 2025 rahan arvoa vastaavien määrien suuruus tarkistettaisiin viisivuotiskausittain oikeusministeriön asetuksella rahan arvon muutosta vastaavasti. Määrät pyöristettäisiin lähimpään täyteen 50 euroon.

Asetuksenantovalta annettaisiin oikeusministeriölle, koska korvattavien määrien tarkistaminen rahan arvon muutosta vastaavasti olisi selvästi teknisluontoinen asia. Oikeusministeriöllä on valta antaa myös asetus oikeudenkäyntimaksujen tarkistamisesta rahan arvon muutosta vastaavasti.

Tuomioistuinmaksulain 2 §:n 1 momentin muutosehdotuksen säännöskohtaisista perusteluista ilmenevistä syistä oikeusministeriön asetus tuomioistuinmaksulain 2 §:ssä säädettyjen maksujen tarkistamisesta (1020/2024) kumottaisiin päivänä, jona tuomioistuinmaksulain 2 §:n muutoslaki tulisi voimaan.

Lisäksi oikeusavun palkkioperusteista annetun valtioneuvoston asetuksen (290/2008) 7 §:ää ehdotetaan muutettavaksi. Tarkoitus olisi varmistaa, ettei säännöksessä tarkoitettu asiakohtainen vähimmäispalkkio ylittäisi pienten riita-asioiden menettelyssä käsitellyissä asioissa määrää, joka yksityiselle avustajalle maksettaisiin oikeusapulain 5 §:n muutosehdotuksen mukaan.

9 Voimaantulo

Lakiehdotusten olisi perusteltua tulla voimaan ilman aiheetonta viivytystä.

Lakiehdotusten hyväksymisen ja voimaantulon väliin olisi kuitenkin syytä jättää jonkin verran aikaa, jotta käräjäoikeudet ehtisivät valmistautua uusien säännösten voimaantuloon. Sen vuoksi

ehdotetaan, että lakiehdotukset tulisivat voimaan huhtikuussa 2026 lukuun ottamatta sähköiseen asiointiin liittyviä pykäläiä.

Sähköistä asiointia koskevat oikeudenkäymiskaaren 6 a luvun 6–8 § voisivat tulla voimaan vasta, kun niiden edellyttämä sähköinen asiointipalvelu olisi valmis käyttöön. Tältä osin voimaantulosta tulisi säätää erikseen.

Sama koskee eräiden asiakirjain lähettämisestä tuomioistuimille annetun lain 1 §:n muutosehdotusta. Ehdotuksen mukaan käsiteltäessä asiaa pienten riita-asioiden menettelyssä valituskirjelmän ja vastavalituksen toimittaminen käräjäoikeuteen tapahtuisi tuossa laissa säädetystä poiketen sähköisessä asiointipalvelussa. Siksi myös tältä osin perusteltua olisi, että lakiehdotus tulisi voimaan sitten, kun sähköinen asiointipalvelu otettaisiin käyttöön.

Tuomioistuinvirasto kehittää sähköistä asiointipalvelua. Sen valmistumisajankohtaa ei voida etukäteen täsmällisesti arvioida. Sen vuoksi ehdotetaan, että edellä mainitut säännökset tulisivat voimaan erikseen säädettävänä ajankohtana. Tuomioistuinvirasto on ilmoittanut, että sähköinen asiointipalvelu voisi olla käyttövalmis aikaisintaan vuonna 2027 ja silloinkin vain, jos sille myönnetään erillisrahoitus.

Sähköiseen asiointiin liittyvien säännösten voimaantulosta tulisi säätää lailla. Sähköisen asiointipalvelun kehittämisen kaltaiset hallinnolliset toimenpiteet ja käytännön järjestelyt eivät ole perustuslain 79 §:n 3 momentissa tarkoitettu erityinen syy, jota lain voimaansaattaminen asetuksella edellyttää (ks. esim. verovelkarekisteriä koskeva PeVL 4/2014 vp s. 5 ja tekijänoikeuslakia koskeva PeVL 7/2005 vp s. 11–12).

Oikeudenkäymiskaaren muutoslaissa olisi aiheellista olla siirtymäsäännös, jonka mukaan pienten riita-asioiden menettelyä sovellettaisiin vain lain voimaantulon jälkeen vireille tulevissa asioissa. Lain voimaantullessa käräjäoikeudessa vireillä olevat asiat käsiteltäisiin siis loppuun vanhojen säännösten mukaisesti silloinkin, kun ne kuuluisivat pienten riita-asioiden menettelyn soveltamisalan piiriin. Muussa tapauksessa sovellettava oikeudenkäyntimenettely saattaisi vaihtua kesken oikeudenkäynnin, mikä ei olisi lainkäytön ennakoitavuuden näkökulmasta perusteltua.

Hovioikeuden tuomion allekirjoittamista ja toimituskirjaa koskevaa oikeudenkäymiskaaren 24 luvun 15 §:n 3 momenttia voitaisiin kuitenkin soveltaa myös asioissa, jotka ovat vireillä hovioikeudessa muutoslain voimaantullessa.

Siirtymäsäännös olisi tarpeen ottaa myös tuomioistuinmaksulain muutoslakiin, koska sillä korotettaisiin eräitä oikeudenkäyntimaksuja. Ei olisi asianmukaista periä korotettuja maksuja asioissa, jotka ovat tulleet vireille ennen korotusten voimaantuloa.

Muissa laeissa siirtymäsäännöksille ei olisi tarvetta.

10 Toimeenpano ja seuranta

Sähköistä asiointipalvelua koskevien säännösten osalta esityksen toimeenpano edellyttäisi asiointipalvelun kehittämistä. Tuomioistuinvirasto on ilmoittanut, että se kehittää asiointipalvelua ja että asiointipalvelu voisi olla valmis aikaisintaan vuonna 2027.

Muilta osin lakiehdotusten toimeenpano ei edellyttäisi erityisiä toimia. Olisi kuitenkin eduksi, jos lainkäyttäjille järjestettäisiin koulutusta pienten riita-asioiden menettelystä.

Oikeusministeriö seuraisi uuden lainsäädännön soveltamista tuomioistuimissa yleisellä tasolla. Pienten riita-asioiden menettelyn kehittämiseksi ja soveltamisalan mahdollisen laajentamisen arvioimiseksi uudistuksen vaikutuksista ja kehittämistarpeista olisi aiheellista tehdä tutkimus joitain vuosia lakiehdotusten voimaantulon jälkeen.

11 Suhde muihin esityksiin

11.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä

Eduskunnan käsiteltävänä ei ole esityksiä, joista tämän esityksen käsittely olisi riippuvainen. Alustavan lainsäädäntösuunnitelman mukaan hallitus on kuitenkin antamassa syysistuntokaudella 2025 seuraavat esitykset, jotka ovat huomionarvioisia tämän esityksen kannalta.

Viikolla 39 annetaan esitys ensisijaisesti digitaalisen viranomaisviestinnän edistämishjelmassa (ns. Digi ensin -ohjelma). Hallituksen esityksen luonnoksessa esitetään muun ohella useita muutoksia oikeudenkäymiskaareen. Luonnoksen mukaan oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 2 ja 10 §:ää muutettaisiin prosessiosoitteen osalta tavalla, joka tekisi tarpeettomaksi säätää prosessiosoitteesta siten kuin oikeudenkäymiskaaren 6 a luvun 3 ja 4 §:ssä nyt ehdotetaan tehtäväksi.

Viikolla 40 annetaan esitys asuinhuoneiston vuokrauksesta annetun lain muuttamisesta. Tavoitteena on tehdä asuinhuoneiston vuokrauksesta annettuun lakiin tarvittavat muutokset ja selkeytykset lain saattamiseksi ajan tasalle. Hankkeessa on laadittu mietintö (Oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja 2024:41).

Viikolla 47 annetaan esitys laiksi julkiseen keskusteluun osallistuvien henkilöiden suojelemisesta rajat ylittäviltä häirintäkanteilta. Lailla pantaisiin täytäntöön niin sanotussa SLAPP-direktiivissä (EU) 2024/1069 asetetut velvoitteet. Hankkeessa on laadittu mietintö, jossa ehdotetaan erillislain säätämistä (Oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja 2025:28).

Viikolla 50 annetaan esitys esitutkintalain, oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain ja muiden tarvittavien lakien muuttamisesta. Hallituksen esityksen luonnoksessa esitetään muun ohella oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 3 a §:n muuttamista siten, että puhelimitse voitaisiin antaa tiedoksi myös haaste eräissä rikosasioissa. Samaa pykälää ehdotetaan muutettavaksi myös tässä esityksessä.

Lisäksi huomionarvoista on se, että eduskunta on hyväksynyt suullisen todistelun tallentamista koskevan uudistuksen (lait 96–101/2022). Jatkossa käräjäoikeudessa vastaanotetusta suullisesta todistelusta tehdään kuva- ja äänitallenne, jolta se otetaan muutoksenhaussa vastaan. Uudistus tulee voimaan lailla erikseen säädettävänä ajankohtana. Tämänhetkisen tiedon mukaan voimaannpanolakiesitys annettaisiin syysistuntokaudella 2025 ja uudistus tulisi voimaan toukokuussa 2026.

11.2 Suhde talousarvioesitykseen

Esitys ei liity valtion vuoden 2026 talousarvioesitykseen.

12 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

12.1 Arvioinnin lähtökohdat

Esitys on merkityksellinen ennen muuta perustuslain (731/1999) oikeusturvaa koskevan 21 §:n kannalta.

Perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsiteltyksi asianmukaisesti. Perustuslakivaliokunnan mukaan asianmukaisuusvaatimuksen voidaan katsoa edellyttävän sitä, että asian käsittelyssä sovellettava oikeudenkäyntimenettely noudattaa käsiteltävän asian erityispiirteitä. Sovellettavan oikeudenkäyntimenettelyn erityispiirteet eivät käsiteltävän asian luonne huomioon ottaen saa heikentää asianosaisen puolustautumisoikeuksia ja oikeusturvaa (seuraamusmaksun määräämistä kuluttaja-asioissa koskeva PeVL 12/2019 vp s. 10).

Perustuslain 21 §:n 2 momentin mukaan käsittelyn julkisuus sekä oikeus tulla kuulluksi, saada perusteltu päätös ja hakea muutosta samoin kuin muut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeet turvataan lailla.

Perustuslain 21 §:n 2 momentin luetteloa oikeusturvatakeista ei ole tarkoitettu tyhjentäväksi. Niihin kuuluvat myös muun muassa Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklassa ja kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen 14 artiklassa erityisesti rikoksesta syytetyille taatut oikeudet (perusoikeusudistusta koskeva HE 309/1993 vp s. 74). Oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin vaatimuksia onkin täsmennetty olennaisesti etenkin Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytännössä.

Perustuslain säännös ei estä säätämästä lailla vähäisiä poikkeuksia oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin takeisiin, kunhan kyseiset poikkeukset eivät muuta oikeussuojatakeiden asemaa pääsääntönä eivätkä yksittäisessä tapauksessa vaaranna yksilön oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin (HE 309/1993 vp s. 74).

Esityksellä on liityntöjä myös eräisiin muihin perustuslain säännöksiin, kuten jäljempänä tässä jaksossa tarkemmin kerrotaan.

Pienten riita-asioiden menettely vastaisi suurimmaksi osaksi voimassa olevaa riita-asioiden oikeudenkäyntimenettelyä, joka täyttää sekä perustuslain että Suomea sitovien kansainvälisten ihmisoikeussopimusten asettamat vaatimukset. Niinpä seuraavassa tarkastellaan esityksen perustuslainmukaisuutta vain siltä osin kuin ehdotettavat poikkeukset riita-asian käsittelylle säädetystä järjestyksestä antavat siihen aihetta.

Ennen ehdotusten yksityiskohtaista tarkastelua on syytä yleisesti todeta, että esityksen ensisijaisena tarkoituksena on parantaa oikeuden saatavuutta ja siten ihmisten oikeusturvaa. Kyse on perustuslain 21 §:n mukaisesta tavoitteesta, jota myös perustuslakivaliokunta pitänyt tärkeänä (esim. korkeimman hallinto-oikeuden valituslupajärjestelmää koskevat PeVL 16/2019 vp s. 3–4, PeVL 50/2018 vp s. 5, PeVL 55/2014 vp s. 3–4 ja PeVL 32/2012 vp s. 3). Esitys on siis perusoikeusjärjestelmän tavoitteiden mukainen.

Pienten riita-asioiden menettely voi osaltaan myös tehostaa oikeudenkäyntimenettelyä ja vähentää oikeudenkäynnistä niin asianosaisille kuin valtiollekin aiheutuvia kustannuksia. Kuten perustuslakivaliokunta on useasti todennut, tuomioistuinmenettelyjen kehittäminen voi ajan oloon vaikuttaa asioiden käsittelyaikoihin ja siten edistää perustuslain 21 §:n 1 momentissa jokaiselle turvattua oikeutta saada asiansa ilman aiheetonta viivytystä tuomioistuimessa

käsitellyksi (esim. PeVL 4/2010 vp s. 5, PeVL 30/2006 vp s. 4–5, PeVL 2/2006 vp s. 2, PeVL 31/2005 vp s. 3 ja PeVL 35/2002 vp s. 3). Perustuslakivaliokunta on pitänyt asioiden viivytyksettömään käsittelyyn liittyviä perusoikeuksia oikeusvaltion kulmakivinä (PeVL 43/2021 vp kohta 12 ja siinä viitatus aiemmat lausunnot). Esitys on siis tälläkin perusteella perusoikeusjärjestelmän tavoitteiden mukainen.

Oikeudenmukaisesta oikeudenkäynnistä säädetään myös Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklassa, kansalais- ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen 14 artiklassa ja Euroopan unionin perusoikeuskirjan 47 artiklassa.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on suhtautunut myönteisesti pienille riita-asioille tarkoitettuun yksinkertaistettuun oikeudenkäyntimenettelyyn. Se on katsonut, että tällainen menettely voi edistää oikeuden saatavuutta, vähentää oikeudenkäynnistä johtuvia kustannuksia ja nopeuttaa riitojen ratkaisua. Ihmisoikeustuomioistuin on samalla pitänyt selvänä, että ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 1 kohdan asettamien vaatimusten tulee tällaisessakin menettelyssä aina täyttyä (Pönkä v. Viro 8.11.2016 kohta 30).

Myös Euroopan neuvoston ministerikomitea on katsonut, että oikeuden saatavuuden edistämiseksi intressiltään pienempiä asioita varten tulisi säätää esitettävän kaltaisesta oikeudenkäyntimenettelystä (Recommendation No. R (81) 7 of the Committee of Ministers to Member States on Measures Facilitating Access to Justice, periaate 15 ja selitysmuistion kohdat 55–57).

12.2 Sähköisen asiointipalvelun käyttäminen

Esityksen mukaan asianosaisen tulisi toimittaa haastehakemus, vastaus ja pääosa muista asiakirjoista käräjäoikeuteen sähköisessä asiointipalvelussa, jollei käräjäoikeus erityisestä syystä sallisi hänen toimittaa asiakirjaa muulla tavalla.

Jos asianosainen ei menettelisi näin, asiakirjan toimittamisella ei olisi niitä vaikutuksia, joita lähettäjä on tarkoittanut sillä olevan. Esimerkiksi muussa kuin sähköisessä asiointipalvelussa toimitettu haastehakemus jätettäisiin tutkimatta. Ehdotus merkitsisi siten sitä, että sähköinen asiointi asiointipalvelussa olisi pienten riita-asioden menettelyssä vahva pääsääntö.

Sähköistä asiointia koskevien säännösten voimaantulosta säädettäisiin erikseen lailla.

Ehdotuksen perustuslainmukaisuutta voidaan arvioida oikeuden saatavuuden kannalta. Kuten edeltä ilmenee, perustuslakivaliokunta on pitänyt sitä osana oikeusturvaa.

Myös Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on arvioinut asiaa tästä näkökulmasta. Ihmisoikeustuomioistuin on yleisesti katsonut, että tämänkin oikeuden tulee olla käytännöllinen ja tehokas, ei teoreettinen tai illusorinen. Oikeuteen pääsyä voidaan kuitenkin rajoittaa, kunhan rajoituksella on hyväksyttävä tavoite ja valittu toimenpide on oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden (suuren jaoston ratkaisu Zubac v. Kroatia 5.4.2018 kohdat 77–78).

Ihmisoikeustuomioistuin on katsonut, ettei oikeuteen pääsy saa estyä sen vuoksi, että menettelysääntöjä sovelletaan liian formalistisesti. Tässä arviossa se on pitänyt tärkeänä sitä, pyritäänkö säännöillä edistämään oikeusvarmuutta ja asianmukaista oikeudenhoitoa (em. ratkaisu kohdat 96–99).

Ratkaisussa Xavier Lucas v. Ranska 9.6.2022 Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on arvioinut, että sähköiset asiointijärjestelmät voivat kohentaa oikeudenhoidon laatua sekä edistää

ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 1 kohdan takaamien oikeuksien toteutumista ja että niiden käyttäminen tuomioistuimissa voi siten olla hyväksyttävä syy implisiittisesti rajoittaa pääsyä oikeuteen. Tällaisen järjestelmän käyttämistä koskevia menettelysääntöjä ei kuitenkaan saa soveltaa liian formalistisesti tai kohtuuttomiin seurauksiin johtavalla tavalla, kuten ratkaisussa katsottiin tehdyn.

Liian formalistisena on toisessa yhteydessä pidetty esimerkiksi sitä, että haastehakemusta, jossa on ilmoitettu kantajan työpaikan osoite ja postilokero, mutta ei hänen asuinpaikkaansa, kuten laissa säädettiin, ei tutkittu (Nowiński v. Puola 20.10.2009).

Ehdotuksella pyritään tehostamaan asioiden käsittelyä käräjäoikeuksissa. Sähköisen asiointipalvelun ansiosta asianosaisten vaatimukset ja niiden perusteet saataisiin rakenteisessa muodossa käräjäoikeuden asianhallintajärjestelmään. Sen avulla asianosaisia voitaisiin ohjata laatimaan muutovaatimukset täyttyviä kirjelmiä, mikä vähentäisi niiden täydennyttämisen tarvetta. Sähköinen asiointipalvelu voisikin tehostaa asioiden käsittelyä. Se olisi myös tuomioistuimen etu ja edistäisi myös muiden asioiden käsittelyä.

Myös asianosaiset hyötyisivät sähköisestä asiointipalvelusta. Asiointipalvelu voitaisiin laatia sellaiseksi, että se opastaisi asianosaista laatimaan muodoltaan oikeanlaisen haastehakemuksen tai vastauksen. Asiointipalvelussa asianosainen voisi seurata asiansa käsittelyn edistymistä ja vastaanottaa tiedoksiantoja. Sähköisessä asiointipalvelussa asiointi olisi tietoturvallinen tapa olla yhteydessä käräjäoikeuteen.

Sähköisen asioinnin edistämisen taustalla on myös muita hyväksyttäviä tavoitteita, kuten ympäristön suojeleminen ja tietoyhteiskunnan edistäminen.

Ehdotettu sääntely ei olisi luonteeltaan täysin uutta. Eräiden kantajien tulee oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 a §:n nojalla toimittaa jo nyt summaarisen riita-asian haastehakemus käräjäoikeuteen sähköisesti tietojärjestelmäyhteyden tai asiointiliittymän välityksellä. Muulla tavalla toimitettu haastehakemus jätetään tutkimatta.

Oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 a § on säädetty perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella. Perustuslakivaliokunnan mukaan velvollisuutta summaarisen haastehakemuksen tekemiseen sähköisesti voidaan pitää tavanomaisena ja hyväksyttävänä prosessuaalisena vaatimuksena. Perustuslakivaliokunta ei pitänyt ehdotettua sääntelyä ongelmallisena perustuslain oikeusturvaa koskevan 21 §:n eikä yhdenvertaisuutta koskevan 6 §:n kannalta (PeVL 4/2018 vp s. 2).

Nyt arvioitava ehdotus ei kuitenkaan koskisi, toisin kuin oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 a §, ainoastaan oikeushenkilöä, elinkeinonharjoittajaa, ammattimaista perintätoimintaa harjoittavaa luonnollista henkilöä sekä oikeudenkäyntiasiamiestä ja -avustajaa. Esityksen mukaan sähköisen asiointipalvelun käyttämistä edellytettäisiin kaikilta asianosaisilta, jollei käräjäoikeus erityisestä syystä sallisi siitä yksittäisessä asiassa poikettavan. Velvollisuus ei myöskään koskisi pelkästään haastehakemusta, vaan lähes kaikkia käräjäoikeuteen toimitettavia asiakirjoja.

Lähtökohta käyttää sähköistä asiointipalvelua ei kuitenkaan rajoittaisi tuomioistuimeen pääsyä eikä oikeuden saatavuutta. Sähköisen asiointipalvelun käyttäminen olisi yksinkertaista. Se ei edellyttäisi tietoteknisiä erityistaitoja eikä poikkeaisi yksityisten tahojen tai eri viranomaisten tarjoamien sähköisten palveluiden käyttämisestä. Sähköinen asiointi on yhteiskunnassa tavanomaista, ja apua tietotekniikan käyttämiseen on yleisesti tarjolla. Myös avustajan määrääminen oikeusapulain nojalla olisi asianosaisen henkilöön liittyvästä syystä mahdollista.

Lisäksi velvollisuudesta käyttää sähköistä asiointipalvelua voitaisiin poiketa erityisestä syystä, kuten silloin, jos asianosaisen kyky hoitaa asioita sähköisessä asiointipalvelussa olisi esimerkiksi korkean iän tai vammaisuuden takia selvästi heikempi kuin tavanomaisesti. Näin oikeuden saatavuus ei erityistilanteissakaan vaarantuisi. Ratkaisun poikkeamisesta tekisi tuomioistuिन.

Sähköinen asiointi ei olisi pienten riita-asioiden menettelyssä yksinomaista (vrt. huoneistotietojärjestelmää koskeva PeVL 32/2018 vp). Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytännössä tarkoitetusta liiallisesta formalismista ei olisi kysymys.

Perustuslakivaliokunta on muissa yhteyksissä suhtautunut myönteisesti sähköiseen asiointiin tuomioistuimissa (tuomioistuinlakia koskeva PeVL 12/2017 vp s. 2 ja etäyhteyksien käytön edistämistä koskeva PeVL 35/2024 vp s. 3, kohta 7). Perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella on säädetty pienemmästä oikeudenkäyntimaksusta silloin, kun asianosainen toimittaa haastehakemuksen koneellisesti suoraan käräjäoikeuden järjestelmään (PeVL 35/2010 vp s. 2).

Eurooppalaisessa vähäisiin vaatimuksiin sovellettavassa menettelyssä, joka muistuttaa pienten riita-asioiden menettelyä, sekä haastehakemus että vastaus on laadittava vakimuotoiselle lomakkeelle. Vaikka kysymys ei ole sähköisestä asioinnista, lomakkeiden käyttöpakko rajaa yhtä kaikki niitä tapoja, joilla kantaja ja vastaaja voivat tuossa menettelyssä lähestyä tuomioistuinta. Sen sijaan pienten riita-asioiden menettelyssä sähköisen asiointipalvelun käyttäminen olisi lähtökohta, josta voitaisiin erityisestä syystä poiketa. Ehdotus ei siten ole yhtä joustamaton kuin eurooppalainen vähäisiin vaatimuksiin sovellettava menettely.

Merkityksellistä on lopulta sekin, että vaatimus lähtökohtaisesti sähköisestä asioinnista liittyy esitykseen pienten riita-asioiden menettelystä, jolla nimenomaan pyritään edistämään oikeuden saatavuutta. Tavoitteena on, että aikaisempaa useampi kantaja voisi tarvittaessa saattaa asiansa oikeuden ratkaistavaksi ja vastaaja riitauttaa vastapuolensa vaatimukset. Esityksen vaikutus oikeuden saatavuuteen olisi joka tapauksessa kokonaisuutena arvioiden myönteinen.

Ehdotus sähköisen asiointipalvelun käyttämisestä ei näin ollen ole ristiriidassa perustuslain 21 §:n eikä Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 1 kohdan kanssa.

Vaatimuksella sähköisen asiointipalvelun käyttämisestä on yhteys myös perustuslain 6 §:n yhdenvertaisuussäännökseen, sillä sähköiset asiointivälineet eivät välttämättä ole tosiasiallisesti jokaisen saatavilla (oikeudenkäyntimaksuja koskeva PeVL 35/2010 vp s. 2, summaaristen riita-asioiden käsittelyn tehostamista koskeva PeVL 4/2018 vp s. 2 ja huoneistotietojärjestelmää koskeva PeVL 32/2018 vp s. 3). Myös laillisuusvalvonnassa on arvioitu, tosin hallinnon näkökulmasta, että perustuslain 6 §:ssä turvatun yhdenvertaisuuden näkökulmasta olisi ongelmallista, jos palvelut järjestyvät siten, että niitä olisi tarjolla vain sähköisesti (esim. apulaisoikeusasiamiehen ratkaisu EOAK/4310/2022, 24.8.2023 sekä ratkaisut asioissa dnro 4653/4/14, 31.12.2015, dnro 3911/4/11, 13.9.2012 sekä dnrot 3661/4/08 ja 3999/4/08, 9.11.2010).

Ehdotus ei kuitenkaan ole perustuslain 6 §:n näkökulmasta ongelmallinen. Velvollisuus sähköisen asiointipalvelun käyttöön ei olisi ehdoton. Ehdotuksen mukaan käräjäoikeus voisi erityisestä syystä vapauttaa asianosaisen siitä. Näin voitaisiin menetellä, kuten oikeudenkäymiskaaren 6 a luvun 6 §:n säännöskohtaisissa perusteluissa todetaan, esimerkiksi silloin, kun asianosaisen kyky hoitaa asioita sähköisesti olisi esimerkiksi korkean iän tai vammaisuuden takia selvästi heikempi kuin tavanomaisesti.

Esitys on tältä osin perustuslain ja Suomea sitovien kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden mukainen.

12.3 Todistelun rajoittaminen

Esityksen mukaan käräjäoikeus voisi evätä asianosaisen esittämän näytön myös silloin, jos se olisi asian asianmukaisen käsittelyn edistämiseksi perusteltua. Tästä säädettäisiin oikeudenkäymiskaaren 6 a luvun 13 §:ssä. Epääminen tarkoittaisi käytännössä sitä, että asianosainen ei saisi kuulustuttaa nimeämäänsä todistajaa tai esittää kirjallista todistetta.

Perustuslakivaliokunta ei ole lausunut näytön epäämisestä. Se on kuitenkin katsonut, että oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin elementtejä ovat muun muassa oikeus kuulustella tai kuulustuttaa todistajia ja tasavertaisten prosessuaalisten keinojen vaatimus (todistelulainsäädäntöä koskeva PeVL 39/2014 vp s. 2).

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on omaksunut kannan, jonka mukaan todistelukysymykset kuuluvat lähtökohtaisesti järjestettäväksi kansallisessa lainsäädännössä. Näitä kysymyksiä ovat todistelun vastaanottaminen ja siihen liittyvät seikat, mukaan lukien todistelun rajoittaminen. Tärkeää on varmistua siitä, onko oikeudenkäynti ollut kokonaisuutena, myös todistelukysymykset huomioon ottaen, oikeudenmukainen (ks. esim. suuren jaoston ratkaisu García Ruiz v. Espanja 21.1.1999 kohta 28 ja Dombo Beheer B.V. v. Alankomaat 27.10.1993 kohta 31).

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on kiinnittänyt erityisesti huomiota siihen, etteivät todistelua koskevat ratkaisut saa rikkoa asianosaisten tasavertaisuuden periaatetta. Asianosaiselta ei saa riistää tilaisuutta ajaa asiaansa asianmukaisesti eikä asettaa todistelun osalta tai muutenkaan vastapuoltaan merkittävästi heikompaan asemaan (ks. esim. Dombo Beheer B.V. v. Alankomaat 27.10.1993 kohta 31 ja Ankerl v. Sveitsi 23.10.1996 kohta 38). Päätökset todistelun rajoittamisesta eivät saa suhteettomasti rajoittaa asianosaisen mahdollisuuksia ajaa asiaansa. Lisäksi ihmisoikeustuomioistuin on edellyttänyt rajoittamispäätösten perustelemista asianmukaisesti (Wierzbicki v. Puola 18.6.2002 kohta 45, Suominen v. Suomi 1.7.2003 kohta 36 ja Carmel Saliba v. Malta 29.11.2016 kohta 77).

Asianosaisella ei ole oikeutta saada aina esittää tuomioistuimelle kaikkea haluamaansa näyttöä. Todistelun epääminen onkin jo tällä hetkellä mahdollista. Siitä säädetään oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 8 §:ssä, jonka mukaan tuomioistuimen tulee evätä muun ohella näyttö, joka koskee asiaan vaikuttamatonta seikkaa tai on muuten tarpeeton. Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 8 § on nykymuodossaan säädetty todistelulainsäädännön uudistuksessa. Perustuslakivaliokunta antoi lausunnon tuosta uudistuksesta, mutta ei nostanut siinä säännöstä erikseen esiin (PeVL 39/2014 vp).

Ehdotus laajentaisi käräjäoikeuden mahdollisuuksia evätä näyttöä siitä, mitä laissa nykyään säädetään.

Ehdotuksella pyritään tehostamaan oikeudenkäyntiä ja vähentämään oikeudenkäynnistä asianosaisille aiheutuvia kustannuksia. Tarpeettoman tai asiaan vaikuttamattoman todistelun esittäminen olisi pienten riita-asioiden menettelyssä erityisen epätarkoituksenmukaista, kuten ehdotuksen säännöskohtaisissa perusteluissa tarkemmin kerrotaan. Näin ehdotus olisi asianosaisten edun mukainen.

Käräjäoikeudella ei olisi velvollisuutta evätä näyttöä pykälän soveltamisedellytysten täyttyessä. Käräjäoikeuden tulisi asiaa harkitessaan arvioida, edistäisikö epääminen asian asianmukaista

käsittelyä. Edellytys asian asianmukaisesta käsittelystä vastaa perustuslain 21 §:n 2 momenttia. Oikeudenkäynnin oikeudenmukaisuus tulisi siten aina huomioida epäämispäätöstä tehtäessä.

Käräjäoikeuden tulisi ottaa asianosaisten tasavertaisuuden periaate huomioon asiaa harkitessaan. Tämä on selvää yleisten oikeudenkäyntimenettelyä koskevien periaatteiden ja ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytännön valossa. Näin tulee jo nykyään menetellä, kun tuomioistuin päättää näytön epäamisestä oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 8 §:n nojalla, vaikka siitä ei pykälässä mitään säädetäkään. Selvyyden vuoksi tasavertaisuuden periaatteesta lausutaan ehdotettavan pykälän säännöskohtaisissa perusteluissa.

Niin ikään on selvää, että epäämispäätös tulisi perustella asianmukaisesti. Pienten riita-asioiden menettelyssä annettavien ratkaisujen perusteleminen ehdotetaan säädettäväksi oikeudenkäymiskaaren 6 a luvun 16 §:ssä.

Esitys on tältä osin perustuslain ja Suomea sitovien kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden mukainen.

12.4 Ratkaisun perusteleminen

Esityksen mukaan pienten riita-asioiden menettelyssä käräjäoikeuden ratkaisun perusteluissa olisi lyhyesti todettava, mihin näytöstä tehdyt johtopäätökset perustuvat sekä mihin seikkoihin ja oikeudelliseen päättelyyn ratkaisu välittömästi perustuu.

Oikeus saada perusteltu päätös kuuluu perustuslain 21 §:n 2 momentissa mainittuihin oikeusturvatakeisiin. Sitä turvaa myös Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 1 kohta.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen mukaan tuomioistuimen on ratkaisunsa perusteluissa vastattava keskeisiin väitteisiin ja mahdollistettava tehokas muutoksenhaku. Kaikkeen asiassa esitettyyn ei tarvitse ottaa yksityiskohtaisesti kantaa (ks. esim. suuren jaoston ratkaisu *García Ruiz v. Espanja* 21.1.1999 kohta 26 ja *Taxquet v. Belgia* 16.11.2010 kohdat 91–92 sekä *Ruiz Torija v. Espanja* 9.12.1994 kohta 29 ja *Hirvisaari v. Suomi* 27.9.2001 kohta 30).

Esitetyn kaltaista oikeudenkäyntimenettelyä koskevassa ratkaisussa *Pönkä v. Viro* 8.11.2016 Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on katsonut, että tuomioistuimen tulee myös tässä menettelyssä perustella sekä pääasiaratkaisunsa että tärkeimmät menettelylliset ratkaisunsa (kohta 30).

Perusteluvollisuutta koskevan ehdotuksen tarkoitus olisi ennen muuta ohjata käräjäoikeuksia perustelemaan näyttöratkaisut tiiviimmin kuin nykyään toisinaan tapahtuu. Erityisesti pyritään siihen, että pienten riita-asioiden menettelyssä annettuihin ratkaisuihin ei otettaisi käräjäoikeuden ratkaisuissa nykyään aika ajoin tavattavaa osaa, jossa lähinnä selostetaan vastaanotetun näytön sisältöä. Ehdotuksella ei siis pyritä heikentämään käräjäoikeuden ratkaisujen perusteluita, vaan ainoastaan karsimaan niistä ratkaisun kannalta vähemmän merkityksellisiä osia. Ehdotuksen mukaan perustellut ratkaisut täyttäisivät ne vaatimukset, mitä perustuslaissa ja Suomea sitovissa kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa perusteluille on asetettu.

Esitys on tältä osin perustuslain ja Suomea sitovien kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden mukainen.

12.5 Oikeudenkäyntikulujen korvausvelvollisuus

Ehdotus. Esityksen mukaan määrää, jolla jutun hävinnyt asianosainen voitaisiin velvoittaa korvaamaan vastapuolensa oikeudenkäyntikuluja, olisi pienten riita-asioiden menettelyssä rajoitettu. Sääntelystä seuraisi, ettei voittanut asianosainen aina välttämättä saisi täysimääräistä korvausta oikeudenkäyntikuluistaan.

Oikeusturva. Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt oikeudenkäyntikulujen korvausvelvollisuutta koskevan sääntelyn ensi sijassa oikeusturvaperusoikeuteen. Perustuslakivaliokunnan mukaan oikeudenkäyntikulujen korvaamisvelvollisuuden sääntely on merkityksellistä yksilön oikeusturvatakeisiin kuuluvien oikeuksien tosiasiallisten käyttömahdollisuuksien ja -edellytysten kannalta (kuntalakia koskeva PeVL 64/2002 vp s. 3).

Näin on tehnyt myös Euroopan ihmisoikeustuomioistuin. Sen mukaan sääntöä, jonka mukaan hävinneen asianosaisen tulee korvata voittaneen asianosaisen oikeudenkäyntikuluja, voidaan pitää ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan turvaaman tuomioistuimeen pääsyn rajoituksena. Tämä johtuu siitä, että sääntö vaikuttaa asianosaisten tosiasiallisiin mahdollisuuksiin esittää vaatimuksia oikeudenkäynnissä. Korvattavaksi tuomittavan määrän suuruus tuleekin ottaa huomioon arvioitaessa, onko tuomioistuimeen pääsyä loukattu (esim. Stankov v. Bulgaria 12.7.2007 kohdat 50–52 ja Klauz v. Kroatia 18.7.2013 kohdat 81–84). YK:n ihmisoikeuskomitea on arvioinut asiaa samalla tavoin kansalais- ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen 14 artiklan 1 kappaleen kannalta (Leonard John Lindon v. Australia 20.10.1998, Communication nro 646/1995 kohta 6.4 sekä Äärelä ja Näkkäljärvi v. Suomi 2.11.2001, Communication nro 779/1997 kohta 7.2).

Ehdotus oikeudenkäyntikulujen korvausvelvollisuuden rajoittamisesta madaltaisi oikeudenkäyntikuluriskiä ja tekisi asian saattamisesta oikeuteen vähemmän riskialtista. Ehdotuksella pyritäisiin edistämään oikeuksien tosiasiallisia käyttömahdollisuuksia ja -edellytyksiä. Näin se parantaisi oikeuteen pääsyä ja oikeusturvaa. Sillä pyritäisiin siis perustuslain 21 §:n mukaiseen päämäärään.

Ehdotus ei myöskään olisi luonteeltaan uutta lainsäädäntöä. Hävinneen asianosaisen kuluvastuuta on jo tällä hetkellä rajoitettu niin eräissä yksipuolisella tuomiolla ratkaistavissa summaarisissa riita-asioissa (oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 8 c §) kuin asuinhuoneistoa koskevissa huoneenvuokra-asioissa (oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 8 d §). Enimmäismääristä säädetäisiin täsmällisesti lain tasolla.

Ehdotus ei rajoittaisi asianosaisen oikeutta ajaa omaa asiaansa haluamallaan tavalla. Kysymys olisi vain siitä aiheutuvien kustannusten korvaamisesta. Asianosainen voisi siten hankkia kallistakin oikeudellista apua haluamassaan laajuudessa, mutta hän tekisi sen omalla kustannuksellaan.

Ehdotus merkitsisi kuitenkin sitä, että asianosainen joutuisi todennäköisesti voittaessaankin monesti maksamaan itse ainakin osan oikeudenkäyntiasiamiehensä tai -avustajansa palkkiosta. Sen vuoksi ehdotus saattaisi johtaa myös siihen, että asianosaiset eivät aina rohkenisi hankkia oikeudellista apua. Ehdotus saattaisi siten joissain olosuhteissa heikentää asianosaisen tosiasiallisia mahdollisuuksia ajaa asiaansa tasavertaisessa asemassa vastapuoleensa nähden.

Pienten riita-asioiden menettely olisi kuitenkin sellainen, että asianosaisten voitaisiin arvioida suoriutuvan oman asiansa ajamisesta muun muassa käräjätuomarin prosessinjohdon avulla. Lisäksi asianosaiselle voitaisiin määrätä avustaja oikeusapulain nojalla asianosaisen henkilöön liittyvistä syistä. Kun ehdotuksen vaikutus oikeuden saatavuuteen ja siten oikeusturvaan olisi

lisäksi kokonaisuudessaan myönteinen, sitä ei tästä huolimatta voida pitää perustuslain 21 §:n vastaisena.

Omaisuuksien suoja. Ehdotus oikeudenkäyntikulujen korvausvelvollisuuden rajoittamisesta on merkityksellinen myös omaisuuden suojaan koskevan perustuslain 15 §:n 1 momentin kannalta. Se nimittäin tarkoittaisi, ettei asianosainen, joka on voittanut jutun ja ollut siis asiassa oikeassa, aina saisi hävinneeltä asianosaiselta täysimääräistä korvausta oikeudenkäyntikuluistaan.

Perustuslakivaliokunnan mukaan velallisen maksuviivästyksestä velkojalle aiheutuvat perintäkulut voidaan rinnastaa henkilön muusta laiminlyönnistä toiselle aiheutuneeseen taloudelliseen vahinkoon ja kulukorvaussaatava vastaavasti omaisuuden perustuslainsuojaa lähtökohtaisesti nauttivaan vahingonkorvaussaatavaan (saatavien perinnästä annettua lakia koskeva PeVL 27/2004 vp s. 2). Perusteltua on tulkita asiantilan olevan sama oikeudenkäyntikulujen korvauksen suhteen.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen mukaan valtiolla on positiivinen velvollisuus varmistua siitä, että sillä, kenen oikeutta nauttia rauhassa omaisuudestaan on loukattu, on asianmukainen ja tehokas mahdollisuus vaatia korvausta aiheutetusta vahingosta tuomioistuimessa (esim. Blumberga v. Latvia 14.10.2008 kohta 67 sekä suuren jaoston ratkaisut Anheuser-Busch Inc. v. Portugali 11.1.2007 kohta 83 ja Kotov v. Venäjä 3.4.2012 kohdat 109–115).

Perus- ja ihmisoikeudet eivät kuitenkaan edellytä sen takaamista, että ihmiset saisivat aina täyden korvauksen yksityisten tahojen heille aiheuttamasta vahingosta. Tämä koskee myös oikeudenkäyntikulujen korvaamista.

Vaikka voittaneen asianosaisen oikeudenkäyntikulut ovat aiheutuneet viime kädessä siitä, että hävinnyt asianosainen on loukannut hänen lakiin tai sopimukseen perustuvia oikeuksiaan, voittanut asianosainen on voinut itse päättää, kuinka paljon hän on panostanut oikeudenkäyntiinsä ja näin aiheuttanut oikeudenkäyntikuluja. Asianosaiset voivat aina valita myös vähemmän kustannuksia aiheuttavan tavan ajaa asiaansa; pienten riita-asioden menettelyssä tähän olisi hyvät edellytykset esimerkiksi siitä syystä, että asian ajaminen ilman avustajaa olisi tavallista helpompaa. On yleinen vahingonkorvausoikeudellinen lähtökohta, että vahingon kärsijällä on velvollisuus rajoittaa vahinkoaan.

Voittanut asianosainen ei nykyiselläänkään saa poikkeuksetta kaikkia kohtuullisia ja tarpeellisia oikeudenkäyntikulujaan korvattua. Huoneenvuokra-asioita koskevan oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 8 d §:n lisäksi poikkeusta merkitsee esimerkiksi saman luvun 8 b §, jonka mukaan luvun pääsäännön mukaista korvausvelvollisuutta voidaan eräissä tilanteissa kohtuullistaa myös silloin, kun hävinnyt asianosainen ei itse vaadi sitä. Yksipuolisella tuomiolla ratkaistavissa summaarisissa riita-asioissa noudatetaan samantapaisia korvauskattoja kuin nyt ehdotetaan (oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 8 c §).

Ehdotus ei merkitsisi luopumista siitä lähtökohdasta, että riita-asian hävinnyt asianosainen velvoitetaan korvaamaan voittaneen asianosaisen oikeudenkäyntikuluja. Ainoastaan korvauksen määrää rajoitettaisiin. Sääntelyn eräs tarkoitus olisi ohjata asianosaisia ajamaan asiaansa niin, että heille siitä aiheutuvat kustannukset pysyisivät korvattavuuden rajan alla. Näin ollen asianosaiselle aiheutuneet oikeudenkäyntikulut voisivat kuluvaluun rajoittamisesta huolimatta tulla täydelleen korvatuiksi.

Voittaneen asianosaisen kannalta kohtuuttomia kulukorvaustilanteita pyritään ehdotuksessa estämään niinkin, että korvattavaksi voidaan tuomita myös erityisiä kuluja. Edellytys voi täytyä

esimerkiksi silloin, kun asianosainen on tarvinnut käännöksiä voidakseen ajaa asiaansa tehokkaasti.

Perustuslakivaliokunta on saatavien perinnästä annetun lain (513/1999) muutosehdotukseen liittyen katsonut, että lausunnossa arvioitu sääntely voitiin nähdä voimassa olevaan lakiin sisältyvän kohtuullisuusvaatimuksen täsmentämisenä. Perustuslaki ei antanut suojaa velkojan mahdollisuudelle vaatia velalliselta kohtuuttomien perimiskulujen korvaamista (PeVL 27/2004 vp s. 3). Myös nyt esillä oleva ehdotus voidaan nähdä oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 1 §:n nojalla oikeudenkäyntikulujen korvausvelvollisuuteen nykyäänkin kuuluvan kohtuullisuusvaatimuksen täsmentämisenä. Korvausvelvollisuutta rajoitettaisiin täsmällisesti ja tarkkarajaisesti lain tasolla.

Perustuslakivaliokunta on edellä mainittuun lakiehdotukseen liittyen katsonut myös, että ehdotus enimmäismäärän säätämisestä velallisen korvattaviin kuuluville perintäkuluille ei sinänsä ole perustuslaissa turvattu omaisuudensuojan näkökulmasta ongelmallinen. Perustuslakivaliokunta on pitänyt velallisen korvattavaksi kuuluvien perintäkulujen kohtuullisen tason varmistamista ja velallisten yhdenvertaisen kohtelun turvaamista hyväksyttävänä perusteina puuttua velkojan omaisuudensuojaan (PeVL 27/2004 vp s. 2).

Maksukyvyttömyysoikeuden alalla perustuslakivaliokunta on pitänyt mahdollisena puuttua velkojan varallisuusarvoisiin oikeuksiin nyt ehdotettua syvälleikävemmin (esim. yksityishenkilön velkajärjestelyä koskeva PeVL 33/2002 vp ja ulosottoa koskeva PeVL 12/2002 vp). Perustuslakivaliokunta on vakiintuneesti katsonut konkurssi- ja ulosottolainsäädännön olevan lähtökohtaisesti saatettavissa voimaan muun täytäntöönpano-oikeudellisen sääntelyn tavoin tavallisella lailla. Perustuslain 15 §:n 1 momentissa turvattuun omaisuuden suojaan kohdistuvan sääntelyn on kuitenkin oltava riittävän tarkkarajaista ja täsmällistä. Sääntelyn on lisäksi otettava eri osapuolten oikeudet ja velvollisuudet oikeasuhtaisesti huomioon esimerkiksi niin, ettei se muodostu jonkun osapuolen kannalta kohtuuttomaksi taikka perusteettomasti jotakuta syrjiväksi tai suosivaksi (esim. konkurssia koskeva PeVL 69/2018 vp s. 2 ja siinä viitatu aiemmat lausunnot).

Ehdotuksella kuluvastuun rajoittamisesta pyritään edistämään oikeuden saatavuutta ja oikeusturvaa. Perustuslakivaliokuntakin on kytkenyt oikeudenkäyntikulujen korvaamisvelvollisuuden sääntelyn nimenomaan oikeuksien tosiasialisiin käyttämahdollisuuksiin ja -edellytyksiin (kuntalakia koskeva PeVL 64/2002 vp s. 3). Tästäkin syystä ehdotusta voidaan pitää perustuslain näkökulmasta joka tapauksessa hyväksyttävänä, vaikka voittanut asianosainen ei aina saisikaan täyttä korvausta oikeudenkäyntikuluistaan.

Korvauksen enimmäismäärä. Sääntämisjärjestyksen arvioinnissa tulee huomioida vielä erikseen se, että tuomittavalle oikeudenkäyntikulujen korvaukselle olisi enimmäismäärä, jota ei voitaisi ylittää, jos asia käsiteltäisiin pienten riita-asioiden menettelyssä.

Perustuslakivaliokunta on edellä mainittua saatavien perinnästä annetun lain muutosehdotusta arvioidessaan pitänyt ongelmallisena, ettei ehdotettu säännös jättänyt sijaa tapauskohtaiselle harkinnalle, minkä vuoksi sääntely saattoi joissakin tilanteissa muodostua velkojan kannalta kohtuuttomaksi. Sääntelyn oikeasuhteisuuden kannalta oli olennaista, että velallista voitiin erityisestä syystä – kuten tavanomaista suuremman työmäärän perusteella tai siksi, että velallista on ollut vaikea tavoittaa – vaatia korvaamaan lakiin sisältyvän kohtuusvaatimuksen rajoissa pysyvät todelliset perintäkulut (PeVL 27/2004 vp s. 3).

Asetelma olisi kuitenkin pienten riita-asioiden menettelyssä erilainen. Tämä johtuu siitä, että toisin kuin perustuslakivaliokunnan ongelmallisena pitämässä tilanteessa, pienten riita-asioiden

menettely ei olisi ainoa vaihtoehto sen soveltamisalan piiriin lähtökohtaisesti kuuluvien asioiden käsittelemiseksi. Käräjäoikeuden tulisi ehdotettavan 6 a luvun 2 §:n 2 momentin nojalla päättää asian käsittelyn jatkamisesta täysimittaisena riita-asiana, jos asia ei olisi laatunsa tai laajuutensa puolesta sovelias käsiteltäväksi pienten riita-asioiden menettelyssä.

Jos oikeudenkäyntikuluja olisi aiheutunut esimerkiksi asian vaatiman työmäärän perusteella selvästi enemmän kuin mistä asianosaisella olisi voittaessaan oikeus saada korvausta, asian käsittelyä pienten riita-asioiden menettelyssä ei lähtökohtaisesti voitaisi pitää asian laadun tai laajuuden vuoksi soveliaana. Juttu tulisi tässä tilanteessa käsitellä täysimittaisena riita-asiana. Tämä johtuu edellä mainitusta säännöksestä, ja todetaan selvyiden vuoksi sen säännöskohtaisissa perusteluissa.

Näin toimittaessa hävinnyt asianosainen voitaisiin velvoittaa korvaamaan kaikki voittaneen asianosaisen tarpeellisista toimenpiteistä johtuvat kohtuulliset oikeudenkäyntikulut. Ehdotus ei siten sulkisi pois tapauskohtaista harkintaa mahdollisen enimmäiskorvauksen suhteen poikkeustilanteissa.

Laissa ei myöskään säädetä – eikä perustuslaista tai Suomea sitovista kansainvälisistä ihmisoikeusvelvoitteista juonnu – että voittaneen asianosaisen tulisi aina saada kohtuullisuusvaatimuksen rajoissa pysyvät todelliset kulunsa korvatuiksi.

Lisäksi poikkeuksellisesti korvattaville erityisille kuluille, jotka voisivat johtua esimerkiksi käänöksistä, ei olisi säädetty enimmäismäärää.

Enimmäismääristä säättäminen olisi joka tapauksessa puolustettavaa perustuslain 21 §:n oikeusturvaperusoikeuden edistämiseksi. Oikeuden saatavuuden edistämiseksi olisi tärkeää, että asianosaisen oikeudenkäyntikulujen korvausvelvollisuuden enimmäismäärä olisi maltillinen ja tiedossa etukäteen.

Johtopäätös. Esitys on tältä osin perustuslain ja Suomea sitovien kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden mukainen.

12.6 Oikeusavun myöntäminen

Esityksen mukaan oikeusapuun ei kuuluisi avustaminen pienten riita-asioiden menettelyssä käsiteltävässä asiassa, ellei siihen olisi oikeusavun hakijan henkilöön liittyviä erityisen painavia syitä. Lisäksi oikeusapuun kuuluvien avustajan toimenpiteiden tuntimäärää olisi rajattu lähtökohtaisesti kahdeksaan.

Oikeus saada tarvittaessa julkisen vallan kustannuksella oikeudellista apua kuuluu perustuslain 21 §:n 2 momentissa turvattuihin oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin turvakeisiin, vaikka sitä ei siinä nimenomaisesti mainitakaan (HE 309/1993 vp s. 74). Perustuslakivaliokunta on katsonut, että eräs perustuslaissa turvatu oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin edellytyksistä on se, että henkilöllä on tarvittaessa varallisuusasemastaan riippumaton mahdollisuus turvautua pätevään oikeudelliseen asiantuntija-apuun (oikeusapu- ja edunvalvontapiirien perustamista koskeva PeVL 16/2016 vp s. 3).

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on puolestaan lausunut, että valtiolla on eräissä tilanteissa velvollisuus tarjota oikeusapua myös riita-asian asianosaiselle. Tehokas pääsy tuomioistuimeen saattaa edellyttää sitä esimerkiksi silloin, kun oikeudenkäynti on monimutkainen. Tärkeää on arvioida, voiko oikeudenkäynti olla oikeudenmukainen ja asianosaiset riittävän tasavertaisia,

jos oikeusapua ei myönnetä (esim. Airey v. Irlanti 9.10.1979 kohta 26, McVicar v. Yhdistynyt kuningaskunta 7.5.2002 sekä Steel ja Morris v. Yhdistynyt kuningaskunta 15.2.2005).

Oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin turvaaminen edellyttää siis oikeusavun myöntämistä vain tarpeen mukaan. Pienten riita-asioiden menettelyssä tällaista tarvetta ei kuitenkaan tavallisesti olisi, koska asianosaisen voidaan katsoa siinä selviävän itse asiansa ajamisesta. Esityksessä asianosaisen edellytyksiä ajaa itse asiaansa on monin keinoin edistetty: esimerkiksi haastehakemuksen ja vastauksen muotovaatimukset olisivat tavallista matalammat, ja oikeudenkäyntiaineistona voitaisiin ottaa huomioon myös valmistelussa esitetty. Tuomarin prosessinjohto olisi aktiivista.

Oikeudenkäymiskaaren 6 a luvun 2 §:n 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, ettei asiaa tulisi käsitellä pienten riita-asioiden menettelyssä, jos ei olisi asian laadun tai laajuuden vuoksi soveliasta. Säännös tarkoittaisi, ettei pienten riita-asioiden menettelyssä voitaisi käsitellä laajaa tai vaikeaa asiaa. Tällaisen asian käsittelyä tulisi jatkaa niin kuin muiden riita-asioiden käsittelystä säädetään. Silloin oikeusapua voitaisiin myöntää samalla tavalla kuin riita-asiaassa nyt.

Pienten riita-asioiden menettelyssä käsiteltäviä asioita ei olisi tyystin rajattu oikeusavun ulkopuolelle. Rajoitus koskisi avustajan määräämistä, ja siitäkin voitaisiin poiketa asianosaisen henkilöön liittyvistä erittäin painavista syistä. Näin varmistettaisiin myös erityistilanteissa asianosaisen tehokas pääsy tuomioistuimeen.

Ehdotuksen perustuslainmukaisuuden arvioinnissa on merkityksellistä myös huomata, ettei Euroopan ihmisoikeussopimuksesta johdu velvollisuutta myöntää maksutonta oikeusapua aina edes rikosasian vastaajalle. Ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 3 kohdan c alakohdan mukaan rikosasian vastaajalla on oikeus saada korvauksetonta oikeusapua ainoastaan oikeudenmukaisuuden niin vaatiessa. Rikosasioissa oikeusavulle voidaan lähtökohtaisesti arvioida olevan suurempi tarve kuin häätöä tai enintään 10 000 euroa koskevissa vuokrariidoissa, joita pienten riita-asioiden menettelyssä käsiteltäisiin.

Esitys on tältä osin perustuslain ja Suomea sitovien kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden mukainen.

12.7 Pienten riita-asioiden menettelyn soveltamisala

Esityksen mukaan pienten riita-asioiden menettelyä sovellettaisiin asioissa, jossa kantajan vaatimus perustuu asuinhuoneiston vuokrasuhteeseen. Lisäksi edellytettäisiin, että vaatimus olisi kanteen vireillepanohetkellä pääomaltaan enintään 10 000 euroa tai muu kuin rahamääräinen, eikä asiaa voitaisi käsitellä summaarisena riita-asiana. Tällaista asiaa ei käsiteltäisi pienten riita-asioiden menettelyssä, jos se ei olisi asian laadun tai laajuuden vuoksi soveliasta.

Soveltamisalasäännös tarkoittaisi, että muunlaisia riita-asioita ei käsiteltäisi ehdotettavassa oikeudenkäyntimenettelyssä silloinkaan, kun ne olisivat intressiltään yhtä suuria, asianosaisille samalla tavalla tärkeitä tai kun niissä esiintyisi vastaavankaltaisia oikeudellisia kysymyksiä. Tämän voitaisiin ajatella merkitsevän, että ihmisten oikeus saada riita-asiansa käsiteltyksi pienten riita-asioiden menettelyssä riippuisi siitä, sattuisiko heidän oikeudellinen ongelmansa koskemaan asuinhuoneiston vuokrasuhdetta tai jotakin muuta.

Perustuslain 6 §:n mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaa säännöksessä lueteltujen erotteluperusteiden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

Perustuslakivaliokunta on vakiintuneesti katsonut, ettei yleisestä yhdenvertaisuusperiaatteesta johdu tiukkoja rajoja lainsäätäjän harkinnalle pyrittäessä kulloisenkin yhteiskuntakehityksen vaatimaan sääntelyyn. Erottelut eivät kuitenkaan saa olla mielivaltaisia eivätkä erot saa muodostua kohtuuttomiksi. Keskeistä on, voidaanko kulloisetkin erottelut perustella perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävällä tavalla (esim. alkoholilakia koskeva PeVL 10/2024 vp s. 3 kohta 8 ja siinä viitatu aikaisemmat lausunnot).

Asumista koskevat asiat ovat ihmisille tärkeitä asioita, joissa on perusteltua edistää oikeuden saatavuutta. Asuminen kuuluu ihmisen perustarpeisiin (KKO 2014:49 kohta 4). Siinä missä esimerkiksi saamista koskevat asiat, jotka ovat käräjäoikeuksissa yleisiä, kiinnittyvät ainoastaan perustuslain omaisuuden suojaa koskevaan säännökseen, esityksen soveltamisalaan kuuluvilla asioilla on yhteys myös perustuslain 10 §:ään.

Kuten nykytilan arviointia koskevasta jaksosta tarkemmin ilmenee, pienten riita-asioiden menettelyn soveltamisalan piiriin kuuluvissa asioissa on erityisiä ongelmia. Tiettyjä juttutyyppejä, kuten vuokravakuuden palauttamista koskevia asioita tai asuinhuoneiston vuokrauksesta annetun lain mukaan tuomioistuimen lupaa vaativia juttuja, ei juuri saateta tuomioistuihin. Häätöasioiden viivästymisen aiheuttaa puolestaan taloudellisia menetyksiä vuokranantajille ja joskus myös häiriötä naapureille.

Asuinhuoneiston vuokraa koskevat asiat ovat jo nykyisellään laissa erityisasemassa. Tuomioistuinharjoittelusta annetun lain 16 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan laamanni voi määrätä virassa kaksi kuukautta olleen käräjänotaarin toimimaan puheenjohtajana asuinhuoneiston vuokraa koskevassa asiassa riippumatta riidan kohteen arvosta. Muissa riita-asioissa käräjänotaari voi saada tällaisen määräyksen vain, jos riidan kohteena oleva rahamäärä taikka omaisuuden tai etuuden arvo on pääomaltaan enintään 20 000 euroa. Lisäksi oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta asuinhuoneiston vuokraa koskevissa asioissa säädetään muista riita-asioista poikkeavasti oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 8 d §:ssä.

Asiat, jotka eivät kuuluisi pienten riita-asioiden menettelyn soveltamisalaan, käsiteltäisiin niin kuin riita-asiat muutoin. Riita-asian oikeudenkäynnissä noudatettava menettely täyttää perustuslain ja Suomea sitovien kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden asettamat vaatimukset. Tämä tarkoittaa sitä, että myös soveltamisalaan kuulumattomien asioiden asianosaisten perustuslain 21 §:ssä turvatut oikeudet toteutuisivat. Esitys ei siksi heikentäisi kenenkään oikeusturvaa.

Lisäksi voidaan pitää tarkoituksenmukaisen oikeudenhoidon ja oikeusturvankin näkökulmasta perusteltuna, että uudenlaista oikeudenkäyntimenettelyä kokeiltaisiin pienessä asiaryhmässä ennen sen mahdollista laajentamista muihin asioihin. Menettelyn soveltamisalaan kuuluviksi ehdotetut asiat ovat usein suhteellisen selväpiirteisiä, joten ne soveltuisivat tähän tarkoitukseen hyvin.

Myöskään intressirajan asettaminen 10 000 euroksi ei olisi yhdenvertaisuussäännöksen näkökulmasta ongelmallista. Olisi perusteltua, että yksinkertaistetussa oikeudenkäyntimenettelyssä käsiteltäisiin intressiltään pienempiä asioita. Koska menettelyä sovellettaisiin vain asuinhuoneiston vuokrasuhteeseen perustuvissa riita-asioissa, intressiraja tulisi toisaalta asettaa riittävän korkealle, jotta menettelyssä käsiteltäisiin edellä mainitun tarkoituksen näkökulmasta riittävä määrä juttuja.

Raja vastaisi hovioikeuksien jatkokäsittelylupajärjestelmän alkuperäistä soveltamisalaa, josta säädettiin perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella (PeVL 4/2010 vp).

Pienten riita-asioiden menettelylle ehdotettu soveltamisala ei näin ollen ole mielivaltainen eikä kohtuuton. Perustuslain 6 § ei ole esteenä siitä säätämiseksi. Esitys on tältä osin perustuslain ja Suomea sitovien kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden mukainen.

12.8 Asetuksenantovaltuus

Esityksen mukaan laissa säädettäisiin pienten riita-asioiden menettelyssä korvattavien oikeudenkäyntikulujen perusteista ja määristä. Laissa säädettyjä määriä tarkistettaisiin viisivuotiskausittain oikeusministeriön asetuksella rahan arvon muutosta vastaavasti.

Perustuslain 80 §:n 1 momentin mukaan ministeriö voi antaa asetuksia laissa säädetyn valtuuden nojalla. Lailla on kuitenkin säädettävä yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista sekä asioista, jotka perustuslain mukaan muuten kuuluvat lain alaan. Perustuslain 81 §:n 2 momentin mukaan valtion viranomaisten virkatoimien, palvelujen ja muun toiminnan maksullisuuden sekä maksujen suuruuden yleisistä perusteista säädetään lailla.

Pienten riita-asioiden menettelyssä korvattavien oikeudenkäyntikulujen perusteista ja määristä olisi säädetty laissa. Määrien tarkistaminen rahan arvon muutosta vastaavasti olisi tekniluontoinen asia, joka kuuluisi oikeusministeriön toimialaan.

Ehdotettu asetuksenantovaltuus vastaisi tuomioistuinmaksulain 2 §:ää. Perustuslakivaliokunta ei ole pitänyt tuomioistuinmaksulaissa omaksuttua järjestelyä valtiosääntöisesti ongelmallisena (PeVL 35/2010 vp s. 2).

Esitys on tältä osin perustuslain mukainen.

12.9 Johtopäätös

Edellä esitetyillä perusteilla lakiehdotukset voidaan hyväksyä tavallisen lain säätämisjärjestyksessä.

Ehdotettu lainsäädäntö olisi merkittävä uudistus perusoikeusherkällä alalla. Se koskee oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin peruskysymyksiä. Esityksestä olisi aiheellista pyytää perustuslakivaliokunnan lausunto.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan oikeudenkäymiskaaren 2 luvun 5 §, 11 luvun 3 b §:n 1 momentti, 12 luvun 17 §:n 1 momentti, 15 luvun 2 §:n 4 momentti, 21 luvun 8 d § ja 24 luvun 15 §:n 3 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 2 luvun 5 § laeissa 768/2002 ja 811/2008, 11 luvun 3 b §:n 1 momentti laissa 439/2018, 12 luvun 17 §:n 1 momentti laissa 1052/1991, 15 luvun 2 §:n 4 momentti laissa 482/2023, 21 luvun 8 d § laissa 601/2002 ja 24 luvun 15 §:n 3 momentti laissa 165/1998, sekä *lisätään* lakiin uusi 6 a luku ja 12 lukuun uusi 17 a § seuraavasti:

2 luku

Päätösvaltaisuudesta

5 §

Käräjäoikeudessa on vain puheenjohtaja:

- 1) hakemusasiassa, jonka käsittelyä ei jatketa riita-asian käsittelystä säädettyssä järjestyksessä;
- 2) 6 a luvussa tarkoitettussa asiassa;
- 3) valmistelussa;
- 4) riita-asian pääkäsittelyssä, jos tuomarina toimii valmistelusta vastannut tuomari eikä asian laatu tai laajuus edellytä asian käsittelyä täysilukuisessa kokoonpanossa;
- 5) otettaessa vastaan todistelua pääkäsittelyn ulkopuolella; sekä
- 6) käsiteltäessä erikseen 7 luvun mukaista turvaamistointia koskevaa asiaa.

Käräjäoikeuden on varattava asianosaisille tilaisuus lausua käsityksensä 1 momentin 4 kohdassa tarkoitetun täysilukuisen kokoonpanon tarpeellisuudesta. Jos asianosainen pitää täysilukuista kokoonpanoa tarpeellisena, asia voidaan ratkaista pääkäsittelyssä yhden tuomarin kokoonpanossa vain erityisestä syystä.

6 a luku

Pienten riita-asioiden käsittely

1 §

Tässä luvussa säädetään eräitä pieniä riita-asioita koskevista poikkeuksista riita-asian käsittelyyn käräjäoikeudessa.

2 §

Riita-asian käsittelyyn käräjäoikeudessa sovelletaan tämän luvun säännöksiä, jos:

- 1) kantajan vaatimus perustuu asuinhuoneiston vuokrasuhteeseen;
- 2) kantajan vaatimus on kanteen vireillepanohetkellä pääomaltaan enintään 10 000 euroa tai muu kuin rahamääräinen; ja
- 3) asiaa ei voida käsitellä summaarisena riita-asiana.

Asiaa ei kuitenkaan käsitellä tämän luvun säännösten mukaisesti, jos se ei ole asian laadun tai laajuuden vuoksi soveliaista. Asianosaisia on kuultava ennen tässä momentissa tarkoitetun päätöksen tekemistä.

3 §

Kantajen on haastehakemuksessaan ilmoitettava, että hänen käsityksensä mukaan asia on riitainen ja kuuluu tämän luvun soveltamisalaan.

Haastehakemuksessa on ilmoitettava myös 5 luvun 2 §:ssä tarkoitetut tiedot. Haastehakemuksessa on kuitenkin:

- 1) tarpeen mainita vaatimuksen perusteena ainoastaan ne seikat, joihin vaatimus välittömästi perustuu;
- 2) ilmoitettava aina ne todisteet, jotka kantaja aikoo vaatimustensa välittömien perusteiden tueksi esittää, ja mitä hän kullakin todisteella aikoo näyttää toteen; sekä
- 3) ilmoitettava sähköinen tai mahdollinen muu osoite, johon kantajalle tarkoitetut kutsut, kehotukset ja ilmoitukset voidaan lähettää.

4 §

Vastajan on vastauksessaan ilmoitettava, myöntääkö hän kanteen vai vastustaako hän sitä.

Jos vastaaja vastustaa kannetta, vastauksessa on ilmoitettava myös 5 luvun 10 §:ssä tarkoitetut tiedot. Vastauksessa on kuitenkin:

- 1) tarpeen mainita vastauksen perusteena ainoastaan ne seikat, joihin vastustaminen välittömästi perustuu;
- 2) ilmoitettava aina ne todisteet, jotka vastaaja aikoo vastustamisensa välittömien perusteiden tueksi esittää, ja mitä hän kullakin todisteella aikoo näyttää toteen; sekä
- 3) ilmoitettava sähköinen tai mahdollinen muu osoite, johon vastaajalle tarkoitetut kutsut, kehotukset ja ilmoitukset voidaan lähettää.

5 §

Kantajen tulee toimittaa kirjalliset todisteet käräjäoikeuteen haastehakemuksen yhteydessä ja vastaajan vastauksensa yhteydessä.

6 §

Asianosaisen tulee toimittaa haastehakemus, vastaus ja muut asiakirjat käräjäoikeuteen sähköisessä asiointipalvelussa, jollei käräjäoikeus erityisestä syystä salli hänen toimittaa asiakirjaa muulla tavalla.

Sähköisessä asiointipalvelussa ei kuitenkaan tarvitse toimittaa:

- 1) vastausta asiassa, joka on tullut vireille 5 luvun 3 §:ssä tarkoitetulla summaarisen riita-asian haastehakemuksella, eikä
- 2) tyytymättömyyden ilmoitusta.

Sähköisessä asiointipalvelussa asianosaista voidaan ohjata noudattamaan sitä, mitä tässä laissa säädetään.

7 §

Jos asianosainen, jonka on tullut toimittaa asiakirja käräjäoikeuteen sähköisessä asiointipalvelussa, toimittaa sen muulla tavalla, käräjäoikeuden on kehotettava asianosaista toimittamaan asiakirja määräajassa sähköisessä asiointipalvelussa. Asianosaiselle on samalla ilmoitettava siitä, mitä 8 §:ssä säädetään.

Käräjäoikeus voi erityisestä syystä pidentää 1 momentissa tarkoitettua määräaikaa.

8 §

Jos asianosainen, jonka on tullut toimittaa asiakirja käräjäoikeuteen sähköisessä asiointipalvelussa, ei kehotuksesta huolimatta toimita käräjäoikeuteen tällä tavalla:

- 1) haastehakemusta, se jätetään tutkimatta;
- 2) vastausta, asia ratkaistaan siten kuin 5 luvun 13 §:ssä säädetään;

3) käräjäoikeuden pyytämää kirjallista lausumaa, asia ratkaistaan siten kuin 12 luvun 10–13 §:ssä säädetään;

4) kirjallista todistetta tai muuta asiakirjaa, sitä ei oteta asian käsittelyssä huomioon;

5) valitusta tai vastavalitusta, sitä ei oteta tutkittavaksi.

Muutosta käräjäoikeuden 1 momentin nojalla tekemään ratkaisuun haetaan niin kuin tässä laissa säädetään.

9 §

Käräjäoikeuden tulee käsitellä häätöä koskeva asia ennen muita pienten riita-asioiden menettelyssä käsiteltäviä asioita.

10 §

Sen lisäksi, mitä 5 ja 6 luvussa säädetään, käräjäoikeuden tulee tehdä asianosaisille tarkoituksenmukaisella tavalla selkoa asian käsittelyn kulusta ja sen ratkaisemisen kannalta merkityksellisistä seikoista. Käräjäoikeuden tulee kiinnittää huomiota siihen, että asianosaiset kykenevät tasavertaisesti ajamaan asiaansa.

11 §

Käräjäoikeus voi valmistelun kuluessa erikseen määrätä, että asianosaisen tulee määräajassa:

1) esittää vaatimuksensa ja niiden perusteet sekä lausua siitä, mitä vastapuoli on esittänyt;

2) ilmoittaa käräjäoikeudelle kaikki todisteet, joihin hän haluaa asiassa vedota, ja mitä hän aikoo kullakin todisteella näyttää toteen; sekä

3) toimittaa käräjäoikeuteen kirjalliset todisteet, joihin hän haluaa asiassa vedota.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu määräys annetaan uhalla, ettei asianosainen määräajan jälkeen saa vedota uuteen vaatimukseen tai seikkaan taikka muuhun todisteeseen, ellei hän saata todennäköiseksi, että hänen menettelynsä johtuu pätevästä syystä.

Pienten riita-asioiden menettelyssä ei sovelleta 6 luvun 9 §:ää, ellei asiassa ole toimitettu valmisteluistuntoa.

12 §

Jos käräjäoikeus katsoo sen edistävän asian käsittelyä tai sen sovinnollista ratkaisemista, käräjäoikeus voi tehdä kirjallisen tai suullisen yhteenvedon asian ratkaisemisen kannalta merkityksellisistä riidattomista ja riitaisista kysymyksistä sekä tarvittaessa todisteista ja siitä, mitä kullakin todisteella aiotaan näyttää toteen. Yhteenvedo voi sisältää myös käräjäoikeuden alustavan arvion siitä, miten riitaisia kysymyksiä koskeva näyttövelvollisuus asiassa jakautuu.

13 §

Käräjäoikeus voi evätä pienten riita-asioiden menettelyssä käsiteltävässä asiassa esitettävän näytön myös silloin, jos se on asian asianmukaisen käsittelyn edistämiseksi perusteltua.

14 §

Jollei asiaa ole ratkaistu kirjallisessa valmistelussa, se siirretään suoraan pääkäsittelyyn. Valmisteluistunto voidaan toimittaa vain, jos se on erityisestä syystä tarpeen.

15 §

Pääkäsittelyssä käräjäoikeuden on aluksi selostettava, mistä asiassa on kysymys ja mihin valmistelussa on päädytty. Käräjäoikeuden on tehtävä 5 luvun 19 §:ssä tarkoitettujen seikkojen selvittämiseksi tarpeelliset kysymykset ja huolehdittava siitä, että asianosaiset mainitsevat kaikki seikat, joihin he haluavat vedota.

Sen jälkeen käräjäoikeus ottaa vastaan todistelun. Käräjäoikeus kuulustelee kuultavat, jollei se katso olevan aihetta uskoa kuulustelemista asianosaisen tehtäväksi. Asianosaisille on varattava tilaisuus esittää kuultaville kysymyksiä.

Lopuksi asianosaiset esittävät loppulausuntonsa.
Pääkäsittely on pyrittävä saattamaan loppuun viivytyksettä yhdessä istunnossa.

16 §

Asiaa ratkaistaessa saadaan ottaa huomioon kaikki, mitä haastehakemuksessa, kirjallisessa vastauksessa ja lausumassa sekä muutoin on esitetty.

17 §

Ratkaisu on perusteltava. Ratkaisun perusteluissa on lyhyesti todettava, mihin näytöstä tehdyt johtopäätökset perustuvat sekä mihin seikkoihin ja oikeudelliseen päättelyyn ratkaisu välittömästi perustuu.

Ratkaisussa on mainittava, että asia on käsitelty tämän luvun säännösten mukaisesti.

18 §

Jos asiassa on toimitettu pääkäsittely, käräjäoikeuden tulee julistaa ratkaisu ilmoittamalla sen lopputulos ja perusteluiden pääpiirteittäinen sisältö pääkäsittelypäivänä.

Käräjäoikeus saa kuitenkin antaa ratkaisun käräjäoikeuden kansliassa, jos siihen on erityinen syy. Ratkaisu tulee silloin antaa niin pian kuin mahdollista.

19 §

Käräjäoikeuden kokoonpanosta pienten riita-asioiden menettelyssä käsiteltävässä asiassa säädetään 2 luvun 5 §:ssä, puhelintiedoksiannosta 11 luvun 3 b §:ssä, takaisinsaannista 12 luvun 17 ja 17 a §:ssä, oikeudenkäyntiasiamiehestä ja -avustajasta 15 luvun 2 §:ssä ja oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta 21 luvun 8 d §:ssä.

Jos tässä luvussa tai 1 momentissa mainituissa pykälissä ei toisin säädetä, luvun soveltamisalaan kuuluvan asian käsittelyyn käräjäoikeudessa sovelletaan, mitä muualla laissa säädetään riita-asian käsittelystä käräjäoikeudessa.

Jos laissa säädetään, että asia tulee käsitellä niin kuin riita-asian käsittelystä säädetään, asia käsitellään noudattaen tämän luvun säännöksiä, jos se täyttää 2 §:ssä säädetty edellytykset.

11 luku

Tiedoksiannosta oikeudenkäynnissä

3 b §

Kun tuomioistuimien huolehtii tiedoksiannosta, se voidaan toimittaa myös siten, että tiedoksi annettavan asiakirjan sisältö kerrotaan vastaanottajalle puhelimitse (*puhelintiedoksianto*). Puhelimitse ei kuitenkaan voida antaa tiedoksi haastetta muussa kuin 5 luvun 3 §:ssä ja 6 a luvussa tarkoitettussa asiassa.

12 luku

Asianosaisista

17 §

Jos takaisinsaantia koskeva hakemus otetaan tutkittavaksi, asiassa ei voida ottaa huomioon sellaista, mitä 5 luvun 22 §:n, 6 luvun 9 §:n ja 6 a luvun 11 §:n nojalla ei olisi voitu ottaa huomioon siinä käsittelytilaisuudessa, missä yksipuolinen tuomio annettiin.

17 a §

Takaisinsaantia koskeva asia käsitellään 6 a luvun säännösten mukaisesti, jos takaisinsaantia haetaan asiassa, joka olisi riittävästi käsitelty niin kuin mainitussa luvussa säädetään. Takaisinsaantihakemusta ei kuitenkaan tarvitse toimittaa käräjäoikeuteen sähköisessä asiointipalvelussa.

15 luku

Oikeudenkäyntiasiamiehestä

2 §

Myös muu kuin 1 momentissa mainittu, rehellinen ja muutoin kyseiseen tehtävään sopiva ja kykenevä täysi-ikäinen henkilö, joka ei ole konkurssissa ja jonka toimintakelpoisuutta ei ole rajoitettu, voi toimia oikeudenkäyntiasiamiehenä tai -avustajana:

- 1) 5 luvun 3 §:ssä tarkoitetussa asiassa;
- 2) 6 a luvussa tarkoitetussa asiassa;
- 3) hakemusasiassa, joka ei ole riittävästi käsitelty;
- 4) maa- ja metsätalouden asiassa.

21 luku

Oikeudenkäyntikuluista

8 d §

Asiassa, joka on käsitelty pienten riita-asioiden menettelyssä, asianosainen voidaan velvoittaa korvaamaan vastapuolensa oikeudenkäyntikuluja käräjäoikeudessa enintään 500 eurolla tai, jos asiassa on toimitettu pääkäsittely, enintään 1 000 eurolla. Lisäksi hänet voidaan velvoittaa korvaamaan vastapuolelle tältä perittävän oikeudenkäyntimaksun määrä ja tälle aiheutuneita erityisiä kuluja.

Jos asia ratkaistaan 5 luvun 13 tai 14 §:n nojalla valmistelua jatkamatta yksipuolisella tuomiolla, oikeudenkäyntikulut tuomitaan 8 c §:n mukaisesti.

Edellä 1 ja 2 momentissa säädettyä ei kuitenkaan sovelleta, jos asianosainen taikka hänen edustajansa, asiamiehensä tai avustajansa on menetellyt 4 §:n 1 momentissa, 5 tai 6 §:ssä tarkoitetulla tavalla.

Jos asiaa on käsitelty myös muussa kuin 6 a luvussa säädettyssä menettelyssä, asianosaisen velvollisuuteen korvata vastapuolensa oikeudenkäyntikuluja ei tältä osin sovelleta 1 momenttia.

Edellä 1 momentissa tarkoitettujen, vuoden 2025 rahan arvoa vastaavien määrien suuruus tarkistetaan viisivuotiskausittain oikeusministeriön asetuksella rahan arvon muutosta vastaavasti. Määrät pyöristetään lähimpään täyteen 50 euroon.

24 luku

Tuomioistuimen ratkaisu

15 §

Tuomion ja lopullisen päätöksen allekirjoittavat ne, jotka ovat osallistuneet asian ratkaisemiseen. Asianosaiselle annettava toimituskirja on allekirjoitettu tuomio tai lopullinen päätös taikka asian esittelijän tai presidentin määräämän muun virkamiehen allekirjoittama jäljennös tuomiosta tai lopullisesta päätöksestä.

Tämän lain 6 a luvun 6–8 §:n voimaantulosta säädetään erikseen lailla.
Muilta osin tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 ____ .
Tämän lain voimaan tullessa vireillä olleeseen asiaan sovelletaan tämän lain voimaan tullessa
voimassa olleita säännöksiä. Tämän lain 24 luvun 15 §:n 3 momenttia sovelletaan kuitenkin
myös asiaan, joka on vireillä tämän lain voimaan tullessa.

2.

Laki

oikeusapulain 5 ja 6 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan oikeusapulain (257/2002) 5 §:n 2 momentti ja 6 §:n 2 momentti, sellaisena kuin
niistä on ensin mainittu laissa 927/2008, seuraavasti:

5 §

Oikeusapuun kuuluvat avustajan toimenpiteet

Oikeusapu kattaa avustajan toimenpiteet enintään 80 tunnilta tai, jos asia käsitellään pienten riita-asioiden menettelyssä, enintään kahdeksalta tunnilta. Asiaa käsittelevä tuomioistuin voi kuitenkin päättää, että oikeusavun antamista jatketaan. Edellytyksenä on, että oikeusavun saaja esittää selvityksen asian käsittelyn edellyttämistä välttämättömistä toimenpiteistä sekä että oikeusavun jatkamiseen on erityisiä syitä ottaen huomioon oikeusavun saajan oikeusturvan tarve sekä asian laatu ja laajuus. Tuomioistuimen on tällöin asetettava enimmäistuntimäärä avustajalle korvattaville toimenpiteille. Tämä tuntimäärä ei voi kerrallaan ylittää 30 tuntia, jollei tuomioistuin asian erityisen laajuuden vuoksi toisin määrää. Pyyntö oikeusavun antamisen jatkamisesta on tehtävä hyvissä ajoin ennen kuin tuntimäärä on tullut täyteen.

6 §

Oikeusavun sisältö eräissä tapauksissa

Oikeusapuun ei kuulu avustaminen:

- 1) yleisessä tuomioistuimessa käsiteltävässä hakemusasiassa, ellei siihen ole erityisen painavia syitä;
- 2) pienten riita-asioiden menettelyssä käsiteltävässä asiassa, ellei siihen ole hakijan henkilöön liittyviä erityisen painavia syitä;
- 3) yksinkertaisessa rikosasiassa, jossa yleisen rangaistuskäytännön mukaan ei ole odotettavissa sakkoa ankarampaa rangaistusta tai jossa muutoin odotettavissa olevaan rangaistukseen ja asian selvitettyyn tilaan nähden syytetyn oikeusturva ei edellytä avustajan käyttämistä;

4) asiassa, joka koskee verotusta tai julkista maksua, ellei siihen ole erityisen painavia syitä; eikä

5) asiassa, jossa oikaisuvaatimus- tai valitusoikeus perustuu kunnan tai muun julkisyhteisön jäsenyyteen.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 ____.

3.

Laki

tuomioistuinmaksulain 2 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan tuomioistuinmaksulain (1455/2015) 2 §, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 303/2017, 662/2021 ja 893/2023, seuraavasti:

2 §

Oikeudenkäyntimaksun suuruus

Riita-, rikos- ja muutoksenhakuasian, ylimääräistä muutoksenhakua koskevan asian ja muun lainkäyttöasian käsittelystä peritään oikeudenkäyntimaksua vuoden 2025 tasossa seuraavasti:

- 1) korkeimmassa oikeudessa 610 euroa;
- 2) korkeimmassa hallinto-oikeudessa 610 euroa;
- 3) hovioikeudessa:
 - a) rikosasiassa, ulosottokaaren (705/2007) mukaisessa muutoksenhakuasiassa sekä asiassa, jossa sovinto ei ole sallittu, 310 euroa;
 - b) muussa kuin a alakohdassa tarkoitettussa asiassa 610 euroa;
- 4) hallinto-oikeudessa 310 euroa;
- 5) käräjäoikeudessa:
 - a) rikosasiassa, pienten riita-asoiden menettelyssä käsitellyssä asiassa, ulosottokaaren mukaisessa muutoksenhakuasiassa sekä asiassa, jossa sovinto ei ole sallittu, 310 euroa;
 - b) yksipuolisella tuomiolla tai myöntämisen perusteella tuomiolla ratkaistussa tai sillensä jääneessä oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 §:ssä tarkoitettussa riita-asiassa, jota koskevat tiedot on toimitettu suoraan käräjäoikeuden tietojärjestelmään, 70 euroa;
 - c) muussa kuin b alakohdassa tarkoitettussa yksipuolisella tuomiolla tai myöntämisen perusteella tuomiolla ratkaistussa tai sillensä jääneessä oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 §:ssä tarkoitettussa riita-asiassa 100 euroa;
 - d) vastaajan riitauttamassa oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 §:ssä tarkoitettussa asiassa 310 euroa;
 - e) maa- ja metsätalouden oikeusasiassa ja muussa kuin a–d alakohdassa tarkoitettussa riita-asiassa 610 euroa;
- 6) työtuomioistuimessa 2 440 euroa;
- 7) markkinaoikeudessa 2 440 euroa;
- 8) vakuutuslaitosten oikeudessa 610 euroa.

Jos markkinaoikeudessa käsiteltävässä julkisia hankintoja koskevassa asiassa hankinnan arvo on vähintään 1 miljoona euroa, käsittelymaksu on 4 880 euroa. Jos hankinnan arvo on vähintään 10 miljoonaa euroa, käsittelymaksu on 7 300 euroa. Sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaantulusta annetun lain (616/2021) 67 §:n 2 momentissa tarkoitetuissa hankinta-asioina käsiteltävissä hallintoriita-asioissa oikeudenkäyntimaksu on 310 euroa.

Yksityishenkilön oikeudenkäyntimaksu markkinaoikeudessa ja työtuomioistuimessa on 610 euroa ja vakuutuslaitoksen oikeudessa 310 euroa.

Muutoksenhaussa markkinaoikeuden ratkaisemaan asiaan korkeimmassa oikeudessa ja korkeimmassa hallinto-oikeudessa maksu on samansuuruinen ja määräytyy samojen perusteiden mukaan kuin markkinaoikeudessa.

Riita-asian käsittelystä kärjäoikeudessa eurooppalaisen maksamismääräysmenettelyn käyttöönotosta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 1896/2006 säädettyssä menettelyssä peritään oikeudenkäyntimaksua 100 euroa. Eurooppalaisesta vähäisiin vaatimuksiin sovellettavasta menettelystä annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 861/2007 säädettyssä menettelyssä peritään oikeudenkäyntimaksua 310 euroa. Tuomion uudelleen tutkimista koskeva pyyntö rinnastetaan tätä lakia sovellettaessa ylimääräiseen muutoksenhakemukseen.

Edellä säädettyjen maksujen suuruus tarkistetaan kolmivuotiskausittain oikeusministeriön asetuksella rahan arvon muutosta vastaavasti. Maksujen määrät pyöristetään lähimpään täyteen kymmeneen euroon.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 ____.

Ennen tämän lain voimaantuloa asianomaisessa tuomioistuimessa vireillä olleeseen asiaan sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

4.

Laki

tuomioistuinharjoittelusta annetun lain 16 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan tuomioistuinharjoittelusta annetun lain (674/2016) 16 §:n 1 momentin 1 kohta, sellaisena kuin se on laissa 210/2019, seuraavasti:

16 §

Laamannin määräykseen perustuva kärjänotaarin toimivalta kärjäoikeudessa

Laamanni voi määrätä virassa kaksi kuukautta olleen kärjänotaarin toimimaan yksittäisessä asiassa:

1) puheenjohtajana, jos asia käsitellään oikeudenkäymiskaaren 6 a luvussa tarkoitetussa menettelyssä tai se on muu riita-asia, joka koskee asuinhuoneiston vuokrausta tai jossa riidan kohteena oleva rahamäärä taikka omaisuuden tai etuuden arvo on pääomaltaan enintään 20 000 euroa;

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____
kuuta 20 ____.

5.

Laki

eräiden asiakirjain lähettämisestä tuomioistuimille annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan eräiden asiakirjain lähettämisestä tuomioistuimille annetun lain (248/1965) 1 §:n
2 momentti seuraavasti:

1 §

Milloin hovioikeudelle tai korkeimmalle oikeudelle tarkoitettu asiakirja on annettava tai voidaan antaa jollekin toiselle viranomaiselle, saadaan asiakirja tällekin lähettää postitse tai toimittaa lähetin välityksellä, niinkuin 1 momentissa on sanottu. Hovioikeudelle osoitetun valituskirjelmän ja vastavalituksen toimittamisesta pienten riita-asioiden menettelyssä säädetään kuitenkin oikeudenkäymiskaaren 6 a luvussa.

Tämän lain voimaantulosta säädetään erikseen lailla.

6.

Laki

ryhmäkannelain 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ryhmäkannelain (444/2007) 1 §:n 4 momentti seuraavasti:

1 §

Soveltamisala

Ryhmäkanteen käsittelystä on tämän lain lisäksi soveltuvin osin voimassa, mitä riita-asian käsittelystä muutoin säädetään. Ryhmäkanteen käsittelyssä ei kuitenkaan sovelleta oikeudenkäymiskaaren 6 a luvun säännöksiä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 .

Helsingissä 18.9.2025

Pääministeri

Petteri Orpo

Oikeusministeri Leena Meri

1.

Laki

oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan oikeudenkäymiskaaren 2 luvun 5 §, 11 luvun 3 b §:n 1 momentti, 12 luvun 17 §:n 1 momentti, 15 luvun 2 §:n 4 momentti, 21 luvun 8 d § ja 24 luvun 15 §:n 3 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 2 luvun 5 § laeissa 768/2002 ja 811/2008, 11 luvun 3 b §:n 1 momentti laissa 439/2018, 12 luvun 17 §:n 1 momentti laissa 1052/1991, 15 luvun 2 §:n 4 momentti laissa 482/2023, 21 luvun 8 d § laissa 601/2002 ja 24 luvun 15 §:n 3 momentti laissa 165/1998, sekä *lisätään* lakiin uusi 6 a luku ja 12 lukuun uusi 17 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 luku

2 luku

Päätösvaltaisuudesta

Päätösvaltaisuudesta

5 §

Käräjäoikeudessa on vain puheenjohtaja:

1) hakemusasiassa, jonka käsittelyä ei jatketa riita-asian käsittelystä säädettyssä järjestyksessä;

2) valmistelussa;

3) riita-asian pääkäsittelyssä, jos tuomarina toimii valmistelusta vastannut tuomari eikä asian laatu tai laajuus edellytä asian käsittelyä täysilukuisessa kokoonpanossa;

4) otettaessa vastaan todistelua pääkäsittelyn ulkopuolella; sekä

5) käsiteltäessä erikseen 7 luvun mukaista turvaamistointia koskevaa asiaa.

Käräjäoikeuden on varattava asianosaisille tilaisuus lausua käsityksensä 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetun täysilukuisen kokoonpanon tarpeellisuudesta. Jos asianosainen pitää täysilukuista kokoonpanoa tarpeellisena, asia voidaan ratkaista pääkäsittelyssä yhden tuomarin kokoonpanossa vain erityisestä syystä.

5 §

Käräjäoikeudessa on vain puheenjohtaja:

1) hakemusasiassa, jonka käsittelyä ei jatketa riita-asian käsittelystä säädettyssä järjestyksessä;

2) *6 a luvussa tarkoitetussa asiassa*;

3) valmistelussa;

4) riita-asian pääkäsittelyssä, jos tuomarina toimii valmistelusta vastannut tuomari eikä asian laatu tai laajuus edellytä asian käsittelyä täysilukuisessa kokoonpanossa;

5) otettaessa vastaan todistelua pääkäsittelyn ulkopuolella; sekä

6) käsiteltäessä erikseen 7 luvun mukaista turvaamistointia koskevaa asiaa.

Käräjäoikeuden on varattava asianosaisille tilaisuus lausua käsityksensä 1 momentin 4 kohdassa tarkoitetun täysilukuisen kokoonpanon tarpeellisuudesta. Jos asianosainen pitää täysilukuista kokoonpanoa tarpeellisena, asia voidaan ratkaista pääkäsittelyssä yhden tuomarin kokoonpanossa vain erityisestä syystä.

Pienten riita-asioiden käsittely

1 §

Tässä luvussa säädetään eräitä pieniä riita-asioita koskevista poikkeuksista riita-asian käsittelyyn käräjäoikeudessa.

2 §

Riita-asian käsittelyyn käräjäoikeudessa sovelletaan tämän luvun säännöksiä, jos:

- 1) kantajan vaatimus perustuu asuinhuoneiston vuokrasuhteeseen;
- 2) kantajan vaatimus on kanteen vireillepanohetkellä pääomaltaan enintään 10 000 euroa tai muu kuin rahamääräinen; ja
- 3) asiaa ei voida käsitellä summaarisena riita-asiana.

Asiaa ei kuitenkaan käsitellä tämän luvun säännösten mukaisesti, jos se ei ole asian laadun tai laajuuden vuoksi soveliaista. Asianosaisia on kuultava ennen tässä momentissa tarkoitetun päätöksen tekemistä.

3 §

Kantajan on haastehakemuksessaan ilmoitettava, että hänen käsityksensä mukaan asia on riitainen ja kuuluu tämän luvun soveltamisalaan.

Haastehakemuksessa on ilmoitettava myös 5 luvun 2 §:ssä tarkoitetut tiedot. Haastehakemuksessa on kuitenkin:

- 1) tarpeen mainita vaatimuksen perusteena ainoastaan ne seikat, joihin vaatimus välittömästi perustuu;
- 2) ilmoitettava aina ne todisteet, jotka kantaja aikoo vaatimustensa välittömien perusteiden tueksi esittää, ja mitä hän kullakin todisteella aikoo näyttää toteen; sekä
- 3) ilmoitettava sähköinen tai mahdollinen muu osoite, johon kantajalle tarkoitetut kutsut, kehotukset ja ilmoitukset voidaan lähettää.

4 §

Vastaaajan on vastauksessaan ilmoitettava, myöntääkö hän kanteen vai vastustaako hän sitä.

Jos vastaaja vastustaa kannetta, vastauksessa on ilmoitettava myös 5 luvun 10 §:ssä tarkoitetut tiedot. Vastauksessa on kuitenkin:

1) tarpeen mainita vastauksen perusteena ainoastaan ne seikat, joihin vastustaminen välittömästi perustuu;

2) ilmoitettava aina ne todisteet, jotka vastaaja aikoo vastustamisensa välittömien perusteiden tueksi esittää, ja mitä hän kullakin todisteella aikoo näyttää toteen; sekä

3) ilmoitettava sähköinen tai mahdollinen muu osoite, johon vastaajalle tarkoitetut kutsut, kehotukset ja ilmoitukset voidaan lähettää.

5 §

Kantajan tulee toimittaa kirjalliset todisteet käräjäoikeuteen haastehakemuksen yhteydessä ja vastaajan vastauksensa yhteydessä.

6 §

Asianosaisen tulee toimittaa haastehakemus, vastaus ja muut asiakirjat käräjäoikeuteen sähköisessä asiointipalvelussa, jollei käräjäoikeus erityisestä syystä salli hänen toimittaa asiakirjaa muulla tavalla.

Sähköisessä asiointipalvelussa ei kuitenkaan tarvitse toimittaa:

1) vastausta asiassa, joka on tullut vireille 5 luvun 3 §:ssä tarkoitetulla summaarisen riita-asian haastehakemuksella, eikä

2) tyytymättömyyden ilmoitusta.

Sähköisessä asiointipalvelussa asianosaista voidaan ohjata noudattamaan sitä, mitä tässä laissa säädetään.

7 §

Jos asianosainen, jonka on tullut toimittaa asiakirja käräjäoikeuteen sähköisessä asiointipalvelussa, toimittaa sen muulla tavalla, käräjäoikeuden on kehotettava asianosaista toimittamaan asiakirja määräajassa sähköisessä asiointipalvelussa. Asianosaiselle on samalla ilmoitettava siitä, mitä 8 §:ssä säädetään.

Käräjäoikeus voi erityisestä syystä pidentää 1 momentissa tarkoitettua määräaikaa.

8 §

Jos asianosainen, jonka on tullut toimittaa asiakirja käräjäoikeuteen sähköisessä asiointipalvelussa, ei kehotuksesta huolimatta toimita käräjäoikeuteen tällä tavalla:

- 1) haastehakemusta, se jätetään tutkimatta;*
- 2) vastausta, asia ratkaistaan siten kuin 5 luvun 13 §:ssä säädetään;*
- 3) käräjäoikeuden pyytämää kirjallista lausumaa, asia ratkaistaan siten kuin 12 luvun 10–13 §:ssä säädetään;*
- 4) kirjallista todistetta tai muuta asiakirjaa, sitä ei oteta asian käsittelyssä huomioon;*
- 5) valitusta tai vastavalitusta, sitä ei oteta tutkittavaksi.*

Muutosta käräjäoikeuden 1 momentin nojalla tekemään ratkaisuun haetaan niin kuin tässä laissa säädetään.

9 §

Käräjäoikeuden tulee käsitellä häätöä koskeva asia ennen muita pienten riita-asioiden menettelyssä käsiteltäviä asioita.

10 §

Sen lisäksi, mitä 5 ja 6 luvussa säädetään, käräjäoikeuden tulee tehdä asianosaisille tarkoituksenmukaisella tavalla selkoa asian käsittelyn kulusta ja sen ratkaisemisen kannalta merkityksellisistä seikoista. Käräjäoikeuden tulee kiinnittää huomiota siihen, että asianosaiset kykenevät tasavertaisesti ajamaan asiaansa.

11 §

Käräjäoikeus voi valmistelun kuluessa erikseen määrätä, että asianosaisen tulee määrääjässä:

- 1) esittää vaatimuksensa ja niiden perusteet sekä lausua siitä, mitä vastapuoli on esittänyt;*
- 2) ilmoittaa käräjäoikeudelle kaikki todisteet, joihin hän haluaa asiassa vedota, ja mitä hän aikoo kullakin todisteella näyttää toteen; sekä*
- 3) toimittaa käräjäoikeuteen kirjalliset todisteet, joihin hän haluaa asiassa vedota.*

Edellä 1 momentissa tarkoitettu määräys annetaan uhalla, ettei asianosainen määrääjän jälkeen saa vedota uuteen vaatimukseen tai seikkaan taikka muuhun todisteeseen, ellei hän saata todennäköiseksi, että hänen menettelynsä johtuu pätevästä syyistä.

Pienten riita-asioiden menettelyssä ei sovelleta 6 luvun 9 §:ää, ellei asiassa ole toimitettu valmisteluistuntoa.

12 §

Jos kärjäoikeus katsoo sen edistävän asian käsittelyä tai sen sovinnollista ratkaisemista, kärjäoikeus voi tehdä kirjallisen tai suullisen yhteenvedon asian ratkaisemisen kannalta merkityksellisistä riidattomista ja riitaisista kysymyksistä sekä tarvittaessa todisteista ja siitä, mitä kullakin todisteella aiotaan näyttää toteen. Yhteenveto voi sisältää myös kärjäoikeuden alustavan arvion siitä, miten riitaisia kysymyksiä koskeva näyttövelvollisuus asiassa jakautuu.

13 §

Kärjäoikeus voi evätä pienten riita-asioiden menettelyssä käsiteltävässä asiassa esitettävän näytön myös silloin, jos se on asian asianmukaisen käsittelyn edistämiseksi perusteltua.

14 §

Jollei asiaa ole ratkaistu kirjallisessa valmistelussa, se siirretään suoraan pääkäsittelyyn. Valmisteluistunto voidaan toimittaa vain, jos se on erityisestä syystä tarpeen.

15 §

Pääkäsittelyssä kärjäoikeuden on aluksi selostettava, mistä asiassa on kysymys ja mihin valmistelussa on päädytty. Kärjäoikeuden on tehtävä 5 luvun 19 §:ssä tarkoitettujen seikkojen selvittämiseksi tarpeelliset kysymykset ja huolehdittava siitä, että asianosaiset mainitsevat kaikki seikat, joihin he haluavat vedota.

Sen jälkeen kärjäoikeus ottaa vastaan todistelun. Kärjäoikeus kuulustelee

kuultavat, jollei se katso olevan aihetta uskoa kuulustelemista asianosaisen tehtäväksi. Asianosaisille on varattava tilaisuus esittää kuultaville kysymyksiä.

Lopuksi asianosaiset esittävät loppulausuntonsa.

Pääkäsittely on pyrittävä saattamaan loppuun viivytyksettä yhdessä istunnossa.

16 §

Asiaa ratkaistaessa saadaan ottaa huomioon kaikki, mitä haastehakemuksessa, kirjallisessa vastauksessa ja lausumassa sekä muutoin on esitetty.

17 §

Ratkaisu on perusteltava. Ratkaisun perusteluissa on lyhyesti todettava, mihin näytöstä tehty johtopäätökset perustuvat sekä mihin seikkoihin ja oikeudelliseen päättelyyn ratkaisu välittömästi perustuu.

Ratkaisussa on mainittava, että asia on käsitelty tämän luvun säännösten mukaisesti.

18 §

Jos asiassa on toimitettu pääkäsittely, käräjäoikeuden tulee julistaa ratkaisu ilmoittamalla sen lopputulos ja perusteluiden pääpiirteittäinen sisältö pääkäsittelypäivänä.

Käräjäoikeus saa kuitenkin antaa ratkaisun käräjäoikeuden kansliassa, jos siihen on erityinen syy. Ratkaisu tulee silloin antaa niin pian kuin mahdollista.

19 §

Käräjäoikeuden kokoonpanosta pienten riita-asioiden menettelyssä käsiteltävässä asiassa säädetään 2 luvun 5 §:ssä, puhelintiedoksiannosta 11 luvun 3 b §:ssä, takaisinsaannista 12 luvun 17 ja 17 a §:ssä, oikeudenkäyntiasiamiehestä ja -avustajasta 15 luvun 2 §:ssä ja oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta 21 luvun 8 d §:ssä.

Jos tässä luvussa tai 1 momentissa mainituissa pykälissä ei toisin säädetä, luvun soveltamisalaan kuuluvan asian käsittelyyn käräjäoikeudessa sovelletaan, mitä muualla laissa säädetään riita-asian käsittelystä käräjäoikeudessa.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Jos laissa säädetään, että asia tulee käsitellä niin kuin riita-asian käsittelystä säädetään, asia käsitellään noudattaen tämän luvun säännöksiä, jos se täyttää 2 §:ssä säädetyt edellytykset.

11 luku

Tiedoksiannosta oikeudenkäynnissä

3 b §

Kun tuomioistuin huolehtii tiedoksiannosta, se voidaan toimittaa myös siten, että tiedoksi annettavan asiakirjan sisältö kerrotaan vastaanottajalle puhelimitse (puhelintiedoksianto). Puhelimitse ei kuitenkaan voida antaa tiedoksi haastetta muussa kuin 5 luvun 3 §:ssä tarkoitetussa asiassa.

11 luku

Tiedoksiannosta oikeudenkäynnissä

3 b §

Kun tuomioistuin huolehtii tiedoksiannosta, se voidaan toimittaa myös siten, että tiedoksi annettavan asiakirjan sisältö kerrotaan vastaanottajalle puhelimitse (puhelintiedoksianto). Puhelimitse ei kuitenkaan voida antaa tiedoksi haastetta muussa kuin 5 luvun 3 §:ssä ja 6 a luvussa tarkoitetussa asiassa.

12 luku

Asianosaisista

17 §

Jos takaisinsaantia koskeva hakemus otetaan tutkittavaksi, asiassa ei voida ottaa huomioon sellaista, mitä 5 luvun 22 §:n ja 6 luvun 9 §:n nojalla ei olisi voitu ottaa huomioon siinä käsittelytilaisuudessa, missä yksipuolinen tuomio annettiin.

12 luku

Asianosaisista

17 §

Jos takaisinsaantia koskeva hakemus otetaan tutkittavaksi, asiassa ei voida ottaa huomioon sellaista, mitä 5 luvun 22 §:n, 6 luvun 9 §:n ja 6 a luvun 11 §:n nojalla ei olisi voitu ottaa huomioon siinä käsittelytilaisuudessa, missä yksipuolinen tuomio annettiin.

(uusi)

17 a §

Takaisinsaantia koskeva asia käsitellään 6 a luvun säännösten mukaisesti, jos takaisinsaantia haetaan asiassa, joka olisi riitaisena käsitelty niin kuin mainituissa luvussa säädetään. Takaisinsaantihakemusta ei kuitenkaan tarvitse toimittaa käräjäoikeuteen sähköisessä asiointipalvelussa.

15 luku

Oikeudenkäyntiasiamiehestä

2 §

Myös muu kuin 1 momentissa mainittu, rehellinen ja muutoin kyseiseen tehtävään sopiva ja kykenevä täysi-ikäinen henkilö, joka ei ole konkurssissa ja jonka toimintakelpoisuutta ei ole rajoitettu, voi toimia oikeudenkäyntiasiamiehenä tai -avustajana:

- 1) 5 luvun 3 §:ssä tarkoitetussa asiassa;
- 2) hakemusasiassa, joka ei ole riitainen;
- 3) maa-oikeusasiassa.

15 luku

Oikeudenkäyntiasiamiehestä

2 §

Myös muu kuin 1 momentissa mainittu, rehellinen ja muutoin kyseiseen tehtävään sopiva ja kykenevä täysi-ikäinen henkilö, joka ei ole konkurssissa ja jonka toimintakelpoisuutta ei ole rajoitettu, voi toimia oikeudenkäyntiasiamiehenä tai -avustajana:

- 1) 5 luvun 3 §:ssä tarkoitetussa asiassa;
- 2) 6 a luvussa tarkoitetussa asiassa;
- 3) hakemusasiassa, joka ei ole riitainen;
- 4) maa-oikeusasiassa.

21 luku

Oikeudenkäyntikuluista

8 d §

Asuinhuoneistoa koskevassa huoneenvuokra-asiassa oikeudenkäyntikulut tuomitaan tämän luvun 8 c §:n mukaisesti. Jos siihen on painavia syitä eikä asiaa ratkaista 5 luvun 13 tai 14 §:n nojalla valmistelua jatkamatta yksipuolisella tuomiolla, asianosainen voidaan velvoittaa suorittamaan vastapuolen oikeudenkäyntikuluja 8 c §:ssä säädettyä enemmän.

21 luku

Oikeudenkäyntikuluista

8 d §

Asiassa, joka on käsitelty pienten riita-asioiden menettelyssä, asianosainen voidaan velvoittaa korvaamaan vastapuolensa oikeudenkäyntikuluja käräjäoikeudessa enintään 500 eurolla tai, jos asiassa on toimitettu pääkäsittely, enintään 1 000 eurolla. Lisäksi hänet voidaan velvoittaa korvaamaan vastapuolelle tältä perittävän oikeudenkäyntimaksun määrä ja tälle aiheutuneita erityisiä kuluja.

Jos asia ratkaistaan 5 luvun 13 tai 14 §:n nojalla valmistelua jatkamatta yksipuolisella tuomiolla, oikeudenkäyntikulut tuomitaan 8 c §:n mukaisesti.

Edellä 1 ja 2 momentissa säädettyä ei kuitenkaan sovelleta, jos asianosainen taikka hänen edustajansa, asiamiehensä tai avustajansa on menetellyt 4 §:n 1 momentissa, 5 tai 6 §:ssä tarkoitetulla tavalla.

Jos asiaa on käsitelty myös muussa kuin 6 a luvussa säädettyssä menettelyssä, asianosaisen velvollisuuteen korvata vastapuolensa oikeudenkäyntikuluja ei tältä osin sovelleta 1 momenttia.

Edellä 1 momentissa tarkoitettujen, vuoden 2025 rahan arvoa vastaavien määrien suuruus tarkistetaan viisivuotiskausittain oikeusministeriön asetuksella rahan arvon muutosta vastaavasti. Määrät pyöristetään lähimpään täyteen 50 euroon.

24 luku

Tuomioistuimen ratkaisu

15 §

Tuomiosta ja lopullisesta päätöksestä laaditaan taltio, jonka allekirjoittavat ne, jotka ovat osallistuneet asian ratkaisemiseen. Asian esittelijä varmentaa taltion. Asianosaiselle annettavan toimituskirjan allekirjoittaa asian esittelijä tai presidentin määräämä muu virkamies.

24 luku

Tuomioistuimen ratkaisu

15 §

Tuomion ja lopullisen päätöksen allekirjoittavat ne, jotka ovat osallistuneet asian ratkaisemiseen. Asianosaiselle annettava toimituskirja on allekirjoitettu tuomio tai lopullinen päätös taikka asian esittelijän tai presidentin määräämän muun virkamiehen allekirjoittama jäljennös tuomiosta tai lopullisesta päätöksestä.

Tämän lain 6 a luvun 6–8 §:n voimaantulosta säädetään erikseen lailla.

Muilta osin tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tämän lain voimaan tullessa vireillä olleeseen asiaan sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä. Tämän lain 24 luvun 15 §:n 3 momenttia sovelletaan kuitenkin myös asiaan, joka on vireillä tämän lain voimaan tullessa.

2.**Laki****oikeusapulain 5 ja 6 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan oikeusapulain (257/2002) 5 §:n 2 momentti ja 6 §:n 2 momentti, sellaisena kuin niistä on ensin mainittu laissa 927/2008, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

5 §

5 §

Oikeusapuun kuuluvat avustajan toimenpiteet

Oikeusapuun kuuluvat avustajan toimenpiteet

Oikeusapu kattaa avustajan toimenpiteet enintään 80 tunnilta. Asiaa käsittelevä tuomioistuin voi kuitenkin päättää, että oikeusavun antamista jatketaan. Edellytyksenä on, että oikeusavun saaja esittää selvityksen asian käsittelyn edellyttämistä välttämättömistä toimenpiteistä sekä että oikeusavun jatkamiseen on erityisiä syitä ottaen huomioon oikeusavun saajan oikeusturvan tarve sekä asian laatu ja laajuus. Tuomioistuimen on tällöin asetettava enimmäistuntimäärä avustajalle korvattaville toimenpiteille. Tämä tuntimäärää ei voi kerrallaan ylittää 30 tuntia, jollei tuomioistuin asian erityisen laajuuden vuoksi toisin määrää. Pyyntö oikeusavun antamisen jatkamisesta on tehtävä hyvissä ajoin ennen kuin tuntimäärä on tullut täyteen.

Oikeusapu kattaa avustajan toimenpiteet enintään 80 tunnilta *tai, jos asia käsitellään pienten riita-asioiden menettelyssä, enintään kahdeksalta tunnilta*. Asiaa käsittelevä tuomioistuin voi kuitenkin päättää, että oikeusavun antamista jatketaan. Edellytyksenä on, että oikeusavun saaja esittää selvityksen asian käsittelyn edellyttämistä välttämättömistä toimenpiteistä sekä että oikeusavun jatkamiseen on erityisiä syitä ottaen huomioon oikeusavun saajan oikeusturvan tarve sekä asian laatu ja laajuus. Tuomioistuimen on tällöin asetettava enimmäistuntimäärä avustajalle korvattaville toimenpiteille. Tämä tuntimäärää ei voi kerrallaan ylittää 30 tuntia, jollei tuomioistuin asian erityisen laajuuden vuoksi toisin määrää. Pyyntö oikeusavun antamisen jatkamisesta on tehtävä hyvissä ajoin ennen kuin tuntimäärä on tullut täyteen.

6 §

6 §

Oikeusavun sisältö eräissä tapauksissa

Oikeusavun sisältö eräissä tapauksissa

Oikeusapuun ei kuulu avustaminen:
1) yleisessä tuomioistuimessa käsiteltävässä hakemusasiassa, ellei siihen ole erityisen painavia syitä;
2) yksinkertaisessa rikosasiassa, jossa yleisen rangaistuskäytännön mukaan ei ole odotettavissa sakkoa ankarampaa rangaistusta tai jossa muutoin odotettavissa olevaan rangaistukseen ja asian selvitettyyn tilaan

Oikeusapuun ei kuulu avustaminen:
1) yleisessä tuomioistuimessa käsiteltävässä hakemusasiassa, ellei siihen ole erityisen painavia syitä;
2) *pienen riita-asioiden menettelyssä käsiteltävässä asiassa, ellei siihen ole hakijan henkilöön liittyviä erityisen painavia syitä;*
3) yksinkertaisessa rikosasiassa, jossa yleisen rangaistuskäytännön mukaan ei ole odotettavissa sakkoa ankarampaa rangaistusta tai jossa muutoin odotettavissa olevaan rangaistukseen ja asian selvitettyyn tilaan

Voimassa oleva laki

nähdessä syytetyn oikeusturva ei edellytä avustajan käyttämistä;

3) asiassa, joka koskee verotusta tai julkista maksua, ellei siihen ole erityisen painavia syitä; eikä

4) asiassa, jossa oikaisuvaatimus- tai valitusoikeus perustuu kunnan tai muun julkisyhteisön jäsenyyteen.

Ehdotus

nähdessä syytetyn oikeusturva ei edellytä avustajan käyttämistä;

4) asiassa, joka koskee verotusta tai julkista maksua, ellei siihen ole erityisen painavia syitä; eikä

5) asiassa, jossa oikaisuvaatimus- tai valitusoikeus perustuu kunnan tai muun julkisyhteisön jäsenyyteen.

Tämä laki tulee voimaan _____
kuuta 20 . _____

3.

Laki

tuomioistuinmaksulain 2 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan tuomioistuinmaksulain (1455/2015) 2 §, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 303/2017, 662/2021 ja 893/2023, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

2 §

Oikeudenkäyntimaksun suuruus

Riita-, rikos- ja muutoksenhakuasian, ylimääräistä muutoksenhakua koskevan asian ja muun lainkäyttöasian käsittelystä peritään oikeudenkäyntimaksua seuraavasti:

Tuomioistuin	euroa
korkein oikeus	500
korkein hallinto-oikeus	500

hovioikeus	500
– rikosasia ja ulosottokaaren (705/2007) mukainen muutoksenhakuasia sekä asia, jossa sovinto ei ole sallittu	250

Ehdotus

2 §

Oikeudenkäyntimaksun suuruus

Riita-, rikos- ja muutoksenhakuasian, ylimääräistä muutoksenhakua koskevan asian ja muun lainkäyttöasian käsittelystä peritään oikeudenkäyntimaksua vuoden 2025 tasossa seuraavasti:

1) korkeimmassa oikeudessa 610 euroa;
2) korkeimmassa hallinto-oikeudessa 610 euroa;

3) hovioikeudessa:
a) rikosasiassa, ulosottokaaren (705/2007) mukaisessa muutoksenhakuasiassa sekä

hallinto-oikeus 250
 käräjäoikeus
 – riita-asia ja maa-oikeusasia 500
 – rikosasia ja ulosottokaaren mukainen
 muutoksenhakuasia sekä asia, jossa sovinto ei
 ole sallittu 250

– yksipuolisella tuomiolla tai myöntämisen
 perusteella tuomiolla ratkaistu tai sillensä
 jäänyt oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 §:ssä
 tarkoitettu riita-asia, jota koskevat tiedot on
 toimitettu suoraan käräjäoikeuden
 tietojärjestelmään 65

– muu yksipuolisella tuomiolla tai
 myöntämisen perusteella tuomiolla ratkaistu
 tai sillensä jäänyt oikeudenkäymiskaaren 5
 luvun 3 §:ssä tarkoitettu riita-asia
 86

– vastaajan riitauttama
 oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 §:ssä
 tarkoitettu asia 250

työtuomioistuimissa 2 000
 markkinaoikeus 2 000
 vakuutus-oikeus 500

Jos markkinaoikeudessa käsiteltävässä
 julkisia hankintoja koskevassa asiassa
 hankinnan arvo on vähintään 1 miljoonaa
 euroa, käsittelymaksu on 4 000 euroa. Jos
 hankinnan arvo on vähintään 10 miljoonaa
 euroa, käsittelymaksu on 6 000 euroa.
 Sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja
 pelastustoimea koskevan uudistuksen
 toimeenpanosta ja sitä koskevan
 lainsäädännön voimaannuttamista annetun lain
 (616/2021) 67 §:n 2 momentissa tarkoitetuissa
 hankinta-asioina käsiteltävissä hallintoriita-
 asioissa oikeudenkäyntimaksu on 260 euroa.

Yksityishenkilön oikeudenkäyntimaksu
 markkinaoikeudessa ja työtuomioistuimissa
 on 500 euroa ja vakuutus-oikeudessa 250
 euroa.

asiassa, jossa sovinto ei ole sallittu, 310
 euroa;

b) muussa kuin a alakohdassa tarkoitettussa
 asiassa 610 euroa;

4) hallinto-oikeudessa 310 euroa;

5) käräjäoikeudessa:

a) rikosasiassa, pienten riita-asioiden
 menettelyssä käsitellyssä asiassa,
 ulosottokaaren mukaisessa
 muutoksenhakuasiassa sekä asiassa, jossa
 sovinto ei ole sallittu, 310 euroa;

b) yksipuolisella tuomiolla tai myöntämisen
 perusteella tuomiolla ratkaistussa tai sillensä
 jääneessä oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3
 §:ssä tarkoitettussa riita-asiassa, jota koskevat
 tiedot on toimitettu suoraan käräjäoikeuden
 tietojärjestelmään, 70 euroa;

c) muussa kuin b alakohdassa tarkoitettussa
 yksipuolisella tuomiolla tai myöntämisen
 perusteella tuomiolla ratkaistussa tai sillensä
 jääneessä oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3
 §:ssä tarkoitettussa riita-asiassa 100 euroa;

d) vastaajan riitauttamassa
 oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 §:ssä
 tarkoitettussa asiassa 310 euroa;

e) maa-oikeusasiassa ja muussa kuin a–d
 alakohdassa tarkoitettussa riita-asiassa 610
 euroa;

6) työtuomioistuimissa 2 440 euroa;

7) markkinaoikeudessa 2 440 euroa;

8) vakuutus-oikeudessa 610 euroa.

Jos markkinaoikeudessa käsiteltävässä
 julkisia hankintoja koskevassa asiassa
 hankinnan arvo on vähintään 1 miljoonaa
 euroa, käsittelymaksu on 4 880 euroa. Jos
 hankinnan arvo on vähintään 10 miljoonaa
 euroa, käsittelymaksu on 7 300 euroa.
 Sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja
 pelastustoimea koskevan uudistuksen
 toimeenpanosta ja sitä koskevan
 lainsäädännön voimaannuttamista annetun lain
 (616/2021) 67 §:n 2 momentissa
 tarkoitetuissa hankinta-asioina käsiteltävissä
 hallintoriita-asioissa oikeudenkäyntimaksu
 on 310 euroa.

Yksityishenkilön oikeudenkäyntimaksu
 markkinaoikeudessa ja työtuomioistuimissa
 on 610 euroa ja vakuutus-oikeudessa 310
 euroa.

Muutoksenhaussa markkinaoikeuden ratkaisemaan asiaan korkeimmassa oikeudessa ja korkeimmassa hallinto-oikeudessa maksu on samansuuruinen ja määräytyy samojen perusteiden mukaan kuin markkinaoikeudessa.

Edellä säädettyjen maksujen suuruus tarkistetaan kolmivuotiskausittain oikeusministeriön asetuksella rahan arvon muutosta vastaavasti. Maksujen määrät pyöristetään lähimpään täyteen kymmeneen euroon.

Riita-asian käsittelystä käräjäoikeudessa eurooppalaisen maksamismääräysmenettelyn käyttöön otosta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 1896/2006 tai eurooppalaisesta vähäisiin vaatimuksiin sovellettavasta menettelystä annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 861/2007 säädettyssä menettelyssä peritään oikeudenkäyntimaksua 86 euroa. Tuomion uudelleen tutkimista koskeva pyyntö rinnastetaan tätä lakia sovellettaessa ylimääräiseen muutoksenhakemukseen.

Muutoksenhaussa markkinaoikeuden ratkaisemaan asiaan korkeimmassa oikeudessa ja korkeimmassa hallinto-oikeudessa maksu on samansuuruinen ja määräytyy samojen perusteiden mukaan kuin markkinaoikeudessa.

Riita-asian käsittelystä käräjäoikeudessa eurooppalaisen maksamismääräysmenettelyn käyttöön otosta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 1896/2006 säädettyssä menettelyssä peritään oikeudenkäyntimaksua 100 euroa. Eurooppalaisesta vähäisiin vaatimuksiin sovellettavasta menettelystä annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 861/2007 säädettyssä menettelyssä peritään oikeudenkäyntimaksua 310 euroa. Tuomion uudelleen tutkimista koskeva pyyntö rinnastetaan tätä lakia sovellettaessa ylimääräiseen muutoksenhakemukseen.

Edellä säädettyjen maksujen suuruus tarkistetaan kolmivuotiskausittain oikeusministeriön asetuksella rahan arvon muutosta vastaavasti. Maksujen määrät pyöristetään lähimpään täyteen kymmeneen euroon.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Ennen tämän lain voimaantuloa asianomaisessa tuomioistuimessa vireillä olleeseen asiaan sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

4.

Laki

tuomioistuinharjoittelusta annetun lain 16 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan tuomioistuinharjoittelusta annetun lain (674/2016) 16 §:n 1 momentin 1 kohta, sellaisena kuin se on laissa 210/2019, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

16 §

16 §

*Laamannin määräykseen perustuva
käräjänotaarin toimivalta käräjäoikeudessa*

*Laamannin määräykseen perustuva
käräjänotaarin toimivalta käräjäoikeudessa*

Laamanni voi määrätä virassa kaksi kuukautta olleen käräjänotaarin toimimaan yksittäisessä asiassa:

1) puheenjohtajana, jos asia on riita-asia, joka koskee asuinhuoneiston vuokrausta tai jossa riidan kohteena oleva rahamäärä taikka omaisuuden tai etuuden arvo on pääomaltaan enintään 20 000 euroa;

Laamanni voi määrätä virassa kaksi kuukautta olleen käräjänotaarin toimimaan yksittäisessä asiassa:

1) puheenjohtajana, jos asia *käsitellään oikeudenkäymiskaaren 6 a luvussa tarkoitetussa menettelyssä tai se on muu* riita-asia, joka koskee asuinhuoneiston vuokrausta tai jossa riidan kohteena oleva rahamäärä taikka omaisuuden tai etuuden arvo on pääomaltaan enintään 20 000 euroa;

*Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .*

5.

Laki

eräiden asiakirjain lähettämisestä tuomioistuimille annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan eräiden asiakirjain lähettämisestä tuomioistuimille annetun lain (248/1965) 1 §:n 2 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

1 §

Milloin hovioikeudelle tai korkeimmalle oikeudelle tarkoitettu asiakirja on annettava tai voidaan antaa jollekin toiselle

Milloin hovioikeudelle tai korkeimmalle oikeudelle tarkoitettu asiakirja on annettava tai voidaan antaa jollekin toiselle

Voimassa oleva laki

Ehdotus

viranomaiselle, saadaan asiakirja tällekin lähettää postitse tai toimittaa lähetin välityksellä, niinkuin 1 momentissa on sanottu.

viranomaiselle, saadaan asiakirja tällekin lähettää postitse tai toimittaa lähetin välityksellä, niinkuin 1 momentissa on sanottu. *Hovioikeudelle osoitetun valituskirjelmän ja vastavalituksen toimittamisesta pienten riita-asioiden menettelyssä säädetään kuitenkin oikeudenkäymiskaaren 6 a luvussa.*

Tämän lain voimaantulosta säädetään erikseen lailla.

6.

Laki

ryhmäkannelain 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ryhmäkannelain (444/2007) 1 §:n 4 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

1 §

Soveltamisala

Soveltamisala

Ryhmäkanteen käsittelystä on tämän lain lisäksi soveltuvin osin voimassa, mitä riita-asian käsittelystä muutoin säädetään.

Ryhmäkanteen käsittelystä on tämän lain lisäksi soveltuvin osin voimassa, mitä riita-asian käsittelystä muutoin säädetään. *Ryhmäkanteen käsittelyssä ei kuitenkaan sovelleta oikeudenkäymiskaaren 6 a luvun säännöksiä.*

Voimassa oleva laki

Ehdotus

*Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .*

Oikeusministeriön asetus

tuomioistuinmaksulain 2 §:ssä säädettyjen maksujen tarkistamisesta annetun oikeusministeriön asetuksen (1020/2024) kumoamisesta

Oikeusministeriön päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Tällä asetuksella kumotaan tuomioistuinmaksulain 2 §:ssä säädettyjen maksujen tarkistamisesta annettu oikeusministeriön asetus (1020/2024).

2 §

Tämä asetus tulee voimaan [samana päivänä kuin laki tuomioistuinmaksulain 2 §:n muuttamisesta].

Ennen tämän asetuksen voimaantuloa asianomaisessa tuomioistuimessa vireille tulleeseen asiaan sovelletaan tämän asetuksen voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Valtioneuvoston asetus

oikeusavun palkkioperusteista annetun valtioneuvoston asetuksen 7 §:n muuttamisesta

Valtioneuvoston päätöksen mukaisesti
lisätään oikeusavun palkkioperusteista annetun valtioneuvoston asetuksen (290/2008) 7 §:ään, sellaisena kuin se on osin asetuksessa 424/2012 ja osin asetuksessa 820/2013, uusi 4 momentti, jolloin nykyinen 4, 5, 6 ja 7 momentti siirtyvät 5, 6, 7 ja 8 momentiksi, seuraavasti:

7 §

Asiakohtainen vähimmäispalkkio

Käräjäoikeudessa pienten riita-asioden menettelyssä käsiteltävässä asiassa vähimmäispalkkio on 350 euroa ja, jos asiassa on toimitettu pääkäsittely, 515 euroa.

Tämä asetus tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 .